

5
06

RAKSTU KRĀJUMS

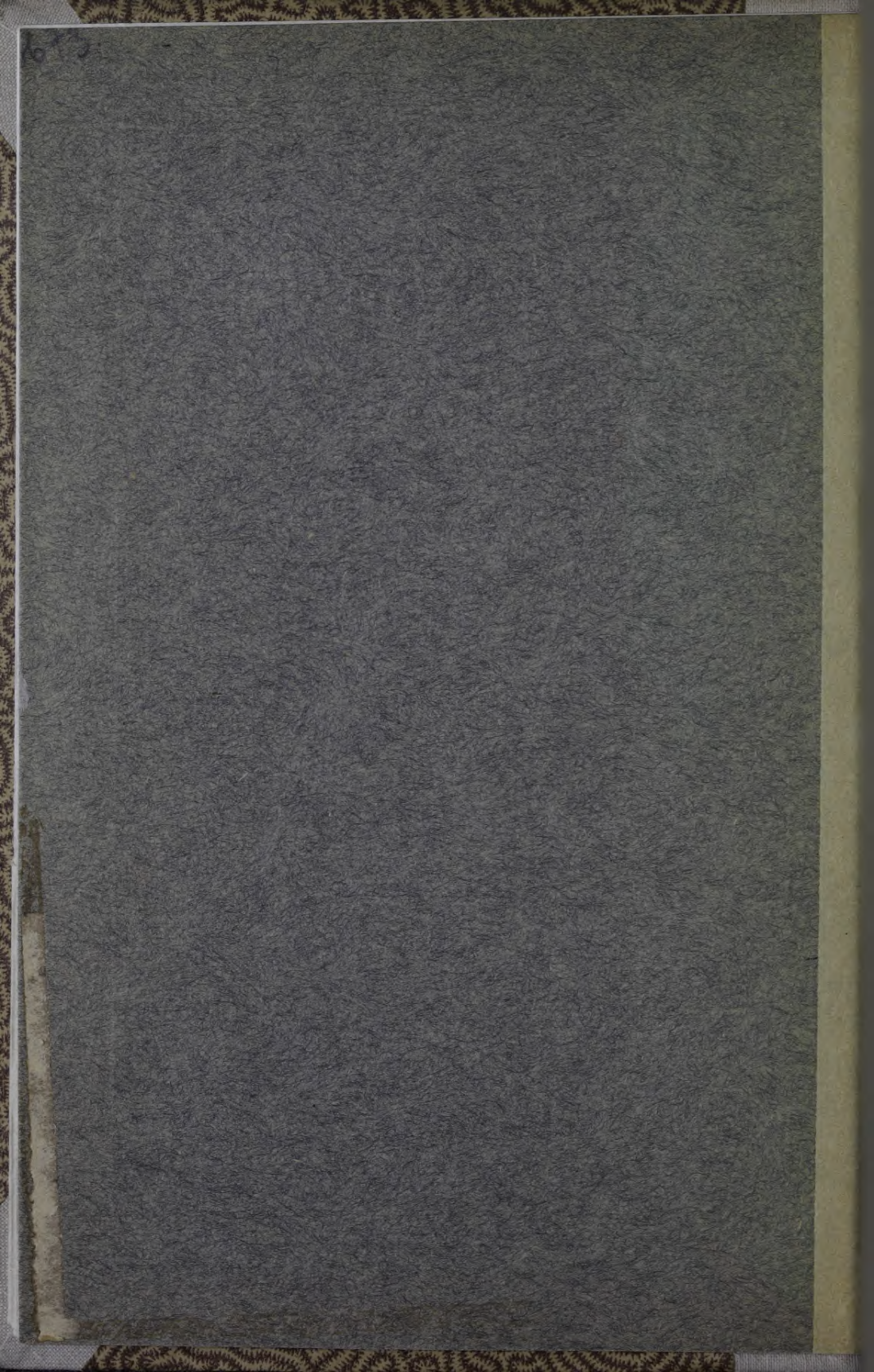
Rīgas Latviešu Biedrības Zinību
Komisijas

izdots.

15. KRĀJUMS.

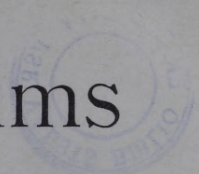

bXVI 44₈

B
06

Rakstu krājums

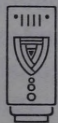
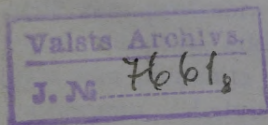

Rīgas Latviešu Biedrības Zinību Komisijas

izdots.

15. krājums.

Rīgā, 1911.

Drukats „LATVIJAS” grāmatu un nuošu drukatavā, Pauluči ielā № 15, Rīg. Latv. Beedr. namā.

Latv. PSR Valsts Bibliotēka
Inv. 58-329

a 60,

ПРОВЕРЕНО
1949 г.

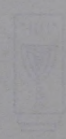

Rakstu krājums

Latvijas Tautsaimniecības Zinātnes Akadēmijas

izdruka

15. krājums

1949. g.

Jaunās pareizrakstības lietā.

Gandrīz visi mūsu pirmie raksti vairāk kā divu simtu gadu laikā ir sacerēti un izduoti nuo vāciešiem, kuŗi zināms rakstīja pa latviski pēc savas pareizrakstības likumiem. Bet tā kā nu šāda pareizrakstība nesaskanēja ar latviešu valuodas dabu un arī paši vācieši vairākkārt labuoja savu ortogrāfiju, tad arī latviešu pareizrakstībā pastāvīgi tika izdarīti kādi jauninājumi. Šādi pārgruoziņumi ir tuomēr taisīti bez plašāki nuodibinātiem pamatiem, bez tāļāk nuosprausta virziena un pie reizes pat lietai par sliktu. Līdz šim mēs vēl rakstam un drukājam vecā vācu ortografijā un ar gotu burtiem. 1884. gadā zem Vēbera vadības gan nuodibinājās jauna Zinību Komisijas ortografija ar latīņu burtiem un bez gaŗuma zīmes h, bet dažādu trūkumu deļ arī šī rakstība nevarēja ieviesties mūsu rakstniecībā. Visu to vērā ņemot, Zinību Komisija ievēlēja jaunas pareizrakstības izstrādāšanai sevišku Ortografijas Komisiju valuodnieka K. Mūlenbacha vadībā. Šī komisija tad nu iepazinās ar duomām, kādas izteiktas nuo ievēruojamākiem valuodniekiem un dažādiem atklātības darbiniekiem. Pēc sakrātiem materiāliem minētā komisija izstrādājusi pamata principus mūsu pareizrakstības reformai. 1908. gada novembrī Ortografijas Komisijas sēdē zem profesora J. Endzelīna vadības šuos pamata principus nuodeva atklātai balsuošanai. Lielākā priekšlikumu daļa tika pieņemta vienbalsīgi, un citi ar ievēruojamu balsu vairākumu. Latviešu prese tuomēr nebija apmierināta ar dažiem reformas sīkumiem (sevišķi ar diftongu „ie“ vecā „ee“ vietā), kuŗi tad arī nuo komisijas tika vēl vairākkārt pārspriesti nuo jauna. 1909. gada zeptembra sēdē runādams par zinātniskuo ortografiju, pārrunāju arī mūsu praktiskuo pareizrakstību. Bez tam vēl mūsu presē ir parādījušies kādi raksti par mūsu ortografijas reformu. Visus dažāduos priekšlikumus apsveruot, Zinību Komisija ir nuolēmusi galīgi pieņemt sekuošās pārmaiņas.

1) Gotu burti.

Gotu burtu vietā bez kādas aizrunas ir jāieved latīņu burti, kuŗi arī pie citām tautām arvien vairāk izplātās uz gotu burtu rēķina. Pat vācieši drukā arvien lielākā mērā savas grāmatas un laikrakstus ar latīņu burtiem, pilnā apmērā viņus lieto tikai vēl latvieši un igauņi. Šī pārmaiņa ir mums tuo tiesu juo vieglāka, ka mūsu augšgalieši lieto un ir lietojuši tikai latīņu burtus un arī Baltijas latvieši raksta vienīgi ar latīņu burtiem un tikai drukā lieto gotu burtus. Jau vecais Stenders, kā zināms, izdeva savu latviešu vārdnīcu ar latīņu burtiem un Bilensšteins 1859. gadā aizkustināja jautājumu par vispārīgu latīņu burtu ievēšanu latviešu rakstuos. A. Vēbers savā rakstā par latviešu rakstību (2. Rakstu krājums. 1884. g.) ļuoti pamatīgi un pārliecinuoshi pierāda latīņu alfabēta priekšruocību. Nuo tā laika jau vairāk latviešu grāmatas ir iespiestas ar latīņu burtiem. Tā tad latīņu alfabētam latviešu valuodā nav nekādu nepārvāramu šķēršļu priekšā un pamazām varētu pāriet uz jauno rakstību visas latviešu grāmatu drukātavas.

2) H kā gaŗuma zīme.

Vācu valuodā burts „h” nav vis tišām izduomāta gaŗuma zīme, bet ir līdzskanis, kas senāk ticis izrunāts. Šim līdzskanim izzūduot cēlies pašskaņa gaŗums un tā tad „h” palicis vēsturiskā ceļā par gaŗuma zīmi. Īstuos latviešu vārduos pašskaņa „h” pavisam nav un kā gaŗuma zīme „h” lielā mērā traucē lasīt mācīšanu. Tuo ievēruojuot jau 1830. gadā pazīstamais Rozenbergers licis priekšā, ka „h” kā gaŗuma zīme esuot latviešu rakstuos atmetams. Šuo „h” tad arī atmetuši Ulmanis, D. G. Krons, T. V. Veirichs, Baars, Vilumsons un Bilensšteins. Pa daļai atmetuši „h” Heselbergs un Būtners. No A. Vēbera nodibinātajā vecajā Zinību Komisijas ortografijā, kā zināms, arī h tika atmests. Gaŗuma zīme h gan laikam galīgi būtu izskausta nuo mūsu pareizrakstības, jā rakstnieki nebūtu gribējuši pavisam atsacīties no gaŗu pašskaņu apzīmēšanas. Šā apstākļa dēļ valuodnieki sāka aizstāvēt h vecajā pareizrakstībā. Turpretī jaunā pārlabotā ortografijā ar latīņu burtiem ne valuodnieki, ne arī citi atklātības darbinieki nav izteikušies gaŗuma zīmei h par labu.

3) Tā sauktie čupu burti.

Pret čupu burtiem fch, lch, tfch un dfch velkas ciņa jau tikpat ilgi, kā pret gaŗuma zīmi h. Šuo ciņu ir uzsācis 1832. gadā minētais Ulmanis. Šai idejai bija arī daudz piebalsuotāju, bet duomu starpība pastāvēja tikai tai ziņā, kādi burti būtu jāieved viņu vietā. Tagad par šuo jautājumu galva vairs nav jālauza, juo valuodnieki jau ir pieņēmuši pārrunājamuo skaņu apzīmēšanai čeķu burtus ar ačgārniskiem jumtiņiem virsū: š, ž, č un dž. Jau 1881. gadā šuos burtus bija pieņēmis Brīvzemnieks un tagad viņus lieto visi mūsu ievērojamākie valuodnieki. Vecajā Zinību Komisijas rakstībā minētie burti tiek apzīmēti ar zīmītēm apakšā, bet starptautiski-zinātniskā pareizrakstībā tādi burti apzīmē citādas skaņas.

4) Vecie burti f, l, z un w.

Vecuo burtu f, l, z un w vietā jāieved s, z, c un v. Arī šis pārmaiņas nav nekāds jauns izgudrojums ne valuodniecībā vispārīgi, ne arī latviešu rakstniecībā sevišķi. Šādi jautājumi latviešu ortografijā ir cilāti jau nuo Ulmaņa laikiem sākuot. Baars jau ievēd burtus s, z un c un Brīvzemnieks vēl pieliek klāt v. Visas šis pārmaiņas ir pieņemtas vecajā Zinību Komisijas ortografijā. Rietum-Eiropas valuodnieku rakstuos šāda rakstība bija nuodibinājusies jau agrāki. Tā kā burti f (= s) un l (= z) ir līdzīgi, tad nuo lasīšanas un drukas kļūdu iespaida tautā ir ieviesušies daudz gluži nepareizu vārdu. Pievedisim še kādus piemērus: zaudzēt (= saudzēt), zvinēt (= svinēt), bronsa (= bronza), zersona (= sezona), brožūra (= brošūra). Vārds „zencacija“ mūsu rakstuos ir sastuopams šāduos četruos variantuos: zencacija, sensacija, zensacija, senzacija. Par dažiem retākiem vārdiem Vidzemes vidienas apdzīvuotāji nevar zināt, kāda forma būtu pareizāka: piepeši, vai piepēži, — ieraša, vai ieraža, — paisums, vai paizums. Jaunajā pareizrakstībā šādas jukas nav duomājamās.

5) Gaŗuma apzīmēšana.

Vecās gaŗuma zīmes h vietā ir mēģināts ievēst pašskaņu virsū guļu švīku, jumtiņu un dažādus pusjumtiņus. Bet tā kā vienība netika panākta un daži rakstnieki vēl gribēja iztikt gluži bez kādām gaŗuma zīmēm, tad šis svarīgais jautājums palika neizšķirts līdz mūsu dienām. Arī vecajā Zinību

Komisijas ortografijā lielā mērā bija atvestas gaŗuma zīmes. Atkal un atkal tiek daudzīnāts, ka latvieŗu rakstus varuot ņaprast bez gaŗu paŗskaŗu apzīmējumiem. Tuo jau neviens nenooliedz, ka ikdienīŗkus latvieŗu rakstus var izlasīt un ņaprast arī bez gaŗuma zīmēm. Bet viss tas nav tūliŗ atmetams, bez kā parasti varētu iztikt. Tāpat mēs varam līdz zināmam mēram iztikt bez interpunkcijas zīmēm, bez lielēm burtiem, bez punktiem uz burtiem i un j. Mēs jau ņapruotam arī tāmniekus, kuŗi runā bez vārdu galuotnēm, tā tad arī luocījumu galuotnes būtu mums gluŗi liekas. Tā rīkuojoties pie mums nekad nevarētu nuodibīnāties pareiza valuoda ar nuoteiktu izrunu. Vairāk kā puse nuo latvieŗiem ir taču nuomalnieki, kuŗi nerunā skaidrā rakstu valuodā. Jā tad nu mūsu rakstuos nebūs skaidras valuodas ar nuoteiktu izrunu, kur tad lai lielākā tautas daļa mācās skaidri pa latviski lasīt un runāt? Jau tagad var redzēt ļaunās sekas, kas cēluŗās nuo gaŗuma zīmju vajāŗanas. Daudzi runā: apstakļi (nuo stakles), nevis apstākļi (nuo stāt), — iemēsliis (nuo mēst), nevis iemesls (nuo mest), — tagātne (pēc pagātnes priekŗzīmes), nevis tagadne (nuo tagad). Citi nezina, vai jāsaka meģināt, vai mēģināt, — piepeŗi, vai piepēŗi, — ģimene, vai ģimene. Bez gaŗuma zīmēm tiks juopruojām kultivēti nepareizie gaŗumi vārduos: vērgs (pareizi: vergs), bārgs (bargs), gārdŗ (gards), bijāties (bijāties). Nesapruotama paliktu mūsu valuoda, jā atmetu gaŗuma zīmes arī galuotnēs. Lai tikai salidzinam ņādus piemērus: duod viŗam — duod viŗām, laba acs — labā acs, nav tēva māja — nav tēva mājā. ņādās galuotnēs gan laikam neviens negribēs noliegt gaŗuma zīmju vajadzības. Bet arī citās galuotnēs ir jāapzīmē gaŗumi, juo citādi nuomalnieki nezīnās, kādas galuotnes ir īsas un kādas gaŗas. Bez gaŗuma zīmēm izceļas jukas arī vārdu saknēs; p. p.: viŗa ada — viŗa āda, es kritu — es kritu, tīri meli — tīri mēli. Pēc vecās Zīnibu Komisijas ortografijas līdzīgi vārdi ar divām nozīmēm arvien ir ļaizŗķir ar gaŗuma zīmēm. ņādu likumu izpildīt ir vairāk nekā grūti. Rakstītājam tāda ģadījumā ir ļaizmācās nu galvas visi vārdi un formas, kur var celties pārpraŗana. Kā gan ātri rakstuot rakstnieks var ieduumāties, ka bez gaŗuma zīmēm var pārprast vārdus: mani — māni, maki — māki, tevi — tēvi, vardi — vārdi u. t. pr.? Tā tad pilnīgi bez gaŗuma zīmēm iztikt nevaram, bet kur īsti viŗas ir gluŗi nepiecieŗamas, tas ir pārak grūti nuoteicams. Neviens

gan laikam negribēs liegt, ka gaŗuma zīmes ir vajadzīgas pašvārduos. Tautā ir iesakņujošies dažādi kristāmu vārdu varianti ar īsiem un gaŗiem pašskaņiem; p. p.: Janis un Jānis, Peksis un Pēcis (Pēteris), Jepis un Jēpis (Jēkābs), Marija un Mārija, Maris un Māra, Marika un Marīna. Kā gan šādu vārdus lai uzraksta bez gaŗuma zīmēm? Kā gan lai kurzemnieks zina, ka sekuošuos Vidzemes vietu nuosaukumuos: Rūjene, Dzērbene, Trikāta — ir gaŗas skaņas? Jā tad nu mēs atruodam gaŗuma zīmes par nepieciešāmām visuos pašvārduos, daudzās galuotnēs un dažuos gadījumuos arī vārdu saknēs, tad taču ir daudz vieglāki un vienkāršāki apzīmēt katru gaŗu pašskani. Tādā ziņā mēs lielā mērā atvieglināsim bērniem lasīšanu un rakstīšanu. Bez tam vēl šāda ortografija, kā jau augšā minēts, palīdzēs vienuot visu latviešu tautu. Apzīmēdami tikai vienu vispārīgu vuokāļu gaŗumu un ne visus trīs, mūsu pirmie rakstu tēvi ir pielaiduši tādu kļūdu, kas tagad tikai ar laiku izlabuojama. Tādēļ netaisīsīm mēs vairs uotras kļūdas, atmesdami arī vienu vispārīgu gaŗuma zīmi. Vecā Zinību Komisijas ortografija visvairāk arī tikai tādēļ nevarēja tautā nuodibināties, ka viņā bija atmestas gaŗuma zīmes.

Jā tad nu gaŗi pašskaņi ir jāapzīmē, tad še paliek tikai vēl jautājums, ar kādu zīmi viņi būtu apzīmējami. Ka var iztikt parastā ortografijā ar vienu gaŗu mazīmi, tuo jau Vēbers ir diezgan pamatīgi pierādījis. Nav arī daudz kuo prātuot, kādai taisni šai zīmei vajadzētu būt. Vispirms nebūtu ieteicami ņemt vienu nuo tām trim zīmēm, ar kuŗām valuodnieki ir vienuojušies apzīmēt trejāduos pašskaņu gaŗumus zinātniskuos rakstuos. Šādas zīmes ir: cirkumflekss stieptajam gaŗumam, pusjumtiņš uz labuo pusi krituošam un jumtiņš laustajam gaŗumam. Šim nuolūkam nederētu arī pusjumtiņš uz kreisuo pusi, ar kuŗu valuodnieki apzīmē vārda akcentu. Pieņemuot vienu no šām četrām zīmēm varētu celties dažādas nepatīkšanas un jukas zinātniskā ortografijā. Tā tad paliek pāri tikai vienkāršā horicontalā švika virs vokāļa. Ši zīme jau sen ir nuodibinājusies vispārīguos zinātniskuos rakstuos un latviešu rakstībā ir viņu mēģinājuši ievest Veirichs, Baars, Krumbergs un Bilenšteins. Arī ievēruojamākie jaunāku laiku valuodnieki ar šuo zīmi apzīmē nenuoteiktu gaŗumu latviešu vārduos.

Tie imesli, kas pēdējās Ortografijas Komisijas sēdēs tika izteikti pret šādu vienu vispārīgu gaŗuma zīmi, nav nuo

svara. Tā par piemēru, tika aizrādīts, ka lokatīvā vajaguot atstāt tuo pašu vecuo jumtiņu. Šādam izņēmumam nebūtu ne zinātniska ne praktiska pamata. Nevien latviešu, bet arī daudz citās valuodās, lokatīvs ir tāds pats luocijums, kā ģenitīvs, dātīvs un akuzatīvs. Jā pēdējuos trīs luocijumuos mēs apzīmējam gaŗumus ar šviku, kādēļ tad gan lokatīvs jāizņem nuo vispārīga likuma? Tikai vācieši, kuŗu valuodā lokatīva nav, varēja nākt uz duomām, apzīmēt šuo svešuo luocijumu ar savādu zīmi. Pašiem latviešiem lokatīva zīme nav vajadzīga. Tika vēl nuo dažiem iebilsts, ka bez lokatīva zīmes būšuoŗt grūti mācīt bērniem ortografiju. Katrs skuoluotājs, kas šuo jautājumu būs labi apduomājis, atzīsies, ka lokatīva jumtiņš ir taisni liels grūtums mūsu ortografijā. Bērni taču mācās papriekšu ortogrāfiju un tad tikai gramatiku. Bez gramatikas bērnam ir grūti ieduoŗmāties, kur gaŗums ir jaapzīmē ar jumtiņu un kur ar citu zīmi; p. p.: mājā — staigā, mājās — staigās, bedrē — slavē, bedrēs — slavēs u. t. pr. Tuo būs ievērojis katrs skuoluotājs, kas māca latviešu ortografiju, jo h un jumtiņa dēļ bērni taču taisa visvairāk kļūdu. Daži kungi vēl aizrādija, ka pie lokatīva jumtiņa viņi esuoŗt tā pieraduši, ka bez viņa būšuoŗt grūti pa latviski lasit. Un tuomēr tie kungi nebija ievērojuši, ka lokatīva jumtiņš paŗdāļai jau ir atmests. Tagadējā ortografijā mēs vairs neizšķiram vārdus: ceļuos (nuo ceļi) un ceļuos (nuo celties un ceļuoŗt), manus (nuo mani) un manus (nuo manīties), meluos (nuo meli) un meluos (nuo meluoŗt). Jā nu jumtiņš vairs nestāv uz visiem lokatīviem, tad viņš vairs nav īsta lokatīva zīme, bet tikai lieks traucēklis, kas atmetams tāpat, kā gaŗuma zīme h un čupu burti.

Zin. Komisija nolēma savuos rakstu krājumuos apzīmēt visur gaŗumus, gan saknēs, gan galuoŗtnēs, lai visi lasitāji varētu izšķirt gaŗās nuo īsām skaņām. Bez tam viņa nuosprieda valuoŗdnieciskuos rakstuos trejāduo gaŗumu ar sevišķām zīmēm izruoŗtāt, apzīmējuoŗt, kā jau aizrādīts, stieptuo gaŗumu ar ˆ, krituoŗšuo ar ˘ un laustuo ar ˆ: kaūls, māte, piļns, siŗms, stuŗmīt, aita, peļņa, piŗkt, uōga, lūst, pagaŗms, siŗds. Parastai ortografijai Zin. Kom. izteica, gaŗumus apzīmējuoŗt, ievēruoŗt J. Endzelīna un K. Mūlenbacha gramatikā izsacītuos aizrādījumus.

6) Par ee un o.

Vecuos „ee“ un „o“ mūsu rakstuos ir gribējuši atmet jau Baars un Vilumsons, ievēsdami tai vietā ia (= ee) un

ua (= o). Bilenšteins šai ziņā ir gājis vēl tālāku, mēģinādams viņus vēl šķirt stieptuos un laustuos. Bilenšteina zīmes i un u ar riņķīšiem virsū ir aizņēmieš arī Brīvzemnieks. Bet nu ia un ua ir ne visai teicamas un jaunas kombinācijas, kādas neviena cita tauta nelietuo, kādēļ arī šis priekšlikums palika bez sekmēm. Riņķītis uz pašskaņa parasti apzīmē vokāli o un tā kā ie nesatura nekādas o skaņas, tad i ar riņķīti nenuoder ie skaņas apzīmēšanai. Gluži laba zīme būtu u ar riņķīti virsū o vietā, bet arī tai ir savi šķēršļi priekšā. Praktiskā ortografijā viņa ir par raibu un zinātniskā viņai vēl katreiz nāk gaŗuma zīme virsū. Burti ar divām zīmēm virsū nebūtu ievedami arī zinātniskā pareizrakstībā. Tuo pašu var teikt par e ar diviem punktiem virsū (ē) vecā ee vietā. Mūsu valodnieki ir vienuojušies zinātniskā ortogrāfijā vecuo ee un o vietā ievest ie un uo ar gaŗuma zīmēm uz uotriem vokāļiem. Tādā ziņā mums nu nevajaga vokaļu ar divām zīmēm virsū un mēs tuvoojamies leišu un augšgaliešu rakstībai. Tāda paša iemesla dēļ plašais ā zinātniskuos rakstuos ir apzīmējams ar e un punktiņu apakšā (e). Arī praktiskā ortografijā aiz rakstības vienības, valodas pareizas atīstības un vēl daudziem citiem iemesliem, būtu ieteicams lietuo ie un uo. Bet tā kā lielākā latviešu daļa jau sen ir pieradusi pie saviem veciem ee un o, tad pēdējuo pagaidu paturēšanai nav arī nekādu sevišku kavēkļu priekšā. Jā jau pret „ie“ tika stingri protestēts nuo dažu rakstnieku puses, tad vēl mazāk piekrišanas būs „uo“ skaņas šķirošanai nuo augšgaliešu un vācu „o“ un viņas apzīmēšanai ar diviem burtiem, un nebūtu vēlami, ja šās šimbrīžam ne visai svarīgās pārmaiņas dēļ tiktu lielā mērā aizkavēta jaunās ortogrāfijas ievēšana arī praktiskā dzīvē. Savuos Rakstu Krājumuos Zinību Komisija lietuos konzekventi ie un šķirs uo nuo o skaņas.

7) Mikstinātie līdzskaņi.

Pēc starptautiski zinātniskās ortogrāfijas stāda mikstināmo zīmi virs burtiem, pēc vecās Zinību Komisijas rakstības mikstinājumus apzīmēja zem burtiem, kamēr mūsu līdzšinējā vispārīgā ortografijā mikstināšanai lietuo pārsvikātus burtus. Bet šuoreiz mums ir vairāk iemeslu runāt pret starptautiski-zinātniskās ortogrāfijas parašu. Zīme uz gaŗiem burtiem k un l ir neveikla un tipogrāfijās ļuoti drīz nolūst. Bez tam uz ņ, ņ un ļ zinātniskuos rakstuos mums vēl ir jāliek trejāduo

skaņu akcentu jeb gaŗuma zīmes, kas padara šuos burtus par daudz raibus un, kā jau teikts, tipografijās neizturigus. Vispārīgi vajaga atturēties nuo divām zīmēm uz viena burta. Sevišķi nederīgs šādaī mikstināšanai ir burts l. Jā tad nu mēs zinātniskā ortografijā gribētu uzrakstīt tāmnieku vārdu gaļ' (= gaļa), tad burta l augšgalā būtu jāliek veselas trīs zīmes: mikstināmā zīme, krituoša akcenta zīme un apostrofs. Visi tie ir tik svarīgi iemesli, ka mums gribuot negribuot jāatsakās nuo zinātnē pieņemtās kārtības. Gluži peļami nebūtu arī vecie pāršvikātie burti, kuŗus izduomājis Mancelis, bet konzekventi izlietuojis un nuodibinājis mūsu rakstuos tikai vēl Glūks. Bez iemesla daži rakstnieki tura Fūrekeru par pāršvikātuo burtu atradēju. Pie pāršvikātiem burtiem par svarīgu kavēkli ir tuomēr burts ł, kuŗš pie leišiem un puoļiem nuozīmē pavisam uotrādi — cietuo l (krievu л). Tā tad vispraktiskāki ir stādīt mikstināmās zīmes zem burtiem, kā vecajā Zinibu Komisijas ortografijā.

Jaunajā ortografijā, tāpat kā vecajā, ievēruojams etimoloģiskais un nevis fonētiskais princips, tāpēc jāraksta: labs, gen. laba, nevis: laps, kā izrunā, nags, gen. naga, nevis naks, nikns, gen. nikna (nevis: nikņa), tāpat katrs, kurls, taisns, brālītis, latvietis u. c.

P. Šmidts.

Aizņēmtie vārdi.

Laī gaņ pār latviēšu aizņēmtiēm vārdiēm jaū diēzgaņ daūdz ir rakstīts, tuōmēr šai laūkā ir muņs vēl ļuōti daūdz darba priēkšā. Naū vēl gaņdrīz nekas nuōpiētns darīts, kā varētu nuōteikt laīkmeņus, kad dažādiē aizņēmtiē vārdi latviēšu valuōdā iēviēsušiēs. Ir arī vairāk vārdū, pār kuņiēm nevar vēl druōši nuōteikt, nuō kādas valuōdas viņi ir aizņēmti, nuō kriēvu, vācu, zviēdru vai arī kādas citas valuōdas. Šāduōs gadījumuōs muņs būtu nuō liēla svāra latviēšu valuōdas un̄ kultūras vēstūres, kuņas, kā zināms, ir piē muņs vēl gaūži maz apstrādātas. Pēdējās atkal liēlā mērā atkarājas nuō latviēšu politiskās vēstures, kas arī vēl naū cik necik piētiēkuōši izpētīta, — un̄ nuō mūsu kaīmiņu taūtu kultūras vēstures, pār kuņu muņs atkal dažā ziņā vēl trūkst piētiēkuōšu materiālu. Tā tad daūdz gadījumuōs ir muņs vēl ļuōti grūti nākt šai ziņā piē druōšiem slēdziēniēm. Tuōmēr materiāli priēks nākamības pētītājiēm ir muņs visādā ziņā jāmeklē. Šuōreiz gribu še duōt tikai kādas piēzīmes pār dažiēm vārdiēm.

Jāņa diēna. Gaņdrīz viši pētītāji, kas raksta pār Jāņa diēnas svinēšanu Latvijā, nuōtura viņu pār īstiēm latviēšu taūtas svētkiēm. Vispirms tika izteiktas duōmas, ka Jānis še ēsuōt iēviēsīs Līguō diēva viētā, kādēļ arī šuō svētku diēnu pārtaisīja pār Līguō svētkiēm. Vēlāki atkal Līguō svētkus lūkuōja izlabuōt pār Līgas svētkiēm. Izskaidruōjuōt Līguō pār Līgāju gribēja paturēt arī šuō diēvību. Ir mēģināts arī pašu Jāni piērādīt pār latviēšu diēvu, kas atgādīnātu senuō ruōmiēšu diēvu Jānus, tāpat kā Jupis slavēnuō Jupiteri. Laī arī pēdējā laīkā šādām duōmām būs maz piēkritēju, vispārīgi tuōmēr vēl valda pārliēcība, ka Jāņa svētku svinēšana ar visām savām ceremonijām un̄ iērašām ēsuōt vēcu vēcaīs atlikuņs nuō pašu latviēšu senātnes. Nebūt negribu nuōliēgt, ka daūdz nuō Jāņu svinēšanas sikumiēm būs simtiēm, varbūt pat tūkstuōšiem gadu vēci, un̄ ka daži nuō tiēm būs arī turāmi pār īstām latviēšu iērašām, tuōmēr muņs ir gribuōt negribuōt jāpiēņēm, ka daūdz liētas še būs aizņēmtas arī nuō kaīmiņu taūtām. Vispirms kriēvi un̄ vēlāku

sevišķi vācieši līdz ar kristīguo ticību un viņas svētkiem būs pārņēsuši pie mums arī dažas no savām ierašām, kuŗas atkal savulaik varēja būt aizņēmtas no citām tautām. Jāņu ugunis ir pazinuši neviēn senie latvieši, leiši un prūši, bet arī puoļi, krievi, mazkrievi un igauņi. Līdzīgas ierašas bijušas senāk pat visā vidus Eirūpā un Itālijā. Šis ugunis būs gan laika atlikums no ļoti vēca uguņš kulta, kas ir sastuopams pie ļoti daudz tautām. Isti latviska maņ izklaūsās līguošana, un viņas sākumi būs meklējami jau priekšvēsturiskuos laikuos, bet arī līguošanas večums nesniēgsiēs uz div trim tūkstuošiem gadiēm atpakaļ, juo līdzīga vārda ar līdzīgu nozīmi mēs nesastuopam radniēcīgās leišu un prūšu valuodās. Kā latvieši, tā arī krievi, puoļi, igauņi un dažas citas tautas Jāņa vakaruos senāk puškuojušās ar vaiņagiēm. Vēsturniēki pierāda, ka puškuošanas ar puķu vaiņagiēm dzirēs sākusies večajā Ēģiptē un no turienes vēlāki pārgājusi uz Griēķiju. Homēra laikuos šādi vaiņagi griēķiēm vēl nau bijuši pazīstami. No Griēķijas vaiņagi pārgājuši uz Itāliju un diēzgan seņ laika arī uz Kriēvijū. Varētu būt, ka no kriēvu valuodas (вѣнѣкъ, вѣнокъ, вѣнѣць, вѣнецъ) šis vārds būs pārnācis arī pie leišiem (vainikas) un latviešiem (vaiņags, pēc večakas izrunas laika: vaiņaks). Jā tas tā būtu, tad aizņēšanās būtu noūtikusi ļoti seņ, kad krievi savu „ѣ“ vēl izrunāja kā „ai“. Var pat duōmāt, ka no baļtu tautām vaiņagu višana būs pārgājusi pie vāciešiem. Daži valuodniēki piēņē, ka vācu vārds „Kranz“ ēsuot aizņēmts no prūšu vārda „grandis“ (grēdzēhs), kas nav šķiŗams no leišu vārda „grandis“ (ruōkas sprādze) un latviešu „gruōdi, gruōdes“. Šāda nozīmes maiņa ir gluži dabīga, juo arī mūsu vaiņags nenuozīmē vis tikai puķu kruōni viēn, bet arī baļķu kārtu māju būvējuōt. Visu šuo iēvēruōjuōt, nebūtu nekāds brīnumš, ka arī kāds cits vaiņaga noūsaukums vācu valuodā (pie Russova „benneke“ un „benken“, pie Maņceļa „Bännichen“) būtu nācis no latviešu vārda „vaiņags“, pie kam „v“ skaņa varēja palikt par „b“ no veŗba „binden“ iēspaīda. Vismaz skaņu „v“ un „b“ maiņa vācu valuodā ir ļoti parasta. Mūsu daudzinātā Jāņu zāle vībuōtne (pie Maņceļa: „Biebotes“ un „Wiebotes“) ir tikpat labi pazīstama arī kriēviēm (чернобыльникъ), puoļiēm (bylica) un vāciešiem (Beifuss), pie kam viņas noūsaukums būs pie mums aizņēmts no kādas večvācu izluōksnes. Jau pie senajiēm ruōmiēšiem

vībuōtne (artemisia) nuōderējusi ceļiniēkiēm pār lidzēkli pret nuōgurumu un mājās vispārīgi pret visādu ļaunumu. Abas šās nuōzīmes, kā tiēk piēņēmts, aizņēmušies nuō viņiēm arī vāciēši. Pat pašu nuōsaukumu „Beifuss“ daži valuōdniēki izskaīdruō pār zāli, kuō liēk piē (bei) kājas (Fuss). Kā piē latviēšiēm, tā arī piē kriēviēm ir māņticība, ka Jāņa nakti ziēduōt papārdes, un ka ar papārdes ziēdu varuōt izdarit visādas brīnuma liētas. Taisni tikai Jāņuōs kriēvi meklējuši arī savas brīnuma zāles: „архилина“ un „разрывъ-трава“, nuō kuŗām pēdējā atkal atgādina vācu „Springwurzeln“. Piē kriēviēm ir arī vispārīgi iēradums Jāņuōs salasīt zāles ārstēšanai. P. Einhoīns savā rakstā „Wiederlegunge der Abgötterei“ nuō 1627. gada raksta pār latviēšu māņiēm: „Jāņa kristītāja diēnai tiēk tāds spēks un svētums piēsķiīrts, ka tām zālēm, kas tai diēnā tiēkuōt salasītas, ēsuōt brīnišķīga īpašība un iēspēja pret uguņsgrēku, ļaunām sērgām un slimībām piē cilvēkiēm un luōpiēm. Bet jā zāles tiēkuōt tikai pār viēnu diēnu vēlaki lasītas, tad viņas vaīrs neēsuōt tik stīpras.“ Novickis raksta pār Jāņu iērašām Ilukstes apriņķī (Rakstu Krājums № 11, 83. lpp.): „Kad diēnas darbi beigti, liēls un mazs, vēcs un jaūns, visi steidzas plūkt Jāņa zāles: saītās mētras, kumelītes kliņģerīšus, naktenītes, vēja kaņepītes, ašņu dzirītes, lilijas, ruōzes u. c.“ Izskaīdruōjis šuō zāļu nuōzīmi ārstniēcībā, aītuōrs atkal tuīpina: „Tā tad Jāņu zāles izpīlda vaīrāk uzdēvumus: netik viēn sēnsenuō iērašu piēkuōpšanai, bet reizē kalpuō arī taūtas medicīnai.“ Ļuōti iīteresaītu piēzīmi pār Jāņu zālēm Kriēvijā atruōdam Zabiļina (М. Забылинъ) grāmatā „Русский Народъ“, kuŗš raksta šā: „Nuō puķēm šai laikā salasa купаленку (Trollius europaeus — sviēsta puķe), медвѣжье ушко (Verbascum), богатенку (Erigeron acre). Pēdējuō Novgorodas gubēņas zemniēki sprauž siēnā uz katra saimes luōcēkļa vārdu, piēzīmējuōt, kuŗa ziēds agrāki nuōvītiēšuōt, tam sai gadā būšuōt jāmiīst, vai jāpaliēk slimam.“ Viss tas ļuōti atgādina Jāņa diēnas aprakstu piē latviēšiēm vēcajā Maņceļa Sprediķu grāmatā nuō 1654. gada: „Nu, miēļi Draughi, eima mehīz nu ar labbu Deewu Jahņohīz, bēt nhe ka wackareji Jahņa-Brahī un Mahīfas, kattri ghawilādami ar dafchadahm Sahlehm Mehchohīz un Laukohīz šalāfijufchi pahreedami Mahjahīz ar Ohfolā-Sarreem, unnd ar Sahlehm appufchko Wahrtis, und wīffas Aehkas no eekīchas und no ahrenes, tītādami ar tahdu Leetu Burrwjus unnd Ragganas

nohst-dfiet; pehtz ihpafchas Sahles Œeenà eefprousch, fchim und tam Laimeh: Kuŗra Sahle par Nackti fawietiefz, tafs tanny Ghaddà mirrs, bet kuŗra Sahle faŗļa palleek, und feed, tafz pallix dfiews. Tahdu krahfznu Darrbu noftrahdajufchi, leelu Jahņa Vgguni eedàdfena, apkahrt to tee lāhka zauru Nackti dfeedadami ka kahdahfz kahfahfz“ (Lett. Post. II., 45). Zāles pret buŗviēm un raganām, kā arī zilējamās zāles būs laīkam bijušas tādas pašas, kā piē kriēviēm. Varbūt, ka vēl kādā apgabalā sīs iērašas būs uzglabājušas. Bez tam pēc aūgšā minetā Zabiļina piē kriēviēm ir iēraduhs diēnu priēks Jāņiēm grūst miēzus un pašuōs Jāņuōs vārit nuō tiēm savādu putru, kuŗu sauc кутья. Sīs vārds, kā tagad ir piērādits, ir aizņēmts nuō griēķu valuōdas. Jāduōmā, ka arī mūsu „kūķi“ līdz ar nuōsaukumu būs pārnākuši piē mums nuō kriēviēm. Uz tiēm pašiem kūķiēm laīkam arī zimējas tiē nemaļtiē graudi, kuŗus, kā Eīnhorns brīnēdamiēs raksta, latviēši ēsuōt vārijuši un cēluši kā gārdumu priēksā arī saviēm viēsiēm. Nuō seviška svāra mūsu nuōlūkam ir ziņas par Jāņa diēnas svinēšanu piē mūsu kaīmiņiēm igaūņiēm, kuŗi, kā zināms, nav rada ar latviēsiēm. Vidēmanis, aprakstīdams igaūņu Jāņu svētkus, raksta starp citām liētām šā: „Jāņa diēnas svinēšana nuōtiēk viēnu vakaru un nakti iēpriēks. Tiēk dedzinātas ar dēguōšām liētām pilditas daŗvas mucas un pacēltas uz kuōkiēm vai kārtim. Ap šuō uguni sapulcējas vēci un jauni, ligsmuōjas, dziēd un spēlē līdz pašam ritām. Luōti parasts ir Jāņa vakarā, arī gaŗ vēl Jāņa diēnā, bet ne vēlāki, lasit deviņjādas zāles, kuŗām piēšķir sevišku spēku. Šās zāles nuōdēr padaļai cilvēķu un luōpu ārstēšanai, padaļai arī dažādiēm māņiēm. Viņas iēspāuŗ par laīmes puķēm jumtā vai siēnā, jeb arī pakār vaiņagus piē siēnām uz katra mājas cilvēķa vārda; jā nu kādas meitas zāles paliēk zaļas, tad viņa ņikšuōt izprečēta, jā vēcū ļaūžu zāles nuōvist, tad viņi mīŗsuōt. Jāņu nakti staīgājuōt arī raganas apkārt ļaūnu darīdamas. Ar Jāņu ugunim tiēkuōt raganas atturētas nuō luōpiēm.“ (Dr. F. J. Wiedemann. Aus dem inneren und äusseren Leben der Ehsten, 362. u. 363. lpp.). Še naū jāaizmīrst, ka arī Jāņa diēnas nuōsaukums igaūņu valuōdā „Jaani pāew“ (lībiēšu valuōdā Joņ pāva) ļuōti atgādina mūsu Jāņa diēnu. Višu tuō iēvēruōjuōt jānāk pie gala spriēduma, ka Jāņa diēna naū nekā vairāk, kā kristīgas ticības svētki, kuŗiēm ir piēviēnuōtas dažas seņlaiku iērašas. Šuō svētku svinēšana būs pārnākusi

piē mušs nuò kriēviēm, bet daža laba iēraša būs nākusi arī nuò vāciēšiem. Jaū priēkš Jāņu svētku piēņemšanas latviēši būs pazinuši liguòšanu, aūgšā minētuò uguņuòšanu, varbūt arī puškuòšanuòs ar puķu vaiņagiēm un citas liētas, bet nau vėl piērādīts, vai viss tas zīmējas uz kādiēm zināmiēm pagānu svētkiēm.

Vastalāvis. Kā Jāņa diēna, tā arī Vastalāvis ir mēģināts iztulkuòt par istu latviēšu vārdu, kas būtu cēliēs nuò kādas diēves Vaslas. Nevaru saprast, kā šuò duòmu aizstāvētāji izskaīdruòtu igauņu nuòsaukumus „wastlawent“ un „wastlawi“ un lībiešu vārdu „Vastalova“. Tuvāku patiēstībai, kā man šķiēt, ir Ceīdlers, kas jaū priēkš šā izskaīdruòjuma bija mēģinājis piērādīt Vastalāvi par aizņēmtu platvācu vārdu „Fasselabend“. Kažuòku Dāvis tuīpretī duòmā, ka pārrunājamaīs vārds ēsuòt cēliēs nuò zviēdru „fastelaven“, kuš lāgā nesaskañ ar pirmuò igauņu nuòsaukumu. Es gañ negribētu šaubitiēs, ka šis vārds ir cēliēs nuò vēcās Baītijas vāciēšu valuòdas, kādā arī Russovs sarakstījis savu pazīstamuò kruòniku. Še mēs sastuòpam arī vārdu „Fastelauendt“, kušu būs aizņēmuši latviēši tikai drusku pārgruòzuòt pēc savas izrunas. Īsts Vastalāvja nuòsaukums latviēšu valuòdā ir tuīpretī „Metenis“, kušu arī ir mēģināts personificēt par diēvu, kā rēdzam nuò šādas dziēsmas :

„Kraūsiñ malku vėzumā,
Vedisiñ Ūsiñam;
Lai tas kūra liēlu guni,
Lai siīdija pasaūlit’;
Lai stāv dzīvi bērie ziŕgi,
Ābuòlaiņie kumeliņi.
Metiēns suòla aūkstas diēnas,
Draudē visus nuòsaldēt.

(R. Auning. Wer ist Uhssing? N° 38.)

Šuò dziēsmu nekādā ziņā nevaram turēt par taūtas dziēsmu, tā kā viss saturs runā t. dziēsmu garañ pretī. Vispirms taūtas dziēsmu „kumeliņš“ nau vis mūsu tagadējās valuòdas kumeļš, kā šai dziesmā sacīts (bērie ziŕgi un ābuòlaiņi kumeļi!), bet nuòzīmē labu ziŕgu (Ross, kriēvu конь), tāpat kā etimoloģiski radniēcīgaīs veckriēvu vārds комонь. Uòtrkārt latviēšu diēvi nau nekādi briēsmuòņi, kas bez kāda iēmēsla draudē ar puòštu un nelaīmi, kā šās dziēsmas Metenis. Tuī-

klāt istā dziēsmā būtu drīzāk runāts par „aūkstām naktīm“, nekā par „aūkstām diēnām“. Treškārt dziēsmā ir uzrakstīta Česvainē, kur runā „ugušs“ un nevis „gušs“. Četurtkārt dziēsmas piēktā un sēstā riņdiņa stāv tuvāku pirmajām paņtiņām, nekā uotrajam, kas nemēdz būt istās t. dziēsmās. Piētkārt līdzību pirmajām paņtiņām atrūdam tikai pazīstamajā Cimzes dziēsmiņā: „Kurin' ugun' siīda gaisu“, kuŗu Barōna tēvs tura par jaunāku darinājumu (Latv. Daiņ. 133, 4).

Tenis. Aūgšā minētais Ceidlers izskaīdruō Teni par platvācu vārdu „Tōņs, Tōņjes“. Šis duōmas pastiprina arī igaūņu Tēnis un libiēšu Tōņņō pāva — Teņa diēna. Cituōs apgabaluōs tuŗpretī Teņa viētā ir pazīstams vārds „Tanīss“. Tā, pp., Raūnā viēnu nuō visliēlākajiem un iņteresaņtākajiem senuō latviēšu piļskalņiem saūc par Tanīsa kaļnu, kuŗu rakstuōs nereti sagruōza par Tenis kaļnu. Ka arī šis ir vācu vārds, tuō rēdzaņ nuō nuōsaūkuma „Tōnniesberg“, kuō sastuōpaņ Russova kruōnikā (92. lpp.). Neskatuōtiēs uz visu tuō, aūgšā minētā Aūniņga rakstā arī vācu Tenis ir iēviēsīs latviēšu diēvu staŗpā, kā rēdzaņ nuō šādas dziēsmas:

Ūsiņš kaļnā, Tenis lejā

Abi sāka liēlitiēs;

Ūsiņš liēlīj' bēruōs ziŗgus,

Tenis baļtuōs sivēniņus.

Tenis dzina baļtu cūku

Taisni kaļna galiņā;

Ūsiņš viņaņ pretī gāja,

Uzbildināt gribēdam s.

„Kur iēdam s, mēļnsvārcīt,

Ar tiēm, zēļta grēdžēniēm?“

„Nāk'uz tevīm tiēsātiēs

Ziŗgs nuōspēra sivēniņ'.“ (№ 37).

Jā arī šī dziēsmiņa būtu ista taūtas dziēsmā, tad tuōmēŗ viņa ir jāu tik tālu sabuōjāta (isuō ziļbju viētā vēsēlas astuņas gaŗas ziļbes!), ka viņai nevarētu piēsķiŗt nekādas nuōpiētņas nuōzimes. Arī paši diēvi, Ūsiņš un Tenis, še nemaz nelīdzinās citām latviēšu diēvībām. Abi viņi tikmēŗ liēļās, kamēŗ saskaistas un sāk tiēsātiēs. Dziēsmāi trūkst arī loģiska sakara. Par gabalu abi diēvi runājas ļuōti uōmulģi, bet kad sanāk kuōpā, tad Ūsiņš taisās tik vēļ „uzbildināt“, it kā agrāk nebūtu nekādas runas bijušas. Naū arī sapruōtam s, kādēļ Teņaņ ir mēļni svārkī un zēļta grēdžēni un kādēļ viņš dzeņ

pats naū nuò vienkāršiem ļaudīm dziirdējis itih neviēnas Ūsiņa dziēsma. Ilgu laiku viņš par velti meklē taūtas tradicijas par Ūsiņu un tikai beidzuōt gluži nejauši (rein durch einen Zufall) atruōd Ūsiņa dziēsma. Viņš prasa arī zemniēkiem par šām dziēsmām, laikaū lasa arī kādas dabūtās dziēsma priēksā, bet šie atbild, ka gaū bērnībā viņi dziirdējuši tādas (laikaū gaū tikai tām līdzīgas) dziēsma, bet tagad vaīrs viņu neatminuōtiēs. Tā tad dziēsma ir dabūta nuò kāda staīrpiēka, kuīš varēja viņas gluži vienkārši arī izduōmāt. Ūsiņa dziēsmu saturs pavisaū nesaskaū ar īstām taūtas dziēsmām. Divās dziēsmās (25 un 26.) ziīrgi baīruōjas labāki, kad meitas jāī piēguļā, tuīpretī citā dziēsmā (7.) puīši žēluōjas, ka nāk pavasaris un ka būsuōt jāījājuōt piēguļā. Mārtiūš rudenī aūdina miēzus (3.), — Ūsiūš nes ziīrgiēm „cukur' ūdeūtiīp'“ (19.), — ziīrgi ir „liēsi izbaīruōti (= nuōbaīruōti), bet „kaīpi ūāki nebaīruōti (! 22.), — ziīrgi skriēn mežā „ar visiēm lemešiēm“ (laikaū arkliēm, 27.), — ziīrgs tēk „čekuliīpu (!) gruōzīdaūms“ (30), — gaīli kaūī Ūsiņaū, lai ziīrgi daūcuō, kā aizkaūts gaīlis (32.). Latviēšu diēvi šajās dziēsmās liēlās, tiēsājas (37), draudē nuōsaldēt visus ziīrgus (38.), sit cilvēkiēm ar kaūsu par muguru (23), kamēr cilvēki nuò diēviēm baidīdamiēs „kliēdz“ un „brēc“ (6) un pēc vēcās derības priēkszimes nes viņiēm „upuīrus“ (35.). Vārds „lai“, kā maū liēkas, būs izplātījies latviēšu valuōdā pēc vācu valuōdas priēkszimes, kādēī arī vēcās un īstās taūtas dziēsmās ir vēl samērā diēzgaū rēti sastuōpaūms, bet Ūsiņa dziēsmās sastuōpaū viņu uz katra suōļa (1., 5., 26., 27., 29., 30., 31., 32., 34, 38). Var redzēt, ka šuò dziēsmu aūtuōri ir gribējuši tēluōt Ūsiņu, kādēī viņš šuò vai tuò dara, un kādēī ļaudis viņaū nes upuīrus. Tā tad izliēkas, ka Ūsiūš naū vis minēts dzejas dēī, bet dziēsma ir sacērēta Ūsiņa raksturuōšanas dēī. Visas pārrunājamās dziēsma ir uzrakstītas viēnā draudzē, bet vārdus tuī atruōdam nuò dažādiēm dialektiēm; p. p.: Ūsiūš, Ūsenīts (4) un Ūss (36), istaba (1) un ustaba (13), uguīns (8 var. un 10 var.), guītiūš (8 un 11) un guīns (38), akmeīns (39) un akmiīns (40), sēdiēs (1) un sēstiēs (13). Dažuōs izteikumuōs naū ne gramatikas, ne arī logikas. Tā, p. p., Ūsiūš iēt apraūdzit savu bēru, „vai tiē ēda, vai tiē dzēra, vai nuò Diēva veselīb'“ (28). Citā piēmērā (3) „Ūsiūš nāk zaīlu laūku, Mārtiūš rudzu apcīfknīt'.“ Agrākuō laiku mitoloģijas ciēnītāī varētu aizrādīt, ka Ūsiņa dziēsma ir sevišķi baīgāta ar variaūtiēm

(pavisam 15), kādēļ var būt uzrakstītas nuò dažādiem teicējiem. Bet nu variañti ceļas sevišķi tikai dziēsmām ceļuojūot nuò viēna apgabala uz uòtru, kādēļ viēnas draudzes dziēsmās nevar būt daudz variañtu. Tuipretī viltootāji arviēna grib nuòdrošinat savus diēvus ar izduomātu dziēsmu variañtiēm un īstu dziēsmu tīšiēm pārgruozījumiēm. Arī pēdējuo piemēru starp Ūsiņa dziēsmām naū mazumīs. Gandrīz visi šie pārgruozījumi ir uzrāditi arī nuò Auniņga. Pēc šiem aizrādījumiēm Ūsiņš ir ielikts Jāņa (14, 26, 28, 41, 42), saūles (18), cīruļa (23) un citu vārdu vietā (39, 40). Bet nu Ūsiņa dziēsmu aūtuors naū apmierinājiēs ar Auniņgu viēn, bet ir piēsūtījis savus ražuojumus arī citās vietās. Tā, p. p. „Pagalman“ nuò kāda „Jūrnieka“ ir piēsūtītas divas Ūsiņa dsiēsmas, nuò kuŗām viēna ir šāda :

Ūsiņš lēca, Ūsiņš deĶa
 Mana staĶa galiņā.
 „EĶ, Ūsiņi, stalītēji,
 Baŗuō manus kumeliņ's“.

Naū nekādu šaūbu, ka šī dziēsmiņa ir tīsš sagruozījums nuò seķuōšām Auniņgam iēsniēgtām dziēsmām :

Ūsiņš deĶa, Ūsiņš lēca (uotrādi !)
 Mana staĶa pakaĶā (N° 14. pirmā puse).
 „EĶ, Ūsiņ', stalītī,
 Baŗuō labus kumeliņus!“ (N° 12. uotrā puse).

Kāds nezināms „K.“ ir vēl iēsniēdzis Brīvzemniekam divus māņus (N° 643 un 656), kuŗuōs Ūsiņa vietā sastuōpām jaū Ūziņu. Līdz ar šuō mūsu „K.“ vēl pazīst guōvu, aitu un kazu diēvus, kā arī jaū aūgšā minētuō „cūku Tenīsiņu“, kuŗš pēc tās pašas zistēmas ir pārtaisīts par „Tenīsiti.“ Tā tad qribuōt negribuōt jāpiēņem, ka visas šās ziņas nāk nuò viēna un tā paša avuōta. Tuipretī vaīrāk sareĶģijas šis jaūtājums, ā iēvēruōjam doceñta E. Voltera rakstu par Vitebskas latviešu taūtas dziēsmām (1890. g.), kuŗās arī sastuōpām kādas desmit Ūsiņa dziēsmas. Pēc minētās grāmatas iēvada raksta mēs zinām, ka šuōs materiālus E. Volters ir sakrājis 1882. un 1884. gadā, kad visi cik necik izĶlituōtiē latvieši iīteresējas par atrastuō zīŗgu diēvu Ūsiņu. Šis atradums nevarēja palikt par nuōslēpumu arī piē Vitebskas latviešiēm. Volters visādā ziņā būs griēziēs piē vietējiēm latviešu priēsteĶiēm, skuōluotājiēm un tirguotājiēm prasīdams ziņu par Ūsiņu. Pēdējie palaizdamiēs uz Auniņga rakstu un Voltera paškaīdruōjumiēm

nebūt nešaūbijās par šuo dziēsmu pareizību un lūkuōja viņas saklaušināt arī savuos apgabaluos. Zināmas dziēsmas enerģiski meklējuōt var viēgli samulsināt arī pašus teicējus, sevišķi jā vēl ņēm dzēriēnus palīgā. Priekšā sacitās dziēsmas viņiē izliēkas par pazīstamām un citas dziēsmas viņi sagruōza pēc uzrakstītāja gribas. Tā tad arī Voltera uzrakstītās dziēsmas nestāv ārpus šaūbām, jā viņām ir palīdzējuši visādi starpnieki. Pāriēsīm tagad uz dziēsmu saturu. Pirmā, tresā līdz ar desmituō un seštā Voltera dziēsma saskaņ ar astuōtuō, astuņpadsmituō un divdesmit tresuō Aūniņga dziēsmu. Teicēji varēja šās gluži vienkārši iēgaūmēt nuō aūgšā minētiēm starpniekiēm. Septiņas pārējās ir tuīpretī tik tāļu sabuōjātas, ka viņām nevar piēšķīft sevišķas nuōzīmes pat tai gadījumā, jā viņas būtu nešaūbīgi īstas. Mūsu taūtas dziēsmu Diēvs, kā liēkas, ir maisījums nuō kristīgiēm un mitologiskīēm uzskatiēm un pastāvīgi tuōp minēts, kā aūgstākā latviešu diēvība. Tuīpretī uōtrā Voltera dziēsmā par Ūsiņu Diēvs rikuōjas „par Jeuseņa likumiņu“. Piēktais Voltera piēmērs ir tikai vienkārša dziēsmiņa par vistu un ziīgu, kamēr Jeuseņš ir tuīluōti neveikli piēkārts. Mācitājs J. Mūtels pēc Aūniņga raksta nuōtura Ūsinu pēc etimoloģijas par „ūšaiņi“. It kā par pastiprinājumu šīm duōmām ir sacērēts Voltera septītais piēmērs. Dziēdātājs tuī prasa Ūsiņām ūsas, kuō istabas izslaūcīt. Grīti ticaūms, ka seniē latvieši būtu tā izturējušiēs ar saviēm diēviēm. Tuīklāt nuō vārda „ūses“ nevar vis atvasināt „Jeuseņa“, kā nuō „ūsām“ — „Ūsiņu“. Astuōtā un devītā dziēsma liēkas būt tīši sagruōzījumi nuō klāt piēliktiēm variaūtiēm. Tuīpretī cetuītais un viēnpadsmītais piēmērs izklaūsās vairāk pēc izsaūciēniēm, nekā pēc dziēsmām. Visu tuō iēvēruōjuōt, muūms gribuōt negribuōt jāpaliēk piē šaūbām, vai Ūsiņš ir tiēšām sastuōpaūms vēcās un īstās taūtas dziēsmās. Jā nu ar kādās dziēsmās Ūsiņš būtu iēviēsīēs jāū senākuos laīkuos, tad tuōmēr mēs vis vēl nevarām viņu saūkt par ziīgu diēvu. Jā mēs atmēstu pat visas šās šaūbas, arī tad Ūsiņš, kā aizņēmts diēvs, naū piēskaitāms piē senuō latviešu mitoloģijas. Šaūbas par Ūsiņa dziēsmu īstenību ir izteicis arī Eņdzelīns. Bet vēl agrāki par Eņdzelīnu ir izrādījis neuzticību Ūsiņa dziēsmām Baruōna tēvs, kā rēdžam nuō 2632. nuūmura Latvju Daiņās. Minētā dziēsmiņa ir šāda:

Cīrulītis alu dara
Kumeliņa pēdiņā;

Es tecēju misas dzeft,
Viņš ar kausu mugurā.

Šās pašas dziesmas variaṅti sniēdzas vēl līdz 2643. numūram. Šiem variaṅtiem ir vēl desmitām apakš-variaṅtu, minētu pa daļai arī uz 922. un 923. lapas puses, pa daļai piē 19819. numūra. Bet sekuošuō variaṅtu par Ūsiṅu tuī nau:

„Ūsiṅš dara alutiṅu
Kumeliṅa pēdiṅā;
Es piēskrēju misas dzeftu,
Maṅ ar kausu mugurā“ Auning Nē 23

„Vacis Jeuseṅs olu dora
Kumeleṅa pēdeṅā:
Ās aizgoju mysus dzert,
Dūd ar kausu muguorā.“ Voltera Nē 6.

Nuō tā nu būtu vēruōjams, ka Baruōna tēvs netura Ūsiṅa dziesmas par istām. Šām duōmām nerunā pretī arī sekuošā dziesmiṅa, kuī taūtiēte dusmuōjas par preciniēci.

„Glīsi slaūku pagaṅmiṅu
Līdz tai Diēva diēniṅai;
Kad pagāja Diēva diēna
Sviēzu sluōtu sētmalē.
Lai sapuva preciniēce,
Kā sluōtiṅa sētmalē!“ Nē 14087.

Diēva diēna, kā Baruōns atsaūkdamiēs uz Eīnhoīnu paskaīdruō, nuōzimē Miķēļa diēnu, kad sākas veļu laīks jeb Diēva diēnas. Bet Diēva diēnas tagad jau seṅ ir aizmirstas, kādēļ arī viņu vietā liēluṅ liēlā variaṅtu daļā ir iēstājiēs Miķēlis, piē kaṅ pagaṅma slaūcišanas sākumu vēl nuōteic ar Bērtuļa, Jāṅa un sevišķi Juīga diēnu. Tā kā nu Juīga diēnu dažuōs apgabaluōs sauc arī par Ūsiṅa diēnu, tad Juīga vietā varēja iēviēstiēs arī Ūsiṅš, kā rēdzam nuō devitā dziesmas variaṅta.

Nuō Ūsiṅa līdz Miķēļa
Slaūku gludu pagaṅmiṅu;
Kad pagāja Miķēļ' diēna,
Sviēzu sluōtu sētmalē.
Lai nuōguļ, taūtu dēls,
Kā sluōtiṅa sētmalē.

Šādu variaṅtu ar Ūsiṅu ir tikai kādi seši, kuī visi ir uzrakstīti tikai vēl vēlākā laīkā. Var jau būt, ka šie variaṅti ir izcēlušiēs pašā taūtas mutē, bet arī tad viņu sākums būtu

drīzāk meklējams jaunākuos laikuos, varbūt pat vēl mūsu romaņtiskajā diēvu laikmētā. Taču arī šeit Baruons naū uzņēmis Aūniņga variaņtu par Ūsiņu (№ 5):

„Nuò Ūsiņa līdz Miķēlam
Tīru slaūku pagalmiņu;
Kad pagāja Miķēlīts,
Sviēzu sluotu sētmalā.
Lai gulēja taūtu dēls,
Kā sluotiņa sētmalā.“

Neatzīstuoūt citas Aūniņgam piēsūtītās dziēsmaš par ziřgu diēvu Ūsiņu nevarēja zināms arī pēdējai piēsķiřt vēribas. Tāda stiņgra dziēsma sijāšana dara tikai guodu mūsu teicamajam t. dziēsma krājumaņ.

Vēlāka piēzīme par Ūsiņu. Aūgšējaīs raksts par Ūsiņu bija maņ jau gatavs, kad maņ vēl nebija pazīstami ne R. Aūniņga jaunākāis raksts „Beiträge zum Ulfing-Mythus“, ne arī J. Eņdzelīna atbilde uz tuo (Ziņbu Komisijas rakstu krājums № 14). Nebiju runājis arī ar vēcuo Baruona tēvu par Ūsiņa luomu mūsu taūtas dziēsmaš. Pēc visām šim jaunām ziņām maņ tagad iř šis un tas jāpārgruoža piē sava agrākā raksta. Vispiřms ešma viēnis prātis ar R. Aūniņga duomām, kuřām vēlāki piēbalsuo arī J. Eņdzelīns, ka Ūsiņš naū cēliēs nuò vācu vārda hūsiņg. Tālāku maņ jāpiēbiēdruođjas Eņdzelīna uzskatiēm, ka Ūsiņš iř aizņēmts nuò kriēvu Усень. Kaūt gaņ vēc raksti liēcina, ka Ūsiņš iř bijis pazīstams piē latviēšiem jau trīs simti gadu atpakaļis, tuomēr viņš naū pazīstams par visu Latviju. Vispopulārāks viņš iř piē kriēvu kaīmiņiem aūgšgaliēšiem. Pēc Baruona tēva duomām viņš taūtas dziēsmaš naū nuodibinājiēs, bet iř tikai iēviēs vėlākuos laikuos. Visu tuo iēvēruođuot, Ūsiņš būs turāms par aizņēmtu nuò kriēviēm. Kas zīmējas uz R. Aūniņga piēvēstiēm jaūniēm variaņtiēm nuò Ūsiņa dziēsmaš, tad manas šaūbas par viņām diēmzēl tuomēr vēl naū izgaisinātas. Piēminēšu tikai šādus jaūnus piēmērus:

Ūsiņš arā slaištjās
Aiz tās manas ziřgu kūts.
Teci, teci, kumeliņi,
Liēpu lapas kuodidams.
Ūsiņam čakli ziřgi,
Čakli vedīs ļaūdaviņu.

Ūsiņš viņam pretī nāca
Uzrunāja zuōbuōdams.
Ūsiņam braņģi zirģi,
Piēguļā nelaizami;
Miļai Mārai guōvis blāve,
Ganiņuoš nedzēnamas.

Gaņdriz visuōš jaunuōš piēmēruōš ir atkal neveikls paņtmērs un modērna valuōda. Arī dziēsmu saturs ir svešads un nesaskaņ ar īstuō taūtas dziēsmu garu. Staļis tur tiek saūkts par zirģu kūti. Zirģs skriēdams kuōdeļ „liēpu lapas“. Īstās dziēsmās mēdz ar liēpu lapām tikai ceļu kaisīt. Taūtiēts nevis pats ar savu kumeliņu, bet ar Ūsiņa zirģiem suōlās „čakli vest ļaūdaviņu“. Ūsiņš ar modērnīēm vārdiēm „uzrunāja zuōbuōdams“ Teni. Nevaru saprast, kādēļ Ūsiņa zirģi tiek piēlīdzināti Māras guōvim. Zirģi ir braņģi bez piēguļas, bet guōvis blāuj (nuō trēknuma, bada?) „ganiņuoš nedzēnamas“. Taūtas dziēsmas sauc gaņ ganu par ganiņu, bet neņemsmu iēvēruōjis ganiņuoš (ganuōš) dzišanas. Jaū agrāki tiku aizrādījis, ka daūdz dziēsmu variaņti vienā apgabalā ir jaū paši par sevi šaūbīgi. Ar daūdz jaūniēm variaņtiēm tiek šis šaūbas tikai vēl pavairuōtas. Tik daūdz dziēsmas ar tik daūdz variaņtiēm nevarēja palikt par pilnīgu nuōslēpumu pirmiēm dziēsmu krājējiēm, kā: Steņderam, Beŗgmaņam un sevišķi Būtneram un Bileņšteņnam, kuņ jaū seņ priēks Ūsiņa laikiēm bija savākuši pāri par 10,000 dziēsmām. Turklāt vēl nāk dziēsmu savādaīs saturs, modērnā valuōda, neveiklaīs paņtmērs un dialektiskiē raibumi. Pat pats diēviņš vienā un tai pašā apgabalā ņes četrējāduš nuōsaūkumus: Ūsiņš, Ūsenīts, Ūss un tagad vēl Ūziņš. Viens ziņuoštājs ir gribējis šķīrt bišu diēvu Ūziņu un zirģu diēvn Ūsiņu (skat. 3. un 4. lpp.), kā Līgu nuō Līgāja. R. Aūniņģs diēmžēļ atkal nemiņ, kādas dziēsmas viņš pats būtu nuōklaūsijiēs. Viņš atsaūcas atkal gaņdriz tikai uz Jurjāņa, Marijas Buōm un kāda Dāvīda iēsūtītām dziēsmām. Kuņ viņi šīs dziēsmas ir ņēmuši, un vai viņu avuōtiēm varam uzticētiēs, šīē jaūtājumi paliēk pa vēcaim neizskaīdruōti. Par Ūsiņa dziēsmu celšanuōš R. Aūniņģs nerēti ēsuōt dzirdējis šādu atbīldi: „Tuō mēs nezinaim, tā jaū saīmniēce mūsu mācīja dziēdāt, kad ganuōš gājām “ Te nu var jaūtāt, vai saīmniēce šīs dziēsmas nebūs dzirdējusi nuō grāmatām, laīkrakstiēm, skuōluōtājiēm jeb vispārīgi kādiēm laīkrakstu lasitājiēm. Tik daūdz par dziēsmu avuōtiēm.

Neesmu ar R. Aūniņgu viens prāts arī ar viņa pētīšanas metuōdi un rezultātiem. Jā jau neviens Eņdzelins, bet arī es biju izteicis šaubas par Ūsiņa dziēsmu īstenību, tad taču bez kādas aizrunas vaīrs nevarēja atsauktiēs uz šām dziēsmām uzstājuotiēs pret Eņdzelīna duōmām. Nebija ignorējamas arī Baruōna „Latvju daiņas“. Vajadzēja arī zināt, ka mitoloģijas pētīšanā ir dažādas teorijas. Senāk visiēm mītiēm par pamatu gribēja atrast dabas spēkus, kā: gaismu, sauli, liētu, ūdeni u. t. pr. Pēc šās teorijas arī R. Aūniņgs tura Ūsiņu par gaismas diēvu. Tad nāca tā sauktiē animisti, kuři visuōs mītuōs meklēja dvēseļu kultu. Arī latviēšu animisti ir piēskaitījuši Ūsiņu piē veļiēm. Jaunākiē mitoloģijas pētnieki ir jau atmētuši šās viēnpusīgās teorijas. Pēc viņu duōmām mīti ceļas nuō ļuōti dažādiēm iēmēslīēm un atruōdās pastāvīgā maiņā. Viņi ceļas, staīgā nuō tautas uz tātu un izbeidzas atstādami viētu jaūniēm mītiēm. Tādēļ arī seņ jau ir atmēstas duōmas izdibināt priēksvēsturiskuō mitoloģiju nuō tiēm laikiēm, kad indo-eīruōpiēši vēl dzīvuōjuši kuōpā un runājuši viēnu valuōdu. Tā paša iēmēsla dēļ arī Ūsiņa vārda līdzībai ar kādiēm iīndīēšu, griēķu un latīņu diēvu nuōsaūku miēm nevarētu būt nekādas seviškas nuōzīmes.

Mēs būtu R. Aūniņgam daūdz pateicības parādā, jā viņš vēl reīz lūkuōtu sijāt savas Ūsiņa dziēsmas un izdibināt viņu avuōtus. Jā tas vaīrs nebūtu iēspējams un R. Aūniņgs negribētu šaubītiēs par minētuō dziēsmu pareīzību, tad vajadzētu piērādīt citas t. dziēsmas, kuī ir sastuōpami vārdi: upuris, uzbīldināt, uzrunāt, zuōbuōt, cukura ūdeņš, baņuōti kāļpi, ziņgu kūts, ganiņuōs dzīt u. t. pr. Tāpat vajadzētu piērādīt, ka Ūsiņa dziēsmu saturs nerunā citām t. dziēsmām pretī. Beidzuōt būtu vēl jāmēgina aizrādīt, ka nepareīzais dziēsmu paņtmērs ir cēliēs nuō pareīzu originālu sagruōzīšanas. Līdz šim ir piērādīts tikai tas fakts, ka Ūsiņš ir iēviēsīs Juīga, Miķēļa (pēc Baruōna tēva izteikuma) un vaībūt arī Jānīša vietā. Nuō Raūnas un Smiltenes apgabala mañ tik ir zināms, ka agrāk še dzīvuōja viēns vēcs vīrs ar uzvārdu Ūsiņš, kuņu ļaūdis saūca tikai par Ūzinu (nominat. Ūziņš). Pats Ūsiņš, kā arī citi ļaūdis zināja, ka Ūziņš jeb Ūsiņš, ēsuōt vēcuō latviēšu bišu diēva nuōsaūkums. Šis ziņas varēja nākt arī nuō grāmatām. Beidzuōt turu vēl par savu piēnākumu atvaīnuōtiēs pret E. Volteru un R. Aūniņgu, jā gluži pret savu gribu būtu viņus kaūt kā apvaīnuōjis. Mañs nuōlūks bija rakstīt

tikai pašas lietas labā. Kaņūot pret viltuotājiem nau viēgls uzdeņvums un tuō mēs varam darīt tikai ar viēnuotiēm spēkiēm.

I s t a b a. Īsti latviēšu vārdi: naņs, pirts, durvis, sliek-snis, luōgs, siēna, pakši, pamats, pavīlas, kuļs, grīda, juņts, griēsti, sija jeb vārcele, kabes, krāsns — liēcina, ka latviēši jau seņ pratuši celt savas dzīvuōjamas ēkas ar durviņm, luō-giēm, griēstiēm, juņtu un varbūt arī ar grīdu un krāsniņm. Tuōmēr daudz sīkumus nuō būves mākslas viņi būs aizņē-mušiēs arī nuō vāciēšiēm, kā redzams nuō šādiēm aizņēmu-miēm nuō vācu valuōdas: bēniņi, spāre, beņdele, vērbalka, glāžu rūtes, kliņķis, eņģes, steņdere, gruņte jeb puņdumeņte un sevišķi mūris, riēris, spēlte un skuļstenis. Visi vācu vārdi tuōmēr nezimējas uz gluži jaūniēm priēksmētiēm latviēšu saimniēcībā, juō dažs labs vācu vārds ir izskaudis vēcus lat-viēšu vārdus, kā: gruņte (pamats), vērbalka (sija), spāres (kabes) un citi. Bet arī kriēvu tuvums nebūs piē muņs pa-licis bez iēspaida uz mājas būvēšanu, kā aizrāda vārds „istaba“, kas būs aizņēmts nuō kriēvu valuōdas laikaņ jaū priēks vācu iēnākšanas Baļtijā. Lai nu tuō varētu piērādīt, būs muņs piē šā jaūtājuma ilgāki jāpakavējas. Eīruōpas kultūras vēstures pazinēji un valuōdniēki aizrāda, ka istabas nuōsaūkums daudz Eīruōpas valuōdās ir cēliēs nuō kāda vēca romāņu vējba *extufare — sutināt — un būs vispirms nuōzimējis pirti. Šim vējbaņ pēc skaņām un arī pēc nuōzimes stāv ļuōti savu spāniēšu vārds estufa — pirts, kas nau šķiņams nuō fraņču vārda étuve ar tādu pašu nuōzimi. Piē dažām romāņu un visām ģermāņu valuōdām ir izplātījusiēs saišināta fořma, kuņa visvēcākā veidā uzglabājusiēs vidus laiku latīņu vārdā stuba. Šuō pašu vārdu aizņēmušiēs arī ģermāņu kaīmiņi prūši (stubo), leiši (stuba), un suōmi (tupa). Tuīpretī piē kriēviēm, kā rādās, būs iēviēsusiēs pilnākā fořma, kā liēcina viņu vārds изба. Lidz ar šuō vārdu kriēvi būs aizņēmušiēs arī aūģšā minētuō vējbu, kas kriēviski skaņ: истопить. Ka abi šie vārdi ir rada, tuō liēcina vēckriēvu vārdi истопка un исто-тобка, kas nuōzimē neviēn istabu, bet rīapirti. Tā tad pēc skaņām un valuōdas vēstures ir jāpiēņēm, ka latviēšu „istaba“ ir cēlusiēs nuō vēckriēvu vārda изба, kā arī jau Bīlēn-šteīns un Eņdzelīns ir aizrādījuši. Latviēšu rakstuōs tuīpretī vairāk reizes ir minēts, ka istaba ēsuōt īsts latviēšu vārds. Istabu ir mēģināts vest sakarā ar kādu griēķu vārdu, kas

623-85

tuomēr neņesuot nuò latviēšiem aizņemts. Pēc citas hipotēzes istaba ēsuot atvasināma nuò vārdiem „iz“ un „stabs“, tā kā senāk mājas ēsuot celtas nuò stabiēm un nevis nuò gulušiem baļķiem. Bet šāds izskaīdruojums runā tāpat pret valūodas likumiēm, kā arī pret vēsturi. Pirmkārt, latviēšu prepozīcija „iz“ nesaviēnuōjas ar lietu vārdu celmiēm (skat. Latviēšu gramatika 72. §) un uōtrkārt, dažādās izluōkšņu foīmas, kā: istuba, ustaba, ustuba — liēcina, ka latviētis piē šiem vārdiem neduōmā ne par „iz“, ne arī par „stabu“. Turklāt naū muīs gañdrīz nekādu vēcū laīku liēcību par pāļu jeb stabu būvēm piē seniēm latviēšiem (Sal. F. Beuningen. Das lettische Haus. Magazin etc. XIX., II.). Arī senajuōs latviēšu pilskaīnuōs, kā Bīlēņšteins aizrāda, ir gañ bijušas stabu sētas, bet nevis stabu ēkas. Turpretī pēc vairāk apstākļiem var nuōvēruōt, zināmu radniēcību vēcūō latviēšu un kriēvu būves mākslā, kas runā aūgšā minētai istabas aizņemšanai par labu. Priēkš mūsu laīku „ērbērgu būvēšanas“ latviēši ir jau pratuši ēkas „cīrst“. „Ēkas cīršana“ ir tāds pats vēcū laīku izteikuīs, kā: „zārdū sliēt“, „alu darīt“, „pūru luōcīt“, „bites kāpt“, „krēslū celt“, u. t. pr. Šis izteikuīs atkal atgādina Novgorodas gubeīņas kriēvu: „рубить струбъ“ = срубъ (Живая Старина. 1899. № 4. М. Синозерский.). Mājas „cīršana“ piē kriēviēm tuōmēr neliēkas būt gluži pirmātnēja, juō dažās vēcās taūtas dziēsmās cīrstas ēkas (рубленные хаты) tuōp minētas ar sevišku lēpnumu, tā tad tājā senātnē ne katrām būs bijušas tādas ēkas (Живая Старина. 1906. № 1. 75. lpp.). Beīniņgeīs raksta, ka arakšējuō baļķi piē latviēšu istabas saūcuōt par pamatnīcu un nākuōšuō par vaiņagu. Cik mañ zināms, tad katru baļķu kārtu piē mājas būves, kā jau aūgšā teikts, saūc par vaiņagu, kas atkal atgādina Novgorodas gubeīņas kriēvu „вѣнецъ“. Kā latviēši, tā arī kriēvi, ēku būvējuōt liēk baļķu staīpā sūnas. Latviēšu istabas riēri, kas saviēnuō krāsni ar skuīstēni, ir aiztaisāmi ar juškām un kriškām, kas atkal ir gluži skaīdri kriēvu vārdi: юшка, вьюшка, крышка. Kā piē latviēšiem, tā arī piē kriēviēm senāk mājas tikušas juīmtas gañdrīz tikai ar saīmiēm. Aūgšā minētais Zabiļiņš raksta, ka vēl 15. gadū simtēnī neviēn muīžniēki uz laūkiēm, bet arī pilsētēniēki būvējuši neliēlas mājas un jumūši viņas gañdrīz tikai ar saīmiēm. Latviēšu mājas jau señ ir tikušas būvētas uz akmeņa „paviļām“. Uz tuō pašu aizrāda mūsu mīklas par māju; p. p.: „Акмеņa

kāja, kuōka ruņpis, saľmu ċepure galvā" (Brīvz. 734., sal. Bjel. 155.). Bet mājas būs būvētas arī uz kuōka pamatiem, kā aizrāda vairāk taūtas dziēsmas :

„Neraūd gauži, sila priēde,
Ne es tevi skaliem ċirtu;
Tev' ċirtīšu pamataļ.

Graznu dziēsmu klaūsiēš." L. D. 708.

„Sķalaļ ģēld tā priēdite,
Ne istabas pamataļ." L. D. 3141.

Par akmeņa un kuōka pamatiem piē ċķām Novgorodas gubeņņā raksta arī aūģšā minētais Sinozersķis. Beņiņģeņš piēvēd kādu liēċību nuō 18. gadu simteņa, ka latviēšu mājas bijušas parasti dalītas divās daļās: viēna priēķš ċilvēķiēļ un uōtra priēķš luōpiēļ. Pēc aūģšā minētā Zabiļina tāda pati kārtība bijusi senāk piē kriēviēļ. Pēc visa tā mēs rēdzam, ka senātnē starp latviēšīēļ un kriēviēļ bijusi diēzģaņ tuva satiksme, tā kā viēni nuō uōtriēļ varēja daūdz kuō aizņēmtiēs. Slavi, kā zināms, jāū priēķšvēsturiskuōs laķkuōs stāvēja tiēsā satiksmē ar ģriēķiēļ, kādēļ arī agrāķi piēsavinājās visādus kuļtūras atradumus nekā latviēši. Bet kuļtūrai pārnakuōt nuō ģriēķiģas un Itāliģas uz Fraņģiju un Vāģiju, dažā ziņā arī latviēšu stāvuōķlis bija kuļtūras iēspatiēļ labāks, nekā kriēvu stāvuōķlis. Iēvēruōģuōt visus aūģšā aizrādītuōs faktus, tuōmēr jāduōmā, ka dažas liētas būvēšanas mākslā latviēši būs aizņēmušīēs nuō kriēviēļ. Tādā ziņā tad nu ģaņ būtu par vēlti vēl šaūbītiēs par „istabas“ aizņēmsanuōs nuō kriēviēļ. Agrākās istabas bija zināms bez skuķsteņiēļ, krāsnis kurīnuōt dūmi ģāja laūķā vai nu pa kuōka luōdziņiēļ, vai arī pa duŗviēļ. Pat vēċiē kuōka skuķsteņi naū nekāds seņlaķu atradums, juō vēl līdz mūsu diēnām piē latviēšīēļ ir uzģlabājušās dažas vēċu laķu māģas ģluzi bez kāda skuķsteņa. Pat vēċu laķu muģzas naū bijušas daūdz labākas par zemņiēķu māģām. H. fon Hāģemeīsteis savā ģrāmatā: „Siņģas par Druķtu-draudles baņnizu“, iēspiēstā 1838. ģadā, raksta par Druķtu muģžu nuō 17. gadu simteņa beģģām šā: „Tādas pašas arī bij muģzas-māģas, visas kuōķuēģiģas, ar saľmu vai lubu juģmtiēļ un pašai liēlai māģai, kuģ kuģģi dzīvuōģa, skuķsteņa nebij, bet tikai apvēļvēts ķēķis, kā taģad dažķart zemņiēķu māģās rēdz. Viēns pats puōdu-krāsnis bij, un tikai trīs kurīnāģamas istabas; duŗviēļ nebij ne dzeļģuēģģu, ne atslēģu, bet kuōka tappi viēn.“ Arī rīētuma

Eiropā tikai vēl 14. gadu simtenī sāk izplatīties skuřšteni. Jāduomā, ka Baltijā viņi būs drīzāk ieviesuřies, nekā Krievijā. Nebūs jāsaubās, ka latvieři būs lēpazinuřies ar skuřšteni piē vāciēřiēm. Arī mūsu vārds „skuřštenis“ nebūs nekas cits, kā vācu „Schornstein“, kas agrāki būs izrunāts līdzīgi zviēdru vārdam skorsten. Taūtas dziēsmas vēl gauži reři daudzina skuřšteni un turklāt gaņdrīz viēnīgi kā žāvējamuō iētaisi; tā p. p. taūtiētes dziēd par puřiēm vai preceniēkiēm:

„Diēdziņā saveriēt,

Škuřšteni pakariēt.“ L. D. 12685.

Gluzi tādas pařas duōmas ir izteiktas řekuōšuōs piēmēruōs: 12785, 13024, 20826, 20992, 1. Nuō tā varētu vēruōt, ka par gaļas žāvējamiēm skuřšteniēm latvieři vispirms būs dziēdējuři pilsētās un muřzās (sal. L. D. 20757, 2.), kamēr savas mājas uz laūkiēm būs sākuři būvēt ar skuřšteniēm tikai par pēdējiēm trīs simti gadiēm, kad taūtas dziēsmu ziēdu laīks jau bija beidziēs. Kā skuřšteni, tā arī pagrabu daži tura gluzi nepareři par latvieřu atradumu. Ēdamas liētas, kas baīdās nuō saīnas un kařstuma, latvieři senātnē glabājuři bedrēs. Vēcajā Livonijas kruōnikā, kuřu nepareři sauc par Iņdriķa kruōniku, ir minēts, ka bīskāps Albērts atradis reři piē Holmas pils dažādās bedrēs ļuōti daudz labības un citas ēdamas liētas (annonam plurimam et cibaria in diversis foveis). Bīlēņšteins rakstīdamis par senuō latvieřu klēti atsaucas uz kādu ceļuōtāju Braņdu (nuō 1693. g.), kas apraksta řadas bedres Vidzemē. řās bedres bijuřas izpoļstēřētas nuō iēkřas ar tāsim un saīmiēm. Viņās glabāta labība un citas ēdamas liētas, kā řķiņķi un speķis. Druōřības dēļ piē gadřjuma bedres tikuřas apsēřtas ar labību. Rāceņu vai tupeņu bedres un duōbes tuōp piēminētas arī taūtas dziēsmās, p. p.:

Sajāja panāksni

Akliēm ziřgiēm,

Sakrita ļaūdzumu

Tupeņu bedrē. L. D. 19079.

Variaņtā pēdējās riņdiņas viētā stāv: „Rāceņu duōbē.“ Turpreti kriēvi jau nuō seniēm laīkiēm taisiējuři apakř istabām un arī citām ēkām piēliēkamas rūmes un pagrabus, kuřus saukuři porpeбъ un porpoбъ. Kruōdzeniēks duōmā, ka pagrabs būs pārnācis nuō kriēviēm piē latvieřiēm līdz ar kristīgu ticību jau priēķš vācu iēnāķšanas Baltijā. Taūtas dziēsmās tuōmēr ne visai daudz tiēk piēminēts pagrabs; p. p.:

„Jāju, jāju rāceņu zagti
Uz tuō muīžas pagrabiņu.“ L. D. 2145.

„Zīle, žube aizņēsusi
Pagrabiņa atslēdziņu.“ L. D. 2897, 2.

„Meītas mani aīcināja
Pagrabā alus dzeīt.“ L. D. 20024.

„Alus muca pagrabā,
Sasiřmēj'si muguriņ'.“ L. D. 19829.

Tuō iēvēruōjuōt jāduōmā, ka kriēvu pagrabs būs vedis diēzgaņ gaūšu ciņu ar latviēšu bedrēm, kuņas ir nzglabājušas vēl līdz mūsu diēnām. Tā tad gaņ grūti būtu iēduōmātiēs, ka pagrabs līdz ar nuōsaūkumu būtu latviēšu atraduims.

Pīrts. Latviēšu vārds „pīrts“ un leīšu „pirtis“ stāv tik tuvu piē vērba pērt — pērtiēs, ka abi šīē vārdi nebūs šķiřami un tā tad nebūs arī laīkam aizņēmti. Suōmu valuōdu pratēji vēl aizrāda, ka tas pats leīšu-latviēšu vārds ēsuōt pār-gājjis dazūōs suōmu dialektuōs un pruōti tā pīrts, kā arī istabas nuōzimē. Nuō suōmu karēļiēm atkal tuvējiē kriēvi aizņēmušiēs savu пертъ, kas nuōzimē karēļu zemniēku mājiņu. Jā tas viss ir pareīzi, tad arī vēckriēvu vārds пиртъ, перьтъ — pīrts varētu būt aizņēmts nuō leīsiēm vai latviēsiēm. Srezņevskis savā vēckriēvu valuōdas vārdnīcā piēvēd par pīrti šādu liēctību jau nuō XII. gadu simtēņa: „Въ първыи день, егда зовоуть вы къ перьти, творите молитву“, — pīrmā diēnā, kad jūsu sauc uz pīrti, skaītiēt lūgšanu. Pēc izskaīdruōjuma šis paduōms zīmējas uz dzeīmdēšanas gadījumu un tā tad atgādina latviēšu parašu, kas piēminēta p. p. šādā taūtas dziēsma:

„Pīrti dzima stalī vīri,
Stalī bēri kumeliņi.“ L. D. 1147.

Tā tad nu fakts paliēk tas, ka pīrts nuōzime jau nuō ļuōti seniēm laīkiēm bijusi piē latviēsiēm un kriēviēm viēnāda. Pīrts Vidzemē tiēk parasti būvēta kuōpā ar namu, kas vāsaru nuōder ēdiēnu vārišanaī un ziēmu mazgāšanaī. Šāds namš ar pīrti būs gaņ laīkam bijis visvecākā latviēšu dzīvuōjamā ēkā. Kad nu vēlāku latviēši iēpazinās arī ar istabu, tad pēdējā pēc dazādiēm apgabaliēm tika piēviēnuōta dazādām ēkām. Aūstruma apgabaluōs, pēc kriēvu priēkszīmes, būs būvējuši istabu kuōpā ar kūti. Ziēmeļuōs piē latviēsiēm, tāpat kā piē iģaūņiēm, istabas ar rijām stāvējušas apakš viēna jumta. Tikai Kurzemē, kā rādās, ar istabu būs paplašinājuši

tuò pašu vėcuõ namu. (Sal. F. Beuningen.) Ka ļaudis senāk dzīvuõjuši arī pirtīs un rījās, par tuò mums ir druõšas vēstures liēcības. Tas pats H. fon Hāgemeisters raksta aũgšā minētā grāmatā: „To leezibu es jums dohdu, kas, juhfu widdu dfimmis un firms palizzis, tohs laikus peeminnu, kuŗrā jums wiffeem wehl rihjas un pirtīņas ween par dfihwokļeem, un wihles kahjās bij.“ Tas pats aũtuõrs vēl lięcina, ka arī Diėvkaļpuõšana senāk nuõturėta pirtīs un rījās! „Toreif, jau 1705-tā gaddā patti Druftes-muifcha ar wiffu balnizu, mahzitaja muifcha un arri Dsehrbenes balniza no Kreeweem bij fadedfinatas; un fchē Druftõs Deewa kalpořchanu turreja zittu reifi pirtī, zittu reifi rihjā, kamehr Dsehrbenē jau atkal nohtes dehļ balniziņu uftaifija.“ Arī mūsu pasakās pirtīs un rījas nereti tiėk minėtas, kā dzīvuõjamas ēkas. Es gaņ negribėtu šāũbitiēs, ka pirts ir vecāka par riju. Neviėn valuõdniecība, bet arī kultūras vēsture lięcina, ka štaŗp pirtī un istabu pastāv tuva radniecība. Tā arī Livonijas kruonikā Tālivalža pirts (balnea) nuõzimmē viņa dzīvuõjamu māju ārpus pils.

Svece. Par sveču celšanuõs zinātne vēl naũ sacījusi sava gala vārda. Mēs zinām, ka senie grieķi šavā klasiskā laikmėtā vēl naũ pazinuši nekādu sveču. Duõmā, ka vasku sveces vispirms bũsuõť saktas taisit tikai Itālijā. Pēc bībeles, cik maņ zināms, viėnīgi jaunā testamente piėmiņ lāktuřus ar svecēm. Tikai ķīniēši jau nuõ ļuõti senieŗ laikiēŗ ir pratuši liet vasku sveces, bet vēsturisku liēcību trūkuma dēļ par aizņemšanuõs še tuõmēŗ vēl nevarām runāt. Bez šaũbām jaunākas būs taũku sveces, bet mūsu pėtnieki, cik tāļu maņ viņi ir sasniėdzami, neizšķir skaīdri taũku sveces nuõ vasku svecēm, kādēļ arī naũ skaīdri rēdzams, kad īsti cėlušās taũku sveces. Ķīnā sākās taũku sveces nuõ Dzin dinastijas laikiēŗ (265—420 g. pēc Kr.) Piė tagadējām Eiruõpas taũtām sveces, sevišķi taũku sveces, iėviēšas diēzgaņ vėlu. Nebūs gaņ laiķam nekādu šaũbu, ka mūsu svece būs aizņemta nuõ kriėviēŗ (свѣча). Tā kā kriėvi piė latviēšieŗ bija izplātījuši kristīgu ticību jau pirms vācu ienākšanas Baļtijā, tad jāduõmā, ka piė diėvkaļpuõšanas ceremonijām tuõreiz tika izliėtuõtas arī vasku sveces. Tādas sveces, kā vēruõjams, tika Baļtijā liėtuõtas arī katuõļu laikuõs, kā tuõ vēl aplięcina mūsu taũtas dziēsmas.

„Bitīt', tavu šuvumiņu

Baznīcā dedzināja.“

L. D. 1991, 3.

„Bitīt' vaska nešuvusi,
Kuò nesišu lūgdamās. L. D. 10780.

„Rudeñs nāk, rudeñs nāk,
Ne visiēm rudeñs nāk.

Bitītei, meitiņai,

Tām abāmi rudeñs nāk.

Bitīt' savu skrējumiņu

Baznīcā dedzināja;

Meitiņ' savu krājumiņu

Dal' vienā ritiņā.“ L. D. 13791.

Uz tuò pašu aizrāda kāda mikla pār sveci: „Pliks iēt baznīcā, krēkls azuotē“ (Brīvz. 1279. var.). Varbūt, ka uz tuò zīmējas arī viēna mikla pār baznīcu: „Liēls uòzuòls pagasta vidū, septītā diēnā bites liēn iēkšā“ (Br. 138). Mañ šķiēt, ka baznīcēni še ne bez nuòlūka būs salīdzināti ar bitēm, kā redzams arī pēc viēna variañta: „Liēls liēls uòzuòls pagasta vidū. Septītā diēnā liēk bites iēkšā“ (Bl. 877.). Ka sveces latviēšiem jau diēzgañ señ bija labi pazīstamas, tuò vaļ redzēt arī nuò P. Eīnhoīna aizrādījuma, ka februāra mēnesi latviēši saukuši pār sveču mēnesi. Bet nuò kāda laīka gañ latviēši iēpazinušiēs ar taūku svecēm? Aūgšā minētais Zabiļiñs raksta pār kriēviēm: „Taūku sveces parādījās piē muñs ne agrāki pār 17. gadu simteni; tanī laīkā viņas daūdzi liētuōja.“ Jā tas tiēsa, tad jāduōmā, ka latviēši jau agrāki būs iēpazinušiēs ar taūku svecēm, nekā kriēvi. Visas liētas, kas tikai vēl ap pēdējiēm trīs simtiēm gadiēm ir latviēšiem nākušas pazīstamas, tiēk gaūži rētis daūdzinātas taūtas dziēsmās, miklās un parunās. Laī tik piēminām Lutera ticību ar sprediķiēm, bībeli un dziēsmu grāmatu, jaunākuōs dārza aūgļus, kā: buñbiērus, plūmes, ķiērus, jāņuougas un ērkšķuōgas, guļkus, biētes, asterus, georgīnaš (juņus) un kaftupeļus. Nuò kuòkiēm aizrādīsīm vēl kastānijas, ceriņus (sauktus arī pār sirinājiēm un Vāczemes kārkliēm), akācīšus, jasmīnus, Vāczemes egles un apses. Saūksīm vēl kapsētu, kuģi, sudmalas, vējdziērnavaš, struōpu, aūli, skuštēni un plīñti. Sveces taūtas tradicijās tiēk daūdz biēžāki daūdzinātas, nekā aūgšā minētiē priēkšmēti un pēc piēminēšanas daūdzuma būs piēlīdzināmas vaībūt brañdvīnaš un tabakai, kuī, kā zināms, ļuōti ātri izplātījās pa visu pasaūli. Piēvedīšu tikai šādus piēmērus nuò taūtas dziēsmām:

„Kādu skalu maņ vajaga?

Sveces viēn dedzināju.“ L. D. 3430.

„Skali dēg sveču vīz’,

Sveču vis nevajaga.“ L. D. 3441.

„Ne maņ skalu plēsējiņa,

Ne maņ sveču lējējiņa.“ L. D. 6828.

„Div brālīši sveci rāda,

Patī sēz rakstīdam.“ L. D. 16670.

Par sveču liēšanu un viņu sastāvu daļām liēcina vairāk miklas par sveci. „Pliks iēt piitī, apgērbts iznāk.“ (Brīvz. 1287.). „Mikstu ielāiz, ciētu izvelk“ (Brīvz. 1286.). „Linu miēsa, taūku krēkls“ (Bil. 637.). „Puse nuō zemes, puse nuō vērsa“ (Br. 1282). „Miēsa nuō vērsa vēdēra, dvēsele nuō laūka“ (Br. 1283). „Es pats ēsmu nuō luōpa, mana siēds nuō tīruma; kas nuō akmiņa izlēc (dziirkstele nuō krama), tas mūsu apēd“ (Br. 1284). „Baīta, baīta jumprava (vasku svece ir dzēltēna), safkans vaiņags galvā“ (Br. 1269). Viēna mikla par sveces gaišmu liēcina, ka sveces būs arī buōdī piirtas: „Par mārku piīna istaba“ (Br. 1285). Tā kā taūku sveces zimējas uz mājas svecēm, un vasku sveces sevišķi uz baznīcas svecēm, tad jaduōmā, ka mājas vasku sveces būs rēti dedzinātas. Bet kriēvu bagātnieki pēc Zabiīna jau seņ arī mājas dedzinājuši vasku sveces, tāpat arī daža laba nuō mūsu taūtas dziēsmām liēcina par vasku sveču liētuōšanu senuō latviēšu bagātnieku mājas dzīvē, kā jau agrāki tiku aizrādījis.

Kaņepes. Kaņepes Eīruōpā ir jaunāks kultūras aūgs, nekā lini. Ēgiptiēši viņas naū pazīnuši un mūmiju iētinumuōs naū atrastas nekādas kaņepju šķiēdras. Tāpat svešas viņas bija fenīķiēšiem, un arī Vēcajā Testameņtē kaņepes nekuī naū minētas. Nekādas kaņepju atliēkas naū atrastas vēcajās riētuma Eīruōpas pāļu būvēs un pat Homērs nedaudzina kaņepju. Pēc Herodota, kuš pasniēdz piēmās ziņas par kaņepēm Eīruōpā (IV., 74, 75), viņa laūkuōs Griēķijā kaņepes vēl naū aūdzētas. Herodots raksta šā: „Kaņepes aūg pašas nuō sevis un arī nuō cilvēkiēm kuōptas skitu zemē. Trāķiēši aūz nuō viņām drēbes, kas ļuōti lidzinās linu drēbēm. Bet skiti, kuši nekad nemazgājas ar ūdeni, sutinās un apreibinās ar kaņepju sēklu tvaiku, kušas viņi liēk uz nuōdedzinātiēm akmeņiem.“ Visvēcākuō kaņepju nuōsaūkumu Eīruōpā valuōdnieki atruōd čeremisū vārdā — kepe. Pēdējam stāv tuvū aīmēniēšu kanep un jaunpēziēšu kanab. Nuō šiēm

vārdiēm naū šķīrami kriēvu конопля, latviēšu kaņepes, leišu kanapes, prūšu knapios, albāņu kanep un daūdz citi. Vismaz tiēk piēņēmts, ka Eīruōpas valuōdu vārdi naū cēlušies nuō griēķu jeb latīņu vārda (cannabis). Nuō viņa tā nu rēdzam, ka kaņepju kultūra ir iēnākusi riētuma Eīruōpā nuō aūstruma puses. Tuō iēvēruōjuōt mušs ir tiēsiba šim kaņepju nuō-saukumaš dzit pēdas vėl tālāku uz aūstrumiēm. Uz tuō pašu sakni tiēk vėl attiēcināts moīdvīņu kant un dažadu tuīku izluōkšņu kāndir un kendir. Tuō piēņemuōt nuō šiem vārdiēm nebūšs šķīrami arī maīdzūru chunta un goīdu chontacha. Bet jā nu mēs ēsam nuōnākuši piē senākiēm ķīniēšu kaīmiņiēm tuīkiēm un tagadējiēm kaīmiņiēm maīdzūriēm un goīdiēm, tad kaņepju kuōpšanas sākušs mušs gañ būs jāmeklē tāisni piē ķīniēšiēm, kas ir vēcākā un svarīgākā kultūras taūta tālajuōs aūstrumuōs. Un tiēsām, kaņepes jau ir minētas visvēcākuōs ķīniēšu rakstuōs. Pat rakstu zime, ar kuō ķīniēši apzimē kaņepes, piēder piē visvēcākām zimēm. Tuīklāt ne piē vienas taūtas kaņepēm naū piēsķīfta tik liēla nuōzime saīmniēcībā, kā atkal piē ķīniēšiēm. Tuō iēvēruōjuōt nebūtu jāsaūbās, ka ķīniēši ir kaņepju kultūras atradēji, un ka nuō viņiēm šī kultūra ir pārgājusi arī uz Eīruōpu. Neizšķīrts paliēk tikai vėl jāūtājums, kādā laikā kaņepes pārnākušas uz riētuma Eīruōpu. Daži duōmā, ka tas būtu nuō-ticis jau priēks Kristus dzimšanas. Arī latviēši jau señ būs iēpazīnušies ar kaņepēm, kādeļ arī latviēšu vārds „kaņepes“ nebūs vis turāms par aizņēmumu nuō platvācu vārda Henp (Russova kruōnikā hennep). Tāpat mañ šķiēt, ka viņa celšanās nuō kriēvu valuōdas ir gañ iēspējama, bet ne gluži piērādāma.

Griķi. Griķi ir nuōnākuši Eīruōpā pa tādu pašu ceļu, kā kaņepes, tikai daūdz vėlākuōs laikuōs. Par griķu dziimteni tiēk turēta Alzbaikālija un Amūra upes apkārtne, kur viņi vėl tagad aūg savā vaļā. Maīdzūru señci šajuōs apgabaluōs arī gañ nuō seniēm laikiēm ir nuōdarbuōjušies ar zemkuōpību un būs laikām kuōpuši arī griķus. Bet ķīniēšu rakstuōs griķi vispiirms ir minēti tikai ap Kristus laikiēm. Viēglas apstrādāšanas dēļ griķu kuōpšana pārgāja nuō turiēnes arī piē dažām klejuōtāju taūtām. Nuō pēdējām, kā duōmājams, tatāru un moīgoļu ciltis būs viņus pārnēsušas uz Kriēvijas stepju apgabalu, nuō kuīēnes griķu kultūra vispiirms būs pārgājusi piē kriēviēm un vėlāku arī piē citām Eīruōpas

tautām. Griķu putra un bļinas ir jau nu seniem laikiem turāmas par krievu tautiskiēm ēdiēniēm. Eirūpiēšu rakstuos griķi ir pirmo reiz minēti tikai vēl 1436. gadā un tuvāku aprakstīti kādu simtu gadu vēlāku. Par griķu dzimteni šie pirmie rakstnieki noētura Griēķiju vai Āziju un pašus griķus noēsauc par tuēku labību. Dažās valuodās griķi vēl tagad tuop saukti par tatāru labību; par piemēru mazkrievu valuodā тарарка, magāriski tatarka, suōmiski tattari, igauēniski tattrā tang (tatāru putraimi) un kādā vācu izluoksnē Taterkorn. Cits griķu noēsaukums ir izplātījies vēl tāļāku; krieviski греча, гречиха, puōliski gryka, kādā vācu dialektā Grücken, leētiski griķai. Piē tās pašas saknes piēder arī latviēšu vārds „griķi“, kas, kā duōmājams, būs nācis nuō krievu valuodās. Pēc pēdējuō vārdu saknes griķi, kā vēruōjams, nuōzīmētu griēķu labību. Šādām noēsaūkumām krievu valuodā ir divi iēmēšļi. Viēnkārt, krievi arī daūdz citas svešas liētas mēdz saukt par griēķu liētām, un uōtrkārt, uz tādām duōmām varbūt varēja pavedināt arī griķu noēsaukums atāru valuodā кыркык. Pēdējā noēsaūkumā varētu meklēt sagruōzījumu nuō ķīniēšu vārda. Visu tuō iēvēruōjuōt mums vaērs nebūtu jāsaubās par griķu kultūras izplātīšanās gaitu. Atliēk tikai vaērs piēbilst kādus vārdus par griķu izplātīšanās laēkmeētu. Ir izteiktas duōmas, ka Puōlijā un Vācijā griķi iēviesuēšies tikai vēl 16. gadu simtenī. Citi tuēpretī aizrāda, ka mazākā mēērā griķi varētu būt ēe kuōpti arī jau agrāki. Latviēšu tautas dziēsmās un miklās griķi tiēk daūdzkārt daūdzināti, tā tad tautas dziēsmu ziēdu laēkmeētā latviēši viņus būs jau labi pazinuēši. Piēvedīšu ēe tikai divus piemēērus, kuēri ir bagāti ar daūdz variaētiēm.

„Driķu, driķu ēi vasara,
Sajāē treju preciniēķu;
Būtu rudzi, būtu miēži,
Būt' deviņi saējājuēši.“ L. D. 14228.

„Es nesētu griķu druvas,
Kad tā balēta neziēdētu;
Es neņēmtu lēgaviņas,
Kad tā miēļi nedzīvuōtu.“ L. D. 11151.

Pēc tā nu var duōmāt, ka piē latviēēiēm griķi būs pārņākuēši jā ne agrāki, tad vismaz ne vēlāku, kā Vācijā. Griķi tuop saukti arī kriķi un driķi, kādā parunā pat greēci: „Kas grib linus plūkt, tam nevajaga greēču sēt“. (Brīvz. 635.) Nau

šaību, ka šīe nuosaūkumi ir nākuši no krievu valuōdas. Arī mūsu griķu raūši jeb karašas (каравай, каравашка), kuŗas vienā taūtas dziēsma tiek pat nuosaūktas paŗ ļaŗuškām (лепешка), aizrāda uz pazīstamajām krievu bļinām :

„Trīna, Trīna, mana siēva,

Tā bij' kriķu tēŗētāja :

Viēnu siēku samalusi,

Trīs ļaŗuškas izceŗusi.“ L. D. 8132, 2.

Buŗkāns. Ir grūti izšķīŗt, vai mūsu buŗkāns (sal. leiŗu burkantas un barkunas, igaŗņu porgand) ir cēlies no krievu барканъ un борканъ (sal. буракъ), jeb visi šīe ir nākuŗi no vācu dialektiskā Burkane, kas varētu bŗt sagruōzījums no vēc-aŗgst-vācu moraha jeb morha. Pēdējais izskaīdruōjums eskanētu ar parastuō kultūras gaitu. Tuŗpretī pēc nuosaūkuma izplāŗjuma spriēzuōt varētu arī bŗt, ka aŗgŗā minētais vācu vārds Burkane bŗtu iēvīesiē pie vāciēŗiem no kādas slavu taūtas. Vismaz aŗgŗā minētais vēc-aŗgst-vācu vārds morha jau ļuōti seŗ pārgājis paŗ krievu морковь, tā kā tas sagruōzitā veīdā varēja arī jau pāŗiet atpakaļ pie vāciēŗiem. Divās latviēŗu miklās buŗkāns tiek nuosaūkts paŗ krievu. „Kriēvs sēŗ bedŗē, mati āra“ (Bil. 120). „Kriēvs kapā, mati āra“ (Brīvz. 220, sal. 1039 un Bil. 523). Daūdz nekā ŗis miklas tuōmēŗ nenuōzimē, juō pēc variaŗtīēm viņas zīmējas arī uz rutku. Varbŗt, ka arī ŗis miklas ir aizņēŗtas no kriēviēm, kā rēdzam no ŗādiēm piēmēŗiem, kas uzrakstīti Pliskavas gubeŗnā : „Дѣдъ — въ землѣ, борода — на землѣ“ (Vēctēvs zemē, bārda viŗs zemes. Māŗrutks.). „Дѣвка въ каморѣ, а коса на дворѣ“ (Meīta istabā, biza āra. Buŗkāns). Д. Садовниковъ. Загадки Русскаго Народа. № 770 un 772 г. Bez tam buŗkāna laksti var arī viēnkāŗŗi zīmētiēs uz krievu, kā bārdas un matu ciēnītaŗju, kamēŗ puōlis ir pazīstams kā bārdas dzinējs. Paŗ upi un pļavu ir muŗs, p. p., ŗādas div līdzīgas miklas : „Lici, luōci, kuŗ tu teci? Cīŗpel' puōli, kuō tu prasi?“ (Bil. 743). „Kuŗ tu teci, lici, luōci? Kas tev bēdas, cīŗpen' puōli?“ (id. 744). Tā paŗa iēmeŗla dēļ, kā liēkas, latviēŗi saūc guōvis bez rāgiēm paŗ puōlēm, kādēļ vārds „tuōle“ bŗs uzskatāms paŗ sagruōzījumu. Kā vārda „buŗkāns“ cēŗšanās, tā arī viņa vēcuŗs pie latviēŗiem paliēk nezināms. Taūtas dziēsmaŗ buŗkāns tiek piēmīnēts ļuōti rēti, tā tad varētu duōmāŗ, ka viŗŗ tiek kuōpts tikai ap pēdējiēm trīs simti gadiēm. Bet ja nu vāciēŗi

un krievi jau ļoti seņ pazinuši buřkānus, tad nevarām pielaist, ka piē latviēšiem viņš tik ilgi būtu palicis svešs. Maņ šķiēt, ka šuo jaūtājumu var izšķiēt tai ziņā, ka senāk tikai latviēšu baġātņiēki būs aūdžējuši buřkānus, juō vēl līdz mūsu diēnām latviēšu zemņiēku saimņiēcibā buřkāns nevēlk nekādu liēluō luōmu. Nuō tautas dziēsām par buřkāņiēm, neskaituōt variaņtus, ēsmu iēvēruōjis šādas:

„Radi, mani liēli radi,
Uz radiēmi sērstu ġāju.
Kā buřkānu maņ' saņēma,
Kā lupstāju pavadija.“ L. D. 3887.

„Neba visi panākstņiēki
Pa vārtiēm sanākuši:
Pa riēiēm salīduši,
Kā sivēņi buřkānuōs“. L. D. 19076.

„Kāpēc, Trīņiņa,
Sařkana metiēs?
Apēdi māmiņai
Sařkanu buřkānu.“ L. D. 20181.

Bajārs. Mūsu vārds „bajārs“, kā arī leišu bajoras, tiēk turēts par aizņēmtu nuō kriēvu vārda бояринъ, bet pētitāji vēl nav viēnis prātis, nuō kuņiēnes cēliēs kriēvu vārds, un kuō viņš nuōzīmē piē latviēšiem. Kriēvu бояринъ un боляринъ daži valuōdņiēki arviēn vēl atvasina nuō бой un болии. Bet divējādas fořmas jau pašas par sevi liēcina, ka vārda sakne taūtai būs bijusi sveša. Tad vēl ġandrīz visas valuōdās ir iēvēruōta dzišanās aizņēmt tītuļu nuōsaukumus nuō svešām valuōdām. Tā kā nu viēnā nuō tuřku izluōksnēm ir uzġlabājiēs vārds bajar ar nuōzimi „kuņģs“, tad ġaņ nebūs jašaūbās, ka šis vārds ir nācis nuō tuřku-tatāru valuōdām. Šis duōmas vēl vairāk tiēk apstīprinātas, jā salīdzinaņ arī citas tāļuō aūstrumu valuōdas, kas ir rada ar tuřku-tatāru valuōdām. Mongoļu, maņdžūru, tuņġusu oročoņu un ġoīdu valuōdās mēs sastuōpām vārdus: bai, baja, bajan, kuņiēm ir šādas nuōzīmes: maņta, baġātība, baġāts, kriētns. Vistuvāku stāv aūġšā minētam tuřku vārdam maņdžūru vārds: bajara, kas nuōzīmē labākuōs kaņeivjus jeb ġvařdiju. Naū nekāds brīnums, ka svešuō vārdu bajar kriēvi pārtaisījuši pēc бой un болии priēkšzīmes par бояринъ un боляринъ. Tāpat arī moņġoļu vārdu baġatur — varuōnis — kriēvi ir sagruōzījuši pēc adjektīva богатый par богатырь, kas baītkriēvu

izluòksnē (богатырь) nuòzimē vienkāršu bagātu vīru (богачъ, богатый). Arī latviešu aūgšzemnieku aizņēmtais vārds „bagāturis“ nuòzimē tikai bagātnieku. Kaūt arī bagātuŗa etimoloģija aūstruma valuòdās vēl naū izskaīdruòta, tuòmēr drīzāk ir jāpiņņēm, ka viņš naū aizņēmts nuò krievu valuòdas. Tas pats vārds ir vēl sastuòpams piē kirgīziēm, mañdzūriēm, tuņgusiēm un gołdiēm. Pēdējā laikā viņš ir pārgājis arī ķīniešu valuòdā. Šuò tituli pazist jaū visveçakiē moņgoļu raksti un pēc profesuòra Hiŗta duòmām viņš ticis jaū liētuòts nuò huņu seņçiēm priēks Kristus dzimšanas. Bajāram un bagātuŗam līdzinās vēl vārds balamūtis, kuŗu arī daži valuòdnieki tura par latviešu vārdu. Patiēsībā tas atkal ir krievu vārds (баламутъ), kuò līdz ar latviešiēm ir aizņēmušiēs arī leiši (balamutas) un puòļi (bal'amut). Krievi atkal šuò vārdu aizņēmušiēs nuò moņgoļiēm (senāk: balamut, tagad: balamat). Ka tas ir īsts moņgoļu vārds, tuò rēdzam nuò citiēm līdziģiēm vārdiēm moņgoļu, mañdzūru, gołdu, tuņgusu un citās līdziģās valuòdās (bal, bali, balai, balama), kuriēm ir šādas svarīgākās nuòzīmēs: negudrs, akls, nejaūšs, tukšģis. Iēpaziņušiēs ar vārda „bajārs“ izplātiisanās vēsturi, pāriēsīm tagad uz viņa nuòzimi mūsu taūtas dziēsmas. Agrākiē taūtas dziēsma tułkuòtāji tułkuò šuò vārdu par vienkāršu bagātnieku. Ir taisnība, ka bajāri parasti tiēk daudzināti par bagātniekiēm, p. p.:

„A, Diēviņu, a, Diēviņu,
Bajārs mani bildināja!
Nu es mīšu vaska plānu,
Glāžu durvis virināšu.“ L. D. 14840.
„Kuŗ tie jāja, duj bajāri?
Zīda pušķi zemi slaūka.“ L. D. 13272.
„Bajārs savas daiļas meitas
Sudrabāi kalīdināja.“ L. D. 5643.
„Jā grībat dīzu pūru,
Tad ņemat bajāreni.“ L. D. 4944.
Kuŗ bajāri saimi ņēmtu,
Kad neaūgtu sērdiēniši?“ L. D. 4730.

Bet netrūkst arī tādu dziēsma, kuŗ zuòbuòģjas par bajāru nabadzību, kādēļ būs jāpiņņēm, ka bajārs nuòzimē zināma kārta, un nevis katru bagātu cilvēku; p. p.:

„Bajārs jāja sīrmu zīrgu,
Piē aūsiēm turēdams;

Es nabaga sērdiēnītis

Maņ bij zēlta iēmauktīni.“ L. D. 4492.

„Es nabaga sērdiēnīte,

Maņ bajāris parādā.“ L. D. 4882.

„Es pūriņu nemituōtu

Ar bajāra meitiņām.“ L. D. 4883.

Profesuōrs Pogodiņš duōmā, ka bajāri ēsuōt tie paši, kas kuņģi, tā tad vācu taūtības muīžu īpašniēki. Bet nu starp kuņģiēm un bajāriēm taūtas dziēs mās ir liēla starpība, kā jau skaīdri liēcina šekuōšīē piemēri:

„Tur dzeļ kuņģi, tur bajāri,

Zeme rīb daņcuōjuōt.“ L. D. 2640.

„Bajāriņis zēluōjās

Mani ņēmis nabadziņu.

Kaņ neņēmi kuņģa meitu,

Ratiēm vēstu sudrabiņu.“ L. D. 22209.

Arī Plūduōns savā „Latvju literatūras vēsturē (149. lpp) raksta, ka „nerēti bajāra vārds tiēk piēšķirts vācu muīžniēkiēm, kā tas rēdzams nuō šekuōšās taūtas dziēs mās:

„Ai, kuņdziņ', bajāriņ',

Nešaut mani vakarā:

Šaut ritā, saulītē,

Laī saulīte gauži raūd!“

Bajārs šai dziēs miņā ir tīkai piēlīdzināts kuņģam un nebūt naū uzskatāms par kuņģa epitētu. Līdzīgi vārdi taūtas dziēs mās ļuōti biēži tiēk saviēnuōti vienā sajēgumā; p. p.:

„Priēde, egle, tā bagāta.“

„Nesnaūž man a Dēkla, Laīma.“

„Alutiņi, mēdutiņi,

Gudrajam tevi dzeīt.“

„Bitītei, meitiņai,

Nevajaga namu liēgt;

Tai Diēviņis nuōvēlējis

Gatavāje iēlīguōt.“

Vārds „kuņģs“ ir taūtas dziēs mās vāciēša sinonīms un tur naū nekādu liēcību par tuvu satiksmi starp kuņģiēm jeb vāciēšiēm nuō viēnas puses un latviēšiēm nuō uōtras puses. „Vāciētis“ un „kuņģs“ naū latviētēm ne „taūtiētis“ ne „miēžu arājiņš“, ne „maizes devējiņš“, un vāciēte naū latviēšām nekāda „taūtu meīta“, „malējiņa“ vai „līgaviņa“, kā jau tiku aizrādījis rakstīdams par prūšiēm. Tīkai lēpuōdamiēs vai

zuõbuõdamiēs latviēši dziēd par precēšanuõs ar kuņģiēm jeb vāciēšiem; p. p.:

„Kuņģam nēmt tuõ meitiņu,
Ne manaīm bāliņam.“ L. D. 17100.

„Maņ pašai atjājuši
Nuõ Vāczemes preceniēki“. L. D, 15894.

„Vai, māmiņa, vai māmiņa,
Vāciēts aūga tavs dēliņš.
Kuŗ māmiņa, mēs nēmsim
Vāciēšam līgaviņu?“ L. D. 3117.

„Ei, bal̄tā māmuliņa,
Kuŗdziņš aūga tavs dēliņš;

Kuŗ viņam dabūsim

Juņpraviņu līgaviņu?“ 3117, 1.

Taūtas dziēsmu bajāri tuŗpretī dzīvuõ kā latviēši: kuõp zemi, meklē latviētes „līgaviņas“, taīsa „dīzu pūru“ savām meitām, „dziēd“, „gavilē“ u. t. pr.; p. p.:

„Laī es aūgu bal̄ta meīta
Bajāriņa līgaviņa.“ L. D. 1936, 2,

„Es aūgdama sērdiēnīte
Necerēju guõdā tapt,
Maņ Diēviņš krēslu cēla
Bajāriņa sētiņā.“ L. D. 4986.

„Es neiētu tuõ celiņu,
Kuŗ bajāra dēliņš gāja;
Puŗvu bridu, niēdres laūzu,
Nuõ bajāra vaīrijuõs.

Nebij' puŗvu pusbriduse

Satiēkuõs bajāriņu,

Bajārs mani bil̄dināja,

Bīrst maņ žēlas asariņas.

— Neraūd žēli, sērdiēnīte

Neb' es tev maņas prasu,

Patīk maņ tavs dāfbiņš

Tavs raženis aūgumiņš,

Tavs raženis aūgumiņš,

Tavs labaīs tikumiņš.“ L. D. 5104.

Tuõ pašu ir arī gluži pareīzi nuõvēruõjis Viņters (A. C. Winter. Einige in Ulmanns Lettischem Wörterbuch nicht enthaltene Wörter. Magazin der Lett. Lit. Gesellschaft. XX., 3. Mitau, 1905), kuŗš apgalvuõ, ka viņš nepazištuõt ne-

viēnas taūtas dziēsma, kuŗā vārds „bajārs“ būtu lietāts muīz-
niēka jeb lielkuņģa vietā; visur viņš nuozimējuot kādu ciē-
nigāku pērsuonu savēju staŗpā (ein Vornehmer, aber unter
Seinesgleichen). Tuŗpretī bez pamata viņš prātuō tāļaku, ka
bajārs ēsuot saimniēks, vaģārs jeb mezasaŗģs. Tuō piērađuot
šāda taūtas dziēsma:

„Brāļi mani bajāriņi,
Es māsiņa, nabadzīte:
Brāļi manim kruōnu kala
Nuō tēŗaūda pakaviņa.“ L. D. 355r.

Pēc šās dziēsmas mēs nevarām vis vēl druōši apgaŗvuot,
ka nabaģa māsa še naū bijusi bajāra meita; tāpat mēs nezī-
nām, vai brāļi še ir īsti bajāri, jeb tiēk tā nuosaukti tikai
aūģstprātības dēļ. Jā nu arī brāļi patiešām bijusi bajāri un
māsa ne, tad mēs vēl tuōmēŗ nezīnām, kā izskaŗdruōjama šī
staŗpība. Drīzāk ģaņ bajārus varām piēlfdzināt saimniēkiēm,
bet nekādā ziņā vaģāriēm un mezasaŗģiēm. Laī ģaņ bajārus
saūcuot pār „dziēim radiēm“, laī ģaņ daūdzinuot bajāra meī-
tas baģātuō, „Rīģā kaŗtuō“ pūru, laī ģaņ katra jaūnava turuot
pār laīmi nākt „bajāriņa sētiņā“; tuōmēŗ visur varuot redzēt
tikai tuōs pašus zemniēku dzīves apstākļus (bāuerliche Ver-
hältnisse). Tas atkaī ir ģluži pareīzi, tikai naū jāaizmīrst, ka
senāk staŗp zemniēku un muīzniēku dzīvi nebija tik liēlas
staŗpības, kā tagad. Vēl ģrūtāki būtu piēņemama pārāk liēla
staŗpība staŗp senajiēm latviešu bajāriēm un saimniēkiēm.
Tikai beīģās mūsu aūtuōŗs izsaka savas istās duōmas, kādēļ
latviešiēm neēsuot bijis savu muīzniēku. Piē senajiēm lat-
viešiēm, kas dzīvuōjuši zem mazu cīlts vēćakuō vadības, ne-
ēsuot bijis nekādu valdniēku ģaŗmu, kuŗ varētu attīstītiēs
dzimta muīzniēcība. Bet jā nu visām apkārtējām taūtām bija
savi valdniēki un muīzniēki, kādēļ tad ģaņ latvieši būtu bi-
juši pār kādu izņēmumu? Kādēļ tad vēćās kruōnikās ir runa
par latviešu valdniēkiēm un muīzniēkiēm? Jā nu piē kriē-
viēm, leišiēm un puōļiēm bajārs nuozimēja muīzniēku, kādēļ
tad ģaņ latvieši būtu aizņēmušiēs šuō vārdu nepareīzā un
ģluži nevajadzīgā nuozimē? Kāda iēmeŗla dēļ latviešu saim-
niēkiēm, vaģāriēm un mezasaŗģiēm būtu bijis vajadzīģs viēns
kuōpiģs nuosaūkuŗms? Šāduŗ jaūtājumus mūsu aūtuōŗs atstāj
neizšķīŗtus

Visu tuō pārliēkuot jāduōmā, ka bajāri ir bijusi seniē
latviešu lielkuņģi jeb muīzniēki. Tuō apliēcina arī staŗp lat-

viēšiem biēzi sastuōpamais mājas vārds un uzvārds „Bajārs“. Būtu jau arī jābrīnās, ka tāutas tradīcijās nebūtu nekādas vēsts par privilīgētām latviēšu kārtām, kuņas taču piēmīn arī vēcākās kruōnikas. Paliēk tikai vēl jāūtājums, cik īlgi šī bajāru kārtā būs pastāvējusi, un kā viņa izbeigusiēs? Maņcelis, kas savuōs sprediķuōs diēzgaņ siki apraksta latviēšu dzīvi, piēmīn gaņ leīmaņus, bet ne bajārus. Tagad turpretī arī leīmaņi ir jau aizmīrsti, tāpat kā bajāri. Maņceļa laīka biēdrs Fīnhorns raksta, ka latviēšiem pašiem neņsuōt nekāda nuōsaūkuma priēks ķēniņa, fīrsta un citādiēm valdniekiēm. Pēc tā varētu spriēt, ka 17. gadu simtenī vārds „bajārs“ jau būs bijis pusaizmīrst, vismaz ticis reīti daudzināts. Varbūt, ka latviēšu bajāru liktenis izskaīdruōsiēs tuvāku, kad būs izpētīta latviēšu politiskā vēsture, bet salīdzinuōt vēcūō Bāltijas kruōniku ziņas ar vāciēšu un kriēvu vēsturi vidus laīkuōs, arī jau tagad varām spriēt par ļaūžu kārtām piē seniēm latviēšiem. Aūgstākuōs latviēšu valdniekus kruōnikas nuōsauc par ķēniņiēm (rex, Rīmju kruonikā konic), fīrstiēm (principes) un vēcajiēm (seniores). Pa latviski viņi būs saukti gluži viēnkārši par „kuņģiēm“, tā kā šis vārds etimologiski naū šķīrāms nuō vācu ķēniņa un kriēvu kņaza. Bez kuņģiēm latviēšiem ir vēl bijuši muižnieki (nobiles), saukti par bajāriēm. Liēlākā tāutas daļa pastāvējusi nuō vairāk vai mazāk brīviēm zemniekiēm jeb saīmniekiēm un ne visai ciēnītiēm bezzemes strādniekiēm jeb kalpiēm, kuņi netiēk saukti par „tēva dēliēm“ un kuņiēm arī naū savas „tēva zemes“. Par trim pēdējām kārtām tāutas dziēsmas ir uzglabājušas diēzgaņ baqātus materiālus priēks pētītājiēm. Vāciēšiem iēnākuōt nedaūdziē latviēšu kuņģi vai nu pārvācuōjās, vai arī pēc tiēsībām tika saviēnuōti ar bajāriēm. Vispārīgi par latviēšu kārtām vāciēši daūdz neiņteresējās, juō tiē paši seniē saīmnieki un kalpi ir še uzglabājušiēs vēl līdz mūsu diēnām. Vairāk tika apruōbezuōtas tikai bajāru, kā jau privilīgētas un turīgas kārtas, tiēsības, kādēļ arī šai kārtai bija pamazām jāizbeīdzas. Daži bajāri būs pārgājuši vāciēšūōs, bet liēlākā daļa būs palikusi par saīmniekiēm, kā liēcina Bajāri, kā māju nuōsaūkumi. Jāduōmā, ka bajāri būs atsvabināti nuō klaušiem un nuō vāciēšiem saukti par leīmaņiēm. Citādi būtu grūti izskaīdruōjāms, kādēļ bajārus tāutas dziēsmas daūdzina ļuōti biēzi, bet leīmaņus — pārāk reīti. Šā arī ir visviēglāki izskaīdruōjama leīmaņu kārtas celšanās piē latviēšiem. Vēl

Russovs raksta savā vēsturē, ka zem liēlkuņģiēm stāvējuši zemniēki un lēiņāņi (Buren vnde Landfryen) un ka lēiņāņi bijuši vāciēši un nevāciēši (dūdeschen vnde Undūdeschen). Bajārs, kā nuō vācu valdības neatzīts tītulis, varēja, zināms, ar laiku tikt aizmirsts.

K a r u ō ģ s. Latviēšu vārdu „karuōģs“ senāk turēja par istu latviēšu cēlmu, kas būtu cēliēs nuō vārda „kaŗš“. Pēdējā laikā turpreti viņu tura par aizņēmtu nuō kriēvu хоругвь. Šis atkal ēsuōt nācis nuō mongoļu vārda oronga, kas pēc Meļiorānska senāk izrunāts horonga. Kriēvu vārdu it vēl mēģināts atvasināt nuō gotu hrugga, bet pēdējais nuōzimē kārti, nevis karuōģu. Tāda pati nejaūša līdzība it latviēšu karuōģam ar itāliēšu karuōģa ratiēm carroccio, kas it cēliēs nuō latīņu vārda carrus — rati. Jā jaū nu nuō tāļiēm aūstrumiēm piē mušs it iēnākuši vārdi: bajārs, bagātūris un balamutis, tad naū jābrīnās, ka pa tuō pašu cēļu varēja iēnākt arī karuōģs. Nuō aūstrumiēm, un laikam caūr kriēvu valuōdu, būs piē mušs pārnākuši arī suōma (suma) un kabata. Pēdējais vārds tagadējā kriēvu valuōdā gañ nuōzimē kādus svārkus, bet vairāk tuŗku-moņģoļu-tuņģusu valuōdās it ļuōti līdzīga vārda sakne ar nuōzimi: sēdlu mai-siņš, kulīte, maks, ķeša un t. pr.; p. p.: vairāk tuŗku izluōksnēs kap, komāņu kapuc moņģoļu chabtan, mañdžūru kabtan. Sevišķi tāļu Eīruōpā it izplātūjiēs moņģoļu vārds ordo, kā rēdzañ nuō kriēvū орда, vācu Horde u. t. pr. Savu karuōģu latviēši būs aiņēmušiēs ļuōti señ, kā rēdzañs nuō taūtas dziēsmañ; p. p.:

„Duōd, māmiņ', es grib' iēt

Kaŗa vīra līgaviņ' ;

Es grib' ēst kaŗa maiz',

Baŗuōt kaŗa kumeliņ',

Rakstīt kaŗa karuōdziņ'." L. D. 9499.

„Adatiņa maza siēva

Liēla darba darītāja :

Piērakstīja māsaļ pūru,

Brāļañ kaŗa karuōdziņu." L. D. 7148.

Šis dziēsma atģādina tuōs laikus, kuŗ latviēsiēm pašiēm bijuši savi kaŗa spēki un savi karuōģi, kuŗi pēdējiē tikuši izšūti nuō siēviēsiēm. Uz tādu pašu karuōģu paģatavuōšanu laikam arī zīmējas sekuōšās ziņas par siēviēšu karuōģiēm Rīmju kruōnikā :

„Das sie zu velde quemen
Vnd vnser vrowen vanen war
Nemen. (1043—1044).

Laī viņi nāktu uz laūku un iēvēruōtu mūsu siēviēšu karuōgus.
Vnser vrowen vane wart
Gehowen nider vngespart.“ (8423—8424).

Mūsu siēvu karuōgs tika bez žēlastības nuōcirsts zemē.“

T ā s s. Pavisam citādā vīrziēnā, kā bajārs, karuōgs un citi līdzīgi vārdi, būs laikaḿ izplātījiēs latviešu vārds „tāss“ (lēišu toszis). Pēc Tomšena šuō mūsu vārdu ir ļuōti senuōs laikuōs aizņēmušās arī suōmu-ūgru taūtas. Nuō šām atkaļ, kā liēkas, būs šuō vārdu aizņēmušās dažas Aļtāju apkārtnes tuŗķu ciltis (tōs) un moņgoļi (toos). Kriēvi šai gadījumā nebūs bijuši ne paŗ vārda cēlējiēm, nedz arī izplātītājiēm, tā kā viņu тугьсъ tā pēc fonētikas, kā arī pēc nuōzimes nau turāms paŗ pirmātnēju vārdu. Тугьсъ tikai nuōzimē cibu, kas parasti tiēk taisīta nuō tāss, bet piē reizes arī nuō kuōka. Līdz ar šuō vārdu būs izplātījušās tāss cibas, kuŗas ir sastuōpamas nuō Latvijas sākuōt pa visīēm Kriēvijas ziēmeļiēm līdz pat Aizbaikāļijai. Pa tādu pašu ceļu, bet vēl daūdz tāļāku, būs gājušās kriēvu pastalas (постолы), kuŗas pēdējā laikā jau sastuōpām piē Maņdzūrijas ķīniēšiēm un ziēmeļu korejiēšiēm. Arī latvieši jau senuōs laikuōs būs aizņēmušiēs pastalas nuō kriēviēm, kuŗiēm atkaļ vēcūō griēķu zaņdāles būs nuōderējušas paŗ paraģu.

Braņtvīns. Dēgvīns mūsu rakstuōs parasti tika saūkts par braņtvīnu, lai gaņ taūta runā tikai „braņdavīns“ un „brēņdavīns“. Abi šīē nuōsaūkumi ir ļuōti tuvu vārdaḿ „Brandewyn“ Russova kruōnikā. Tā tad ir druōši rēdzaḿs, ka šis vārds ir aizņēmts nuō vācu valuōdas. Var nuōteikt arī cik necik aizņēḿšanās laiku. Ir zināms, ka dēgvīnu pazīnuši senāk tikai arābiēši un pārdevuši citām taūtām kā dārgas zāles. Tikai 13. gadu simteņa beigās dēgvīna dedzināšanas māksla pāriet arī uz gēnuiēšiēm. Tanīs laikuōs dēgvīnu tura paŗ zālēm un saūc paŗ dzīvības ūdeni (aqua vitae). Bet kā vispārīgs dzēriēns dēgvīns sāk izplātītiēs pa visu Eīruōpu tikai nuō 15. gadu simteņa beigām. Jāduōmā, ka drīz pēc tam viņš būs nuōnācis arī Baltijā. Bet vai gaņ arābiēši paši būs izduōmājuši dēgvīnu? Vēsture māca, ka gaņdrīz visas jaūnas liētas arābiēši ir aizņēmušiēs nuō ķīniēšiēm un īndiēšiēm. Tā kā nu ķīniēši jau priēksvēsturiskuōs laikuōs

ir pazinuši rīsu un rīsa dēgvīnu, tad jāduomā, ka arābiēši šuo mākslu būs mācījušies nuò ķīniēšiem. Dēgvīna tīrišanā viņi tuòmēr beidzuot pārspējuši savus skuoļuotājus. Mūsu taūtas dziēsmās dēgvīns tiēk diēzgañ biēzi daudzināts, bet tuòmēr nesamēruojami rētāki nekā alus, lai gañ mūsu tēvu tēvu laīkuos dēgvīns dzērts biēžāki, nekā alus. Piēmēri:

„Brañdavīna dzērajām

Eļē kājas karājās.“ L. D. 19574.

„Duodat mañ pasmekēt

Siēvas mātes brañdavīna.“ L. D. 19585.

„Dzēru alu, brañdavīnu,

Neapdzēru paduōmiņa.“ L. D. 19587.

„Vēcu miēžu alu dzēra,

Vēcu rudzu brañdavīnu.“ L. D. 19694

Kā alu taūtas dziēsmas sauc par „rudgalvīti“ (L. D. 19529), tā arī dēgvīnu sauc par „zilgalvīti“, p. p.:

„Es redzēju saiminiēku

Zilgalvīti cilājuot;

Es tev lūdzu, saiminiēk’,

Duod mañ viēnu biķerīti.“ L. D. 19650.

Visi mani kañkarīši

Cilātiēsi cilājās,

Redzēj’ sētas saiminiēci

Zilgalvīti nēsājuot.“ L. D. 19867.

Nuò tā nu varam vēruot, ka dēgvīns būs nuonācis piē latviēšiem taūtas dziēsmu ziēdu laīku beigās. Šis apstākļis atkal pastiprina manas jaū agrāk izteiktās duōmas, ka ap 16. gadu simtēni ir beidziēs mūsu taūtas dziēsmu ziēdu laīks. Dziēsmas par griķiem ir baģātākas ar variañtiēm, nekā „brañdavīna“ dziēsmas, turpretī tabaka tiēk daūdž mazāk daudzināta, nekā „brañdavīns“. Tā tad latviēši būs iēpazinušies ar griķiem agrāki un ar tabaku vēlāku, nekā ar dēgvīnu. Daūdž agrāki, kā jaū teikts, latviēši būs liētuōjuši sveces, bet jā nu pēdējās netiēk taūtas dziēsmās biēžāki daudzinātas par dēgvīnu, tad tas izskaīdruōjas tai ziņā, ka sveces būs liētuōjuši tikai turīgākiē latviēši un arī tiē paši varbūt vēl ne kaīru diēnu.

Katls. Nuò kuriēnes īsti cēliēs latviēšu vārds katls, par tuò valuōdnieki vēl naū gluži viēnis prātis. Viēni duōmā, ka viņš cēliēs nuò kriēvu котелъ, uōtri atkal piēņēñ katlu

par platvācu vārdu Kattel, Ketel (sal. igaūņu katel, katla, lib. katl.) Pēc vārdu līdzības viēn minētas taūtas, kā arī leiši (katilas) un prūši (catils), varēja ūšos nuōsaūkumus aizņemt nuō gotu vārda katils, kas atkal savukārt ir cēliēs nuō latīņu catinus (bluōda, talēķis). Vispārīgi latīņu valuōdas galuōtnes „n“ skaņu gotu un citas ģermāņu valuōdas mēdz pārgrīest par „l“; p. p.: asinus = gotu asilus — ēzelis, — cuminum = vēc-aūgst-vācu chumil — ķimiņi, — organum = vācu Orgel, platvācu Ūrgel — ērģeles. Latviēšu taūtas tradīcijas jau labi pazīst „katlu“ un arī pats priēksmēts ir tāds, kas varēja būt latviēšīēm pazīstams jau priēksvēsturiskuōs laikuōs. Taūtas dziēsmaš vėl piēmīn „katlu vaņu“. Nuō seviškas iūteresēs mušs ūe ir P. Eīnohna liēcība nuō 1649. ģada, kuš raksta: „Duōmā, ka Brēmēniēši vispīrms ūai zemē iēvēduši katluš un pats vārds „Kattels“, kā viņu valuōdā katlu saūc, ēsuōt cēliēs nuō vācu jeb sakšu vārda „Ketel“. Bet var arī būt, ka tas cēliēs nuō puōļu valuōdas un ka viņi tuō aizņemušīēs nuō puōļīēm pīrms vācu iēnākšanaš.“ Eīnohns ūe nerunā par kriēviēm laīkam tādēļ, ka bruņēniēku laikuōs staļp latviēšīēm un kriēviēm nebūs pastāvējusi nekāda sevišķi draudzīga satīkšme. Jā nu katls būtu nācis nuō puōļu puses, tad drīzāk ģaņ nuō leišīēm, kā latviēšu kaīmiņīēm, kuņu kultūra senāk dažā ziņā būs bijusi pat aūgstāka, nekā puōļu kultūra. Bīlēnšteīns duōmā, ka ūekuōšā latviēšu mīkla, kuš katls nuōsaūkts par „kriēvu zābaku“, zimētuōs uz kriēvu katliēm: „Simts lēc, simts dej, viēnā kriēvu zābakā.“ Ziņi, kad tuōš vāra“ (Bil. Nē 68r). Bet Bīlēnšteīns ar tuō vėl negrib sacīt, ka latviēši vispārīgi aizņemušīēs katluš nuō kriēviēm. Tā tad jauītājums par katla aizņēmšanuōs piē latviēšīēm vėl jātura par neizšķīftu.

Skrīnīs. Arī skrīnītura par aizņēmtu ģaņ nuō kriēvu скрыня (kas cēliēs nuō vidus laīku ģriēķu vārda skrīna, savukārt aizņēmtu nuō latīņu scrinium), ģaņ arī nuō vācu Schrein. Maņ ģaņ liēkas, ka tāpat latviēšu skrīnis jeb skrīne, kā arī leišu skryne būs cēlušīēs nuō vācu valuōdas (sal. vēc-aūgstvācu scrini). Pēdējaīšs vārds atkal ir nācis nuō latīņu scrinium. Tagadējaīšs vācu „sch“ aizņēmtuōs vārduōs parasti saskaņ ar latviēšu skaņām „sk“ un vācu dīstoņš „ei“ ar latviēšu stiēptuō „ī“; p. p.: Schreiber — skrīveris, Schraube — skrūve, Schramme — skraīmba, Kreide — krīts, Leim — līme u. t. pr. Višs tas atkal labi saskaņ ar senākuō

vācu izrunu, kas vēl pa daļai uzglabājusiēs dažās izluoksnēs, p. p. platvācu un vestfāliešu dialektuōs. Vārds „skrīnis“ ir gan minēts tāutas dziēsmās, bet naū pazīstams visuōs latviešu apgabaluōs. Jaūtājuma izšķīršanai būtu nuō svara izzināt, kāduōs apgabaluōs skrīnis ir sastuōpašs un kāds viņš izskatās.

A r t a v s. Es negribētu Eņdzelinām piēbaļsuōt, ka „ar-tavs“ būtu cēliēs nuō puōļu vārda ort (leišu ortas). Pēdējašs vārds būs tas pats, kas latviešu „uōrts“ ($\frac{1}{4}$ daļdeŗa = 30 kap.) un senākais vācu Ort. Jaū Russova kruōnikā, iēspiēstā 1584. gadā, mēs lasām „ort des dalers“, kas nuōzīmē cētuftuō daļu nuō daļdeŗa. Vai šis vācu Ort nebūs tas pats vairāk pazīstamais Quart, kas saviēnuōjiēs ar Ort — viēta (sal. latviešu „kuōrtēlis“ — $\frac{1}{4}$ stuōpa un dzīvuōjamas tēļpas jeb dzīvuōklis)? Ar-tavs tuŗpretī piē Maņceļa tuōp saukts „Artaugs“ un atgādina vēckriēvu vārdu артыръ, kas nuōzīmē kādu kapara monētu šiliņga vērtībā. Kriēvu артыръ, varbūt arī latviešu artaugs, būs cēliēs laīkam nuō zviēdru vārda örtuŗ. Ir mušs nuō iņtereses arī šāds aūģšā minētā Eīnhoŗna izskaīdruōjums par naūdu piē latviešiēm: „Daži duōmā, ka vāciēši pīrmiē iēņesuši naūdu piē latviešiēm, tādēļ savā valuōdā viņi nenuōsauc neviēnas monētas, bet liētuō tikai vācu vārdus: guldeŗus, daļdeŗus, uōrtus, mārkas, grašus un šiliņus“. Tāutas dziēsmās uōrts ir diēzgan biēzi sastuōpašs, kamēr ar-tava neņsmu nemaz iēvēruōjis. Tā tad jāduōmā, ka ar-tavs jeb artaugs (ar-taūgs), kā bībeles un sprediķu grāmatu vārds, būs iēviēsiēs latviešu valuōdā ap zviēdru laīkiēm, pēc tāutas dziēsmu ziēdu laīkmeŗa beīģām.

S e r . . . Brūkneŗs šuō vēŗbu tura par aizņēmtu nuō kriēvu valuōdas, bet Eņdzelīns duōmā, ka viņš varētu būt arī īsts latviešu vārds un stāvētu sakarā ar vācu Harn. Bet vai vācu Harn nebūs drīzāk rada ar latviešu vārdu „sārņi“, tāpat kā Garn (dzija) būtu salīdzināms ar latviešu vārdu „zaŗnas“? Nuō zaŗnām jāū būs taisīti pīrmiē diēģi, tāpat kā vēl tagad stīgas. Uz šādu nuōzīmes maīņu aizrāda arī vēzīēmeļ-ģētmāņu vārds garner (zaŗnas). Tāpat arī kriēvu vārdus жица (dzija) un жила (dzīsla) atvasina nuō viēnas paŗas sakņes (sal. sēkuōšūō vārdu).

D z ī p a r i. Variaņīti, kā: dzīpari, dzīpuori, dzīpuri un dzīperi liēcina, ka tāūta šā vārda sakni jāū aizmiŗsusi, jeb ka vārds ir aizņēmts nuō citas valuōdas. Līdzīgs viņš izliēkas

vācu vārdam Zephyrgarn. Pēdējām izskaīdruōjumām pār labu runātu taūtas dziēsmās piēminētiē „Rīgas dzīpari“ (L. D. 7240,2) un „buōdē pīrkti dzīpari“ (7232). Bet nu taūtas dziēsmās dzīpari tiēk tik biēži daūdzināti, ka dziēsmu ziēdu laikā viņi būs bijuši jau ļuōti labi pazīstami. Tajāku dziēsmās taūtiētes pašas neviēn „šķeterē dzīparus“ (L. D. 7050), bet arī krāsuō viņus arī madarām sařkanus, arī dzeltēm dzēltēnus un arī mēlēm zilus (L. D. 7121—7143). Tuō iēvēruōjuōt varbūt būs vēčāki un pareīzāki šādi dzīparu nuōsaūkuma variaņti: dzījpāriši (L. D. 7121 var- un 7144 var.) un dzīpars izskaīdruōjas gluži viēnkārši pār dziju pāra šķeterējumū. Bet kādēļ gān tik viēnkārš vārds būs nuō taūtas piēmīrstis un sa-gruōzīts? Vispīrms laikā tādēļ, ka latviēšu valuōdā nau viēna vispārīga dzijas nuōsaūkuma; viēni runā: dzija, uōtri—dzija, trešē — dzivs (arī mēmu „v“, kā vārduōs: Diēvs, tēvs, guōvs; skat. Latviēšu gramatikā, 16. §), četurtiē — dzīve. Nezinuōt saliekteņa pīrmā vārda nuōzīmes, taūta varēja sa-gruōzīt uōtru vārdu tuō tiēsu juō vairāk, ka viņām nebija akceīta. Arī vācu vārds Zephyrgarn varēja atstāt cik necik traucējuōšu iēspaīdu uz „dzījpāra“ etimologijas. Vārds „dzija“ ir īsts latviēšu vārds un būs rada arī „dzīslu“, kamēr abi būs cēlušies nuō vērbā „dzīt — dzīvuōt“ (sal. iēpriēksējuō vārdu).

Vārdi nuō Russova kruōnikas. Tiē pētītāji, kas rakstījuši pār vācu vārdiēm latviēšu valuōdā, nau piēminējuši viēnu nuō ļuōti svarīgiēm avuōtiēm šai liētā, t. i. Russova kruōnikas, kas ir sarakstīta taisni tādā valuōdā, kādā senāk Bāltijas vāciēši ir runājuši. Daūdzi nuō šiem vārdiēm ir uzglabājuši senākuō vācu galuōtni „e“; p. p.: arste — ārste, auerste — āverste, bassunen — bazūnes, bilde (Rīmju kruōnikā) — bīlde, būsse — bise, būsxen — bikses, bode — buōde, buōds, bolte — bulte, bulta, dele (Rīmju kruōnikā) — dēle, dēlis, kede — ķēde, syde — zīde, zīds (t. dziēsmās: zīzu), trummete — trumete, wüllensöcken — vīlas zeķes. Cituōs piēmēruōs galuōtnes „e“ viētā mēs sastuōpām „a“; p. p.: ballie — baļa, brunie (Rīmju kruōnikā) — bruņa, luke — lūka, ruse — rūsa, black — blaka. Dažuōs vārduōs vai nu pašī latviēši piēlikuši galuōtni „e“, vai arī kādi aizņēmumi nuōtikuši vēčākuōs laikā; p. p.: brut — brūte, kyuer — ķivere, loth — luōde, maltydt — maltīte, moder — muōdere, rym — rīme, ruhm — rūme, spel — spēle, kumst (Rīmju kruōnikā) — skuņiste, skuņste. Dažiēm vārdiēm latviēši

ir piēlikuši galuōtni „s“; p. p.: buwmeister — būvmeīstārs, Keyser — ķeīzārs, mandach — maņdāgs, ort — uōrts, sōn — zēns, spook — spuōks, strydt — strīds, telth (Ordeņa kruōnikā) — telts, wyn — vīns, brandevyn — braņdavīns, yuer — īvērs. Daudz vārduōs sastuōpaņ latviēšu galuōtni „is“; p. p.: bohm — buōmis, dantz — daņcis, doeck — deķis, dyke — dīķis, graue — grāvis, grus — grūzis, — kopman — kuōpmanis, küle — ķūlis, küsel — sal. uzvārdu „Ķūzulis“ (= vilciņš), leger — lēgeris, merck — mērķis, mentel — meņtelis, puluer — pulveris, rüter — rītelis, rundeel — ruņdēlis, spellūde (sal. spelen un Kopman) — spēlmanis, spyker — spēķeris, spyttal — spitālis, torn — tuōrnis, verendel — piēreņdēlis. Galuōtne „ūzis“ ir šāduōs piēmēruōs: radthulz — rātūzis, stockhulz — stukūzis (ciētums), vorhulz — puōrūzis. Vārdi ar galuōtni „sts“: gewinst — viņšets, hengest — iņgists, pawest — pāvēsts, prawest — prāvēsts. Vācu galuōtni „ing“ latviēši pārtaisa pār pamazināmuō galuōtni „iņš“; p. p.: achtinge — aktiņš, aufechtinge sal. pektiņš, auer — winninge sal. viņiņš, hinderstellinge sal. steliņš, köninck — kēniņš, ladinge — lādiņš, schlachtinge — slaktiņš (pēc kuņa priekšzīmes radīts kaučiņš, vēlaku kauja), teringe — tēriņš. Piē šiem piēmēriēm vēl piēder šādi aizņēmti vārdi: misiņš, šķiliņš, vērdiņš. Senāka galuōtne „ing“ būs laīkam bijusi arī tiēm vācu vārdiēm, kas pārgājuši šāduōs latviēšu vārduōs: bēniņš, ķiviņš, pūliņš, strīdiņš. Arī citas līdzīgas galuōtnes ir pārgājušas pār latviēšu, „iņš“; p. p.: dakstiņš, melđiņš, tēriņš, treliņi. Iēvēruōjami ir vēl šādi īpašības vārdi: dubbeld — dubūlts, krus — krūzēts, spytig — spētiņš, stolt — stalts. Nuō vērbīēm piēminēsim: buwen — būvēt, bruken — brūķēt, dantzen — daņcuōt, dreyen — dreijāt, kappen (piē Henniņga) — kapāt, reken — rēķināt, spelen — spēlēt, spyten — spētēt, stryden — strīdētiēs, striken — strīķēt, supen — žūpuōt, wachten — vaktēt, weruen — vēfvēt, winnen — viņēt, teren tērēt. Cītuōs gadījumuōs vācu vārds ir vaīrāk sagruōzīts; p. p. nuō auergeloue (Aberglaube) ir cēliēs latviēšu vārds āvērgēlība jeb ēvērgēlība. Rusovs vaīrāk reīzes žēluōjas pār nevācu „auergeloue“ jeb nekristīgiēm uzskatiēm, kādēļ jāduōmā, ka mācītāji būs šuō vārdu nerētis daudzinājuši. Bet jā nu ēvērgēlība ir Aberglaube, tad negēlība gaņ laīkam būs Unglaube un negēlīgs — vngelouig. Rusovs biēži piēmiņ „vngelouigen Rüssen“ un „vngelouigen Littauen“. Piē tā-

diēm liēkiēm un nepilnīgi saprastiēm svešvārdiēm vēl piēder pātari (nuò latīņu tēva reizes, kas iēsākas ar vārdu pater-tēvs un valšķība (Falschheit), piē kaņ latviētis duōmā par valstīšanuos pēc šaubīšanās paraūga. Šādi vārdi pastiprina vēstures liēcības, ka neviēn katuōļu, bet arī pirmiē luterāņu mācītāji naū labi pratuši latviēšu valuōdas, kādēļ, zināms, lietuōjuši daūdz vācu vārdus, kuņus latviēši piē reizes naū pilnīgi sapratuši. — Piē Russova atruōdam arī izskaidruōjumu par taūtas dziēsmās daūdzinātuō alus kannu, taisitu parasti nuò uōzuōla (L. D. 19496, 19605, 19668, 19703), bet arī nuò cītiēm kuōkiēm, kā par piēmēru, nuò paegļa (L. D. 19543, 19704). Maņcelis un dažas vēcas dziēsmu grāmatas kannas viētā piēmiņ tikai alus klapi. Šuōs abus nuōsaūkumus savīēnuō Russova vārds „klapkanne“, kas nuōzīmē kannu ar vāku. Arī latviēšu alus kannu bijusi ar vāku, kā rēdzams nuò dažām dziēsmām :

„Klips, kanniņa, klaps, kaņiņa,
Tu piē manis, es piē tevis.“ L. D. 19693.
„Laī palika kannas vāki
Šuōvakar neklapēti.“ L. D. 19637.

Kā vācu kannu aizņēmušīēs latviēši, tāpat arī vāciēši aizņēmušīēs latviēšu dzeřamuō traūku kaūsu, piē Russova cause, piē Henniņga kauschen. Tas pats latviēšu vārds būs laīkam pārgājis piē kriēviēm (ковшъ) un īgaūņiēm (kaus). Taūtas dziēsmās daūdzina arī šuō vēcu vēcuō kaūsu ; p. p. :

„Dzeř, bāliņi, ar kaūsiņu,
Maņ nevaīd biķeriša.“ L. D. 19593.
„Kaūsiņā, kanniņā,
Tur maļciņu nuōsadzēru.“ L. D. 19692.
„Nes, māsiņa, pilnu kaūsu,
Apiņuōta alutiņa“. L. D. 19749.
„Vakar dzēru, šuōdiēn dzēru
Liēlajuōsi radiņuōs,
Liēlu kaūsu gařu ļipu
Abi ruōkas turēdams.“ L. D. 19853.

Bez kannas un kaūsa taūtas dziēsmās piēmiņ vēl dzeřamus ragus un vācu vārdus ļipi, krūzi un biķeri, bet par tiēm varbūt rakstīšu citu reizi. Šuōreiz tik vēl piēminēšu pāra vārdus par dzeřamiēm rāgiēm. Pazīstamais Lazīcijs savā rakstā par žemaīšu diēviēm piēmiņ: ciēnīgākiē lietuō

izgrēznuôtus sūmbru ragus par biķeriēm (Praecipui cornibus urorum ornatis pro poculis utuntur). Latviēšu grāmatā „Leīši“, izduôtā 1902. gadā nuò Edg. B(aūmaņa), ir rakstīts, ka meža vērsus un̄ sūmbrus varējuši medīt tikai lielkuņģi. Viņi medīti sevišķi tikai dārguō ragu dēļ. Varbūt, ka tāda pati kārtība būs bijusi arī piē seniēm latviēšiem, kā vēruōjams nuò šādas taūtas dziēsma:

Nuòsauciēs, tu suōbrīti,

Nu nāk tavi mediniēki.

„Laī stāv mani baīti ragi

Bajāram alus dzeīt.“

Šī taūtas dziēsma ir uzrakstīta nuò Bīlenšteīna un̄ iēspiēsta jau 1868. gadā (Magazin etc. XIV, 1).

Griēzīsimiēs atkal atpakaļ piē mūsu aizņēmtajiēm vācu vārdiēm. Mūsu agrākiē rakstniēki duōmāja, ka visi vārdu sagruōzījumi nāk nuò pašu latviēšu valuōdas īpašībām. Daža laba nuò šādām lietām ir meklējama arī vācu dialektuōs: p. p.: dālderis — hol. daalder, kastruōlis — platv. Kastroll, hol. kastrol, mālderis — sal. aņgl. moulder. Arī divus „r“ viēnā vārdā neciēs daži vācu dialekti; p. p.: miēzeris — Mörser, Russova meoser, — balbiēris — Barbier, Russova balber. Nākamības pētītāji še vēl atradis daūdz iñteresañtus materiālus.

Par drustēniāšu izluāksni.*)

Nuà Indr. Cīruļa.

Drustēniāši runā diāzgan pareīzu valuādu un viņu izluāksne daūdz neatšķiras nuà rakstuās liātuātās valuādas. Šiā uzzīmējumi attiāksiās pa liālākai tiātai tikai uz trejāduā vokālu gaŗumu, uz e un a izrunu un uz dažām savādībām konjugacijās un deklinacijās, kur parādās drustēniāšu izluāksnes rakstūrīgākajās savādības.

I. Vokālu trejādaīs gaŗums.

Drustēniāši seviški smālki izšķir vokālu trejāduā gaŗumu.

A. Trejādaīs vokālu gaŗums cēlmuās.

Par vokālu gaŗumu cēlmuās nevar ņekādu likumu uzstādīt, kādēļ raksta beigās piāliāku vārdu sarakstu, kurā apzīmēts neviān vokālu, bet arī līdzskaņu trejādaīs gaŗums. Stiāptaīs gaŗums šai rakstā apzīmēts ar liku strīpiņu (˘), laūstaīs — ar jumtiņu (^) un křituāšaīs — ar pusjumtiņu (ˆ), plataīs e ar e, kuram apakšā puņkts (e), un šauraīs ar viānkāršu e.

B. Vokālu gaŗums galuātnēs.

Galuātnēs sastuāpami gandrīz viāniģi stiāptaīs un laūstaīs gaŗums. Par vokālu gaŗumu galuātnēs var uzstādīt šādu likumus:

a) Stiāpti izrunā:

1. a un e siāviāšu kārtas vārduās daūdzskaitļa dātiva galuātnēs ām un ģm; piāmģram: manām liālām eglēm; divām sārťām ruāzēm; šām kriātnām siāvām.

2. a, i, ua un u dažuās nuārādāmuā viātniāku vārdu luācijumuās. Tā kā šais vārduās, viņus luākuāt, gaŗums stipri maīnās, tad uzrakstīšu šuās vārdus visuās luācijumuās.

*) Parastajā ortogrāfijā liātuātā „ee“ viātā ņemts „ia“ un „o“ viātā „ua“, tādēļ ka drustēniāši tuās izrunā tā, ka galā dziirdams skaīdrs „a“.

Viānskaitlis.

N.	tas	šis	tā	šī
G.	tā	šā, ši	tās	šās, šis
D.	tam	šim	toi	šoi
A.	tuā	šuā	tuā	šuā
Inst.	tuā	šuā	tuā	šuā
L.	toi	šoi	toi	šoi,

Daūdzskaitlis.

N.	tiā	šiā	tās	šās, šis
G.	tuā	šuā	tuā	šuā
D.	tiām	šiām	tām	šām
A.	tuās	šuās	tās	šās, šis
In.	tiām	šiām	tām	šām, šim
L.	tuās	šuās	tois	šois.

3. ē un ū pērsuānīguās viātņiāku vārduās „mēš“ un „jūs“ nominativā; cituās luācijumuās „u“ izrunā laūsti. Daūdzskaitļa dat. drustēniāši saka: mūsim, jūsim.

4. „iā“ vīriāšu kārtas vārduās daūdzskaitļa dātīva galuātņē „iām“; piāmēram: taviām liāliām kuākiām, maniām bērniām.

5. aīs, (oīs), ā, iā, ā, ua un uas kā īpašības vārdu nuāteiktās galuātņes, izņemuāt lokativu, kur tās izrunā laūsti; piāmēram: laboīs, labā — labojā, labuā — labujuā, labiā — labojiā, labuās — labujuās), labojās — labās.

6. ā, ē un uā kā uātrās šķiras darbības vārdu (pēc J. Endzeliņa) tagadnes viānskaitļa uātrās un trešās un daūdzskaitļa trešās pērsuānas galuātņes; piāmēram: tu, vinč, viņa, viņi, viņas, duāmā, meklē, uāguā, saūkā, klaūvē, sēņuā, plītē.

7. a, e un ua imperfektā uātrās pērsuānas daūdzskaitļa galuātņēs ājām (ōjām), ējām un uājām; piāmēram: zinōjām, dziādōjām, braūkōjām, gulējām, koltējām, zviņņējām, sēņuājām, bēkōjām, uāgōjām. Vispār ā, ē un uā izrunā stiāpti imperfektā un ari pagātņes darāmās kārtas divdabja galuātņēs priākš „j“ div- un vairākziļbīguās vārduās; piāmēram: stāvēju, stāvēji, stāvējis, kustējās, kustējiās, juākuāju, juākuājis, sapņuāju, sapņuāji, sapņuājis, dženōju, dženōji, dženōjis.

8. a, e un ua kā imperatīva galuātnes viān-
skaitlī; piāmēram: runā! mētā! slavē! smōdē! sapņūā!
izgreznuā!

9. uā divdabju galuātnēs „uāšs“ un „uāt“; piā-
mēram: ziāduāšs, guluāšs, stāvuāšs, duāmōjuāt, ruākuāt,
bēguāt.

10. a, e un uā uātrās šķiras dařbības vārdu dēbitīva
galuātnēs; piāmēram: jarunā, jādzenā, jāvōicā, jāmeklē, jā-
dziādē, jāsērua, jāprātuā.

Drustēniāši siāviāšu kārtas vārdus uz „iņa“ un „ina“
vokatīvā nereti saīsina, ņemuāt „iņa“ un „ina“ viātā tikai
stiāptuā „ī“: piāmēram: Onī! Kristī! Olvī! mōsī! meitī!
Šuā saīsīnājumu liātuā, kad uzrunā grib iālikt lūgumu, vaj
sirsnīgumu.

b) Laūsti izruā:

1. Visus vokālus lokatīva galuātnēs viān-
skaitlī un daūdžskaitlī; piāmēram: liālā mōjā, liālās
mōjās, biāzuās mežuās, aūgstās debesīs, liālojā tūrgū.

2. a, e, i, ua un u div- un vairākziļbīguā dař-
bības vārdu infinitīva galuātnēs; piāmēram: zināt,
duāmāt, mēklēt, rēdzēt, mōnit, vōrit, ubaguāt, apsudrabuāt,
dabūt.

3. ia un ua atgriāzeniskuā (refleksīvuā) dař-
bības vārdu galuātnēs iās un uās; piāmēram: priā-
cōtiās, priācōjuās, priācōjamiās (tagadne), priācōjāmiās, priā-
cōjātiās (pagātne), priācōšuās, priācāsamiās, priācāsatiās, ve-
lētiās, velējuās, vēlējamiās (tagadne), vēlējāmiās, vēlējātiās,
sarakstītiās, sarakstuās, sarakstījuās, sarakstījāmiās, saraksti-
jātiās, sarakstīšuās, sarakstīsatiās, izmēluātiās, izmēluajuās, iz-
mēluajamiās, izmēluājātiās (tagadne), izmēluajuās, izmēluā-
jāmiās, izmēluājātiās (pagātnē), izmēluāšuās, izmēluāsamiās.

4. a atgriāzeniskuā dařbības vārdu pagāt-
nes trešās pērsuānas galuātnē ās, kā arī tagad-
nes trešās pērsuānas galuātnē ās tais dařbības
vārduās, kuriām infinitīvā galuātne itīās; piā-
mēram: vinē mazgōjās, skotijās, brīnējās, pēlduajās; tagadne:
vinē mīcās, rādās, skatās, ākstās, badās, mīdās, gānās, vōirās.

5. a (o), e, i, ua un u dařbības vārdu nākuāt-
nes galuātnēs; piāmēram: runās, runōsī, runōšu, runā-
sam, runāsat, meklēšu, meklēsi, meklēs, meklēsam, meklēsāt,

rakstīšu, rakstīsi, rakstīs, rakstīsam, rakstīsāt, ziņūāšu, ziņūāsi, ziņūās, ziņūāsam, dabūšu, dabūsi, dabūs, dabūsam, dabūsat.

6. a, e, i, ua un u div- un vairākziļbīguās veģbuās priākš apstākļa divdabja galuātnes „dams“ un „damiās“; piāmēram: duāmādams, zinādams, rēķinādams, zvērīnādams, kavēdams, pūļēdamiās, rūpēdamiās, nevarēdams, mōcidams, muacidams, stāstīdams, krotīdams, svōrstīdams, mēļuādams, lēpuādamiās, klēpuādams, mēruādams, dabūdams.

7. a, e, i, ua un u priākš divdabja galuātnes „ts“, „ta“ div- un vairākziļbīguās darbības vārduās: izduāmāts, izperināts-āta, nuākavēts-ēta, traūcēts-ēta, iāštōdīts-ita, izmērīts-īta, iāvēruāts-uāta.

c) Krituāšaīs gaŗums.

Krituāšaīs gaŗums nāk galuātnēs maz priākšā. Galuātnēs tuā sastuāpam vispīrms dažuās luācijumuās piā nuārādāmiām viātniāku vārdiām „tas“, „tā“ un „šis“, „ši“ un piā jāūtājamā — „kas“. Šaīs vārduās krituāšaīs gaŗums piāmīt skaņām a un i viānskaitļa genitīvā un skaņai ua viānskaitļa akuzatīvā un instrumentālā un daūdžskaitļa genitīvā un akuzatīvā, kā tas rēdzams jāu'agrāk piāvēstuās piāmēruās.

Paģātnes divdabja galuātnes ijīs, ijuši, ijuse, ijušas drustēniāši saišina par iš, iši, ise, išas un galuātnes ujīs, ujuši, ujuse, ujušas par ūš, ūši, ūse, ūšas. Šaīs saišinātajās galuātnēs i un u priākš „s“ un „š“ arviān izrunā ar krituāšu gaŗumu; piāmēram: mōciš, mōcise, mōciši, mōcišas (nuā mācijis, mācijuse, mācijušas), rakstīs, rakstise, rakstīši, rakstīšas, rōdiš, rōdiši, rōdišas; dabūš, dabūse, dabūši, dabūšas. Vārdā „dabūt“ skaņai „u“ krituāšaīs gaŗums arī imperatīvā viānskaitlī (dabū!), kā arī tagadnes uātrā un trešā pērsuānā viānskaitlī un trešā pērs. daūdžskaitlī (tu, vinē un viņi dabū).

Drustēniāši saišina arī viānziļbīguā darbības vārdu divdabja galuātnes uvis, uvuse, uvuši, uvušas par ūš, ūse, ūši, ūšas, seviški kad šīā vārdi šalikti ar priākšvārdiņām; piāmēram: sapūš (sapuvis), sapūse, sapūši, sapūšas; sašūš, sašūse, sašūši, sašūšas; izžūš, izžūse, izžūši, izžūšas. Saišinātajās galuātnēs ūš, ūse, ūši un ūšas patskaņu u priākš „š“ un „s“ izrunā arviān krituāši. Bēģ kad div- un vairākziļbīgu darbības vārdu divdabja galuātnes ējīs, ējuse, ējuši un ējušas saišina par ēš, ēse, ēši, ēšas, — ōjīs,

õjuse, õjuši, õjušas par õš, õse, õši, õšas un uājis, uājuse, uājuši, uājušas par uāš, uāse, uāši uāšas, tad šais saisinātajās galuātnēs o, e un ua priākš „s“ un „š“ izrunā arviān stiāpti. Runoš, runōse, runōši; braūkōš, braūkōse, braūkōši, braūkōšas; meklēš, meklēse, meklēši, meklēšas; slavēš—ēse—ēši—ēšas; uāguāš—uāse—uāši—uāšas.

Aprādītā divdabja galuātnes saisināšana sastuāpama arī piā viānzilbīgiām darbības vārdiām, kuři infinitivā nuābeidzas uz at, et, iat un it. Tiām viānzilbīgiām darbības vārdiām, kuři nuābeidzas uz it, saisinātajā galuātnē skaņai i arviān krituāšais garums, pārejiām turpretim, kuři nuābeidzas uz at, et vaj iat, saisinātajā galuātnē vokals patur tādu garumu, kāds vokalam infinitivā:

Mīt — mijis — miš; rīt — rijis — riš; vīt — vijis — viš; līt — lijis — liš; dzīt — dzijis — dziš.

Jāt — jōjis — jōš — jōse — jōši; klāt — klōjis — klōš; krāt — krōjis — krōš; rāt — rōjis — rōš.

Dēt — dējis — dēš; sēt — sējis — sēš: spēt — spējis — spēš.

Liāt — lējis — lēš; siāt — sējis — sēš; sliāt — slējis — slēš; skriāt — skrējis — skrēš; miāt — mējis — mēš; smiāt — smējis — smēš; riāt — rējis — rēš.

Vārdu „sālīts“ drustēniāši izrunā „sōliš“. Sōliš ūdeņc, sōliš piāns, beļ: sōlīti gurķi, sōlīta goļa.

Dažuās liātu vārduās ar stiāptuā garumu pamata zilbē vokativā stiāptais garums nereti pāriāt krituāšajā; piāmēram: tēv! (nuā tēvs), brāl! (nuā brōlis), māt! (nuā mōte). Tas nuātiāk seviški taīs gadījumuās, kad grib izteikt siņsnīgu lūgumu vaj līdzjūtību.

Atvasinuāt nuā viānzilbīgiām darbības vārdiām ar krituāšuā garumu frekventativuās un citus darbības vārdus vaj arī liātu vārdus, krituāšais garums nereti pāriāt stiāptajā; piāmēram:

Sveikt — sveičenāt — sveīks; šļukt — šļūkāt; šņakt — šņākt; šņākt; šņaukt — šņāukt; trēnkt — trēņkāt; vēkst — vēkšēnāt; pūst — pūšluāt; rāptiās — rāpōtiās; diřst — diřšēnāt; kliāgt — kloīgāt; knāpt — knāpāt; šļaukt — šļaukt; brēkt — brēkāt; sūkt — sūkāt.

Svilpt — svilpe; šalkt — šalkas; tiāptiās — tiāpša — tiāplis; tūpt — tēlpa; tuāst — tuāša; siāt — soīte; diřst — diřsa — diřša; siāt — soīnitis; kuřkt — kuřkuļi; beigt —

beġgas; brēkt — brēka; māktiās — mākuōnis; likt — līkšņa; sūkt — sūkalas.

Dažuās liātu vārduās, kurus atvasina no liātu vārdiām, krituāšā gaŗuma viatā stājas stiāptaīs; piāmēram: ziāma — ziāmelis; zīme — zīmala; zvoigzne — zvoigala; valsts — valstība.

Neŗrūkst ari piāmēru, kur vārdus atvasinuāt laústais gaŗums pāriāt stiāptajā, stiāptaīs — krituāšajā un krituāšais — laústajā; piāmēram: spīdēt — spīguļuat; pīfst — pīŗza; smiāt — smōdīt; buŗzit — buŗza; sīgt — sērga; sīlt — sīlts; spēt — spēja — spēks; sēt — sēja; kuīt — kūlis; buīt — buŗvis, kōja — kōjniāki.

Jā vārdu ar krituāšuā gaŗumu pirmā zilbē saviānuā ar priāksvārdiņu vaj citu kādu vārdu, tad krituāšais gaŗums zaūdē daūdz nuā savas skaīdrības, tuvuājas jau stiāptajam gaŗumam; tā, piāmēram, vārduās: nedīana, nebēduiāks, nekaūņa, necilvēks, sērdiānīte, piāzīme, pōrdiānām, neoizmirst — krituāšais gaŗums pāriāt jau gandrīz stiāptajā.

Par „ia“, „piā“, „nuā“ un „ja“ izrunu salikteņuās.

„ia“ saviānuā ar darbības-, īpašības-, liātu- un apstākļa vārdiām. Kad „ia“ saviānuā ar darbības vārdiām, tad šāduās salikteņuās „ia“ izrunā arviān krituāši, kā: iānākt, iāsākt, iārunōtiās, iābraukt, iāceļuat, iādabūt, iākrist, iāmīlētiās, iādživōtiās, iāmañtuāt, iādabōtiās.

„ia“ salikteņuās ar neŗtvasinātiām īpašības vārdiām izrunā arviān stiāpti, kā: iāgorenc, iāzils, iāpeļēks, iāsaŗkanc, iādželānc. Jā „ia“ turpretim saviānuā ar atvasinātiām īpašības vārdiām ar galuātņi „īgs“, tad šāduās salikteņuās „ia“ izrunā krituāši, piāmēram: iāduāmīgs, iātiāpīgs, iāturīgs, iāzīmīgs.

Salikteņuās ar liātu vārdiām „ia“ izrunā gan krituāši, gan stiāpti. Jā „ia“ saviānuāts ar liātu vārdiām, kas atvasināti nuā darbības vārdiām, seviški ar galuātņēm „ums“, „iba“ un „šana“, tad šāduās salikteņuās „ia“ izrunā arviān krituāši, jā „ia“ turpretim seviānuāts ar neŗtvasinātu liātu vārdu, ar kuŗu tas saviānuājiās ciāšāk, sakusis taūtas apziņā jau gandrīz par viānu vārdu, tad šāduās salikteņuās „ia“ izrunā stiāpti; piāmēram: iākrōjums, iāņēmums, iājāvums, iāspiādums, iālikums, iāpīrkums, iābraukšana, iāgrimšana, iālāps, iāgriba, iāgōtnis, iāmaūkti; iārodzis, iāduābulis, iākavas,

iāraūgs, iāruābs, iānoīds. Kā izņēmumi minami: iāmešls, iāleja, iāplaka, iāruācis, iānōši.

Priākšvārdiņš „piā“ visuās salikteņūās patur savu krituāšuā gaŗumu; piāmēram: piānākt, piāskriāt, piārūnāt, piānešt, piāslītiās, piāoīrēt; piāmīlīgs, piāļāvīgs, piādaūzīgs; piāguļa, piālikums, piāmiņa, piāduŗkne, piābūve, piāmīlība.

Kā izņēmumi minami šādi vārdi: piākolne, piāsaūlīte, piāvēja, piāgōze, piāšuve, piādarbs, piādeģas.

Priākšvārdiņš „nuā“ patur visuās salikteņūās savu krituāšuā gaŗumu; piāmēram: nuānešt, nuāpiŗkt, nuādziādāt, nuāāft, nuāduāms nuāgidums, nuājums, nuālikums, nuālūks, nuāloidība, nuārūna; nuāziādziģs, nuāzīmīgs. — Kā izņēmumi minami: nuākolne, nuādoļa, nuāmole, nuāvads, nuāplaūkās, nuāvakars, nuāpeļns, nuādabā, nuāpūtas, nuābara vīlņa, nuātālēm.

Debitīvā „jā“ patur visur savu krituāšuā gaŗumu; piāmēram: jāduāmā, jāraksta, jādziād, jāaŗ, jāecē, jāmacās, jābrauc.

Kad „beŗ“ saviānuā ar vārdiām, kuŗiām pītmā zilbē krituāšaīs gaŗums, tad saliktenī krituāšaīs gaŗums pāriāt gandrīz pīlņģi stiāptajā; piāmēram: kaūns — bezkaūņa, beŗkaūnība, beŗkaūnīgs, guāds — beŗguādis, zuābs -- beŗzuābis, bēda — beŗbēdiģs, vārds — beŗvōrdis.

II. Par e izrunu.

Drustēniāši izrunā e divejādi: šaūri, kā tuā izrunā vācu vārduās „Mehl“, „ehren“, „kehren“ un kriāvu vārduās „весь“, „эти“, vaj atkal plaši, kā ā vācu vārduās „Bär“, „während“, u. t. t.

A. Platais e.

I. e izrunā plaši visuās viānzilbīguās daŗbības vārduās infinitivā, kā arī visuās cituās viānzilbīguās vārduās, jā pēc e neštāv i, ģ, ķ, l, ņ, ž, č vaj š un jā e nav vārdā beīģu skaņa; piām.: nešt, vešt, plēst, sēt, mezt, vērt, slēpt, vēlt, peļt, ceļt, smēlt, lēmt, pērt, svērt, brēkt, ķēft, dēt, dzēft; grēks, zvērs, tēvs, tēls, spēks, vēsts, bērnš, dēls, bērzš, ķēms, plēcs, jērs, mērs, svēts, cēls, lēpns, zēms, vēcs rēts, vēls, žēl, vēl; bēt, eš, mēs, prēt, beŗ u. t. t.

Kā izņēmumi nuā šā likuma būtu minami vārdi „nedz“ un „pēc“, kuŗuās e izrunā šaūri.

2. Infinitiva galuātnē „ēt“ patskaņu e izrunā arviān plaši, izņemuat refleksivuās veřbus, kuřuās pēc „et“ stāv „iās“, kādēļ še „e“ izrunā šauri; piāmēram: meklēt — mekleiās, rēdzēt — redzētiās, smerēt — smerētiās.

3. e izrunā plaši viřuās div- un vairākziļbīguās vārduās, jā pēc e nākuāšajā ziļbē stāv patskaņas a, ua, u vai platais e un jā stařp e un nākuāšās ziļbes patskaņu neštāv j, ģ, ķ, l, ņ, ž, č, š; piāmēram: bēda, sēta, jēga, lēca, dēlna, neštava, brēkāt, dēsa, bēdāt, dzēltāt, dženāt, večāks, sēkāt, ēka, lēkāt, mētāt, tēgāt, rētāks, vērpata, ķēpa, grēda, brēga, lēdoīnc, lēkas; beķuāt, ērmuātiās, ēlkuānis, ēlpuāt, grēkuāt, ķēmuātiās, klepuāt, meļuāt, mēruāt, mēsluāt, pērkuanis, žēluāt, vērguāt, vēruāt; deķuns, džeķstrums, ērtums, jēgums, jēlums, lēnums, lēzums, lēpnums, meķus, lēķus, mēķulis, rēķnums, rēķums, žēķlums, svēķtve, vēķstve, vēķsture; dēķeķs, dēķēt, dēķēt, dēķmēnc (tēķmēnc), dēķums, dēķbēt, dēķmēķēt, ķēķēt, pēķēt, rēķzētājs (rēķzētōš), rēķmēnc, rēķēt, stēķēt, šķēķerēt, vēķēt.

4. e izrunā plaši darbības vārdu nākuātnes galuātnē „ēs“; piāmēram: meķlēķ, rēķzēķ, spēķlēķ, dēķrēķ, dēķbēķ, vēķlēķ, dēķvēķ, pēķēķ, ēķēķ, piķēķ, ziķlēķ, lādēķ, māķēķ, sūdēķ.

B. Šaurais e.

1. e izrunā viānmēķ šauri, kad tas stāv vārdā kā beidzamā skaņa; piāmēram: te, še, re, ne, egle, mōte, bedre, sēne, peķķe, zeme, vōrpste, beķde; lokativuās: upē, pilē, silē, piārē. piādurķnē; neķsuse, ēķduse, džeķruse; aūķlē, meķlē, cerē. vilē u. t. t.

2. e izrunā šauri siāviāšu kārtas liātu vārdu daūdzskaitļa galuātnēs es, ēm un ēs (lokativā); piāmēram: egles, eķlēķ, eķlēķ, saūles, saūlēķ, saūlēķ, zōles, zolēķ, sōlēķ.

3. Drustēniāši piā atģriāzeniskiām darbības vārdiām pagātnē siāviāšu kārtā galuātnes iās viātā liātuā galuātni ēs; piāmēram: viņa bij mazģāķusēs, piācāķusēs, ģēķbusēs u. t. t. Šāduās ģadiķumuās galuātnē ēs skaņu „e“ izrunā arviān šauri.

4. e izrunā šauri divskaņā ei, kā arī visur tur, kur pēc viņa nākuāšajā ziļbē stāv i, ia vai šaurais e; piāmēram: beķģas, meķta, ķeķzars, ķeķiris, reķze, sveķbeķnāt, reķbums, teķķt, teķķa, teķtan; zvēķi (nua zvēķs), dēķlis, blēķdis, veķpris, mēķrīt, vēķtīt, pēķtīt, peķtīt, zēķtīt, lēķni, žēķli, pelēķte, mēķlēķte, mēķmēķis (bet mēķmēķs), spēķi (bet spēķs), ģrēķi (bet ģrēķs), tēķvi (bet tēķvs),

ediāns, spēriāns, jēdziāns, celiāns, metiāns, cēseniāks, nesians, pavediāns, ķēriāns, strēbiāns, pēriāns; mēle, pele, zeme, peļķe, vecene, vērdzene, mīlestība, vēstnesis, pretestība, īstenība, debesis.

Piāzīme: Viānzīlbīguās s-ceļma vīriāšu kārtas liātu vārdus daūdzreiz padara par divzīlbīgiām, ņemuāt s galuāt-nes viātā galuātņi is; piāmēram: krēsls — krēslis, mešls — mešlis, krēkls — krēklis, šesks — šeskis. Šāduās gadījumuās arī divzīlbīgajā vārdā e izrunā pirmā zīlbē plaši, ņeskatuāt-īas uz tuā, ka nākuāšajā zīlbē stāv i.

5. e izrunā šauri, ja starp viņu un nākuāšās zīlbes pat-skaņu stāv j, g, k, l, n, ž, č vaj š, ņeraūguātīas uz tuā, kāda patskaņa stāv nākuāšajā zīlbē; piāmēram: leja, zveja, mēju, (nuā miāt), dējums, zemju, klejuāt; degis, dega, vega, rega, slēgu; bleķōinc, deķa, speķa; veļa, ceļš, ceļa, ceļuāt, dēļu (nuā dēlis), meļam (nuā melis), peļņa, veļuās, dēļ, egļu, telš; zeņķis, zeņķa, zeņķu, beņķis, beņķa, blēnas, pletņu (nuā pletne), reņģe, reņģu; vēža, vēžu (nuā vēzis), mežs, meža, mežu, mežuās, mežuānīgs, režguāt, režģa; veča, veču (nuā vecis), priākšteču (priākštecis), preču (nuā preces), sveču (nuā sveces); ēšana, vešana, nešana, celšana, velšana, pelšana, nuāvēršanās. Kā izņēmumi minami „mērķēt“ un „smēķēt“.

Piāzīme. Drustēniāši tagad ņepazīst jotētā r, bet agrākuās laīkuās arī viņi r jotējuši, uz kuā nuārāda dažas savādības. ņēmšim, piāmēram, vārdus „mēris“ un „bēris“. Ģenitīvā šais vārduās paliāk šaurais e, kaūt gan pēc vispā-rejā likuma te bij jāstāv platajam e, tādēļ ka nākuāšajā zīlbē nāk a. Šaurā e piāpaturēšanu var izskaīdruāt viānīgi ar tuā, ka arī drustēniāšu izluāksnē agrākuās laīkuās pazinuši jotētūā „r“. Tuā pašu liācina arī vārds „garām“ (vorbei), kuŗu drustēniāši izrunā „gorām“, kā arī vārds gorš — gora — goram ceļam, kuŗuās a priākš r sašaurina par o, tādēļ ka šajuās vārduās r agrāk mikstinājuši. Turpretim vārdā „gars“, der Geist, a priākš r nesašaurina, juā saka: svētā gara — svētam garam.

6. Kad „ne“ saviānuā ar citiām vārdiām, tad e viņā izrunā plaši, jā vārdam, kuŗam „ne“ piāviānuā, pirmajā zīlbē stāv a, ua, u vaj platais e, bet šauri, jā pirmajā zīlbē stāv i, ia vai šaurais e; piāmēram: ņedarbs, ņegals, ņemōdība, ņevoļa, ņegaūsība, ņelāgi, ņesanēst; ņeguāds, ņesuā-lija, ņepuāstīt, ņemuācīt; ņestuñda, ņebūsana, ņesmuks,

nejūtīgs, nešūdzēt, neņrūdēt; neļēga, nežvērs, neņemšs, nešēšs, nēpērs, neļķērs; — necilvēks neizpruātams, nevīža, neviļus, nemirstīgs, nedziļš, nedzīvs, nemīlīgs, nezināt, nezimēt, necistiās; neliātība, nediāna, nemiārs, nemiāriņgs, neviāns, neviāta, neiānāca, neiāsākt; nebēdība, nedēļa, negēlis, nejēdzība, neprecējiās, nevēriņgs, neceļš, nepētīt, neredzēja (bet neņēdzēt).

Kad priākšvārdu „bez“ saviānuā ar citiām vārdiām, tad viņš patur visur savu platuā e; piāmēram: bežgolīgs, bežkaūņa, beždibēns, bežbiksis, beždiavis, bežguādis, bežzuābis.

8. Priākšvārduš „pēc“ patur salikteņuas visur savu šauruā e; piāmēram: pēcēcis, pēcēncējs (pēcēncēs), pēcgalā, pēcloīkā.

9. Izņēmumus nuā līdz šim uzstāditiām likumiām par e izrunu sastuāpam piā viānzīlbigiām darbības vārdiām tagadnē un pagātne (imperpektā).

Tagadne.	Pagātne.
Es nešu	nešu (nesu)
tu neš	nesi
viņš neš	nese (nesa)
mēs nešam	nesēm (nesām)
jūs nešat	nesēt (nesāt)
viņi neš	nese (nesa).

Pēc šā parauga, zīmējuātiās uz e izrunu, luāka: vēst, mēst, cept, lēkt, brēkt, lēkt, ēst, ķēkt, segt, trēkt, mēkt, jēgt, slēgt.

Tagadne.	Pagātne.
Es veru	vēru
tu vē	vēri
viņš ver	vēre (vēra)
mēs veram	vārēm (vērām)
jūs verat	vērēt (vērāt)
viņi ver	vēre (vēra).

Pēc šā parauga luāka, zīmējuātiās uz „e“ izrunu: bērt, dzērt, dzēst, dzēlt, gērt, ķērt, lēmt, neņmt, peļt, plēst, plēst, pērt, slēpt, smēlt, svērt, vēlt, ceļt, tērt, strēbt, vērst, ēst, mēst, mēzt, šķēlt, zēlt, vēmt, tvērt, sērt, spērt.

Nuā piāvestiām luācišanas paraugiām rēdzams, ka tagadnē piā dažiām viānzīlbigiām darbības vārdiām viscaūr platais e, piā citiām turpretim šaurais, izņemuāt uātruā pērsuānu viānskaitli, kuā arviān platais e.

Pagātnē (imperpektā) vianzīlbīguās darbības vārduās visur šaūraīs e, neraūguātiās uz tuā, kāda patskaņa nākuāšajā zīlbē. Pagātnē atzimētas divas formas, kuņas abas tagad liātuā Drustu apgalā. Pirmā forma ar e uātrā zīlbē ir pirmatneajā drustēniāšu izluāksnes forma.

Vārduās „sēt“, „dēt“ un „spēt“ tikpat tagadnē, kā pagātnē visur stāv šaūraīs e. Ēs sēju, tu sē, vinč sē, mēs sējam, jūs sējat, viņi sē. Ēs dēju, tu dē, vinč dē, mēs dējam, jūs dējat, viņi dē. Ēs spēju, tu spē, vinč spē, mēs spējam, jūs spējat, viņi spē.

III. a - skaņas sašaūrināšana par o.

a - skaņas sašaūrināšana par o piāder piā drustēniāšu izluāksnes rakstūrīgākajām īpašībām. a sašaūrināšana par o atkarīga nuā nākuāšās zīlbes patskaņas, kā arī nuā līdzskaņas kāda stāv pēc a. Šuā sašaūrinātuā a izrunā tā, kā o vācu vārduās „Mohn“, „Lohn“, „Brot“, „Bote“ un kriavu vārduās „more“ un „поле“, vai atkal īsi, kā vārduās „Bottich“, „soll“ un „моль“ un „коль“.

1. a divskani ai izrunā viānmēr kā o, tādēļ ka pēc viņa stāv i, kas sašaūrina iāpriākšejuā a; piām.: oiz, oicēnāt, boirītis, doiļš, goiss, goita, gloīmi, koils, koīmīni, koīte, kloīgāt, loī, loīva, loīme, loīks, loīst, mālōins, mīltoīns, moize, moiss, moita, roīdīt, soīme, skoīda, skoīsts, stoīgāt, voīna, vaiņags, voīmanas.

2. a un ā sašaūrina par o, ja nākuāšajā zīlbē stāv i, ja vai šaūraīs e: acs — ocis, vārds — vōrdi, tārps — tōrpi, zārds — zōrdi, zars — sori, bars — bori, gads — godi, kaļps — koļpi, maīta — moītība, boznīca, ezmōlis, brōlis, mōsīna, moīlīte, glōzīte, siāmōlis, korīte, moliāns, olenes, oste, kōzeniāki, mōte, boīle, podēlis, voīde.

Kā izņēmums minama atgriāzeniskuā darbības vārdu daūdžskaitļa uātrā pērsuāna tagadnē, pagātnē un nākuātnē, kur a priākš ia nesašaūrinās par o; piāmēram: priācōjātiās, priācōjātiās, priācāsatiās; iļguājātiās, iļguājātiās, iļguāsatiās.

3. a nesašaūrinās par o, ja tūliņ pēc viņa stāv b, g, k, m, v vai p, kaut arī nākuāšajā zīlbē stāvētu i, ia vai šaūraīs e; piām.: labs — labi, stabs — stabi, grābstīt, grābeklis, grābēš, glābēš, nags — naģi, rags — raģi, maks — maki, traks — traki, bakstīt, rakstīt, ākstītiās, lakstītiās, maktītiās, sāktiās, vāktiās, nams — nami — namiām, krams —

krami — kramiām, kamiāns, namniāks. čamīgs, savs — savi — saviām, tavs — tavi — taviām, kļavs — kļavi — kļaviām, kāvi, pāvs — pāvi — pāviām, kaviāns, rāviāns, nāve — nāviġs, rāvs — rāvi, tu stāvi, pļāvi, ļāvi, kāvi; kaps — kapi — kapiām, tu sastapi, lāpīt, trāpīt, sāpīgs, pļāpīgs.

4. a sašaurinas par o, jā pēc viņa stāv j, ģ, ķ, ļ, ņ, ž, č vaj š, ņerauguātiās uz tuā, kāda patskņa stāv nākušajā zilbē; piām.: mōja — mōju, kōja — koju, ģōja — ģōjēš — ģōjums, zinōja, lūkōja, jaūtōja, duāmōja, ruġōjā, linōjā, miāzōjā; zōġis — zōġa — zōġam — zōġu, skrōġis — skrōġa — skrōġam, boķis — boķa, koķis — koķa, blōķis — bloķa, brōlis — brōļa, voļeniāks, eš koļu, tu kal, vinč koļ, eš moļu, tu mal, vinč moļ, mēš moļam, zoļums, koņepes, moņa, koņģerēt, Jōņa diāna, mōzs, kožuāks, ņekōži (akcents uz uātrās zilbes) božas, vožas, staložas, bāst — bōž, kožāk (varbūt), nozis — noža — nožu — nožuās, Koča, lōcis — lōča — lōču, jōšus, moršs, vorš, korš, košņāt, es košu, tu kas, vinč koš, mēš košam, mēš kasām, jūs košāt, jūs kasāt, plošs, mošuāt, losis — loša — lošu, kōsis — kōši — košu, pats — poši, īpošs.

Piāzime: Mikstinātās līdzskaņas, kā redzējām, sašaurina iāpriākšējuā a par o. Piāvēstajuās piāmēruās lasam vārdus „korš“ un „vorš“, kuŗuās a sašaurināts par o. Rakstu valuādā minētuās vārduās ir jotētais r, bet drustēniāši, kā jau agrāk teikts, nepazīst jotētā r, kādēļ arī minētuās piāmēruās a sašaurināšana navar būt atkarīga nuā „r“, bet nuā š, kuŗš stāv aiz r, kuā piārāda šuā vārdu citi luācījumi, juā saka kara — karam — karu, vara — varam — varu, bet ne kora, vora u. t. t., kā tas būtu sakams, ja vārduās „korš“ un „vorš“ a sašaurināšana būtu bijusi atkarīga nuā mikstinātā r. Vispār ž, č un š sašaurina iāpriākšējuās a un e arī tad, jā staŗp a un e un minētām līdzskaņām stāv vēl kāda cita līdzskaņa; piāmēram: vorzacs, moršs, elšana, velšana, vērpsana, ķerkšana, ņēmšana, pešsas.

5. Jā priākšvārdiņu „ap“ šaviānuā ar citiām vārdiām, tad a priākšvārdiņā „ap“ nekad nesašaurinas par o, tādēļ ka te pēc a stāv p, kas nepiālaiž a sašaurināšanas; piām.: apiāt, apmiāt, aptītiās, apzinīgs, apveltīt, apsveikt, apņest, apluācīt, apluāks, aplūkuāt, apbuīt.

6. Kad „at“ šaviānuā ar citiām vārdiām, tad a šai priākšvārdiņā sašaurinas par o, jā vārdam, kuŗam „at“ piāviānuā, pirmajā zilbē ir i, ia vai šauraīs e; piām.: otbilde, otdzīt, otdziimt,

otdzīvotiās, otdzist, otkrist, otlikt, otlikums, otmīga, otminēt, otpīrkt, otrīt, otziņgt, ottiktiās, otdiānīte, otdiāvotiās, otgrīastiās, otliākas, otliākt, otriābt, otskriāt, otspiāst, otdzeftiās, otjēgtiās, otmestiās, otsēstiās, otseviški, otspeftiās. Es atņesu, tu atņes, viņš atņes, mēs atņesam, jūs atņesat, viņi atņes, bet — es atņesu, tu atnesi, viņš atnesa, mēs atnesām, es atnesīšu.

7. Kad „pa“ un „sa“ saviānuā ar citiām vārdiām, tad a šais priāksvārdiņuās sašaārinās par o, jā vārdam, ar kuŗu tuās saviānuā, pirmajā zilbē ir i (zilbe ar divskani „ai“ uzskatama par tādu, kurā stāv a; piām.: satoisīt, saocināt, saloist), ia vai saūraīs e un jā vārds nesākas ar b, g, k, m, p vai v; podibenes, podzīvuātiās, poģibt, pogiras, sodilt, sodzīt, poiļģi, poišināt, polidzība, polikt, porīt, pozīt, pošķiŗt, potikt; podevīģs, podēklis, soķezīt. poreģis; poslēpene, poslepšus, soderiba, sodilt, sodzīt, sodzīve, sodzīrde, soīdzis, soisēnāt, soligt, sonikt, sorēpējums, pociāst, pociātiģs, sodiāgt, sosiāt, soziādēt, soziātiās, soiāt, poiāt, poliāvenis, sociātēt; turpretim: pabiras, pabiāzs, pabidīt, pagriāst, paklist, pakliāgt, pakrēslis, pakrist, paklibuāt, pamiārs, pamīksts, pamina, pamirt, pamēdīt, pamērit, papēdis, papriāks (akceņts uz uātrās zilbes), papīpuāt, papilns, pavēdere, pavēja, pavēle, pavēnis, pavīļas.

Priāksvārdiņā „pār“, kad tuā saviānuā ar citiām vārdiām, a sašaūrinās par o arviānu tad, kad vārdam, ar kuŗu tuō saviānuā, pirmā zilbē ir i, ia vai šauraīs e; pōrdzīt, pōrkristīt, pōrliācīgi, pōriāt, pōrbrist, pōrskriāt, pōrvilkīt, pōrsiāt, pōrciāst, pōrsteigt, pōrtikt, pōrtika.

Par dažū galuātņū izrunu.

1. Galuātņi „ajs“ liātu vārdu nominatīvuās izrunā arviān kā „oš“ un galuātņi „ejs“ kā „ēš“; piām.: mōcītōš (mācītājs), mōcītōja, mōcītōji, arōš (arājs), skuāluātōš (skuāluātājs), rakstītōš, ārstētōš, gulētōš, socītōš; kolēš, nesēš, pinēš, sitēš, plāvēš, vedēš, riābēš, svērēš, dzinēš, vilcēš, ēdēš, cepēš, skrējēš, plūcēs, nōcēs, aūdēš.

Galuātņi „ējs“ īpašības vārduās „kalsnējs“, „slapūksnējs“, „meļnējs“ un „meļnūksnējs“ izrunā arī kā „ēš“: kolšnēš, meļnēš, meļnūksnēš, slapūksnēš.

2. Galuātņi „iņš“ izrunā kā „inč“; vinč, goļdinč, dōrzinč, ezerinč, ūdentinč, naminč, juņtinč.

Agrāk arviān un arī tagad vēl pa liālākai daļai drustēniāši galuātņes „iņš“ viātā liātuā „its“ (ic), kādēļ saka: namīc (namīts) — namīna — namīni, dōrzīc (dārzīts) — dōrzīna — dōrzīni, rotīc (ratīts) — rotīna — rotīni, kolnīc (kalnīts) — kolnīna — kolnīni, purīc — purīna — purīni.

3. Vārdu galuās „ds“ un „ts“ izrunā kā „c“: galc (galds), saļc (saļds), citāc (citāds), trijāc (trijāds), rac (rads), kāc (kāds), kāc (kāts), mac (mats), rac (rats), rakstīc (rakstīts), socīc (socīts), mēklēc (mēklēts), dabūc (dabūts), ziņūac (ziņūāts).

4. „ns“ izrunā kā „nc“, „aīns“ kā „oīnc“, „ians“ kā „iānc“ vai „iānc“. Akmeņc, viānc, siānc, tēļēnc, koķēne, mīltoīnc, akmeņoīnc, ūdeņoīnc, zōļoīnc, cēļmoīnc, zaroīnc, pēļavoīnc.

Ja zīlbē priākš „ians“ ir laūsta patskaņa, tad galuātņi „ians“ izrunā stiāpti, pruāti — „iānc“, cituās gadījumuās turpretim laūsti — „iānc“; piām.: ēdiānc, spēriānc, dzēriānc, plīsiānc, cēliānc, sprādziānc, dzēliānc, kuadiānc, spiadiānc, sviadiānc, riabiānc, grūdiānc; nōciānc, snaūdiānc, kūliānc, bōriānc, dūriānc, kōriānc, plāviānc, šplāviānc, šāviānc, rōjiānc, gōjiānc; krōciānc, kviāciānc, pūtiānc, dūciānc, kaūciānc, braūciānc, pēriānc, kliādziānc, rūciānc, saūciānc, brēcīānc, stiāpiānc, kuāpiānc; sitiānc, cepiānc, moliānc, pirciānc, vilciānc, bridīānc, kritīānc, metiānc, biriānc, bruciānc.

5. Vārdā „liāls“ beigu „s“ izrunā kā „c“, kādēļ saka: vinč liālc šāvōš. Vārdus „mēļns“, „vēļns“ un „piļns“ izrunā „mēļc“, „vēļc“ un „piļc“, bet cituās luācījumuās: vēļla, mēļla, vēļli, mēļli, piļla, piļlam, piļlu, piļli, piļlas.

Darbības vārdu luācišana.

Es runōju	--	runōju	—	ešu runōš, runōse.
tu runā	—	runōji	—	esi runōš, runōse
vinč runā	—	runōja	—	ir runōš
viņa runā	--	runōja	—	ir runōse
mēs runōjam	—	runōjām	--	ēsam runōši, runōšas
jūs runōjat	—	runōjāt	—	ēsāt runōši, runōšas
viņi runā	—	runōja	—	ir runōši
viņas runā	—	runōja	—	ir runōšas

Ēs biju runošs, runōse — runōšu — būšu runošs, runōse
 tu biji runošs, runōse — runōsi — būsi runošs, runōse
 vinč bi runošs — runās — būs runošs
 viņa bi runōse — runās — būs runōse
 mēs bijām runōši, runōšas — runāsam — būsam runōši, runōšas
 jūs bijāt runōši, runōšas — runāsat — būsat runōši, runōšas
 viņi bi runōši — runās — būs runōši
 viņas bi runōšas — runās — būs runōšas
 runā! runōjat!

Ēs rēdzu — redzēju — ešu redzēšs, redzēse
 tu redzi — redzēji — esi redzēšs, redzēse
 vinč rēdz — redzēja — ir redzēšs
 viņa rēdz — redzēja — ir redzēse
 mēs rēdzam — redzējām — ešam redzēši, redzēšas
 jūs rēdzat — redzējāt — ešat redzēši, redzēšas
 viņi rēdz — redzēja — ir redzēši
 viņas rēdz — redzēja — ir redzēšas,

Ēs biju redzēšs, redzēse — redzēšu — būšu redzēšs, redzēse
 tu biji redzēšs, redzēse — redzēsi — būsi redzēšs, redzēse
 vinč bi redzēšs — rēdzēšs — būs redzēšs
 viņa bi redzēse — rēdzēšs — būs redzēse
 mēs bijām redzēši, redzēšas — rēdzēšam — būsam redzēši, re-
 [dzēšas
 jūs bijāt redzēši, redzēšas — rēdzēšat — būsat redzēši, re-
 [dzēšas
 viņi bi redzēši — rēdzēšs — būs redzēši
 viņas bi redzēšas — rēdzēšs — būs redzēšas
 redzi! rēdzat!

Ēs mācu — mōciju — ešu mōcīšs, mōcīse
 tu mōci — mōciji — esi mōcīšs, mōcīse
 vinč māca — mōcija — ir mōcīšs
 viņa māca — mōcija — ir mōcīse
 mēs mācām — mōcijām — ešam mōciši, mōcišas
 jūs mācāt — mōcijāt — ešat mōciši, mōcišas
 viņi māca — mōcija — ir mōciši
 viņas māca — mōcija — ir mōcišas.

Ēs biju mōcīšs, mōcīse — mōcīšu — būšu mōcīšs — mōcīse
 tu biji mōcīšs, mōcīse — mōcīsi — būsi mōcīšs, mōcīse
 vinč bi mōcīšs — mōcīšs — būs mōcīšs

viņa bi mōcise — mōcis — būs mōcise
 mēs bijām mōciši, mōcišas — mōcisam — būsam mōciši, mōcišas
 jūs bijāt mōcisi, mōcišas — mōcisat — būsat mōciši, mōcišas
 viņi bi mōciši — mōcis — būs mōciši
 viņas bi mōcišas — mōcis — būs mōcišas
 mōci! mōcāt!

T a g a d n e.

Mōcit.	Zināt.
Ēs mācu —	zinu
tu mōci —	zini
vinč māca —	zina
mēs mōcām —	zinām
jūs mōcāt —	zināt
viņi māca —	zina

Pēc aūgšējiām paraūgiām drustēniāši luāka visus trešās šķiras dařbības vārdus (pēc J. Endzeļiņa), kuri infinitivā nuābeidzas uz „it“ un „āt“. Piā šādiām vārdiām piāder: mērit, vārit, stāstīt, prasīt, rakstīt, oicēnāt, radēnāt, skaņdēnāt, sveicēnāt un citi. Šiām dařbības vārdiām, kā tuā rāda aūgšējiā piāmēri, arī tagadnē daūdžskaitļa pirmās un uātrās pērsuānas galuātnēs „ām“ un „āt“ ir stiāptaīs „ā“.

A ū t.

Ēs aūnu —	āvu	mēs aūnam —	āvām
tu aūn —	āvi	jūs aūnat —	āvāt
vinč aūn —	āva	viņi aūn —	āva.

Pēc šā paraūga luāka: bļaut, kraūt raūt, splaut, šaut, jaūt, kaūt, ļaūt, skaūt, žaūt. Pagātnē vārds piāpatur tādu garumu, kāds tam infinitivā.

S i ā t.

Ēs siānu —	sēju	mēs siānam —	sējām
tu siān —	sēji	jūs siānat —	sējāt
vinč siān —	sēja	viņi siān —	sēja.

Pēc šā paraūga luāka: brist, sliāt, skriāt, miāt.

M i t.

Ēs minu —	miņu	mēs minam —	minām
tu min —	mini	jūs minat —	mināt
vinč min —	mina	viņi min —	mina

Pēc šā paraūga luāka: pīt, šķīt, tīt, trīt.

Drustēniāši daūdžiām viānzilbiģiām dařbības vārdiām nākuātnē starp cēlmu un galuātni iāsprauž „i“ skaņu, tā ka

vārdam nākuātnē viāna zīlbe vairāk, nēkā rakstu valuādā; piām.: rocīšu (rakšu), locīšu (lakšu), bēdzišu (bēgšu), aūdzīšu (aūgšu), glābišu (glābšu), urbīšu (urbšu), cepīšu (cepšu), lipīšu (lipšu).

Piā šādiām vārdiām piāder: nākt, sākt, pīrkt, dikt, vilkt, likt, plakt, smakt, tikt, nīkt, rūkt, brukt, jukt, mukt, sprukt, šļukt, plukt, dūkt, jaūkt, kaūkt, krākt, kviākt, lēnkt, liākt, lēkt, mākt, maūkt, mērkt, plūkt, saūkt, sūkt, šākt, šļākt, šņākt, teikt, traūkt, vākt, sākt, likt, mīrkt, plaūkt, sařkt, slikt, trūkt, tvikt, nīkt; diāgt, migt, snigt, stigt, zagt, beigt, degt, jēgt, jūgt, kliāgt, segt, slēgt, sniāgt, spiāgt, zviāgt, žņāgt, dīgt, līgt, rūgt, siřgt, spiřgt, sprāgt, stiņgt, vārgt; grābt, kniābt, riābt, ģibt, ģērbt, reibt, skābt, zīlbt; tīrpt, slāpt, pāmpt, tērpt, sviļpt, slēpt, stiāpt, kuāpt, krāpt, kāpt, kaņpt, drupt, cīrpt.

Nuā aūgšējā saraksta rēdzams, ka piā šādiām vārdiām piāder tiā viānzīlbiģiā dařbības vārdi, kuřiām priākš infinitiva galuātnes „t“ stāv k, g, b vai p.

Bež jau minētiām nākuātnē „i“ iāņem vēl šādi vārdi: mīt — mijīs, rīt — rijīs, līt — lijīs, dzīt — dzijīs, sālt, siļt, sviļt, biřst, mīrt, ģriņt, riņt, viřt.

Galuātnes „ināt“ viātā drustēniāši liātuā „eņāt“; piāmēram: skaņdeņāt, darēņāt, peļdeņāt, žvadzeņāt, lēceņāt, kladeņāt, līdzeņāt, raūdeņāt, slaceņāt.

Nuā liātu vārdiām atvasina dařbības vārdus ar galuātni „uāt“. Jā šādi vārdi atvasināti nuā siāviāšu kārtas liātu vārdiām, tad drustēniāši „uāt“ viātā liātuā „āt“; piāmēram: gravāt (nuā grava), vagāt (nuā vaga) mizāt, pakāt, graņbāt, stīpāt, strīpāt, dzīvāt; turpretim: mēruāt, klepuāt, krustuāt, ceļuāt, mistruāt, spoļuāt, grāvuāt, tādēļ ka šīa dařbības vārdi atvasināti nuā vīriāšu kārtas vārdiām. Kā izņēmumi minami vārdi „gaļvuāt“, „maņtuāt“, „dařvuāt“, „seřm uāt“.

Liātu vārdu luācīšana.

Viānskaitlis.

Gald—s	ceļ—š	brōlis	tīrgus
—a	—a	brōļa	—us
—am	—am	brōļam	—am
—u	—u	brōli	—u
—ā	—ā	brōlē	—ū (ā)

Daudzskaitlis.

Goļdi	ceļ—i	brōļ—i	tīrg—i
gaļdu	—u	—u	—u
goļdim (iām)	—iām	—iām	—iām
gaļdus	—us	—us	—us
gaļduās	—uās	—uās	—uās.

Piā vīriāšu kārtas vārdiām ar galuātņi „s“ drustēniāši daudzskaitļa galuātnes „iām“ viātā agrāk arviān un ari vēļ tagad liātuā galuātņi „im“, kādēļ saka: tōdim kolpim grūt izdabāt; zirgim grūts mūzs; boļtim bērzim, divim krēslim u. t. t. Vai un cik liālā mērā arī piā citu deklinaciju vīriāšu kārtas vārdiām „iām“ viātā liātuā „im“, tuā nēpaspēju izpētīt. Dziždēju teicam: brōļim jōdzīvuā soticīgi; pa sliktim ceļim grūti braukt.

Viānskaitlis.

meit—a	up—e	īļkse—(s)
—as	—es	—es(s)
—oi	—ei	—ei
—u	—i	—i
—ā	—ē	—ē

Daudzskaitlis.

meit—as	up—es	īļkses(is)
—u	—u	īļkšu
—ām	—ēm	iļksēm(im)
—as	--es	īļkses(is)
—ās	—ēs	īļksēs(is)

Īstās i-deklinācijas vārdu liātuāšanā valda nēnuāteiktība: tuās liātuā gan ar galuātņi s, gan ar e. Galuātņi e nēnē vairāk taīs vārduās, kuŗi kā viānzilbīgi grūti izrunāt, kā piāmēram „īļkse“. Dativā liātuā viānmēr galuātņi ei un lokativā — e.

Vārdu „kruāgs“ drustēniāši luāka arviān kā a-celma vārdu.

Piā pamazināšanas vārdiām, kā jau aizrādīts, galuātnes „iņš“ viātā drustēniāši liātuā galuātņi „īts“; piāmēram: goļdīts, celīts, avuātīts, namīts, luādzīts, dōrzīts. Šuās vārdus luāka tad šādi: celīts, celīna, celīnam, celīnu, celīnā, celīni, celīnu, celīniām, celīnus, celīnuās.

Galuātnes „iņa“ viātā drustēniāši liātuā „īna“; piāmēram: mōsīna, Onnīna, mōjīna, kōjīna, spoļvīna, bīrzīna. Nemīkstīnātuā „n“ šīā vārdi patur visuās luācijmuās.

Salikteņuaš „plikgoļvis“, „stūrgoļvis“, „liālgolvis“, „zoļgoļvis“, „baļgoļvis“ un cituōš ar „gaļva“ saliktuāš vārduāš drustēniāši mikstina „l“, bēš ne „v“, kādeļ saka: plikgoļvi, stūrgoļvi, mēļgoļvi, sīrmgoļvi, koļvi u. t. t.

P a s a k a.

I.

Reiz mōcītōš goš uz boznīcu; ceļā viņam piastōjiāš nabags un nu abi gōši kuāpā. Tikoi nabags biš toisnprōtīgāks par mōcītōju. Viņiām voidzēš iāt upītei pōri. Nabags gōš pa ūdeni tikpat labi, kā pa zemi, bēš mōcītōjam biš jameklē loipa. Iāgōši boznīcā. Tiklīdz mōcītōš sōcis sprediķuat — iānōcis vēlc un piārakstiš uz kazas ādas, kas smēsiās, kaš snaūduši — ori pošu mōcītōju piārakstiš. Pēc diāvōrdiām mōcītōš iās uz mōjām — piastōjas akal nabags, oiziādami abi kuāpā. Ceļā mōcītōjam iāgribās dzēft. Oiziāt piā skoīdras upītes. Mōcītōš nuāzeras.

II.

Kuplā Kōrļa siāva gōse ar uātru meitu vakarā uz muīžu kārtās. Celš gōš pa tā sauktuā Duābuā grāvi, kur — kā runōši — vēlli rōdišiās. Minētās gōjējas nebišas vēl piā Duābā grāva piānākušas, kad nuā meža izskreš mazz bēc (bērnš) un sōcis tēcēt gōjējām pakaļ un raūdāt. Pēc kāda loīcīna, kad gōjējas bišas Duābojam grāvam pōri, bēc (bērnš) akal pazudis. Gōjējas dziždēšas abas divas bēna raūdōšanu, bēš viāna uātroi nēkā nēsocise, juā katra duāmōse, ka uātra nedziřduāt un tōdeļ negribēse uātras boīdit. Tikoi muīzā, kōjas aūdamas, abas sarunōšās un viāna uātroi stōstise, ka dziřdēse bēnu (bērnū) brēcām, bet nedriktēse uātroi socīt.

Drustu apgabalā liātuājami vārdi un izteiciāni.

Noīki (naiki) = ļuāti, stipri, dikti, varēn. Man noiki gribas ēst; viņč noiki paloīdnīgs. — Leī = arī. Viņč leī oizgā uz mežu; mōte leī tuā zina. „Leī“ liātuā drustēniāši arī „lai“ viātā; piāmēram: leī nu pļāvēji vēl paguļas; leī nu Diās (Diāvš) dara kā zinādams. — Kožāk (kažāk) = varbūt, cerams. Kožāk nu voi nelijš (vairs nelš). — Loīkam (lai-kam = jaduāmā, kā liākās). Pēteris nau vēl nuā meža pār-nōcis: loīkam būs apmōdijiās. — Loikā. Šiā svārki man gluži loikā, t. i. pēc liāluma. — Lēveru-lēveriām. Zēns

oizskrēja lèveru-lèveriām, t. i. nuāplisušās drānas viān pa gaisu plivinājās. — Ģeņģeru-ģeņģeriām iāt vai skriāt, t. i. iāt vai skriāt tā kā piadzērušam. — Tideriski viā zēns oizskrēja, t. i. palēkdamiās uz viānas uātras kājas, seviški kā tuā dara, kad kājā kas iādūriās. Piālāsāt iztabu, t. i. piāmēsluāt iztabu. — Rēpēt, ap-. Kōjas gluži aprēpējusas, t. i. mēļnumi, netīrumi jaū iāaūguši ādā. — Miāgt (skriāt) kuā kājas ņes. — Pempis (vēdērs). Kuāks apmetiās pempi, t. i. āūg tikoī resnumā, dabū tādu kā vēdēru. — Šagolētiās — šagolīgs = trakuāt, ņerātnības dzīt, bēt bez ļaūna nuāduāma. Kukurlōdē ņest, t. i. uātru uz muguras ņest. — Šķinaga — šķeista = gara gana rīkste. Žeberīgs = izveicīgs, veīkls, seviški piā zēniām. — Sliktīna (salikt, soliktīna = sliktīna) = guba, kādās soliāk vakarā nuāplūktuās linus, saujas ar puļām uz aūgšu. — Kārsls = ķīrpīna, kādā soliāk nuācīrstās linu puļas koltēšanai. Sveībēnāt, sa-. Sveībēnādams (griāzdams ap galvu) rīksti, gans dzina luāpus. — Pēčāk. Sōnč. Tagodītēs. Tūlīt. Apukšā. Reģavas. Šitāds. Kamī? Tīšām. Uzmošus. — Ka t' es nōču (kad tad es nācu)? Aba diviām. Aduā man nozi! Vī diāvi! Manuāčus (arī manuācīšus) viā kliāgt.

Sēkuāšajā vārdu šarakstā uzņēmti vārdi, kuņuās ir vai nu kāda gaŗā patskaņa, vai līdzskaņa. Iākavās iāliktais vārds rāda, kā vārdu izrunā drustēniāšu izluāksnē.

Abejādi (abejōdi)	aita (oīta)	aizruābs (oizruābs)
ābele	aiz (oiz)	(Anlass, Veran-
ābece	aīza (oīza)	lassung)
ābulāīns (ābulōīnc)	aīzaūse (oīzaūse)	aīzsaīniš (oizsoīnis)
ābulīts (ābulīc —	aīzdars (oīzdars)	aīzsēklis (oīzsēklis)
gen. -īna	aīzgalde (oizgolde)	aīzupe (oīzupe)
ābuāls	aīzgavēnis (oizga-	aīzvakar (oīzvakar)
acaīns (acoīnc)	vēnis)	aīzviān (oīzviān)
acīgs (ocīgs)	aīzgūtnēm (oizgūt-	aīzvēja (oīzvēja)
acumiŗklis	nēm)	aīzvēnis (oīzvēnis)
āda	aīzkārtnes (oīzkōrt-	āķis (ōķis)
ādaīns (ādoīnc)	nes)	akuāts (akuāc)
ādere (ōdere)	aīzkurs (oīzkurs)	akuātniāks
ādgēris	aīzmārša (oīzmōrša)	ākstītiās
adzgārni (odzgōrni)	aīzmiŗsiġs (oīzmiŗ-	āksts (ākc)
aīcināt (oīcenāt)	sīġs)	ālāvica
aījāt (oījāt)	aīzparīt (oīzporīt)	ālētīās (ōlētīās)
aīrēt (oīrēt)	aīzpērn (oīzpēr)	aļġa
aīris (oīris)		aļġācis (aļġōcis)

aluāns	atpūta	aūstava
aikt	atraifne (atroifne)	aūstra
aļtāris (aļtōris)	atrauģas	aūstrenis
ālva	ātrs	aūstrums
āmurija	atslēga	aūša
āmurs	atspaids (atspoic)	aūšana
aņdēlēt	atspuāle	aūšatiās (aūšōtiās)
āndēlmanis	atsūde	aūšiba
aņgli	atsvēte (otsvēte)	aūšigs
apārnis (apōrnis)	atšūbeniski	aūt, aunu, āvu
apaūši	atvēzōtiās	aūts (aūc)
apduilis	aūdējs (aūdēš)	aūzas
apkaime (apkoīme)	aūdeklis, aūdi	aūzājs (aūzōš)
apkūlības	aūdzēt	aviātenes
aplūāks (die Koppel)	aūdzēknis	azaids (azoic)
aplūāks (etwas Um- gebogenes)	aūdzēlīgs	āzis (ōzis)
appūišuāt	aūglis	azuāte
apruāce	aūgluātājs (aūgluā- tōš)	bāba
apsēja (besāete)	aūguāns (aūguānc)	bābisks
apsēja (band um)	aūguāts (aūguāc)	bārdēklis (boīdēklis)
āpša	aūgs	bailes (boiles)
apsitām	aūgsti	baifiba (boifiba)
apvārsnis (apvōr- snis)	aūgstprātība (aūgst- prōtība)	baifritis (boifritis)
ārā (draussen)	aūgša	bajārs (bojārs)
ārā (hinaus)	aūgšļēji	bālēt
ārds, ārdīt (ōrdīt)	aūgšpēdu	balaņta
āriāne (ōriāne)	aūgt	baļbiāris (boļbiāris)
ariāns (oriānc)	aūka	baļgalvis (baļgolvis)
arī (orī)	aūkla	baļgans (baļganc)
arīdzan (orīdzan)	aūklēt	baļķis (boļķis)
arīkls	aūklis	bāls
aruāds (arōc)	aūksts (aūksc)	bālums
ārs	aūļekām	baluādis
ārsts (ārsc)	aūliām	balss
aīt	aūmaļām (aūmoļām)	baistīt pa- (bolstīt)
aītava	aūmeīsteris	baists (baisc)
astīgaļi (ostīgoļi)	aūns (aūnc)	baīts
astuņi	aūrēt	balziāns (bolziānc)
astūtais (astūtois)	aūsainis (aūsoinis)	balzītiās (bolzītiās)
atāls	aūsīt	bambaļa (bambōļa)
atāudi	aūsēklis	baņda
ataūdze	aūsētiās	baņdeniāks (boņde- niāks)
atdiānīte (otdiānīte)	aūskari (aūskori)	baņgas
atgāze (atgōze)	aūss	baņka
atliāka (otliāka)	aūst (weben)	baņte (hoņte)
atluāks	aūst (tagen)	bārda
atmiāgs (otmiāgs)		bārdziba (bōrdziba)

bàris (bòris)	bíbele	blíkšis
bàreníte (bòreníte)	bíbelniāks	blīvēt, sa-
bařgs	bīdēlēt	blīzīgs
bàrkste (bòrkste)	bīdīt	blīzt
baruāklis	bīlde	bljuāda
bàrstīt (bòrstīt)	bīldēt	bljuņdurēt(neskaidri, nepareizi runāt)
bārt	bīldeņāt	buāde
baūda	bīmibuļi	buājā iāt
baūdit	bīņdus diāna	buājāt
baūksēt	bīrdeņāt	buākāt
baūma	bīrģa	buāmis
baūruāt	bīrģaīns (bīrģoīnc)	buāris
baūslis	bīrķa	brāķēt (brōķēt)
bāzt	bīrķavs	brāķeris (brōķeris)
bēda	bīrt	brālēnc
bēdāt	bīrste	brālis (brōlis)
bēdženāt	bīrže (mežiņš)	braņts (braņc)
bēglis	bīrže (Satfurche)	braūcejs (braūcēs)
bēģsus	bīržit	braūcīt
bēģt, bēģu, bēdžu	bīrztala	braūkāt
beigt, beidzu, beidžu	bīrzums	braūkalēt
beīgas	bīskāps	braūkšēt
beīgums	bītiās	braūkšus
belziāns (belziānc)	bladāks	braūkt -cu, ču
bēlzt iā-	blakām	braūktave
beñde	blāķēt -sa (blōķēt)	brāziāns (brōziānc)
bēñdēt	blaņduānis	brāzt -žu, zu
beñdele	blaņditiās (blondi- tiās)	brēciāns (brēciānc)
beņķis	blaņka	brēcējs (brēcēs)
bēñīni	blaņkšķēt (melus runāt, par meliām riāt)	brēcēnāt
bērajs (bērōš)	blaņkšķis	brēģa
bēres	blaūgznas	brēķa
bēritis	blaūksēt	brēķis
bērnaūklis (bē- naūklis)	blaūstītiās	brēkt, -cu, -ču
bērnība	blaūt	brēkums
hēns (bēc)	blāzma	brēņģs
bērs (sirģs)	blēdība	brēņģums
bērt	blēdis	brēņģūzis
bēřzēt	blēdit	briādis
bēřzs	blēdniāks	briāsmānis
bēřzt	blēņas	briāst
biādēt	blēņuātiās	briđeņāt
biādēklis	bliāķēt	briđis
biādris, ra, ri	bliāte	briķšēt
biāte	bliģzna	briķšis
biāzēt	blīksēt	briķšķeņāt
biāzs		brille

brīnišķīgs	buņburaīns (buņ- buroīnc)	cērme
brīnētiās	buņburs	cērtē
brīnums	buņča	cēruzis
brītīts, gen. -īna	buņdūls	cētuŕtniāks
brīvā	buņdzeniāks	ciāk
brīvestība	buņģas	ciākuŕzis
brīvība	buņģāt	ciālava
brīvs	buņģe	ciāmāts (ciāmāc)
brīžam	buņbulēt	ciāmīts (ciāmīc, gen. -īna)
bruākastis	buņbulis	ciāmuāt, -ap
brūce	būris	ciāms
brūkleņājs (brūkle- nōš)	buŕka	ciāna
brūklene	buŕkāns (buŕkānc)	ciānāt
brūkšēt	buŕkšķēt	ciānība
bruņči	buŕlaka	ciāsa
brūns (brūnc)	buŕt, buru, būru	ciāsaīns (ciāsoīnc)
brūte	buŕtniāks	ciāt
brūtģāns (brūģānc)	buŕvība	ciāšība
brūtētiās	buŕvis (buris)	ciāts (ciāc)
brūvēt	buŕza	ciātumniāks
brūvējums	buŕzīt	ciātums
brūzis	būšana	ciģārs
būcenis (slikts pa- liāvenis vai piāliā- kamaīs; ar slihta, maza ēka)	būt	cikāds (cikāc)
būda	būte	cikkārt
būkšēt	būvēt	cīkstētiās
būkšis	būzēlis	cīldenāt
buļdurēt	būža	cīlpa
buļduris	cālis (cōlis)	cīlpāt
buļdurejums	caūna	cīlts (cīlc)
buļļēns (buļļēnc)	caūr	cīlvēcība
buļlis	caūrs	cīlvēks
buļlītis (arī nuā siles taisīta laiviņa)	caūrums	cīm̄buls, -la, -lu
buļka	cēlājs (cēlōš)	cīm̄burs, -ra, -ru
buļta	cēliāns (cēliānc)	cim̄ds (cim̄c)
buļtēt aiz-	cēlis (nuā cēlt)	cīn̄nēt
buļvāns (buļvānc)	cēlmājs (cēlmōš)	cīn̄tiās
būmanis	cēlmaīns (cēlmoīnc)	cīn̄kslis
buņba	cēlmenes	cīpars
buņbiāris	cēlms	cīpsla
buņbulis	cēluāns (cēluānc)	cīrcenis
	cēls	cīrksnis
	cēlt, ceļu, cēļu	cīrmēns (cīrmēnc)
	cēltava	cīrpe
	ceņsība	cīrpt, cēpu, cīru
	ceņsīgs	cīrslīts (cīrslīc, pele)
	ceņstiās	cīrst, cērtu, cīrsu
		cīrulis

cirtians (cirtiānc)	daļdienīca (doļdienīca, izkaptis)	dēstīt
cirtums	dāma	dēsts (dēsc)
cirvis (ciris)	damākša	dēt
cistiās	damībēt - aiz (oiz)	dēt (uzdēt lemešus)
citība	damībis	dētiās
cūcaūrums	dañcēnāt	dēvēt
cūcēnājs (cūcēnōš)	dañcis (doñcis)	diādēļēt
cūka	dañciski (doñciski)	diādēlniāks
cūkuātiās	dañcuāt	diāgs
čākstēt	dañga	diāgt, -dzu, -dzu
čāmđīt	dañgāt, -iz	diāna
čāpāt	darbēniāks (darbēniāks)	diānēt
čāpañnis (čāpoñnis)	darbuātiās	diāneniāks
čarka	darbs	diānestniāks
čaūkstēt	dārdēt	diāņests (diāņesc)
čaūla	dārdzība (dōrdzība)	diānvidus
čaūmala	dārgs	diāt
čēkstēt	dārgums	diāvbijāgs
čēñgurañs (čēñgu-roñc)	darķšēt	diāvuātiās
čēñgurs	darva	diāvēklis
čērķstēt	darvañs (darvoñc)	diāveris
čāpt, čāpu	darvuāt	diāvība
čigāns (čigānc)	dārzniāks (dōrznīāks)	diāvkuācīts (gen. -īna
čīgāt	dārzs	Diāvs (Diās)
čīkstēt	dāvāt	diāvārdniāks (diāvōrdniāks
čīnkstēt	daūdz	diāzgan
čīpslas	daūdzēnāt	dīdīt
čīrkas	daūdzkārt	dīdzējs (dīdzēš)
čīrkātiās (čīrkótiās)	Daūgava	dīdženāt
čīrkstēt	daūzeklis	dīglis
čūkslis	daūzīt	dīgt
čūkstēt	dažāds (dožāc)	dīķis
čūlāt	dažkārt (dožkārt)	dīkt, -cū, -cū
čūlga	dēdēt	diluānis
čūlgañs (čūlgoñc)	dēdēnāt	dīlt, stu, -ļu
čuñkstēt	dējējs (dējēš)	dīmdēt
čuñčurēt -sa	dējums	dīņķēt -iās
čuřga	dēķens (dēķenc)	dīņķēñca
čuřkste	dēkla	dīņķis
čuřkstēt	dēļ	dīrāt
čūska	dēļdēt	dīrsa
čūskulēns (čūskulēnc)	dēļēns (dēļēnc)	dīršenāt
daļš (doiļš)	dēlis	dīrst
daļjums (doiļjums)	dēļina	dīrša
daļderis (doiļderis)	dēļs	dīršana
		dīstele

dīvaīns (dīvoīnc)	druaši	duņkurēt
divejāds (divejāc)	druašiĭba	dūraīns (dūroīnc)
divjūgs	druašeġnāt	dūre
divkārtām	druašeniāks	dūriāns (dūriānc)
divkuāsis	druašs	dūrējs (dūrēš)
dīžāt -iās	druašsīrdīgs	duřns (duřnc)
duābaīns (duāboīnc)	drūms	duřnums
duābe	drūzma	duřstīt
duābjš (duābš)	dūcamaīns (dūcamoīs)	duřt, duru, dūru
duābulis	dūcēnāt	dūrums
duāma	dūcis (Dolch)	duřvis (duris)
duāmāt	dūcis (praet. nuā	dūša
duāna	dūkt)	dvēsele
duāt	dūdas	dviālis
duāza	dūdiņa	dvīnis
draiska (droiska)	dūdāt	dzēla, nuā dzēlt
draiskāt	dūja	dzēlme
drāna	dūka	dzēluāns (dzeluānc)
draņķēt (droņķēt)	dūkans (dūkanc	dzēltāns (dzēltānc)
draņķis (droņķis)	ziřgs)	dzēltānums
drāšana (drōšana)	dukāts (dukāc)	dzēltāt
drāts (drāc)	dūķerēt	dzēmdēt
drāziāns (drōziānc)	dūksnājs (dūksnōš)	dzeņaūkša
(Hieb, Schelte)	dūkstaīns (dūk-	dzērājs (dzērōš)
drāzt (schnelllaufen,	stoīnc)	dzēriānc
schlagen)	dūkste	dzēris nuā dzērt
drāzt (schnitzeln)	dūkt	dzērve
draudēt	dūkurs	dzērvenes
draudī	dūlis	dzēst
draudze	duļķis	dziādāt
draudzene	duļs	dziādātājs (dziādā-
dzaudzētiās	duļlums	tōš)
draūgs	dūmaīns (dūmoīnc)	dziādēt
drēbe	dūmaka	dziādēnāt
drejāt	dūmakaīns (dūma-	dziādzeris
dreijas	koīnc	dziāsma
dreimanis (dreīmo-	dūmala	dziāsmeniāks
nis)	duņbrājs (duņbrōš)	dziāst nuā dzist
drēġns	duņbris	dzile
drīgzna	dūmi	dzilna
drīgznāt	duņpīgs	dziimt
drīgznaīns (drīgz-	duņpeniāks	dziimtene
noīnc)	duņpis	dziņtars
driktēt	dūmš	dziřpurs
drīļēt	dūpaīns (dūpoīnc)	dziřdēt
drīzi	dūņas	dziřdīt
drīzuļi	duņdurēt	dzires
drīzums	duņdurs, -u	
drīveldriķis		

dziŕkles	eŕrġs	iāslipi
dziŕkstele	ęrts (ęrc)	iāsmis, -ma, -mu
dziŕnavas	ęrtġba	iāsnas
dziŕtiās	ęzelis	iāspęŕt
dzišla	ęst	iāspęŕt
dzit (treiben)	ęvelbeŕķis	iāspiādums
dzit (heilen)	ęvele	iāsukāt (gaļvu, lau-
dzġtars	ęveļęt	sen)
dzitiās	evergęlis	iāsukāt (etwas mit
dzitiņa	ęze	Ruten bestrafen)
dzġvāt	ęzelis	iāšana
dzġve	eža	iāt
dzġvġba	ęzmālis (ęzmōlis)	iāteka
dzġvniāks		iāva
dzġvuāklis	iādzerklis	iāzis
dzerķste	iāgaļvis	
dziņdzala	iāgarām (iāgorām)	
	iākām	
ecēkšas	iākava	gādāt
ēde	iākš	gādġgs (gōdġgs)
ēdęjs (ędęš)	iākša	gāgāt
ēdelġba	iākšā	gaidġt (goidġt)
ędęnāt	iākšmala	gaġgala (goġgala)
eġ! (interj.)	iākurs	gaiļęt (goiļęt)
ęka	iāla	gaiļenes (goiļenes)
ękš (Pfui, schmutzig)	iālāps	gaiļis (goiļis)
ęķuāns (elkuānc)	iāleja	gaiņāt (goiņāt)
ęķs	iāluāks	gaisęnāt, -iz (goisę-
elksnis	iāmaukti	nāt)
ęļpa	iāmęslis	gaisma (goisma)
ęļpętiās	iānaġds (iānoġc)	gaismuāt (goismuāt)
ęļpuāt	iānaġdġba (iānoġdġba)	gaiss (goiss)
ęļsāt	iānaġdniāks (iānoġd-	gaist, izgaist (goist,
ęļst	niāks)	izgoist)
ęļsāt	iānāši (iānōši)	gaišs (goišs)
ęna	iāpakaļš (iāpakoļš)	gaita (goita)
ęņģe	iāplaka	gaitniāks (goitniāks)
ęņģelis	iāpriākš	gājiāns (gōjiānc)
ęņkurs	iāpretim	gājis (nuā iāt) (gōjis-
ęrcē	iāradzis (iārodzis)	gōš)
ęrbęķis	iāradums	gājums (gōjums)
ęrgēles	iāraža (iāroža)	galds (galc)
ęrglis	iāruācis	gāle (gōle)
ęrkšķis	iāruāsęnāt	galuāda
ęŕmġgs	iārūna	gaļva
ęŕmuātiās	iāsānis (iāsōņc)	gaļveniāks (goļve-
ęŕms	iāsalnġca (iāšolnġca)	niāks)
	iāsals (Malz)	gāņęklis (gōņęklis)
	iāsāls (nuā iāsālt)	gāņġt (gōņġt)

gaņģis (goņģis)
 garām (gorām)
 gaŗdēdis
 gaŗdibene (goŗdi-
 bene)
 gaŗdīni (goŗdīni)
 gaŗds (gaŗc)
 gaŗdumi
 garkāte (gorkōte)
 garuāza
 gāŗša (gōŗša)
 gaŗša (goŗša)
 gaŗšļaũku (gor-
 šļaũku)
 gaũdas
 gaũdēns (gaũdēnc)
 gaũduāt
 gaũdulis
 gaũmēt -ià
 gaũsa
 gaũsiba
 gaũsi
 gaũst -iàs
 gaũzi
 gāze
 gāzeļēt
 gāzt
 geĩba
 geļdēt
 geļzis
 geņģerēt
 geņģeris
 geņģeru -geņģeriām
 geņģes
 gērbt
 gēŗēt
 gēvele
 gibuāns (gibuānc)
 gĩbt
 gĩgāt
 gĩmis
 glābt
 glaĩmi (gloĩmi)
 glaĩmuāt (gloĩmuāt)
 glāsīt (glōsīt)
 glāstīt (glōstīt)
 glaũdīt
 glaũns (glaũnc)
 glaũst -pià

glāze (glōze)
 glāzene (glōzene)
 gliāmēzis
 glēvs
 gliti
 glīts (glic)
 glizda
 gluādene
 gluātas
 glūda
 glūnēt
 qnīda
 guāba
 guādāt
 guādība
 guādigs
 guāds (guāc)
 guāritiās
 guāvs (guās, guāve)
 guāze -saũl
 guāzētiās
 grābāt -iàs
 grābējs (grābēš)
 grābeklis
 grābstīt
 grābt
 grāds (grāc)
 graizes (groizes)
 graizīt (groizīt)
 grāmata
 grāmatniāks (grā-
 motniāks)
 grāmba
 grāmsītīt
 graņdit (groņdīt),
 nuà-
 graņte (groņte)
 grāpis
 graũdaĩns (graũ-
 doĩnc)
 graũds
 graũsts (graũsc)
 (Wachhütte)
 graũt, -sa
 graũzts (sagraũzc
 nuà graũzt—nagen)
 grāvis
 grāvracis (grāvrocis)
 grēcìgs

grēda
 greizs
 greizums
 grēks
 grēkuāt
 grēmdēt
 grēmžāt
 griāsti (Oberlage)
 griāze (Wachtel)
 griāzi (Stoppeln)
 griāzt (schneiden)
 griāzt (drehen)
 grida
 grīļuatiās
 grīmt
 grislis
 griste (siàna)
 grīva
 grīvis
 gruāds (gruāc)(tiłta)
 gruāds adj. (gruāc
 pavediānc)
 gruāzīt
 gruāzs
 gruāzs (gruāzi)
 gruāzuāt
 grūdiāns (grūdiānc)
 grūmba
 grūmbāt
 grūmbuļi
 grūnduls
 grūņte
 grūņtniāks
 grūslis (ēdiāns)
 grūslīts (grūslīc)
 grūsnējs (grūsnēš)
 grūst (stossen)
 grūst (praes. nuà
 grust)
 grūsteļēt
 grūstītiās
 grūti
 grūtdiānis
 grūtniācĩba
 grūts (grūc)
 gūbatiās
 guĩbt (bet: viņš gluži
 saquĩbis, savār-
 dzis)

gulbis
guldit
gulša
guṁdit
guṁzit
guṁdēns (guṁdēnc)
guṁns (guṁnc)
guṁste
guṁt (nuāguṁt)
gūt (iāgūt)
gūstīt
gūzas

īgnis
īgnums
ikbrid
īkss
īkstis
īkviāns (īkviānc)
īļens (īļenc)
īļgi
īļguātiāns
īļgs
īļgt
īļknis
īļkse
īñcis
īñgēsts (īñgēsc)
īpašība (īpošība)
īpašniāks (īpošniāks)
īpats (īpac)
īrbe
īrbeṅājs (īrbeṅōš)
īrbulis
īre
īrdēns (īrdēnc)
īrejs (nuā īrt) (īrēš)
īreniāks
īrklis
īsenāt
īsi, īss
īstēns (īstēnc)
īsti, īsts (īsc)
īzēdas
īzgaist (īzgoist)
īzkāmēt

jā
jādēlēt
jājamaīs (jōjamoīs)
jāklis (gaisa)
jañdalīts (jañdolīc)
(gen. -īna)
Jañcis (Joñcis)
Jāñi (Jōñi)
jārētiās (jōrētiās)
jāšus (jōšus)
jāt
jāteniski (jōteniski)
jaū
jaūceklis
jaūda
jaūdāt
jaūks
jaūkt
jaūnotne
jaūniātis
jaūnenāt
jaūns (jaūnc)
jaūsma
jaūsmeṅāt -uz
jaūst -nuā
jaūt, jaūnu, jāvu
jaūtāt
jaūtrība
jaūtrs
jāvums
jēga
jēgt
jēkuls
jēl
Jēlgava
jēls
jēlumaīs (jēlu-
moīnc)
jēlums
jērene
jērs
juā
juāds (juāc)
juākuāt
juāks
juāñiām
juāzt
juāzta
jūdit

jūdze
jūgs
jūgt
jumprava
jumt
jumts (jumc)
juñkurs
jūra

kā? (wessen?)
kā (wie, als)
kacēns (kacēnc)
kādēļ (kōdēļ)
kāds (kác)
kāija (kōija)
kaīls (koīls)
kaīlums (koīlums)
kaīmīts (koīmīc)
(gen. -īna)
kaīreṅāt (koīreṅāt)
kaisit (koisit)
kaislība (koislība)
kaislums (koislums)
kaīte (koīte)
kaītēt (koītēt) (scha-
den)
kaitētiās (koitētiās)
(bērnš kaitējas das
Kind spielt mit
Spielsachen)
kaitēkļi (koitēkļi)
(Spielsachen)
kaītigs (koītigs)
kaītēnāt (koītēnāt)
(ārgern)
kāja (kōja)
kājgals (kōjgals)
kājīna (kōjīna)
kājniāks (kōjniāks)
kāls (Schock)
kālis (kōlis) (Schnitt-
kohl)
kaldēnāt
kaleñderis (koleñ-
deris)
kaļķaīns (koļķoīnc)
kaļķi (koļķi)
kalmji (koļmi)

kaļnaīns (kaļnoīnc)	kaņtēt	kārst (vilnu)
kaļns (kaļnc)	kaņtiski (koņtiski)	kaŗst
kaļpeņāt	kāpa	kārstavi (kàstavi)
kaļpīts (koļpīc) (gen. -īna)	kāpa (nuà kāpt)	kārstit (kōrstit)
kaļpuāt	kāpaīns (kāpoīnc)	kaŗstums
kaļpuāne	kāpēc	kārt, -karu, kāru
kaļps	kapeīka	kārta
kaļsnējs (koļsnēš)	kāpējs (kāpēš)	kārtaīns (kārtoīnc)
kaļst (trocknen)	kāpelēt	kārtība (kōrtība)
kaļstit (koļstit) ap- (beschlagen)	kāpeņāt	kārtīgs (kōrtīgs)
kaļšana (koļšana) (Beschlagen)	kāpene (eine schnee-lose Stelle auf der Strasse.	kārtniāki (kōrtniāki)
kaļšana (koļšana) (das Trocknen)	kāpuāsti	kārtuāt
kaļt	kāpslis	kārts (kārc)
kaļtēt	kāpt, -pu	kārumš
kaļtis nuà kaļst (koltis)	kāpums	kārs
kaļts (kaļc) (Meissel und geschmiedet)	kāpurs	kāsēt
kaļvi (koļvi)	kapsēta	kāsis (kōsis) (Haken)
kaļbarjuņkurs	karātavas	kāši (kōši) (Wassertrage)
kaļburs	kārba	kāst (piānu), -kōšu
kamiālis	kārbīna (kōrbīna)	kāst (vilnu), -kōšu
kamiāns (kamiānc)	kārdeņāt	kāstavs (Durchschlag)
kamiāsis	kāre (kōre) (Be-gierde)	kāts (kāc)
kāmēŗ	kāreīvis	kāviāns
kāmēt	kārējs (kōrēš)	kāvējs (kāvēš)
kāmīts (gen. -īna)	kāriģi, kārs (kōriģi)	kavēklis
kamuāls	kaŗkles (koŗkles)	kaveņte
kaņpt, kaņpu	kārklis, -la, -lu	kāvi
kaņstit	kārnīts (kornīc) kōr-nini	kaūcēņāt
kaņzuāļi	kārnīt, -nu, -iju (kōr-nīt)	kaūču
kaņcele (koņcele	kārnijums, iz-	kaūdze
kaņcis (maizes)(koņ-cis)	kaŗns (kaŗnc)	kaūdžu-kaūdžēm
kaņdzēļēt	karuāģš	kaūja
kaņģori	karuādznīāks	kaūka
kaņģerēt (koņģerēt)	kāruāt (begehren)	kaūkuāņa
kaņkaraīns (kaņka-roīnc)	karuāt (Krieg fūh-ren)	kaūkt-kaūkāt
kaņkari (kaņkari)	karuāte	kaūlaīns (kaūloīnc)
kaņtaīns (kaņtoīnc)	kārpa	kaūlēt
kaņte (koņte)	kārpaīns (kārpoīnc)	kaūlēņoji (kaūlēņoš)
	kārpīt (kōrpīt)	kaūlenes
	kaŗšēt	kaūlētias
	kārsis (kōsis)	kaūls
	kārslis, la, lu (linu)	kaūnētias
	kaŗsuāns (kaŗsuānc)	kaunība
		kaunīģš
		kaūns (kaūnc)
		kaūnums
		kaūpīts (kaūpīc)

kaūsēt	ķērnētiās	klaūsīgs, pa-
kaūsējamaīs (kaūsē- jamoīs)	ķērštīt	klaūsīt, -iās
kaūss	ķēft	klaūšēnāt
kaūstīt	ķēve	klaūši
kaūšana	ķēvnīca	klāūt, piā, sa -iās
kaūslis	ķēzīt	klaūvēt
kaūt, kaūnu, kāvu (tōdten)	ķīķerēt	kleists (kleisc)
kaūt wenn, doch	ķila	kleīta
kaūtiās	ķilāt	klemburs
kaūtuve	ķilēt	klempnērs
kazācene (kazōcene)	ķiīda	kleņderēt
kāzas	ķiīduātiās	kleņderis
kāzeniāki (kōze- niāki)	ķiīlītis	kleņģeris
kāzuātiās	ķiīlis	kleņģerenes
ķēde	ķīmeni (piā spoņa)	kliādēt (nuā klīst)
ķēdēt	ķiņķētiās -sa	kliādziānc
ķiāģelis	ķīpa	kliādzējs (kliādzēs)
ķeīris	ķīpāt (daūdz ēst)	kliānis (putns)
ķeīzers	ķipluāks	klidēnāt
ķēķis	ķiŗbisis	kljāns (kljānc)
ķēkša	ķiŗceņāt	klīmpīna
ķēļa	ķiŗnītiās	klīncis (klībs cil- veks)
ķēļātiās (ķēļlōtiās)	ķiŗpa	klīņķēt
ķēļderi	ķiŗpis	klīņķis
ķemberīts (ķembe- rīc)	ķiŗsēlis	klīntaīns (klīntoīnc)
ķemme	ķiŗis	klīnts (klīnc)
ķem mēt	ķīve	klīst, klīstu
ķemlāde (ķemlōde)	ķīvēt -iās	klīsteris
ķemuātiās	ķīvis	kluāķis
ķems	ķīvīte	kluānis
ķemsīt, ķemsiju	klāidēt, iz- (kloidēt)	klūdītiās
ķeņģāt	klāiduāns (kloi- duānc)	kluņģis
ķēnīts (ķēnīc), gen. -īna	klāīgāt (kloiģāt)	klupt, klupu, klupu
ķēpa	klāiģš (kloiģš)	kluŗģis
ķēpāt, -iās (ķēpōtiās)	klāips (kloiĥs)	kluŗķšķēt
ķērcēnāt	klājiāns (klōjiānc)	klūt, klūstu, klūvu
ķērējs (ķērēs)	klājums (klōjums)	knaībīt (knoībīt)
ķēriānš (ķēriānc)	klārs	knāpāt
ķēriģis	klāstīt (klōstīt)	knāpis
ķērkstēt	klāt (breiten un ari kā adv.)	knāpt, knāpu
ķērkst	klātiās (klōtiās)	knaūķis
ķerne	klātenis (klōtenis)	knaūķš!
	klātums (tuvums)	knaūķšet
	klāu!	knaūķšis
	klāudzēt	knēvelis
	klāudzeņāt	kniābiāns (kniā- biānc)
		kniābt, kniābu

kniāde	krākt, krācu, krōcu	kriāvs
kniādēt	krāmēt	kriklēns (kriklēnc)
kniāpe	kraņpēt	(Krickente)
kniāpēt	kraņpējs (kraņpēš)	kriņslis
kniāst, kniāšu, kniāsa	kraņpis	kriņšļi
knīpa	kraņpt, kraņpu	kriņst
knīpstaņgas	krāms	kriņstalas
knīpāt	kraņstīt -iās	krīts (krīc) (Kreide)
knitāļi (knitōļi)	kraņcaīns (kraņ-	krīts (krīc) (Krebs-
knuāpe	coīnc)	netz)
knuāpēt	kraņcis (kroņcis)	kruādzeniāks
knuāsīt	krāpējs (krāpēš)	kruāguāt
kuā	krāpniāks	kruāgs
kuācīts (kuācīc -īna)	krāpt, krāpu	kruāņēt
kuādaļa (kuādoļa)	krāsa	kruānis
kuāde	krāšņums (krō-	kruāplis
kuādiāns (kuādiānc)	šņums)	krūklenes
kuādēlēt	krāsns (krās)	krūmajs (krūmōš)
kuādīt	krāt	krūmpa
kuāduālis	krātīts (krōtīc) gen.	krūmpaīns (krūm-
kuādums	-īna	poīnc)
kuākāļi (kuākōļi)	kraūja	krūms
kuākle	kraūkas	krūmslis
kuāklēt	kraūkāt	krūnka
kuāks	kraūklēns (kraūk-	krūnkaīns (krūn-
kuāpa	lēnc)	koīnc)
kuāpā (zusammen)	kraūklis	krūnkāt
kuāpējs (kuāpēš)	kraūksēt	krustāniski (krustō-
kuāpība	kraūksīs	niski)
kuāpīna	kraūlis	krūtaīnis (krūtoīnis)
kuāpš (seit)	kraūpis	krūts (krūc)
kuāpt, kuāpu	kraūt, kraūnu, krāvu	krūzaīns (krūzoīnc)
kuāpums	krāvājs (krāvōš)	krūze
kuāra	kreimene	krūzgalvis (krūz-
kuāris	kreiss	golvis)
kuārtēlis	kreītuļi (puķe, Frau-	kūdīt
kuāsa (piā zirgiām)	enmantel)	kuīlis
kuāšs	krējums	kūja
kuāšums	krēķis	kūjniāki
kuāvārnis (kuāvōr-	krēpāt	kūka
nis)	krēpas	kūļi
kuāzt, kuāžu	krēpes	kūkuāt
krāce (krōce)	krēsla	kūkums
krācējs (krōcēš)	krēslis	kukurlādē (kukur-
krāģa	kriāķis (Familien-	lōdē bēnu uz
kraīstīt (kroīstīt)	name)	muguras nēst)
krājums (krōjums)	kriātnība	kūla (veca zāle, kā
krākāt	kriātnis	arī imp. nuā kult)
	kriātnums	

kulaņi (kuloņi)	kuŕts (kuŕc)	laipa (loipa)
(cimdi)	kuŕvis	laipnība (loipnība)
kūlāt, nuā-	Kuŕzeme	laipņigs (loipņigs)
kuļba	kūsēt	laipnis (loipnis)
kūlējs (kūlēš)	kūsis	laipuāt (loipuāt)
kūlenis	kūtris, kūtrums	laīskuāt (loīskuāt)
kūleņus meš	kūts (kūc)	laīskums (loīskums)
kūlis	kvaŕts (kvaŕc)	laīskis (loīskis)
kuļķis	kvēlaīns (kvēloīnc)	laīstit, laīstu, (loīstit)
kūls	kvēle	laīva (loīva)
kuļstītava	kvēluāt	laīzit (loīzit)
kuļstīt	kvēpaīns (kvēpoīnc)	laīzt, -laīžu, laīdu
kuļt, kuļu, kūļu	kvēpēt	laīža (loīža)
kūmits (kūmic), gen.	kvēpi	lākturis
-īna	kviākt	lakt, luāku
kūmas	kviāsājs (kviāsōš)	lāmpa
kumāsš	kviāši	lāmpata
kūmpt, sa-	kviņte	lāmpuāsts (lāmpuāsc)
kuņna (izkaps)	kvīts (kvīc)	lāmži
kūņa	labdian	lāncka
kūņātiās (kūņōtiās)	labprāt (laprāt)	lānckāt
kūndze	labrit	lāpa
kūndzība	lācenes (lōcenes)	lāpīt
kūndzīts (gen. -īna)	lācis (lōcis)	lāpsta
kūņgs	lācuāt (lōcuāt)	lāŕkšķēt
kuņgstēt	lāde (lōde)	lāsaīns (lāsoīnc)
kuņķis	lādēt (kugi, pliņti)	lāse (lōse)
kuņkuči	lādēt (fluchen)	lastīgala (lostīgala)
kuņkučaīns (kuņku-	lādžigs (lōdžigs)	lāsts (lāsc)
čōinc)	lāga (cilvēks)	latviātis (lotviātis)
kūpēt	lāgu-lāgiām	laūcīts (ziŕgs)
kūpēnāt	lai (loī)	laūceniāks
kūriāns (kūriānc)	laicīgs (loīcīgs)	laūdis
kūrājs (kūrōš)	laīdars (loīdars)	laūdavīna
kuŕkšķēt	laīdi (loīdi) (piā pluā-	laūks (ziŕgs)
kuŕkt	stiņa)	laūks (freies Feld)
kuŕkulis	laīdelētiās (loīdelē-	laūkums (ziŕgam
kuŕlaūsis	tīās)	piārē)
kuŕls	laīdēnāt, at- (kas	laūkums (freier
kuŕlums	sasalis)	Platz)
kuŕmis	laīkā (loīkā)	laūlāt
kuŕnēt	laīkāki (loīkāki)	laūlībniāks
kuŕp	laīkam (loīkam)	laūnags
kuŕpe	laīkmēts (loīkmēc)	laūndaris (laūndoris)
kuŕpniāks	laīks (loīks)	laūņigs
kuš	laīme (loīme)	laūnuātiās
kuŕt, kuru, kūru	laīmētiās (loīmētiās)	laūns (laūnc)
kuŕtēt	laīmīgs (loīmīgs)	laūpīt

laūskas (sper)	liācēnāt	liātaīns (liātoīnc)
ļāūt, ļāunu, ļāvu	liāceniāks	(regnerisch)
laūva	liāči	Liātava
laūza (neķārtibā sa-	liādēt, nuā-, līt	liāti dēřēt
mesti kuāki un	liādzējs (liādzēš)	liātus
citi nederigipriākš-	liāgt, liādzu, liādžu	liātuve
meti)	liāgums	liātuvēns (liātuvēnc)
laūzīt	liākacis (liākocis)	liāvenis
laūzt, -žu, zu	liāks	liābiāts (liābiāc)
laūžņi	liākšus	licis
lāva (pirti)	liākt, liācu, liāču	lidaka
lāva	liāktava	lidējs (lidēš)
lēca	liākulība	lidums
lēcejs (lēcēš)	liākulis	līdz
lēcenes	liākums (nuā liāks	līdzās
lēciāns (lēciānc)	un liākt)	līdzākš
lēdzēksne (stāds)	liālcēš	līdzēt
lēģeris	liāldiānas	līdzēklis
lēītis	liālība	līdženāt
lējniāks	liālīt	līdžens
lēkāt	liāliskām	līdženums
lēksuās	liāliski	līdzība
lēkt, lēcu, lēču	liālmāte (liālmōte)	līdzīgs
lēle	liālmanis (liālmonis)	lidums
lēmpis	liālmutis	līgava
lēmpīgs	liāls (liālc) (gross)	līguā
lēmt, nuā-	liāls, liāli (sūlbi)	līguāt
lēnām	liālsirdīgs	līgsmība
lēne	liālskungs (liālc-	līgsmuāt
lēni	kungs)	līgsmis
lēhkanc	liālums	līgt, līgstu, līgu
lēhkarātiās (lēh-	liālvēderis	likātiās (likōtiās)
karōtiās)	liānēt, liānu	līkaūpi
lēhkt	liāpa	līkažiņa (likožiņa)
lēnprātība	liāpene (sēne)	līķis
lēns (lēnc)	liāpūksnējs (liāpūks-	līks
lēnte	nēš)	likstavas
lēpis (putns)	liāsa (Milz)	likste
lēpu-lapas	liāsēt, nuā-	likstīna (tiāvās kār-
lēpums	liāsma	tiņas piā jumšanas)
lēti, lēts (lēc)	liāsmaīns (liāsmoīnc)	līkšņa
lēttīcība	liāss	līkt, līktu, līku
lētums	liāste	līkt, liāku
lēveri	liāsums	likumuāt
lēveru-lēveriām	liāšķere	likums
lēženc	liāt, leju, lēju	līme
lēženums	liāta (gegossen)	līmēt
liācamaīns (liācamoīns)	liāta (Sache)	līmēt, sa-
liācība	liātāt	liūdraki

liņga	luņpētiās	māksluāts (māksluāc)
liņgāt	luņpis	mākt, -iās, mācu, mōču
liņāt	luņsti	mākuļaiņš (mākuļoiņc)
linejāls	lūncēnātiās (lūncēnōtiās)	mākulis (Wolke)
līnis	luņkans (luņkanc)	mākulis (der das Seine versteht)
list, liānu, lidu (kriechen)	lūpa	mākuļuat
līzt lidumu, ližu	lūrēt	mālaīņš (māloīnc)
liste	luřkšķēt	malceniāks (molceniāks)
lit, list, lija	lūsis	mālderis (mōlderis)
luābīt, -iās	lūškas	maldēnāt
luācēklis	lūzt, -lūztu, lūžu	maldība (moldība)
luācīt, luāku, luāciju	lūzums	malējs (molēš)
luācijums		malēniātis (molēniātis)
luācītava		mālēt
luādāt	mācēt, māku	mālis (das zu mah-lende Korn)
luāde	mācēklis (mōcēklis)	malķa
luādēt	mācētājs (mācētōš)	malķs
luādziātiās	mācība (mōcība)	māls
luāgs	mācībniāks (mōcībniāks)	malīt
luākans (luākanc)	mācīt, mācu (mōcīt)	malīte (molīte)
luāks, luākavi (der Lauch)	mācītājs (mōcītōš)	maltuve
luāks (das Krummholz)	māga	māmīna
luāluājums	māgriātīna (kukaīnis)	mañdala
luāma	maidzīt (moīdzīt)	mañdele
luānēt	maīgs (moīgs)	mānēklis (mōnēklis)
luāņš (luānc)	maīle (moīle)	māņi (mōņi)
luāpība	maīlīte (moīlīte)	mānīt (mōnīt)
luāpisks	maīņa (moīņa)	māņš (mānc)
luāps	maīnīt (moīnīt)	mañta
luāte	maisīt (moisīt)	mañtība (moñtība)
luātēt	maisijums (moīsi-jums)	mañteniāks (moñteniāks)
luāti	maiss (moiss)	mañtuāt
luāze	maišu (moišu)labība	Māra
luōža	malta (moīta)	mārcīna (mōrcīna)
lūdžams	maītāt (moītāt)	Mārcis (Mōrcis)
lūgšana	maīze	mařga (smāķs liātus)
lūgt, lūdžu, lūdžu	māja (mōja)	māřks
lūgums	mājeniāks (mōjeniāks)	Mārtiņi (Mōrtīni)
lūk!	mājuāklis (mōjuāklis)	māsa
lūka	mājuāt (mōjuāt)	
lūkāt	mākuānis	
lūkātājs (lukatōš)	māksla	
lūks (Bast.)		
lūks, uz- (Aufseher)		
luļķēt		
luļķis		

māšica (mōšisa)	meļst, meļšu, melsu	miālasts (miālastc)
māt, māju (mōju)	meļša	miāles
māte (mōte)	meļlūksneš	miāluāt
matruāņi	meļlums	miānuātiās
matruāzis	mēms	miārīgi
maūciba	meņčīgs pfiffig	miārenāt
maūceniāks	mēņeš	miārs
maūka	mēņesnīca	miāsa
maūknes	mēņešsērdzīgs	miāsiqs
maūkuāt	meņģētiās	miāśniāks
maūkt, maūcu,	meņte	miāsts (miāsc)
maūču	meņtēt	miāt, miānu, mējum
Maūraģi (mājas)	mērcē	miāti
maūruāt	mērcēt	miātne
maūrs, maūrīts, gen.	mērcēklis	miātiņāks (mijēš)
maūrīna	mērdēt	miātuāt, mit Pfählen
maūt, maūju, māvu	mēřēt, nuā- (nuāliā-	besetzen
(brūllen)	sēt	miātuāt (ziřgus)
māži (mōži)	mēřens (mēřenc)	miāts (miāc), (Pfahr)
māžuātiās (mōžuā-	mērenība	miātus (Tausch)
tiās)	mēřgas	miāzājs (miāzōš)
mēdit	mēřit, mēřu, mēřiju	miāzeris
mēdz, nuā mēģt	mēris	miāzis
mēģenāt	mēřkaķis (mēřkoķis)	micit
meiča	mēřķēt	mīdekklis
meīja	mēřķis	mīdit
meimurs	mēřkt, mēřcu, mēřču	mīkla (Rātsel, Teig)
meīsters	mēřniāks	mīklaīns (mīkloīnc)
meitiāts (meitiāc)	mēřuki	mīklenājs (mīklenōš)
meitēns (meitēnc)	mēřuāt	mīklenes
mēklērs	mēřs	mīksts (mīksc)
mēļācis (mēļlocis)	mēš	mīkstēnāt
mēļdēt	mēslājs (mēslōš)	mīkstcaūla
mēļderis	mēslaīne (mēslōīne)	mīkstums
mēļdīts, gen. -īna	mēsluāt	mīkt iz-, izmīka
mēļdri	mēšli	mīļēt
mēle	mēštāt	mīlestība
mēļģaļvi (mēļģoļvi)	mēštātājs (mēštātōš)	mīļgs
mēļģans (mēļģanc)	mētelis	mīļgums
mēļmeņū sērdzīgs	metiāns (metiānc)	mīļenāt
mēļnesis	mētra	mīna
mēļnuāt	mēzt, mēžu	mīļuāt
mēļnplaūkas	miādzīgs	mīļš
mēļns (mēļc)	miāģaīns (miāģoīnc)	mīltaīns (mīltoīnc)
mēļnsprāklis	miāģuātiās, sa-	mīlti
mēļnumš	miāģs	mīlza (daūdžums)
	miāģt, miādzu, -džu	mīlzenis
	miāksķēt	mīlzt, mīlstu, -žu

miļzums, nuà miļzt	muàstias	nābuŗgs
miļzums ļaùžu	muāzs	nācējs (nōcēš)
mīņāt	muīta	naidīgs (noīdīgs)
mine (mālu)	muīteniāks	naīdeniāks (noīde- niāks)
mīne (spridzino- šanai)	muīža	naīduātiās (noīduā- tiās)
mīrdzēt	muīžniāks	naīds (noic)
mīŗgt, aiz-, stu, džu	mūķēt	naīgi (noīgi)
mīŗklis	mūks	naiki (noiki)
mīŗkšķenāt	mūks (nuà mukt)	nākamība
mīŗkt, -stu, ku	mūķīzērs	nākums
mīŗklis	mūžam	nākt, ku, nōču
mīruānis	mūžiba	ņamīmat
mīrst, aiz-, stu, šu	mūžīgs	nāra
mīrstams	mūžs	ņarkšēt
mīrstība	muļda (eine Mulde)	ņarūat
mīrstīgs	muļda (nuà muļdēt)	nāsis (nōsis)
mīrt, stu, ru	muļduānis	nāstris, -stra, -stru
misēklis	muļķiba	nātnis
mislis	muļķīgs	nātre (nōtre)
mīst, mītu, itu	muļķis	naū
mīst, miāznu, mižu	muļšēnāt	naūda
mīstīklas	muļst, ap-, stu, su	ņaudēt
mīstīt	muļstīķis	naūdeniāks
mīšus, pa-	muļsturēt	ņauķst, kaķis ņauķš
mīt, miju (ziŗgus)	muņdris	navā
mīt, minu (mālus)	muŗdēt	nāvēt
mītne	muŗds (muŗc)	nāviġs
mizeli	muŗdzīt	nāvētiās
miziāns (miziānc)	mūŗēt	nē (otbildē)
mīzenes	mūŗis	ņaiŗmīrsteles (ņē- oīŗmīrsteles)
mīženāt	mūŗītis	ņebēdātiās (ņebē- dōtiās)
mīža	mūŗgi	nebēdniāks
mīžāt	mūŗguāt	nebēdība
muācēklis	muŗkšītiās, sa-	nebēdīgs
muācība	muŗkšķēt	necilvēks
muācīt	muŗkšķis	necilvēcība
muāde	muŗkšķenāt	nedēļa
muādere	muŗmināšana	nedēļniāks
muāderniāks	muŗmuļuat	nediāna
muādiġs (eigen- tūmlīch)	muŗmuļi	ņegañti (ņegoñti)
muādeņāt	mūŗniāks	ņegañtība (ņegoñ- tība)
muādrība	mūsa	ņegañts (ņegañc)
muādrīgs	mūsaīns (mūsoīnc)	ņegañtums
muādris	mūtiās, mujuās	ņegaūsība
muāka		
muāris		

negēlis	ņīrgātiās (ņīrgōtiās)	ņurdzīt
nēgeris	ņīrkšēt	ņurkstēt
ņeguāds (ņeguāc)	ņīst, ņīstu	uādējs (uādēs)
ņeguāža	ņītes	uādere
ņējaūši	ņītit	uāderēt
ņējēdzība	nuà	uāds (uāc)
ņējēga	nuābara viļna	uādze
ņekādi (ņekōdi)	nuābiles	uādženājs (uādženōš)
ņekāds (ņekāc)	nuābūt	uāga
ņekaūņa	nuāciāpt	uāgle
ņēlaikā (ņēloikā)	nuādabā	uāguāt
ņēlaikis (ņēloikis)	nuādaļa (nuādoļa)	uāguātājs (uāguātōš)
ņēliātība	nuādara	uāgulājs (uāgulōš)
ņēliātīgs	nuājums	uāla
ņēlga	nuāleiš	uālekte
ņēmāklis	nuālūks	uālgražuzis
ņēmējs (ņēmēs)	nuāma	uāļains (uāļoinc)
ņēmt, ņemu, ņehmu	nuāmāt	uālis
ņēmums	nuāmala	uālit (ocis)
ņenuāliācīgs	nuāmāle (nuāmole)	uāms
ņenuāliāktiās	nuāmāļus (nuāmōļus)	uālnica
ņēpatiās (ņēpotiās)	nuāmuādā būt	uāre
ņērātnis	nuāmurīt	uārmanis (uārmonis)
ņēsāt	nuāmužīt	uārts (uārc)
ņesiāni	nuāpeļns (nuāpeļnc)	uāse
nesiāns (nesiānc)	nuāpiātnis	uāsta
neviāns (neviānc)	nuāplaūkas	uāstīt
neviāta	nuāpūtas	uāšķerēt
nevīža	nuāra	uāšis (uāšs)
ņezāles (ņezōles)	nuārags	uātaļa (uātoļa)
ņezduāgs	nuārūna	uātrāds (uātrāc)
niācība	nuāskrējiāns (nuā-	uātrs
niācīgs	skrējiānc)	uāzt, uāžu,
niādra	nuāslēpums	uāzuāls
niādrāins (niādroinc)	nuāst	paaūdze
niākuātiās	nuātaļ (nuātoļ)	pabalsts (pabalsc)
niāks	nuāte	pabērns (pabēc)
niāris	nuātikums	pabēzīs
niāvāt	nuātūcis	padēklis (podēklis)
niāzēt	nuāvāds (nuāvāc)	padziākste (po-
niāzētājs (niāzētōš)	nuāvārtā	dziākste)
ņība	nuāvākars	paduāms
ņīcēnāt, iz-	nuāzarīte (nuāzorīte)	pačēna
ņīcība	nuāziāgums	pagaīdām (pa-
ņīcīgs	ņūcīt	goīdām)
ņīdēt	nūdeles	pagalms
ņīkt, ņīkstu, ņīku	nūja	
ņīkulis	ņūrdēt	
ņīrga		

pagalvis (pagolvis- pagoļvi)	pamazītēm (pamozi- tēm (akcents uz trešās silbes)	pārsvēte (pōrsvēte)
paģāniski (paģō- niski)	pamišus	pārtika (pōrtika)
paģāns (paģānc)	paļņpaļi (paļņpoļi)	pārzmaūga
paģāza	paļņpt	pasaūle
paļjāt (poļjāt)	paļņpums	paslēpenes (poslē- penes)
paļpala (poļpala)	panāšniāki (panōš- niāki)	paspārne (paspōrne)
pajūgs	paņckas	pātaģa
pajuņte	paņčāt	pātari (pātori)
pakaiši (pakoiši)	paņģa	pātarniāks (pātor- niāks)
pakāje (pakōje)	paņķuāks	patēvis (potēvis)
pakāpene	paņtīts (poņtīt)	patiāsi (potiāsi) (ak- ceņts uz uātrās zilbes)
pakaļne (pakoļne)	paņts (paņc)	patiāsiba (potiāsiba)
pakaūsis	papaŗde (papoŗde)	patikams (potikams)
Pakuāde (kruāģs)	papēdis	patuāns (patruānc)
pakrēslis (ēna)	papiļnam (akcents uz uātrās zilbes)	patvērums
pakrēslē (nuā krēsls)	papīrs	paūkš!
pākrūtis (pākrūc)	papriākš (akcents uz uātrās zilbes)	paūkšēt
pāksta	pār	paūkšis
pākstaīns (pāk- stoīnc)	pāra	paūna
palaīdnība (paloīd- nība)	parāds (parāc)	paūris
palaīdnis (paloīdnis)	parādniāks (parōd- niāks)	paūzt, paūžu, paūdu
palaūnags	pārāk	paūts (paūc)
paldiās (poļdiās akcents uz uātrās zilbes)	pārākums	paūze
paliāks (poliāks)	pārasmēns (pāras- mēnc)	pavaŗds (pavaŗc)
paliāvenis (poliā- venis)	pāreniāks (pōre- niāks)	pavārs
pālis (pōlis)	pārgaļvība (pār- goļvība)	pavārte (pavōrte)
palīģs (polīģs)	parītu (porītu)	pavaļģs
palikt, poliāku, po- liku	pārkāmējis (pārkā- mēš)	pavaļstniāks (pa- voļstniāks)
paļkavniāks	pareīzi	pavediānc (pave- diānc)
paļme	pārliāciģs (porliā- ciģs)	pavēdere
paluāde	pārliāku (akcents uz uātrās zilbes)	pavēle
paluādze	pārliāku (pōrliāku)	pavēnis
palss	nuā pōrlikt	paviļna
paļte (poļte)	pārlūks	pažuābele
paļtraks	pārpiļnība (pōrpiļ- nība)	pēc
pamāsa	parūkas	pēclaika (pēcloika)
pamāte (pamōte)		pēctecis
		pēda
		pēdējs (pēdeis)
		pēļajs (pēļoš)
		pēļdēt
		pēļdēnāt

pēlēks	piāktala	piņķains (piņķoīnc)
pēļi	piālikums	piņķēt
pēļķe	piāmīlība	piņķšēt
pēļmeļderis	piāmītne	piņķšis
pēļņa	piānākums	piņķuļains (piņķu-
pēļni	piānaīns (piānoīnc)	ļoīnc)
pēļnit	piāņēmīgs	piņķulis
pēļsēns (pēļsēnc)	piānene	piņķiķis
pēļšers	piāns (piānc)	pīpe
pēļt, pēļu, pēļu	piāpaīns (piāpoīnc)	pīpēt
pēmpis	piāpe	pīpene
pēmp̄t, sa- (pām̄pt)	piāpēži	pīpere -rēt
pēndēris	piāplaku	pīpmanis (pīpmonis)
pēņģeruāts (pēņģe-	piāre	pīrāgs
ruāc)	piāsavēnāt	pīrcējs (pīrcēs)
pēņķēt, sa-	piāsīs	pīrdiāns (pīrdiānc)
pēņķuāks	piāsta	pīrdulis
pēņterēt	piāstūkāt	pīrkamaīns (pīrka-
pēņtuāgs	piāsmuŕgāt (arī —	moīs)
pēriāns (pēriānc)	piāsmuŕgāt)	pīrkstis
pērklis	piāšuve	pīrkt, pērku, pīrku
pērkuāņi	piāteikt, -cu, -ču	pīrmāk
pērle	piātis (cira)	pīrmdiāna
pērņ (pēr)	piātvicis	pīrmīt
pērņica	pīcka	pīrmpiāns (pīrm-
pērsla	pīckāt	piānc)
pērslāt	pīguāri	pīrst, pērdu, pīržu
pērt, peru, pēru	pīguārniāks	pīrstaīniāki (pīrstoī-
pērtiķis	pīķis	niāki)
pērve	pīkstēt	pīrtniāks
pētersīļi	pīkstulis	pīrža
pētīt	pīkt sa-	pīstuāle
piā	pīlārs	pīt, -inu, -ņu
piāci	pīdīt	pītenis
piādarbs	pīle	pīzda
piādeģas	pīlēns (pīlēnc)	plāce (plōce)
piādeģvas	pīlnība	plāčenis (plōčenis)
piāderība	pīlņs (pīlņc)	plāisa (ploīsa)
piādeģums	pīlņs	plāisāt (ploīsāt)
piādzivuātājs (piā-	pīlņums	plāksta
dzīvuātōš)	pīls	plāņcka (liederliches
piādūfķne	pīlsuānis	Frauenzimmer)
piāguļa	pīlsēta	plāņčatiāns (ploņča-
piāguļniāks	pīmbērs	tiāns)
piāktidiāna	pīmpis	plāņkumaīns (plāņ-
piāklājība (piāklō-	pīņcis	kumoīnc)
jība)	pīne	plāņkums
	pīņkas	plāņprātīts (plāņprō-
		tīts) gen. -īna

plāns (plānc) (dünn)
 plāns (Plan)
 plānums
 plāpa, -āt
 plārkšķēt
 plāsteris (plōsteris)
 plāte (plōte)
 plātiski (plōtiski)
 plaūcēt
 plaūdis
 plāūja
 plaūki (linu)
 plaūkaīns (plaū-
 koīnc)
 plaūkas (meīnplaū-
 kas) (Mutterkorn)
 plaūkuāt
 plaūksta
 plaūkš!
 plaūkšēt
 plaūkt, plaūkstu,
 plaūku
 plaūkts (plaūkc)
 plaūši
 plāūt, plāūnu, plāvu
 plāva
 plāvāt
 plāvējs (plāvēs)
 plāvums
 plēñcēt (dzerēt, ari
 pa dubļiām bradāt)
 pleñcis
 plēŗra
 plēŗzāt
 plēsējs (plēsēs)
 plēsīgs
 plēst (reissen) plēšu
 plēst (ausbreiten)
 plēšu
 plēšums
 plēvafns (plēvoīnc)
 plēve
 plēvāt, sa-
 pliāderis
 pliānc (pliānc)
 plikadīda
 plīks!
 plīksēt

plīkšēnāt
 plīñkšēt
 plīñte
 plīrkšēt (schwarz-
 zen)
 plisējs (plisēs)
 plisiāns (plisiānc)
 plist, -stu, -šu
 plisums
 plitiās, plijuās
 plīēt
 pluāk, nuā plakt
 pluāsīt, pluāsu,
 pluāsīju
 pluāsitiās (kliāgt)
 pluāsteniāks
 pluāsts (pluāsc)
 plūdēnāt
 plūdi
 plūka
 plūkas
 plūkāt
 plūkt, plūcu, plūču
 plukt, plūku, pluku
 plūmē
 plūŗža (liederliches
 Frauenzimmer)
 plūst
 plūtījiāns (plūtījiānc)
 plūtīt
 plūtka
 pluñčāt, -iās
 pluñcis
 plūñdurēt
 plūñdurs
 pluñkšēt
 plūŗkstēt
 plūŗkšēt
 puādniāks
 puāds, Topf
 puāds, Liespfund
 puāga, -at
 puāgis
 puālis
 puāls
 puālistiski runāt un
 puālistiski lakatu
 apsiātiās

puāliši
 puāpis
 puārte
 puārtēt
 puārtīte (der Knö-
 chel am Fusse)
 puārūzis
 puāsmis, ak. -mu
 puāst, puāšu
 puāstaša (puāstoša)
 puāsīt
 puāsts (puāsc)
 prast, pruātu
 prātīgs (prōtīgs)
 prātīniāks (prōtīniāks)
 prātuāt
 prāts (prāc)
 prātvēders
 praūlaīns (praūloīnc)
 praūlēt
 praūls
 prāva
 prāvēsts (prāvēsc)
 prāvs
 praviāts (praviāc)
 precībniāks
 preīlene
 pretī
 priācas mācība (mō-
 cība)
 priācātiās (priācō-
 tiās)
 priācīgs
 priācēnāt
 priāde
 priādulājs (priādu-
 lōš)
 priāks
 priāks
 priāksaūts (izrunā:
 priāk-šaūc)
 priāksmēts (priāks-
 mēc)
 priāksniāks
 priāksruāka
 priāsteris
 priāksšaimniāks
 (priāksšoiimniāks)
 priāvīts (priāvīc)

pruājām
 pruām
 pruātams
 pruāti
 pruāve
 prūsis
 pūce
 pūcīgs
 pūcīna
 pūdēt
 pūdējums
 pūdēlēt
 pūdelis
 puika
 puinīt, iz-
 puisēns (puisēnc)
 puīsis -ītis
 puīselis
 puīsuāt
 pūka, -āt, -oīnc
 pūķis
 pulcēnāt
 pūles
 pūlēt, -iās, nuā-
 pūlguāt
 pūlis, pūlīts
 pūlka (daūdz)
 pūlka (Pflock)
 pūļķis (Pflock)
 pūlks
 pūlkstēns (pūlk-
 stēnc) (ak. -nu)
 pūlkstenīši
 pūlveris
 puṃpa -oīnc
 puṃpis
 puṃpēt
 puṃpīna
 puṃpuraīns (puṃ-
 puroīnc)
 puṃpurs (ak. -ru)
 puñcis
 puñdurs
 pūpēdis
 pūpuāļi
 pupurlākši
 puṃduļi

puṃkšēt
 puṃkšis
 purmālis (purmōlis)
 puṃņi
 puṃņuat
 puṃns (puṃnc)
 pūrs
 puraīns (puroīnc)
 puslīdz
 pūslis -šloīnc)
 pūslīši
 pūt, pūšu, pūtis
 pūšjuāt -ājs (-oš)
 pūt, -stu, puvu
 pūte, -īte
 pūtējs (pūtēš)
 pūtenāt, at-
 pūtenis (vēders)
 putraīmaīns (putroī-
 moīnc)
 putraīms (putroīms)
 pūznis (miāga)
 pūžņi
 pūžņuat

rācenis (rōcenis)
 rādīt -ājs (rōdīt, -oš)
 raibala (roibala)
 raibgalvīte (roibgol-
 vīte)
 raibijs (roibigs)
 raibuāt, iz- (roibuāt)
 raibs (roibs)
 raibums (roibums)
 raidīt (roidīt)
 raisīt (roisīt) -u, -iju
 raīze (roize)
 raizētīas (roizētīas)
 rājiāns (rōjiānc)
 rāmēt
 rāmis
 rāmīt
 rāmiķis
 rāms
 rāmums
 rañtāns (rañtoīnc)
 rañte (roñte)
 rāpaīnis (rāpoīnis)
 rāpātiās (rāpōtiās)

rāptiās
 rāpulis
 rāpus
 rāt
 rātnība (rōtnība)
 raūda (zivs)
 raūda (raūdātōš)
 raūdāt -ēnāt
 raūdžēt
 raūdži
 raūdžit
 raūdulis
 raūgātiās (raūgōtiās)
 raūg (Hefe)
 raūsis
 raūst, raūšu
 raūstlēt
 raūstias, uz-
 raūstit
 raūt, raūnu, rāvu
 rāvs
 rāvāns (rāvōīnc)
 rāvājs (rāvōš)
 rāviāns (rāviānc)
 rēgātiās (rēgōtiās)
 rēgōjuās
 reibēnāt
 reibuānis
 reibt, -stu, -bu
 reibulis
 reiz
 reize
 reizēnāt
 reizniāks
 reizuāt
 rējējs (rējēš)
 rējigs
 rēķēnāt -ēnu
 rēķēns (rēķēnc)
 rēkt, rēcu, rēcu
 rēmdēns (rēmdēnc)
 rēmdēnāt
 rēmdēnāt (sāpes)
 rēmdēt
 rēmpis
 reņģe
 reņģeniāks
 reņķuļi
 reñstele

reñte	riņdāt	rūkts (rūkc)
reñtēt	riņķaīns (riņķoīnc)	rūktums
rēpēt, ap- (kōjas, ruākas)	riņķis	rūkulis
rēta -oīnc	riņķuāt	ruļļēt
režbaīniāks (režboīniāks)	rīpele (bise)	ruļlis
riabējs (riabēs) Besprecher	rīse	ruмба
riabiāns, Ekel	rīsis	rūme
riabiģs, ekelhaft	rīstīt -iās	rūmēt
riabt, riabu, Schmerzen besprechen	rīt, riju	rūmiģs
riabt, riabu, widrig sein	rītiās, oīz-	ruņpis
riācenis	rītenis	ruņcis
riākstuāt	rīts (ric)	ruņga
riāksts (riāksc)	rītu	ruņguls (ak. -lu)
riākšava	rīve	rūnīt
riākums	rīvēt	rūniķis
riāpa	ruābaīns (ruāboīnc)	ruņkuļi
riāpniāks	ruābeža	rūpes
riāst -šu (rudzi riāskrūmu)	ruābežniāks	rūpētiās
riāstava	ruābīt, iz-	rūpēsts (rūpēsc)
riāt, reju, rēju	ruābs	rūpība
riātēt, saūle nuariāt	ruācība	rūpniācība
riātēt (piāns pupuās)	ruāciģs, pa-	rūsa, Rost
riātēnāt	ruācīna	rūsa, мусоръ
riātrums	ruācītiās, at-	rūšenc
riāvis	ruādze	rūšēt
riāvaīns (riāvoīnc)	ruāga	rūtaiīns (rūtoīnc)
ribiāns (ribiānc)	ruāgaīnis (ruāgoīnis)	rūte
ribēt	ruāka	sācējs (sōcēs)
ribēnāt	ruākpelnis	sādža (sōdza)
ricība	ruānis	saīme (soīme)
rīdīt -iās	ruāsīģs	saimeniāks (soīmeniāks)
rīki	ruāsīliās	saimniācība (soīmniācība)
rīkle	ruāta, Schmuck	saimniākuāt (soīmniākuāt)
rīkuāt	ruāta, (Compagnie Soldaten)	saistīt (soīstīt)
rīks	ruātāt, -iās	saīte (soīte)
rīkste	ruāvis	sājs (sōš) bitterlich
rīkuris	ruāze	sākt, sāku, sōcu
rīļa	ruāžaīns (ruāžoīnc)	sāldēnāt
rīme	rūcamoīs	sāldēns (sāldēnc)
rīmēt	rūcējs (rūcēs)	sāldēt
rīmniāks	rūcene (pliņte)	sālds (sālc)
rīmēt, -mstu, -mu	rūdīt	sāldums
riņda	rūgt, rūgstu, rūgu, rūdzis	sālijums (sōlijums)
	rūgums	sālit (sōlit)
	rūķēt, nuā- (aizliāgt)	
	rūķis	
	rūkt, rūcu, rūcu	

salkans (salkanc)	saūlguāze	sēruāt, -iās
salkt -stu, solču	sausēt	sērs
salkums, iz-	sausnējs (sausnēš)	sērsni
salmaīns (salmoīnc)	sausnes	sērst
salms	sauss	sērt, seru, sēru (riju)
salna	saust, nuā-	sērums nuā sērt
salnaīns (salnoīnc)	sausums	sēstiās
salnis (solnis) (ziŕgs)	sausviāzi	sēt
salns (salnc)	saūtēt	sēta
salnīca (solnīca)	savādība (savôdība)	sētuve
sals	savāds (savâc)	siācīts (siācīc) gen.
salsš (solšš)	savaļņi (savoļņi)	-īna
salt, -stu, -oļu	saverkštīas	siākalas
Sāmu sala	savstarpīgs (savstorf-	siāks
sānc (sōnc)	pīgs	siāksta
sāni (sōni)	sēdēnāt	siāmālis (siāmōlis)
sāniš (sōniš)	sēdēt	siāna
saīms (saīnc)	sēdeklis	siānāzis (siānōzis)
sāpe	sēdulka	siāns (siānc)
sāpēt	sēdu	siārnīca
sāpīgs	sēja (rudenc sēja)	siārs
sapulce	sēja nuā sēt, (sāen)	siāt, siānu, sēju
saŕgāt	sēja nuā siāt (band)	siātals
saŕgs	sējējs (sējēš) sējums	siātava
saŕkans (saŕkanc)	nuā sēt	siātīts (siātīc) gen. -īna
saŕkt, -stu, -ku	sējējs (sējēš) sējums	siāts (siāc)
sārņaiīns (sārņoīnc)	nuā siāt (binden)	siāva
sārņi (sōrņi)	sēkla, -loīnc	siāvātiās (apsiā-
sārts (sārc) rōtlich	sēklenīca	vōtiās)
sārts (sārc) Schei-	sēks	sīga
terhaufen	seīderīni	sīka
sārtums	sēnala -oīnc	sīki
sārums	sēne	sīkmaņa (sīkmoņa)
sātāns (sātānc)	sēnuāt -ājs (ōš)	sīks
sātība (sōtība)	sēraīns (sēroīnc)	sīksts (sīksc)
sātīgs (sōtīgs)	seŕde	sīkstulis
sāts (sāc)	sērajs (sērōš) nuā	sīkstums
saūciāns (saūciānc)	sērt riju	sīkt, sicu, siču (ūdenc
saūcējs (saūcēš)	sērdiānīte	sic katlā)
saudzēt	sērdzība -dziŕgs	sīkt, iz- -stu, -īku
saūja	sēre (seichte Stelle)	(ūdenc akā)
saūkāt	sērēt, piā-	sīkums
saūkt, -cu, -ču, -cis	sērga	sīkspārnis (sīkspōr-
saūkums	sēri (traurig)	nis)
saūle	sēfma	sīldit
	reŕmuāt, ap-	silis
	sērmūkša	sīļķe
	sēfmulis	siļs, (liāls mezs)

sīlt, stu, ļu, sīls	skārbala	skrimšļi
sīlts (sīlc)	skārbalāt, sa-	skrinis (ābulīnu šļū-
sīltums	skafbs, -ums	ņūas liāk skriņūas)
sīmtkārt	skārnis (skōrnis)	skriņpāt, sa-
sīmtniāks	skārst, at-, nuā-,	skriņvēt
sīmts (sīmē)	-stu, -šu	skriņvelis
sīpuāls	skaūdība	skruādelis
sīraps.	skaūgis	skruāte
sīrdiūās	skaūst, -žu, -du	skruātēt
sīrds (sīrc)	skaūstava	skruļļēt, sa- (matus).
sīrgt, -stu, sīrgu	skaūstītiās	skrumslis
sīrmgaļvis (sīrm-	skaūt, -iās, ap-,	skriņve, -ēt
goļvi)	skaūnu, skāvu	skuīdēnāt
sīrmuāt	sklaīnda	skuījas
sīrms	skuāla	skuīnt, -mstu, -mu
sīrsenis	skuālāt	skuīste
sīrsniqs	skuālēns (skuālēnc)	skūpstīt
sīrsnīna	-niāks	skuībt, iā-
sīvaīs (sīvoīs)	skuāļmeisteris	skūt, -uju
sivēns (sivēnc, aq-	skuāps, -ums	slābēns (skābēnc)
rak — suvēnc)	skuāste (Schachtel-	slābs
sīvs	halm)	slābt, at-, iz-
sīvums	skrābāt	slāids (sloic)
skabaŗga	skrāģis (skrōģis)	slāiks (sloiks) -ums
skābe	skraīdīt (skroidīt)	slāistīt, (sloistīt) -iās
skābeklis	skraīdēļēt (skroidē-	slāists (sloisc)
skābene	ļēt)	slānīt (slōnīt)
skābs	skraīdēnāt (skroidē-	slānis (slōnis)
skābt, sa-, -stu, -bu	nāt)	slāpēt
skābums	skraīmba, -oīnc	slāpt
skāde -ēt (skōdēt)	skraīmbāt	slāīpa
skādris, ak. -ru	skraīnstītiās	slāīnstītiās
skāīda (skoīda)	skraīnda, -oīnc	slāūkāmaīs (slāūkā-
skāīdāt-piā (skoīdāt)	skrāpēt	moīs)
skāīdiāne (skoīdiāne)	skrāpis (Striegel)	slāūcenis
skāīdriba (skoīdriba)	skrāpt	slāūcīt
skāīdris (skoīdris)	skrēdāt, sa- (kājas	slāūkšēt
skāīstiās (skoīstiās)	šaskrēdōšas)	slāūkt, -cu, -ču
skāīsts (skoīsc)	skreītulis (Frauen-	slāūkums
skāītīt (skoītīt)	mantel)	slēdzamaīs (slēdza-
skāītlis (skoītlis)	skreījiāns, -jējš (skrē-	moīs)
skāīts (skoic)	jiānc, skrējēš)	slēģis
skāīdīt (skoīdīt)	skreīstele	slēģt, -dzu, -dzu
skāīmba	skriāmēlis	slēģe
skāīdēnāt	skriāšus	slēpējs (slēpēš)
skāīngals	skriāt, -iānu, -ēju	slēpēt
skāīste (skoīste)	skriāmstala	slēpes
skāīš (skoīš)		slēpt, slēpu
		slāice

sliāde, -ēt
sliāka (Regenwurm)
sliākas (Speichel)
sliākāt
sliānas (sliākas)
sliāt, -iānu, -ēju
slicēnāt
slidēt
slikuānis
slikt, -stu, -ku
slīmēstis (slīmēsc)
slimniāks
slims
slimt, sa-, -stu, -mu
slinķis
slinķs, -uāt, -ums
slipēt
slīpers
slipi
slīps, -ums
sluādzt
sluāga (linu)
sluāgāt
sluāgs (grēku)
sluāka
sluāksne
sluāta
slūžas
slūžāt
smādēt
smaīdīt (smoīdit)
smakt, smuāku,
smaku
smalcēnāt
smāks, -ums
smaīža, -īgs, -oīnc
smēde
smējējs (smējēš)
smēlkt, -cu, -ču
smēķēt
smēlt, smēju, smēju,
smēlis
smēltēt
smēlne
smērdelis
smērēt
smēri (plur. t.)

smiāklis, -īgs
smiāt, smeju, smēju
smīdit
smilga, -oīnc
smilkstēt
smilšains (smilšoīnc)
smilte
smiltene
smirdēt
smirdēnāt
smirdulis
smirkt, piā-, -stu, -ku
smirst, piā-, -stu, -du
smuīdris -ums
smuļļa, -āt
smuīga, -āt
smuīgulēt, -piā
smuīguļi (pl. t.)
smuīgulis
snaīkstūtiās (snoīk-
stūtiās) nuā sniāg-
tiās
snaūda
snaūdiāns (snaū-
snaūdulis [diānc)
snaūzt, -žu, -du
sniāgt, aiz-, -dzu,
džu
sniādze, -īte
sniāgs, -oīnc
sniāgt, -dzu, -džu
snigt, sniāgu, snigu
snīpis
suādība
suādīt
suadrēji
suāds (suāc)
suāgis
suālis, -ļuāt
suālit
suāls
suāma
suāmastaūkle
suāmazgas
suāms
spaīdīt (spoīdit)
spaīds (spoīc) -īgs

spāiles (spoiles)
spāinis (spoīnis)
spāiva, -oīnc
spānđerēt, -tiās, sa-
spāngas (vinš tīrās
spāngās)
spārkšēt
spārdīt, (spōrdit)
spāre (spōre) -ēt,
Sparrbalken
spārnis (spārn),
-oīnc
spārs, (Bremse)
spēciba
spēcīgs
spēcēnāt
spēdele
spēji, -īgs
spējis, nuā spēt
spējniāks
spēķis
spēks, -uātiās
spēle, -ēt
spēlmonis
spēlte
speīdzele (Pferde-
breme)
spēriāns (spēriānc)
spērt, speru, spēru
spēt, spēju
spiādējs (spiādēš)
spiāgelis, -ēlēt
špiāgs, -uāt
spiāgt, -dzu, -džu
spiāķis
spiāzt, -žu, -du
spiātuāt
spiāts (spiāc)
spīdēt, -īgs, -ums
spīdēnāt
spīdženāt
spīduāts (spīduāc)
spīga
spīgana
spīguļuāt
spīgulis
spīķeris
spīkstēt

spikstulēns (-lēnc)	sprīādējs, (sprīādēš)	stāvs (steil)
spīles, -ēt	-ums	stāvs (Wuchs, Ge- stalt)
spīlkans (spīlkanc)	sprīasli	stāvu (stehend)
spīlķts (spīlķc), -ti	sprīāzt, -žu	stāvums
spīlkums (balta vai raiba māla blūā- dīna)	sprīdis	steidziġs, -dženāt
spīlva, -ōtiās	sprīdmetis (eine Raupe)	steigt, dzu, džu
spīlvenš (spīlvenc)	sprīņģis (Mücken- larve)	stēļlēt, -ējums
spīndzele	sprīņģuāt	stēmbēnc
spīrdženāt	spruāga, -oīnc	stēndere
spīrģlis, -ums	spruāsts (spruāsc)	sterbele, -oīnc
spīrģt, at- stu, gu	sprūku, nuā sprukt	stērķele
spīrģts (spīrģc), -ība, -ums	spruņga (viņš liālas spruņģās, nēloīmē)	stērstīte
spīrts (spīrc)	spruņguls (ak. -lu)	sterva
spīte, ēt, -īgs, -ība	spulģuāt, -ums	stiābris
spuādrība	spulģacīte (spulģ- ocīte)	stiānis
spuādris, -ums	spuņde, -ēt	stiāpt, -ējs
spuāgāt (cāuri sūk- tiās)	spuņģalas, -oīnc	stīga, -āt
spuāģulis	spuņģalāt, sa- spuņķst (ūdeni)	stīgt, stiāģu
spuāks, -uāt	spuņslāt	stīlbis, -oīnis
spuāle, -ēt	stādenāt, ap- (ziģgu)	stīngris, -ums
spuāstīt, iā-	stādīt (stōdīt)	stīngt, -stu, -ģu
spuāsts (spuāsc)	stāds (stāc)	stīngšēt
spuāzs, -ums	staiģgāt, -lēt (stoīģāt)	stīpa, -āt, -niāks
sprādze (sprōdze	staiģnis, -nums	stīpvīlcis
sprādzene, -nis (kam jābeidzas) (sprō- dzene)	staiģulis (stoīģulis)	stīrkšķēt
sprādzēt, schnellen	staiģēkļi (stoīģēkļi)	stīrna
sprādzēt, nuā sprāgt	staiģpīt (stoīģpīt)	stīvēt
sprāgt, -stu, -ģu	stāllis (stōllis)	stīvs, -ums
sprāišļi (sproišļi)	stāļts (stāļc), -ums	stuābris
sprākle	stāmpa, -āt	stuāmītiās
spraņģāt, sa- (schnüren)	stāncija	stuāps
spraūdīt, nuā sprāust	stāņģas	stuarēt
spraūģa	stārasts (stārasc)	stuāstītiās
spraūkšēt	stārķis (stoīrķis)	stuāte
sprauktiās, -cuās	stārģp	strādāt, -niāks
spraūslas	stārģpa, -ība	strāpe, -ēt
spraūslāt	stāste, бepecta	straūme
spraūzt, -ģu	stāstīt (stōstīt)	straūš
spraūztuve	stāsts (stāsc)	straūts (straūc)
sprēģāt	stātiās (stōtiās) nuā-	strāva
sprēslica	stāvēt, -tājs (tōš)	strēbiānc
	stāvmoņām	strēbt, strebu, strēbu
	stāvuāklis	strēijas, -jāt
		streipūģuāt
		strēķis
		strelles
		strēlniāks

streņģe
 strīde, -ētiās, -īgs
 strīķis, -ēt
 strīmala
 strīmkšēt
 strīpa, -oīnc
 struābs
 struāps
 strūdzeniāks
 strūga
 strūkla
 struņķis
 stūķēt (stopfen)
 stūķis
 stulbuāt, ap-
 stulbs
 stulbt, -ums
 stulms
 stum̄bēns(stum̄-
 bēnc)
 stum̄bris
 stum̄burs, -oīnc
 stum̄dit
 stum̄t
 stuņda
 stūre, -ēt
 stūrgalvis (stūrgol-
 stūris, -oīnc [vis])
 stūrmanis (stūrmō-
 nis)
 stūrme, -ēt
 sūce
 sūcenis
 sūds(sūc) -uāt, -oīnc
 sūdžēt, -dzu, -dzēju
 sūkāt
 sūkalas
 sūkstēt
 sūksūtiās
 sūkt, -cu, -ču
 sum̄puņnis
 sūna, -oīnc, -uāt
 šūrene
 surķis
 sūrs, -ums, -uātiās
 sust, sūtu, sušu
 sūtīt
 sūtins

suvēnc
 svaīdīt (svoidīt) —
 ēlēt
 svaīnis (svoīnis)
 svārki (svōrki)
 svārpsts
 svārstīt (svōrstīt)
 svēdiāna
 svēicēt
 svēicēnāt
 sveībenāt
 sveīks
 sveikt, -cu, -ču
 sveīme, -ēt
 sveīkuāt
 svēpēt, -ēnāt
 svērt, sveru, svēru
 svētala
 svētīt, -ijums, -īgs
 svētki (svēki)
 svēts (svēc) -ība,
 -nica, -ums
 sviādrēt
 sviādrī, -oīnc
 sviāst, -žu
 sviāstenes
 sviāsts (sviāsc)
 svidēt
 sviķuķbis
 sviļpe, -ēt, -uāt
 sviļpt, pa-
 sviļt
 šviris
 svīst, stu, žu

 šā, gen. nuā šis
 šā, so
 šāds (šāc)
 šālētiās, nuā- (alus)
 šālkas
 šākt, -cu
 šālte (šolte) (ūdēns)
 šaūbītiās, -īgs
 šaūdeklis
 šaūdeļēt, -dīt
 šaūjamaīs (-oīs)
 šaūrs, -rēnāt

šāusmas, -īgs
 šāust
 šāušalās
 šāūt, nu- -āvu
 šaūtava
 šeit
 šēļķēnc
 šīne
 šīndeļi
 šitā
 šitāds (šitāc)
 šķaūdas, -dīt
 šķaūnacis(šķaūnocis)
 šķaūtne, -teniski
 šķēdrēns (šķēdrēnc)
 šķeīsta
 šķēle
 šķēļēt, sa-
 šķēlmis, -īgs, -ība
 šķēlt, -ļu, -ēļu
 šķēmbele
 šķēmbeļēt, sa-
 šķēmelīte
 šķēpele
 šķēps
 šķērbeļi
 šķērdēt, iz-
 šķēres
 šķērēt
 šķēri
 šķērlāde (šķērlode)
 šķērms
 šķērsām
 šķērslis
 šķērtz, -žu
 šķērumi
 šķibs, -ums
 šķīduāns (šķīduānc)
 šķīlt, -ļu, -īļu
 šķīltiās, iz-
 šķīltavas
 šķīm̄bēgs
 zķīņkuāt, -ibas
 šķīņķis
 šķīfba, -oīnc
 šķīrējs (šķīrēš)

šķīrgata	šņaukalas	taurīts (taurīc), gen.
šķīrme	šņaukt, -cu, -ču,	-īna
šķīrstīt	-ciānc	taustīt, -iās
šķīrstš (šķīrstc)	šņuāre, -ēt	taūta, -ība
šķīst, -iātu, -itu	šņudaūks	taūtiātis
šķīst, -stu	šņūka	teciāla
šķīstīt, -tu, -iju	šņūfguļi	tēgāt
šķīstš (šķīstc) -ība	šuadiān	teiciāns (teiciānc)
(keusch)	šuareīz	teīka
šķīstš (šķīstc) (dünn-	šņļauūt, -nu, -āvu	teīksme
flüssig)	šņļaudekļi	teikt, -cu, -ču, -ums
šķīstums	šņļaviānc	teitan
šķīt, -nu, -ņu (ziņņus	štāte (štōte)	tēlniācība
un arī mežu)	šūdēnāt	tēls, -uāt
šķīvbūāmis	šūna, -oīnc	tēlts (tēlc)
šķuābīt, -tiās	šūpāt	tēņka
šķuāvēt	šūpulis	tēņterēt
šķūnis	šūŗpu	teņteriski
šķūrēt, oiz-	šūt	tēŗaūds (tēŗaūc)
šķūtes	švāgers	tērcē
šķūtēt, -niāks	švamīmis	tēŗēt
šļakt, -cu, šļōču	švaņduāza	tēŗīts (tēŗīc), gen.
šļāņdēŗēt	žveīcēt	-īna
šļāucīt, -ku -iju	šveņkuātiās	tēŗksēt (schwatzen)
šļāūka	švīka, -oīnc	tēŗmonis
šļāūkstēt	švīkāt, sa-	tēŗpeņāt, -nu, -ōju
šļāūne (guāvs vārds)	švīkstēt	(streng ausfragen)
šļēņdēŗēt (bez daŗba	švītra	tēŗpt
apkārt daŗzitiās)	švuņka	tēŗzēt, -zētājs (-zētōš)
šļīrcene	tā, die, fem. von tas	tēŗvs (tēŗš)
šļūākans (šļūākanc)	tā, gen. nuā tas	tēŗt, -šu
(schlaff)	tā, so	tēŗta
šļūdēns (šļūdēnc)	tādēļ (tōdēļ)	tētīts (tēŗīc) gen. -īna
šļūdēt, -denis	tāds (tāc)	tēŗvaīnis (tēŗvoīnis)
šļūkāt	taisīt (toisīt)	tēŗviŗa
šļūkt	taisniŗš (toisnis),	tēŗvīts (tēŗvīc), gen.
šļūteres (gludsledus,	-nība, -īgs	-īna
kur šļūterēŗjas)	taisnuāt, (toisnuāt),	tēŗvuācis
šļūterēŗtiās	-nuāŗana	tiākām
šmaūgs (sloīks)	talēnceniāks (tolē-	tiāktiās (uz priākŗu)
šmaūkstēt	niāks	tiālētiās (tiāptiās)
šmaūkt, -cu, -ču	tāliāne (tōliāne)	tiāplis
(aīzskriāt, piākŗāpt)	tālēnāt, at-	tiāplīgs
šmuārēt	-niāks	tiāpŗa
šmukt, šmūkū, -uku	talēks	tiāpt, -iās
šmuŗkstēt	tālŗš	tiāŗa, -āt
šņāka, -āt	tālu, -ums	tiāŗnesis
šņākt, -cu, -ču, -ciānc	taūre, -ēt	tiāŗŗām
šņāūka, -āt		

tiāvs, -ums	trañs (trañc)pl. troni	tuñtulētiās
tikām	trāpīt	tūplis
tīkams	traūcēt	tuřbāns (tuřbānc)
tīklis	traūks (Geschirr)	tuřks
tīkuāt	traūkt, -cu, -ču	tuřp
tīkt, pa-, tīku, tīku	traūslis, -lums	tuřpenāt
tīlpt, -stu, -pu	treideviņi	tuřpmāk
tīlts (tīlc)	trejāds (trejāc)	tūte
tīmpa	treņkāt	tūtuāt
tīncenāt	treņkt, treņku,	tuvākois
tīnis	treñču	tvaiks (tvoiks)
tīpulis, -ļoīnc	triākt, -cu, -ču	-oīnc
tīpuļuat	trīcēt, -enāt	tvañs (tvañc)
tīrdit	trijādība (trijōdība)	tvařstīt
tīrdzeniāks	trīkājis (trīkōš)	tveicēt
tīrelis	trīnīši	tveřt, -eru, -ēru
tīrguātiās	trīñkšēt	tvīkt, -stu
tīrgus, -uātājs	trīs, -desmit	
(-uātōš)	trīsas	ūdeļēt (uzkundzē-
tīrīt, -īgs	trīsejāds (trīsejāc)	tiās, daūzit, dzeņāt)
tīrpas	trīsēt, -iānc	ūdeņs (ūdeñc)
tīrguānis	trīsviānība	ūdris
tīrpt, -stu, -pu	trīt, -nu, -ņu	ūda (Setzangel)
tīrs, -ība	truāksnis, -šņoīnc	ūka
tīrums	truāps	uñcvats (uñcvac)
tīrzāt	trūcīgs, -ība	uñgurs, -ēt
tīšām, -ši	trūdēt, -enāt	uñtums
tīšs	trūdi	ūpis
tīstīt	trūkt, -stu, -ku	uřbis (Bohrer)
tīt, -īnu, -īņu	trūkums	uřbt
tītavas	truļs	uřdit
tīters	truņpis, -ēt	uřga
tītīlbis	tūcīt	uřķēt
tītītiās	tūdoļ, -doliņ	uřķis
tuāle	tūks	uřkņāt
tuāmēr	tūkstuāšs	uřkšēt
tuānis	tūkšis	ūtrupe
tuārnis	tūkt, -stu, -ku	ūzas, -oīnis
tuāst, -šu	tūkums	uzmošām
tuāstītiās	tūļa	uzpīlis
tuāša	tūliņ (akc. uz uātērās	uzraģis
tuāšāt	zīlbes	uzvaļks
tuāveris		
traīpīt (troīpīt)	tuļks, -uāt	vācele (vōcele)
traīpeklis (troīpeklis)	tuļpe	vāciātis (vōciātis)
trallenāt	tūlums	vāģi (vōģi)
tramda	tuļzna, -oīnc	vāģūzis
tramdit	tuņsa	vaīcāt (voīcāt)
	tuņšs, -ums	-ōjums

vaīdi (voīdi) -ēt	vaļņi-savoļņi	vazaņka
vaidzi (voidzi) (akc.	(Nebenverdienst)	vazātiās (vazōtiās)
uz uātrās zilbes, hōr	valuōda' -niāks	večmāte (večmōte)
mal)	vāluādze	vēcēnāt
vajaga (voīga)	vaļstība (voļstība)	vecīts (vecīc)
vaīgs (voīgs)	vaļstīt (voļstīt)	vēdeklis
vaimanas(voimanas)	vaļsts (vaļsc)	vēdērs
-nāt	vaļšķīgs (voļšķīgs)	vēdīt
vaīna (voīna) -uāt,	-ība, -ķis	vēdēnāt
-īgs	vaīna	vēdzele
vaīņags (voīņaks)	vaīņkaris (vaīņko-	veicēnāt
vaīrāk (voīrāk) -ki	ris)	veicīgs, -ība
vairīt (voīrīt) -iās	vaīdīt (voīdīt) iz-	veiklība
vairuāgs (voīruāgs)	vaīņgale	veiklis, -ums
vairuāt (voīruāt)	vaīņgas (ciļpas putnu	veikme
-rums	ķeřsanai)	veikt, cu, ču
vaīrs (voīrs)	vaīņģība, (voīņģība)	vējaīns (vējoīnc)
vaisla (voisla) -līgs	-uāt	vējenes
vaišļuātiās (voišļuā-	vaīņģeniāks (voīņģe-	vējenīcas
tīās	niāks) -niācība	vējuāt, iz-
vāģība (vōģība) -ģīgs	vaīņkšēt	vējš (vēš)
vāģš (vōš)	vaīrde (vōrde)	vēģīgs
vāģjums (vōģjums)	vārduāt, ap-	vēķšt, -šu
vāģs	vārds (vārc)	vēķšēnāt
vākt, -u, -ču	vārdulēnc	vēļ
vāļāt (vōļāt) -tiās	vārdzēnāt	vēļbuāmis
vālcis (vōlcis)	vārgs	veļce
vālcēt	vārgt, -stu, -gu	veļde
vāldība (vōldība)	vārgulis	vēldene
-deniāks	vāriģs (vōriģs)	vēldzēt
vāldīt(vōldīt)-dišana	vārit (vōrit)	vēļēna
vāldzēnāt	vārkšēt	vēļēt, vēļu
vāldzīts (vōldzīc)	vārlapas	vēļētava
gen. -īna	varmāka	vēļīgs
vāle (vōle) (der	vārna	vēļns (vēļc)
Schlāgel; die	vārpa	vēļs, -ums
Heuschwade)	vārpata	vēļt, -ļu, vēļu
vālgans (vālganc)	vārpste (vōrpste)	vēļtava
-ums	vārstīt (vōrstīt)	vēļti, -īgs
vāļģs (Strick)	vastlāvi	vēļtīt
vāļģs (feucht)	vārti (vōrti)	vēļts (vēļc) (ver-
vāļite (vōļite)	vārtīt (vōrtīt)	geblich)
vāļkāt	vāřza	vēļts (vēļc) nuā-
vāļnis (voļnis)	vāřzāt	vēļt
vāļnīts (voļnic)	vāte (vōte) (Fass)	vēļvēt
	vāte (vōte) (Wunde)	vēļve
	vāvere	
	vāvērnōji	

vēmiāns (vēmiānc)
 vēmeklis
 vēmt, vemu, vėmu
 vēnteris
 vērājs (vērōš)
 vērbalķis (vērboļķis)
 vērdītis (vērdic) gen.
 -īna
 vēŗduāšš
 vēŗduāts (vēŗduāc)
 (oizskrēja kā vēŗ-
 duāts)
 vēŗdženāt, -ība
 vēŗiāns (vēŗiānc)
 vēŗģs
 vēŗība, -īgs
 vēŗkšķēt
 wērmēles
 vēŗuāt
 vēŗpējs (vēŗpēš)
 vēŗpata (rudzi sa-
 griāsti vēŗpatās)
 vēŗpeklis
 vēŗpele
 vēŗpt, -ums
 vēŗputa
 vēŗsēns (vēŗsēnc)
 vēŗsis
 vēŗsīts (vēŗsīc)
 vēŗsme
 vēŗst, -šu
 vēŗstava
 vēŗt, veru, vēŗu
 vēŗte, -ība, -īgs
 vēŗtēt
 vēŗts (vēŗc)
 vēŗšenāt, iz-
 vēŗsma
 vēŗss, -ums
 vēŗstīt, -niāks
 vēŗsts (vēŗc)
 vēŗstule
 vēŗstūre
 vēŗteklis
 vēŗtīt
 vēŗtra, -oīnc
 vēŗveris
 vēŗza (ŗrkste)
 vēŗzis

vēŗuāt
 viābt, -iās
 viāglis, -ums
 viāglīnām (akc. uz
 uātrās zilbes)
 viāgluāt, -at
 viāla
 viān
 viānādi, (viānōdi),
 -ība
 viānāds (viānāc)
 viānālga
 viānatne (viānotne)
 viānāzi (viānōzi)
 viānruāce
 viāns (viānc)
 viāntiāsība
 viāntiāsis
 viānumēŗ
 viāsības
 viāsīs
 viāsnīca
 viāsuātiās
 viāstiās, iā-
 viāsulis
 viāšņa
 viāšņava
 viata
 viātēt (kaltēt)
 viātniāks
 viābuātne
 viāčenāt
 viādejāds (viādejāc)
 viādiāce
 viāge
 viāgriāze
 viājuāle
 viāķi
 viāksna
 viākstīt, -iās
 viāksuālīts (-līc)
 viākšķis
 viākštiās
 viālla, -ānc
 viāllaīne (viāllaīne)
 viālce
 viālcējs (viālcēš)
 viālcēns (viālcēnc)

viālcēnāt
 vile (Saum)
 vile (die Feile)
 vilēt, (besāumen)
 vilēt (feilen)
 vilkt, vēŗku, vilku
 vilnis (die Welle)
 vilnis (sēne)
 vilņuat
 vilt, viļu, vilu
 viltība, -īgs, -niāks
 viltus
 vimba
 viņda
 vīndedzis
 viņnēt
 viņgrēnāt
 viņģris, -ums
 viņķele
 vīns (vīnc)
 viņš (vīnč)
 vīŗāks
 vīŗca
 vīŗelis
 vīŗkne, -ēt
 vīŗkšēt
 vīŗluāps
 vīŗpulis
 vīŗs
 vīŗsa
 vīŗsū
 vīŗši
 vīŗt, vēŗdu, viru
 vīŗve
 vīŗza
 vīŗzīt, -iās
 višāds (visāc)
 vīst, -stu, -tu
 vīt, viju
 vītenāt
 vītes
 vītnes
 vītuāls
 vīveles
 vīzdeģunis
 vīze (Bastschuh)
 vīze (Weise, Art)

vīzīgs	ziāduānis	zuāsulēnc
vīzāt	ziāduāt, -uājums	zūdiāis
zābaks	ziāds (ziāc)	zūkurs (ak. -ru)
zādzība (sōdzība)	ziāgtiās, nuā-, nuā-	zust, zūdu, -du
zāgēt (zōgēt)	ziādzuās, -dzuās	zūženc
zāgis (zōgis), -eris	ziāma	zvaigala (zvoigala)
zagt, zuāgu, zagu	ziāmājs (ziāmōš)	zvaigzne (zvoigzne)
zaīmuāt (zoīmuāt)	ziāmciaši	zvārgulis
zākāt	ziāmelis	zvēdraīns (zvēd-
zālaīns (zōloīnc)	ziāpes, -oīnc	roīnc)
zāldāts (zāldāc)	ziāpniāks	zvēdras
zāle (zōle), (der	ziāpenes	zvejniācība
Saal)	zīdals	zvēlt, zveļu, zvēļu
zāle (zōle), (das	zīdāmois	zveņgele
Gras)	zīdit, -ēnāt	zvērēnāt
zaļgans (zoļganc)	zīds (zīc)	zvērēni
zalktis	zīlgoļa	zvērēt, zvēru, zvē-
zālpeters (zoļpeters)	zīlbe	rēju
(ak. -ri)	zīle, -īte	zvērī (der Eid)
zaļuāksnis (zoļuāk-	zīlēt	zvērestība (nuā
snis)	zīlmonis	zvērs)
zaļuksnējs (zaļūk-	zīlniāks	zvērnīca
snēš)	zīluānis	zvēruāt
zālvete (zōlvete)	zīluānkaūls	zvērs
zaņķis, (zoņķis)	zīmala	zviādraīns (zviād-
zārds (zārc) pl. zōrdi	zīme, -ēt, -īgs	roīnc, zvīrgzdoīnc)
zārks, pl. zōrki	zīmulis	zviādris (der
zārna	zīnātniāks (zīnāt-	Schwede)
zāudēt	niāks)	zviādris (Kies, Grant
zebiāksta	zīņge, -ēt	im Flusse)
zēgēlēt	zīrdzeniāks	zviāgt, zviādzu,
zēgele	zīrģs	zviādžu
zēlējs (zēlēš)	zīrnāji (zīrnōji)	zviāzt, piā-, -žu
zēllis	zīrnājs (zīrnōš)	zviļuāt
zēlmenis	zīrnēklis	zviimbāt, uz-
zēlt, zeļu, zēļu	zīrnis	zvīna
zēltenīte	zīzt, zīžu	zviřbulis
zēltīt	zīt, -at, atzīstu, at-	zvīrgzdis, -doīnc
zēlts (zēlc)	zinu	zviřkšēt
zeņķis	zīters	žākle (gūnu staīpa
zēns (zēnc)	zīuāts (zīuāc)	= gurstaīpe)
zēravi	zīābēns (zīābēnc)	žāpurs, -īgs (draiska)
zēvele	zīābs	žāūnas
ziādoīnc	zīāds (zīāc)	žāūstītiās
ziādala	zīāle	žāūt, -nu, -āvu
ziādēt	zīās	žāūtris
	zīāste	žāvas

zāvātiās (zāvōtiās)	zīlbt, ap-, -stu, -lbu	žults (žulc)
zāvēt	zīrgts (zīrgc)	žūpa
žebērklis	žmaūgt, iā-	žurka
žēl, -abas, -astība,	žmuřkstēt	žūt, -stu, žuvu
žēli, -īgs, -niāks	žņāudzīt	žvīgurs
žērbīts (žērbīc) gen.	žņāūgt, -dzu, -džu	žviņqstēt
-ina	žuāklis	
žīds (žīc), -dēnc	žūksnis	

Piezīme. Rakstuos „Atņemtie vārdi“ un „Par dru-
stēniešu izluoksni“ visur apzīmēts trejādaļs gaŗums, lai būtu
iespējams ar tuo iepazīties.

Apvidus vārdi ap Āluksni.

E. Breņča sakrāti un paskaidruoti.

Abet (abēt*) = bet. Ari B., L., Ļ., abat P., Sm., V. **)

Abulis (obuļs), -ļa, -i = bikšu daļa, kuŗa atruodas pašā kāju starpā. / Kaunīs staiģuot ar pušainu obuli!

Ābuoli (uōbuli), -lu = kartupeļi.

Adaīne (adaīņ), -es, -i = atdienīte (Ulm. v.)

Aisītiēs (aisītīs), aisuōs, aišijuōs = kēmuoties, neprātīgi kustēties un smieties. Paleic tok prātīģs, baidz aisītīs!

Aizacīs (oizacīs) = заочно. Narunaj neikod oizacīs, pasoki acīs!

Aizdzīvāt (oizdzeivuōt), -aju, -aju = iemantuot. Oizdzeivuōt jaūnas driēbes.

Aiziētiēs (oizītīs), aizejuōs, aizģajuōs = 1) sākt sāpēt, nuotirpt. Viņam rūka oizģuōģās. 2) aizrauties, stuostīties. Viņam volūda oizģuōģās.

Aizlaīst (oizlaīst), -žu, -du = palaist, запустить. Viņš oizlaīds muōģas: izputiēs.

Aizmest puoģas (oizmēst pūģas) = aizpuoģāt.

Aizsist (oizsist), -tu, -tu = sāpīgi aizkart. Nājsit maņ vuōģū rūku!

Aizslīept (oizslīpt), -pju, -pu = slepeni aiziet. Viņš oizslīpa vokarā caŗ (=caur) mežu.

Aiztrūkt (oiztroūkt), -kstu, -ku = pietrūkt. Bārnam oiztroūka pina: muōte nūmira.

Akacīs (okacs), -ca, -ci = slepēns, ar zālēm, sūnām apaudzis bezdibenis pļavās, purvuos. Ari B. akacs, -cs, -i; Ļ. un N.: nom. -cs, gen. -ča, ak. -i.

Aklači (oklaci), -cu = nelielu dzēģīģu dunduru suģa.

Aļksna, -as, -u, ari aluksna (oļksna, oluksna), -as, -u = staīģna vieta, sevišģi meģuos. Oluksnuōs aūģ cōķauši (zāle platām lapām).

Aļpa (oļpa), -as, -u = brīdis. Līti leģa lilu oļpu.

*) Apvidus vārdiem blakus iekavās ieslēģtie vārdi apzīmē Aluksnes izrunu.

**) Viscauri saīsīnāģumi nuoģīmē: adj. = adjektīvs; adv. = adverbs; B. = Bērzuonē; Burt. = Burtniekuos; D. = Drustuos; L. = Lubeģā-Liezerē; Ļ. = Ļauduonā; N. = Neretā; P. = Piebalģā; Sm. = Smiltēnē; V. = Vēstieģā.

„À meĕs (àmĕs) viņū ziņ“, saka, ja par kaut kuo nezin nekuo teikt.

A miļka (omiļka), -as, -u = neveikls cilvēks, muļķis. Ir goņ omiļka: nu viņa doĕba nei šis nei tis.

A m u k s, -a, -u = biedĕklis (bĕrnu valuodā).

A m u l i s (amuļs), -ļa, -i = 1) labas sugas, mĕkstu vilnu aita, 2) muļķis. Amuļs kas amuļs: nei kŭ nasaprŭt!

A p a l i t i s (opalĭts), -ša, -i = spainĭtis bez uosām (= turĕtavām).

A p a r a (apora), -as, -u = nuora, atmata, kuĕa nuolemta apstrādāšanai.

A p g a r i t i ĕ s (apsagarĭtis), -garuōs, -garijuōs = neturĕt par ļaunu kaut kuo padarĭt, kuo citi tura par ļaunu. Viņš apsarĭjās savu tāvu lomuōt.

A p g r i ĕ z i ĕ n s (apgrizĭns), -na, -u = riņķa veidĭgi savĭts striķis, ar kuĕu agrākuos laikuos piestĭprināja ragavu ilksĭš.

A p i r d e (apiĕrde), -es, -i = slimĭba, kuĕa ceļas, ja pirksta galā kaut kas ieduras un netiek izvilkts: pirksta gals uztŭkst visapkārt. — Appirda B.

A p i ņ a, -as, -u = arkla ilks.

A p k ŭ p ĕ t (apkoŭpiĕt), -pu, -eju = appuĕt. Maņ apkoŭpeja aĕ kvāpĭm driĕbes. Aĕ smiltĭm apkoŭpiĕt. Ari Sm.

A p ņ e p ĕ t (apņĕpiĕt), 1) -eju, -eju, 2) -pu, -eju = 1) обмарать, 2) обмараться. Apņĕpeĭs traŭki.

A p l ĕ k ņ t (apliĕkņt), -šu, -ņu = обмараться. Maņ aplĕkņa svuōrki.

A p l i k ņ (apleikņ) = aplinku. Viņš maņ tŭ aplĕkņ pasacija.

À p u l i s (āpuļs), -ļa, -i = muļķis, vientiesis. Kas tuōdu āpuli goņ redzejs: nei kŭ nasaprŭt.

A ĕ k a r a ņ a m i ĕ t (aĕ karaņuōm ĭt) = rauĕuos iet.

A t a r a (atora), -as, -u = vaga, kuĕu, tĭrumu uzaruot, dzen ņķĕrsam citu vagu galā, lai tĭruma gals nepaliktu neuzarts. Pazĭstams plaņāk.

A t d ŭ m ā t i ĕ s (atdŭmuōĭtis), -ajuōs, -ajuōs = atcerĕties, atminĕties. Es atdŭmajŭs, ka man vāg ĭt ĕimā.

A t i ĕ t i ĕ s (atĭtis) atejuōs, atĕajuōs = labuoties, attĕcuoties uz slimĭbu. Viņam slimĭs piĕrsts atĕuōjis. Ari B., L.

A t k a l a (atkola), -as, -u = apleduojumi nuo lietus ziemu.

A t k u ņ i, -ņu = atkusa.

Atlaistiēs (atlaistīs), -žuōs, -duōs = atgulties.
Atlaidis gultā iz kuōdu stuñdu! Pasistams plašāk.

Atļāve (atļāvē), -es, -i = atļauja. Ari B.

Atmest puogas (atmest pūgas) = atpuogāt.

Atmizēt (atmiziēt), -zu, -ēju. Zūbi atmizeiš, saka uogas
vai augļus ēduot, ja zuobuos sajūtamas savādas sāpes.

Atpilis (atpīls), -ļa, -i = Ulmaņa vārdn. atpilis.

Atplāvības, -bu = diena, kuņā kaut kuo beidz plaut.
Šudiņ mōsīm atplāvības.

Atskalas (atskolas), -lu = atbalsis, atskaņas. Klidz,
lai mežā skañ atskolas!

At(s)kāpināt (atskuōpinuōt), -inu, -aju = piespiest
atkāpties. Atskuōpini zirgu atpakaļ! Ari Burt., D.

Atsprēkliņ (atspriēkliņ) = atmuģuriski. Atsprēkliņ it.

Atspaidis, -da, -u = kuoks ar stakli galā, kuņu lietu
gubas atspiešanai pa abām pusēm.

Atpūtiņš (atpouitiņš), -ņa, -u = atpūta. Navaru iz
cīmu oizīt bez atpouitiņa.

Ātraūdzi (ātraūdzi), -dzu = kartupeļu suga. Pirmie
nāk ēdami katru vasaru. (Ļauduonā: drīzeņi).

Atšmukt, -ūku, -uku = atraisīties, atrauties. Ģūs
kouī atšmuka nu saites.

Attīest (attīst), -šu, -su = atņirgt. Suñs attīsa zūbus.
Ari B.

Aūgstā grīda (aūstuō greīda) = pa-augstinājums
baznīcā, uz kuņa atruodas altaris.

Aūgšpēdiņ (aūšpiēdiņ), ari aūšņupēd = uz muģuras,
ar paceltām kājām gulēt. Ari B.; aūšņupēd L.

Aūkstā (aūstuō) gaļa = galerte, студень. Ari Burt.
D., P.

Aūre (aūrē), -es, -i = vētra. Beja ģoñ aūre: daudz
kukus nūlaūza.

Aūtskalis (aūtskals), -ļa, -i = plāns pirks lakatiņš.

Āvītiēs (uōvītīs), āvuōs, āvijuōs = ķēmuoties. Āvakls
(uōvakls), -la, -u = ķēmuotājies. Kū tu uōvīs, uōvakls
tuōds! Ari B., Ļ.

Avuī = vai! Avuī, kuō suōp!

Badaīns (bodaīns), adj. = izsalcis. Es vusu dinu
nabeju iēds: beju vokarā bodaīns kuō vilks.

Bādze (buōdžē), -es, -i = vāja, izkaltusi vecenīte.

Bakste (bakstē), -es, -i = 1) dzēlīgu mušu suga,
2) cilvēks, kušs mīl citus aizkart. Īt kuō bakste: nei sev
nei citīm mīra.

Balenis (?) (balīns), -na, -i, ari -u = balināmais audēkls.

Balgzds (bolgzds), -a, -u = raġavu balziens.

Balgālvji, -u = melgalvji, eriophorum polystachion.

Baluōdene (bolūdeņē), -es, -i = balande.

Barenis (?) (barīns), -na, -i, ari -u = baruoklis.

Barš (bošs), -a, -u = vāls pie linu plūksanas un
labības plāušanas, ja plāuj ar vienuoci. Ari B., P. u. c.

Baruōkle (baruklē), -es, -i = luopu barība.

Baruōksnis (baruksnis), -šņa, -i = baruoklis.

Buržbalas (buōrzbaldas), -lu = viegli burbuļi.

Bedumi (badumi), -mu = rakumi. Coūkas badumi.

Bekste (bekstē), -es, -i = neass ieruocis. Panem
osuōku nāzi, ar tū beksti navār nūgrīst.

Bene (beņē), -es, -i = veca, uz visām pusēm sašķuobīta
cepure.

Bērza piēns (bārza pīns), žaġari ar pumpuriem.

„Dabūsi bārza pīnu“, saka, rādami bērnuš.

Bezbedniēks (bežbiēdnīks), -a, -u = nebēdnīeks.

Bezdarbis (beždarbs), -bja, -i = nedarbis, nerātnis. Ak
tu, bezdarbi, kas tevi savaldīs!

Biba, -as, -u = 1) klizma. Viņš nu ir bibā, 2) slimā
vieta (bērnu valuodā). Biba pierstā.

Biberis (bibērs), -ra, -i = kluss, mazrunīgs cilvēks.
Sit kot nūst: biberš narunaj.

Bigulis (bigūls), -ļa, -i = kuoks, ar kušu krāsnī uoġles
pajaukt.

Biķis, -ķa, -i = stampa.

Bišsnis, -šņa, -i = kaut kas birstuošs. Tuōraġs
(= biezpiens) palics tuōds bišsnis.

Biza laiks = karstākais laiks vasaru, kad daudz
kukaiņu, kuši neliek luopiem miera.

Blāġs, adj. = dusmīgs, nesaticīgs. Viņš blāġs cilvēks
nei ar kū navār satikt.

Bļaušnis, -šņa, -i = kušs bļauštas (mīl -ies). Viņš
tuōds bļaušnis, navār apklaūšītis viņ.

Bļāvāt (bļuōvuōt), -aju, -aju = plāpāt. Viņš bļuōvaj
teirus nīkus.

Bļēderis (bļēdērs), -ra, -i = niekuotājiem kā vārduos tā darbuos. Bļēderēt (bļēdēriēt), -eju, -eju = niekuoties. Bļēdērs bļēderej viņ, nei kas naiznuōk.

Blēņdaŕbis (bliēņdarbs), -bja, -i = nedarbis. Pazīstams plašāk.

Blekte (blēktē), -es, -i = neūrums matuos. Šuo vārdu lietu ari netīriģa cilvēka nolamāšanai.

Blēņdze (blēņdže), -es, -i = vazaņķis.

Blēņdzēt (blēņdziēt), -dzeju, -eju = vazāties. Blēņdze blēņdzej apkuōrt.

Blēņst (blēņst), -žu, -su = niekus runāt. Kū tu tuī blēns, tuī navā nei silta nei aūsta.

Bļēra (bļēra) -as, -u = plāpa. Bļērai navā muti viņ oizbuōst.

Bļērit (bļērit), -iju, -iju = pļāpāt. Baidz raizi bļērit.

Bluōdņiēks (bļūdnīks), -a, -u = горшечникъ; kušs braukā apkārt, tirģuodamies ar mālu traukiem.

Blusiņas, -u = kāda smilģu suga,

Blusītiēs (blusītīs), -suōs, -juōs = blusas ķert. Maītiši vokarūs blusās.

Braļa (broļa), -as, -u = brālis. Visvairāk tā nuosauc vecāks brālis jaunāku.

Brālņiēks (bruōlnīks), -a, -u = brālis. Dažreiz tā saka, ja kāds runā par savu brāli, kušs vecāks par runātāju.

Braņdaņs, -a, -u = degvīns.

Braūktuve, (braūktuve) -es, -i = kulstītava. Ari B., L. u. c.

Brāžņa (bruōžņa) -as, -u = drūzma. Iē, kuōda tur bruōžņa!

Bridiēns (bridīns), -a, -u — daudz. Moūsu pļavuōs bridīns ūģu.

Brutulis (brutuls), -ļa, -i = 1) nekārtīgi apģērbies, 2) nekārtīģs, nuolaidģs darbuos. Iī tuōds brutuls: nei šuō, nei tuō.

Būba (boūba), -as, -u — mazrunģs cilvēks. Iī goņ boūba, boūtu da vuōrdu runajs.

Buduļāt (buduļūōt), -aju, -aju = перекапывать.

Budulis (buduls), -ļa, -i = кто перекапываетъ. Buduls buduļaj vusu uōrā.

Bulduris (bulduŕs), -ra, -i — kušs nesapruotami runā. Viņš tuōds buldurs: nei kū navā saprast.

Buliņģis, -a, -i = runga. Ka zviēlu ar buliņgi pa goļvu.

Bullītis, -ša, -i = nuo resna kuoka izcirsta sile, ar kuŗu braukā pa ūdeni kā ar laivu.

Buṁbulis (buṁbuļs), -ļa, -i = 1) kaut kas apaļš, piepūties. Ir goņ buṁbuļs itis talāns; 2) buṁbuļi = purenes.

Buṁbuŗniēki (buṁbuŗniki), u = muižas kalpi. Ari D., L., Sm.

Buṁburis (buṁbuŗs), -ra, -i = stipri drēbēs ietīstijies cilvēks. Ir goņ buṁbuŗs: i daguna uorā naredz.

Burāt (buruot), -aju, -aju = cacare, pļūtīt. Bura, -as, -u = kuŗš slimuo ar caureju.

Buŗģis (buoŗģis), -a, -i = burvis.

Buŗnīt, -nu, -iju — burzīt, vārtīt. Kū tur buŗni tū papīru.

Buŗškis, -ška, -i = tracis. Beja goņ buŗškis iz ilas: vusi saskriēja skatītūs. 2) Truoksnis, kuŗš ceļas, ja kaut kas aizturēts laužas laukā. Buŗškēt (buŗškiēt), -šku, -eju. Beja goņ buŗškis, ka oūdeņs laūzās caŗ matumu.

Buzga, -as, -u = runga.

Bużs, -a, -u = biedeklis, runājuot ar bērniem. Baidz raūduot, cituōdi atnuōks bużs.

Buļbi, -bu = buļbes (Ulm. v.), kartupeļi

Buļļi, -ļu = kartupeļi.

Cabuli, -lu = savādas sniega kurpes, ar kuŗām vecuos laikuos gājuši uz medibām.

Calānka (colaņka), -as, -u = savāda atspuole, ar kuŗu auŗ grīdsegas un citus rupjus audumus.

Ceceris (ceķērs), -ra, -i = kaut kas nuovājējis, sarāvies. Ceceris baŗzs, ceceris cilvēks.

Cēški (ciēški) = bieži. Šūvosar ciēški leist liti.

Cibis (cibs), -bja, -i = cālis. Bērnus milina: munu cibi.

Cilvēciņi (cilvēciņi) -ņū = kāda dārza puķu suga.

Ciņkulis (ciņkuls), -ļa, -i = cinītis. Ari B.

Cīrceņus (ciērciņus) skaitīt = gražuojoties kaktā list, kā tas pie bērniem notiek.

Cīrpele (cīrpeļe), -es, -i = mezģls dziļā. Dzejs saīt, sacārtās cīrpeļē.

Cīrsne, (ciērsne), -es, -i = cirslis (pele).

Cipuļāt (cipuļuot), -aju, -aju = pa druscīņai un pamazām cept. Cipuļaj tik: navaŗ kritni izcept.

Čūkaūši (čoukaūši), -šu = zāles platām lapām staignās vietās (oluksnuos). Ari B., L.

Čuža, -as, -u = pavāja cūka.

Čaburis (čabuŗš), -ra, -i = kuŗš daudz un niekus runā. Ak tu, čaburi, kū tu goņ nasarunaj.

Čādīt, -du, -iju = nekārtīgi sasviest, sparīgi kaut kuo darīt. Čadi tik sinu škoūnī!

Čaga, (čoga) -as, -u = mīksta kāpuostu galviņa.

Čāguris (čāguŗš), -ra, -i = neizveicīgs cilvēks. Iŗ goņ čāguŗš: viņa runā un doŗbūs nei silta nei austa.

Čakaņš, -a, -u = kuoka sakņu kuopums.

Čalava (čolava) -as, -u = vientiesis. Iŗ goņ čolava; smajis par viņu, viņš nei kuò naiztaisa — nasaprūt.

Čapaņš, -a, -u = kaut kas smags, neveikls. Viņš pīdziērs kuò čapaņš nūkrita zemiē. Ari B., L., Sm.

Čapasti, -stu = nuokautu mājas luopu iekšas, nuo kuŗām vāra ziepes.

Čapāt (čopuòt), -aju, -aju = bez kārtības sviest. Čopaj tik kuòpustus mucā!

Čapātiēs (čopuòtīs), -ajuòs, -ajuòs = nekārtīgi jaukties. Viņš čopajās pa tavuòm moņtuòm; 2) neveikli iet, vilkties. Viņš čopajās maņ vusuŗ pakaļā,

Čapa, -as, -u = 1) sauja; 2) kuŗš nekārtīgi kaut kuo dara. Iŗ goņ čopa (nuo čopuòt): nei kuòdas kārtības naziņ.

Čāpuris (čāpuŗš) -ra, -i = kuŗš neveikli iet. Iŗ goņ čāpuŗš: it kuò zūsu tiēviņš.

Čarža (čorža), -as, -u = plāpa, nelabu ziņu paudējs. Viņš iŗ goņ čorža: nei kū pi seūs navai nūturiēt.

Čaūkste (čaukste) -es, -i = mīksta kāpuostu galviņa.

Čava (čova), -as, -u = muļķis. Čova nei kū nasaprūt.

Čavaŗš, -a, -u = puķu un citu mazāku stādu sakņu kuopums; ari ziedu kuopums.

Čiča, -as, -u = mazrunīgs cilvēks. Nu šuo čičas navai i vuòrdu izdabūt.

Čikāt (čikuòt), -aju, -aju = bakstīt. Čikaj, lai zivs bāg!

Čikstīt, -stu, -iju = bakstīt. Čikstiklis, -ļa, -i = krukšis. Panem čikstikli: pačiksti pageles!

Čipslis, -šļa, -i = zaru malkas gabals. Kū tuŗ nu škeļt: čipšļi viņ iŗ.

Čiva, -as, -u = kuŗš mil kā putns čivināt. Čivai nei suòku nei gola.

Čuba, -as, -u = 1) задница, 2) bļūoda.

Čubināt (čubinuôt), -inu, -aju = apkuopt. (Ap)čubini traūkus

Čūkātiēs (čūkuôtis), -ajuôs, -ajuôs = 1) pūlētis, rūpētis. Viņš čukajās pa muōjuôm; 2) plēstis, juokuoties. Puīši un maītas čukajās. Ari B., L., Sm.

Čuknīt, -nu, -iju = bakstīt ar kaut kuo.

Čūksts, -a, -u = задница. Dūd pa čukstu! — Čūkste B.

Čulka, -as, -u = uzrampums. Ari B., Sm. Nabeřz uōdu: redzi jōu čulkas ceļās.

Čuņčuris (čuņčuirs), -ra, -i = cilvēks, kuřš mil stipri apgērbties. Atneīm taīm čuņčuraīm driēbes, cituōdi viņš nūsmaks!

Čupātiēs (čupuôtis), -ajuôs, -ajuôs = drūzmētis. Dziņ kas šudiņ pař svātkīm: cilvēki čupajās viņ. Ari B., L.

Čura, -as, -u = pele.

Čurāt (čuruôt) -aju, -aju = kaut kuo tādu cept, kas sprēgā.

Čurināt (čurinuôt), -aju, -aju = bērnū valuodā mīzt.

Čuřkste (čuřkste) -es, -i = strautiņš.

Čuslis, -šļa, -i = sūnēklis.

Čuša, -as, -u, = задница. Dūd viņaīm pa čušu!

Čūža (čouža), -as, -u = klizma. Nu viņš čoužā: naziņ kuō uōrā tiks.

Da = 1) līdz, 2) jel, 3) pie. 1) Aj da meža. 2) Struo-dajs da. 3) Dapiērk. 4) Kū da tu dori = что же ты дѣлаешь.

Dadasi, -su = kāda puķu suga, tieviem, mīkstiem kātiem, dzelteniem ziediem, aug ceļmalās. Dedestiņi L.

Dalzāt (dolzuôt), -aju, -aju = nemierīgi kustētis.

Dalza (dolza), -as, -u = nemierīgas dabas cilvēks, nerātnis. Dolza, voi baģsi dolzuôt?

Daņga (doņga), -as, -u = 1) sitamais, 2) plur. -as = nelīdzena vieta.

Daņgāt (doņguôt), -aju, -aju = truokšņaini daudz. Doņqaj ař doņgu pa goīdu! -tiēs, -ajuôs, -ajuôs = braukt ar truoksni pa nelīdzenu vietu. Kura (= куда же) tu doņguōs: voi vusā pasauliē var dziērdiēt!

Darda (dořda), -as, -u = pļāpa, šaubīgu ziņu paudējs. Viņš tuōds dořda: navāř ticiēt.

Dažur = dažā vietā. Dažur vēl snigs redzams.

„Debess (dēbess) viņu zin“. saka, ja par kaut kuo nezin nekuo teikt..

De gum s (dagums) -a, -u = zema vieta pļavās.

Dēle (diēle), -es, -i = dēls. Šuo vārdu vairāk lieto, ja runā par dēlu kā par miluli; turpretim — ari mazliet vulgarā nuokrāsā.

Didināt (didinuot), -inu, -aju = drebēt nuo aukstuma, zuobus klabināt. Kū tu didini, voi tev solst?

Diēgt (diġt), -dzu, -dzu = taisni skriet. Viņš didza pār teirumu iz mousim

Dirbināt (dirbinuot), -nu, -aju = sikiem rikšiem braukt. Es dirbinu, dirbinu: labi, ja vokarā nūtikšu muojuos.

Dirsalī, -lu = cilvēka izkārņijumi.

Dirselis (diršēls) -ļa, -i = ātras dabas cilvēks. Ir goņ diršēls: ķer itū, ķer tū, голу golā — nei siļa nei austa

Dirsu atsist = atsacīties uz īsāku jeb garāku laiku kaut nuo kā. Gūs pina vaira nadūd: atsit nu diršu.

Dracīt, -cu, -iju = rāt, bārt. Skūluotājs dracija skūlas bārnus.

Drāslis (druōslis), -šļa; -i = nerātnis. Druōslī, voi boūsi mirā.

Draūzs, -a, -u 1) dzimtā spalva, kuŗu putni atstāj ligzdā, kad ligzdu atstāj. 2) blaugznas matuos.

Drebelīgs (drebelīgs), adj. = ākstīgs. Drebelīgs cilvēks.

Drebes kuļt (driēbes kuļt) = drēbes ar tam nuolūkam pagatavuotu vāli dauzīt, lai panāktū tuo pašu, kuo caur rullešanu.

Dreilis (dreils), -ļa, -i = nerātns bērns. Dreilī, voi boūsi mirā!

Drimala, -as, -u = drusciņa. Dūd maņ drimalu maizes!

Drimēt (drimiēt), -mu, -eju = kustēt. Ciēlaņ, ciēlaņ akmini, bet tis i nadūmaja drimiēt.

Drukstīt (droūkstīt), -kstu, -iju = rāt. Droūksti bārnus, lai aūg gūdiģi cilvēki.

Druņsks, -a, -u = smalkums, druska. Mizu druņski. Druņskaīns = sasmalcināts. Druņskaīns tuōrags.

Druva (drova), -as, -as = atmata; nuora, apaugusi nelielu zāli.

Dūdas (doūdas) -du = muzikas instruments vecuos laikuos. Pagatavuots no cūkas pūšļiem un niedru stabulītēm.

Dūlis (douls) -ļa, -i. Dūli taisa karstā vasaras laikā, lai sargātu mājas luopus nuo uodiem un dunduriem. Izruok bedri, sakur ūguni, aplāj tuo ar skujām vaj sūnām, lai liesmas netiktu laukā; tā ceļas auksti dūmi.

Duōbele (dūbeļe), -es, -i; duōbulis (dūbulis) -ļa, -i = bedre, неглубокое углубление.

Duōlītis (dūlītis) -ša, -i = spainītis bez uosām (= turētavām).

Dupuris (dupuirs), -ra, -i = kaut kas īss un resns. Ir goņ dupuirs itis buōrkans.

Dute, (dute), -es, -i = neass ieruocis. Itis nāzs teirs dute: neimoz nakūž.

Duzāt (duzuōt), -aju, -aju = bēdāties, būt par kaut kuo satriektam. Viņam nūtikuse nalaime: duzaj viņ.

Dusaīmi, -mu = pelējumu smaka.

Dvaka (dvoka), -as, -u = nelaba smaka.

Dzādze (dzādze), -es, -i = 1) sīks, izkaltis, vājš cilvēks. 2) kuřš maz ēd. Ir goņ dzādze: nei ad, dreiz miērs.

Dzanīt, -nu, -iju = apcirst zarus. Dzoni eglei zorus!

Dzāšlans, -a, -u = krāns durvīņas.

Dzelzis (dzēlzs), -za, -i = утюгъ.

Dzelzs nātres (dzēlzs nuōtres) = dzēliģu nātru suga.

Dziēzna (dzizna), -as, -u = sarma uz mitru telpu sienām žīemu.

Dziēznāt (dziznuōt), -aju, -aju = apsarmuot telpā žīemu. Pograbaņ sīnas dziznaj.

Dzirenis (?) (dziriņš), -na, -i = jērs, kuřu dzirdina ar quovs pienu, ja aitari trūkst piena.

Dziřka, -as, -u = žūpa. Ir goņ dziřka: dzeř dinu i nakti.

Dziřkstele (dziřksteļe), -es, -i = mezģls, mazs sareģģjums dziģā,

Eceklis (ečēklis), -ļa, -i = ecešas.

Eļles kāsis (eļļes kuoss), -ša, -i = ļauns, nekrietns cilvēks. Eļles kuošs tuōds: nei kuō beistās nei kaunās.

Endzeliņš, -a, -u = mazais ruokas pirksts (Ļauduonā).

Erzeļa (iērzeļa) paūti = sēģu suga, aug pavasari; čemuraina izskata.

Ēstiēs (iēstis), -duōs, -duōs = nuobaruoties, treknam palikt. Sovans labi adās. Nūiēdis vepris.

Gaiļi, -ju; gaiļu laiks = laiks pēc pusnakts, kad gaiļi sāk dziedāt.

Gais (gols), -a, -u = 5—5^{1/2} uolektis audēkla pie aušanas.

Galdēt (galdēt), -du, -ēju = sk. sagaldēt.

Gaņga (goņga), -as, -u = kuņš muļķības runā. Gaņgāt (goņguot), -aju, -aju = muļķības runāt. Goņga, voi puorstuōsi goņguot!

Garaimi, -mu = pie kulšanas pirmie salmi, kuņus nuoņem nuo klājiena bez smalkumiem — tirus.

Garais kāsus (garis kuōss) = bīstams kāsus (= klepus).

Gara putra = šķidra putra.

Gašīgi, adv. = 1) nuo sirds. Gašīgi smītis. 2) ar apetiti. Gašīgi iēst.

Gašīgs, adj. = smeķīgs. Gašīgs iēdiņš, gašīgs dziēriņš.

Gaūga, -as, -u = gaugāt (gaūguot), -aju, -aju = sk. gaņa, gaņgāt.

Glemt, (glēmt) -žu, -zu = 1) netīrumus tīrīt. Glemt uorā vusus našus nu ustabas. 2) sk. gvelst.

Glemdē (glēmdē) -es, -i = kaut kas vecs, nuovazāts, netīrs, salīdzinuo ar tuo, kāds tas bij jauns. Itis nāzs teirs glemdē.

Glūna (gloūna), -as, -u = nuoslēpumains cilvēks, kuņš nuovēruo visu, lai uzreiz iekaņuo tu sev kādu labumu.

Gņauba, -as, -u = kaut kas mazs. „Gņauba, voi vilksis nu kuōju apuškas nūst!“ saka uz mazu bērnu.

Graudēt (graudēt), -ēju, -ēju = šaut, taisīt šāvienam līdzīgu truoksni. Pārkuņš graudeja.

Grāzties (gruōztis), -žuōs, -zuōs = smaģi, sparīgi apsēsties, spiesties. Gruōzās tik: salaūza krāslu.

Graūze (graūzē), -es, -i = колея.

Gražu slōta (slōta) = sluo tai līdzīgs zaru saaugums pie bērziem un alkšņiem. Ar gražu sluo tām baida ietiepīģus, nerātņus bērņus — gražus.

Grebeze (grēbēzē), -es, -i = kaut kāds stipri liuo tuos rīks. Telvēķis tuōds grebeze.

Grene (grēņē), -es, -i = guovju izkārņijumu čupa.

Griēze (grīze), -es, -i = 1) arkls ar nažam līdzīgu lemešu druvu uzāršanai; 2) druva (= nuora, atmata), kuŗu uzaŗ.

Gruòdis (grùds), -žu = வழி.

-Gruòds (grùds) = stipri savērts, savits. Priēd (= vērp) grūdu dzeji!

Grūslis (groūslis) -šļa, -i = kartupeļu biezputra.

Grūsnīca (groūsnīca) = -as, -u = grūsnēja guovs vai ķēve. Pie citiem kustuoņiem nav parasts lietuoť šuo nuosaukumu.

Guòdīt (gùdīt), -du, -iju = šuo vārdu lietuo pa laikam „guodināt“ nuozīmē, pa laikam — pretējā: apsmiet, nuolamāt. Tod gūdiju goņ viņu: nazinaja kū darīt nu kaūna.

Guļņa, -as, -u = (kāda nuozīme?) Mežu puòrdūt guļņā.

Guņzītīs (guņzītīs), -zuòs, ijuòs = lauzītīs. Kū tu guņzīs: suòpiēs vādaŗs.

Gunīt, -nu, -iju = stingri uzraudzīt. Gunij, lai bārns napazòd!

Guņstārpe (guòrnstārpe), -es, -i = vieta starp gurniem.

Gvelzt (gvēlt), -žu, -zu = nepieklājības, muļķības runāt.

Ģiēgelis (ģiēģis), -ļa, -i = ķieģelis.

Ģīga (ģeiga), -as, -u = kuŗš nepatīkami spēlē. Ģigas (ģeigas), -u = kaut kāds nepatīkamu skaņu muzikas instruments. Ģīgāt (ģeiguòt), -aju, -aju = nepatīkami spēlēt. Ģeiga, voi baģsi raģzi ģeiguòt iz tuòm ģeiguòm!

Ģilštīks, -a, -u = juoks. Ka radzātu, kas tuŗ pār ģilštīku beja.

Iējavs (iļavs), -a, -u = ieģāvums (Ulmaņa vārdn.)

Iēradīt (iŗadīt), -du, -iju = ieradināt. Navāģ bārns iŗadīt sliņķuòt.

Iēģaŗdināt (iģaŗdinuòt), -inu, -aju = izlutināt ar gardumiem, kairināt ar gardumiem, ieduoduot pā drusciņai. Iģoŗdini viņ viņu: nāriēsi piēc (=vēlāk) atkaūtīs.

Iknāt (iknuòt), -aju, -aju = sist, pērt. Iknaj pa mugaru.

Ikucis (ikucs), -ca, -i = lielais pīrksts, iķšķis. Paruòdi viņam aŗ ikuci.

Ite (itē) = šeit, здѣсь.

Itis = šis, (Pēc krievu parauga) этотъ.

Itā (ituò), (krievu этакъ) = šā.

Itāds (ituòds), (krievu этакимъ) = šāds.

Iz = 1) nuo, 2) uz. Atradu iz ceļa. 3) rakstu val. iz. Izīt.

Izāvīt (izuòvīt), -vu, -iju = izmulķuot. Izuòvi viņu, lai viņš beistās teūs.

Izbrīvēt (izbreivēt), -eju, -eju = atsvabināt. Izbreivej viņu iz stuñdu lai viņš var oizīt leidz māns.

Izčaūkstēt (izčaūkstiet), -stu, -eju = tukšām kāpostu galvām izaugt.

Izčuřkstināt (izčuřkstinuot, -inu, -inaju = izcept. Izčuřkstinī gaļu!

Izēdas (izādas), -du = ēdienu atliekas, druskas. Apciērknī vaira tik peļu izādas. Coūku siliē tik izādas.

Izkārpēt (izkuōrpiēt), -pu, -eju = (Ulm. v.) izkurtēt.

Izkuļs, -a, -u = birums. Šūgod rudzīm lobs izkuļs.

Izmērnēt (izmiērniet), -nu, -eju = izdilt nuo bada. Izmiērnejs suñs.

Izpera (izpara), -as, -u = lapainu bērza žaģaru sluota priekš pāršanās pirtī.

Izpūlēt (izpuōliēt), -eju, -eju = выхлопотать. Viņš izpuōleja sev daudz lobumus.

Izpuřkšt (izpuōřkt), -šku, -šku = nekārtīgi uz visām pusēm izliekties. Mañ moti guļut izpuōřka.

Izraģāt (izroģuot) -aju, -aju = 1) sajaukt. Viņš izroģaja vusas litas. 1) līdzenu vietu padarīt par nelīdzenu. Viņš ar zuōbakīm izroģaja greidu.

Iztiēpiņa (iztūpiņa), -as, -u = ietiepīgs bērns, kuřš izlietuo raudas un c. bērnišķīģus līdzēķļus, lai kaut kuo priekš sevis iekaģuotu.

Izvaiķšīt (izvaiķšit), -šku, -iju = izdzīt, iznīdēt. Izvaiķši viņu, lai it, nu kurenēs nuōcs.

Jakarēt (jakariēt), -eju, -eju = jaukt, maisīt. Jakaris (jakaŗs), -ra, -i = jaucējs, maisitājs. Jakari, kù tu tuŗ jakarej?

Jaūnedeļa (jaūnedeļa), -as, -u = nākuošā nedeļa. Atnuōks jaūnedeļa, boūs citi doŗbi.

Jilināt (jilinuot), -inu, -aju = griezt ar neasu ieruoci. Kù tuŗ jilini, panēm osuōku nāzi!

Jis = viņš. Es, tu un jis īsam pastaģuotūs.

Juòzīt (jūzīt), -zu, -iju = 1) pērt. Jūzi pa mugaru! 2) ātri skriet. Viņš jūzija ka jūzija: dreiz beja kluot.

Jukaîmi, -mu = ar pelavām un citiem smalkumiem sajukuši salmi.

Jukas, -u = skat. jukaîmi.

Kabadze (kabadze), -es, -i = izkalusi vecene, nuoliesējusi guovs, aita. Kas tuōdu kabadzi piērks: kaūli un uōda viņ it.

Kabināt (kabinuōt), -nu, -naju = kaut kuo ar āmuru dauzuot izlabuot, sataisit. (Sa)kabini krāslu!

Kabucītis (kabucīts), -ša, -i = vecs kažuociņš.

Kabuzītis (kabuzīts), -ša, -i = mazs šķūnītis.

Kačkus sist = ruotaļa, kuŗu izpilda šā: Pagalmā, uz līdzenas vietas apzīmē četrstūri, kuŗu sauc par Rīgu. Katram ruotaļas dalībniekam vajadzīga nūja, ar kuŗu sist un par vi-
siem — viens kačks — pāris pirkstu gaŗuma sprungulītis, asi apdrāstiem galiem. Ruotaļas sākumā abi met nūjas, kuŗš tālāk aizmet, dabun tiesību pirmais sist kačku. Kačks jāmet uotram dalībniekam atpakaļ uz Rīgu: ja iemet, dabun tiesību sist, ja ne — sit pirmais. Ruotaļa duod uzvaru vienam par uotru.

Kaisakls, -a, -u = barībai nederīgas zāles, salmi u. c., ar kuo kaisa luopu kūtis luopu guļu vietas.

Kājmines (kuojmēņes), -ņu, = traipēkļi, netīrumi, kuŗi paliek uz grīdas nuo netīrām kājām.

Kakarbiksis (kakarbikss) -ša, -i = skrandainis.

Kakarētīes (kokariētīs), -ejuōs, -ejuōs = привязаться. Kakarejīs viņām kluōt!

Kakarņiēks (kakarņiks), -a, -u = 1) sega, kuŗa nuo lupatām austa. 2) cilvēks, kuŗš pērk lupatas.

Kākāt (kākuōt), -aju, -aju = cacare.

Kaļa staŗpa (stoŗpa) = pie māju celšanas — vieta, kur viens baļķis gulst uz uotra.

Kale (kaļe), -es -i = сумка.

Kalināt (kalinuōt), -nu, -aju = 1) dzelzi rūdīt, 2) -iēs (is) = uoglēm kvēluot. Viēl ugļi kruōsnī kalinās, bet dreiz izdziss.

Kalmaks (kolmaks), -a, -u = kaut kas liels. Ziŗgs kuō kolmaks.

Kaltaža, -as, -u = nuoliesējis. Ir goņ kaltaža: kaūli un uōda.

Kaltes, (kaltes) -šu = dēļi, uz kuŗiem rijā graudus žāvē.

K a m ē t (kamiēt), -mu, -eju = sapelēt, samaitāties. Pa-
skotīs, voi mīlti nasuoķ kamiēt!

K a m s a (koṃsa), -as, -u = nerīša. Ak tu koṃsa, ād,
ād un otkalit ād!

K a m s ā t (koṃsuōt), -aju, -aju = rīt. Kū tu koṃsaj
tik daudz.

K a m u ō ļ ā t i ē s (komuļuōtīs), -ajuōs, -ajuōs = pa zemi
vārtīties, tā ka citus kavē darbā. Komuļajās pa kuōju apušku.

K a n c i s (kaṃcs), -ca, -i = plāns maizes riecīens.

K a p a i m i, -mu (kopaīmi) = kaut kāda augu barība,
saka pāta luopu baruošanaī.

K ā p e k l e s (kuōpēkles), -ļu = vienkāršas kuoka trepes.

K a p e r l e (kapeṛlē), -es, -i = tupele, veca kurpe.

K a r a c e (karace) -es, -i = nemierīga vista, kuṣa kliez
un klukšt, kas nuozīmējuot, ka vista maz uolu dējuot. Karace
nadiēj, klukšt viņ.

K a r ā t a v a s (koruōtavas), -vu = качели

K a r b u l i s (koṛbuļs), -ļa, -i = priedes skalu gruozs.
Panem koṛbuli, īsam kaṭtupeļu lasītu!

K a r i n ā t (karinuōt), -nu, -aju = ķircināt, kairināt.
Karini suni ar gaļas smoku.

K a s s (koss), -a, -u = brūces apkaltums, turpretim pa-
zīstamā slim. kasus, niezus, še nosaukta tikai niezs (nīzs).

K a ū l a ž a, -as, -u = izdilis cilvēks. Itis kaūlaža dreiz
miērss.

K a ū s v a, -as, -u = 1) asa mugura pie luopiem. Ziṛgaṃ
kaūsva nūbaṛsta. 2) Kalniņš pļavās, purvuos.

K a v a (kova), -as, -u = suḡa, dzimta. Viņš nu nalobas
kovas.

K a z v i j i (kazveji), -ju = kāds stīgu augs.

K i k i n ā t (kikinuōt), -nu, -aju = pie sevis smieties. Kū
tuṛ kikini!

K l a b s t ē t (klabstiēt), -stu, -eju = nevienādi klabēt.
Mašiṃs klabst viņ: skrouves izdilušs.

K l a i g a, -as, -u = 1) kliezīens. 2) kuṣš mīl klaiḡāt.
Iṛ goṃ klaiḡa: mīra neīmoz navā.

K l a j a p u t r a = šķīdra putra.

K l e m s ē t (kleṃsiēt), -eju, -eju = rīt. Kleṃsej kuō
coūka.

K l i k u č i r a u n = (Ulmaņa vārdn.) klukucis.

Klīm bucis (klīm bucs), -ca, -i = neliels apgrazīts gaļas gabals.

Klīvāt (kleīvuôt), -aju, -aju = klejuot. Viņš vusu dinu kleīvaj pa mežu.

Klūgātiēs (kloūguôtis), -ajuôs, -ajuôs = ar truoksni braukt, iet. Kū tu tuī kloūgajīs: navār neīmoz guliēt.

Kluinīt, -nu, -iju = daudz un lieliem malkiem dzert. Viņš kluina aūstu oūdeni.

Klukste (klukstē), -es, -i = šķ. karace.

Kluñcināt (kluñcinuôt), -nu, -naju = laistīt kaut kādu šķidrumu pa trauku nuo vienas puses uz uotru.

Kluñkšēt (kluñškiēt), -šku, -eju = burbuļuot, mutuļuot pa kādu trauku, ja trauku krata.

Kļafka, -as, -u = kaut kas zems, riebīgs. Es tuōdu kļafku nei aci navaru īraudzīt.

Kļāustīt, -stu, -iju = kaut kuo šķidru ar karuoti ēst. Kļāusti putru!

Knēdze (kniēdžē), -es, -i = vājš, izkaltis cilvēks. Eists knēdze: naziñ kuō viēl paīt var.

Krainīt, -nu, -iju = nuosmelt nuo virsus. Kraini kuñkuļus, kriējumu nu pina viērsa!

Krāmpas (krompas), -pu = sarecējumi, kuņi ruodas mutē klepujuot.

Kraipāns, -a, -u = lamu vārds, ar kuņi stiprākais nuolamā vājakuo. Kraipān, nadūmaj ar mani īsuōkt.

Kraistīt, -stu, -iju = skt. krainīt.

Kratas (krotas), -tu = trīsas. Krotas nuōk: solst.

Kratņa (krotņa), -as, -u = 1) nerātnis. Krotņa, voi boūsi mīrā! 2) vecs, netīrs, nederīgs drēbes gabals. Met tū krotņu aiz sātas, lai poust!

Kraūce (kroūcē), -es, -i = ciņaina un celmaina vieta. Muižas kroūciēs daudz ūgu.

Kraūlis (kraūls), -ļa, -i = krauja, upes, ezera krasts.

Krava (krova), -as, -u = nemierīga guovs. Īt kuō krova: naleik i cituōm gūvīm mīra.

Kraveši (krovēši), -šu = ledus gabali un citi nelīdzenumi ziemu uz ceļa.

Krecināt (kreçinuôt), -nu, -naju = klepuot. Viņš krecina viñ: dreiz miērss.

Krēkt (kriēkt), -ēcu, -ēcu = smieties. Kriēc viñ: reitu raūduōsi.

Kremele (krēmeļe), -es, -i = lieks piešuvums pie sieviešu bruņciem, kādus mēdza šūt vecuos laikuos.

Kremlē (krēmlē), -es, -i = bruņču apakšējā mala.

Kreņcele (kreņčeļe), -es, -i = ķekars. Nūraūn sār-
muškai ūgu kreņceli!

Krētes (kriētes), -šu = грива.

Krēsls (krāsls), adj. = krēslā tīts, patumšs.

Kreslis (krēslis), -ļa, -i = uz ragavām uzsienama un atkal viegli atraisama atzveltene, līdzīga kamanu atzveltenei.

Kriji, -ju = 1) savādas tītavas. 2) liepas miza vis-
apkārt kuokam nuoplēsta.

Krika, -as, -u = kuņš mil bieži smieties, turklāt
skaļi, asi.

Krikumi, -mu = smalkumi, druskas. Tuōraga
krikumi.

Krimūda, -as, -u = kāda sēne — cietu gaļu.

Krinuōliņi (krinuliņi), -ņi = savādi bruņči vecuos
laikuos, ar dažādiem apšuvumiem.

Krinuolis (krinuls), -ļa, -i = pastīvs apšuvums
bruņciem pa apakšējuo malu, lai tuos padarītu kuplus, kādus
vecuos laikuos šuva.

Kript, -stu, -pu = sastingt. Šudin aūsts laiks: rūkas
jōu suōk kript.

Kristiņga = krustiski. Sasit kūkus kristiņga.

Kritums, -a, -u = zaudējums. Viņam liļs kritums:
ziņgs nūspruōga.

Krukniēt (krukniēt), -nu, -eju = salikušam sēdēt. Kū
tu krukni: suōks suōpiēt kroūts.

Krusti, -stu = krustceļi.

Kubuliņi, -ņi = kāda puķe pļavās — ziliem zie-
diem, kuņu auģšējā mala platāka labi vien par dibenu.

Kudurītis (kudurīts), -ša, -i = šķūnītis, taisīts nuo
stāvus saslietiem kuokiem un appīts ar žagariem.

Kūkāt (koukuōt), -aju, -aju = pusaizmigušam sēdēt un
nemanuot klanīties. Kama tu koukaj iz krāsla: gulštis gultā.

Kukināt (kukinuōt), -nu, -aju = dzeguzes kūkuo-
šanai līdzīgi smieties.

Kukuļmaize (-maize), -es, -i = saldskābmaize, kuņu
cep nuo bīdelētiem rudzu miltiem.

Kulcināt (kulcinuōt), -nu, -aju = sīkiem rikšiem
braukt. Kulcinu, kulcinu: navaļ golā viņ tikt.

Kulināt (kulinuôt), -nu, -aju = samaisīt, kult. Ūles
boļtumu un dzaltanumu kulinu (= maisu, lai savienuojas).
Svistu kulinu.

Kulkstēt (kulkstiēt), -stu, -aju = burbuļot, mutuļot
caur šauru caurumu nuo kāda trauka. Oūdeņs kulkst, caļ
buteles koklu skridamš.

Kulstiklis, -ļa, -i = rīks, uz kuŗu uzliek linu sauju
kulstuot.

Kuņi, -ņu = nuopļautu rudzu apakšējie gali.

Kūpenis (?) (koupiņš), -na, -i = rūpedis.

Kurcaimi (kuorcaimi), -mu = (Ulmaņa vārdn.) kur-
kuļi. Vaŗžu kuorcaimi.

Kuoka kajas (kūka kuojas) = ходули.

Kuorica (kūrica), -as, -u = spāre, kuŗa taisīta nuo
kuoka ar visu sakni izlausta. Atruodamas vēl pie šķūņiem
un vecām kūtim, kuŗām lubu jumti. Jā negadas kuorica ar
sakni galā, tad iedzen apakšas galā tapu, lai būtu kur, tā
sauktuo, lubstāvu uzlikt.

Kuōža (kūža), -as, -u = ēdamais. Loba kūža.

Kurkstēt (kurkstiēt), -stu, -aju = gaŗi kurkt.

Kustuōņa (kustuņa), -as, -u = dažādi mazi spārņaini
kukaiņi, kā: uodi, knišļi u. c. Gūs paleik namirīgas: kustuņa
suok iest.

Kutuņāt (kutuņauôt), -aju, -aju = pamatīgi salasīt,
nuoplūkt. Coukas kutuņaj graūdus, zuōli.

Kvēlitiēs (kvielītis), -uōs, -juōs = kvēluot (dziestuoť).
Ūgli kruōsnī kvālās: dreiz dziss.

Kveļle (kveļle) -es, -i = bruņču augšējās malas ap-
šuvums.

Kvēpelis (kviēpeļs), -ļa, -i = netīrīgs cilvēks.

Kvēpis (kviēps), -pja, -i = netīrīgs cilvēks. Ir goņ
kviēps: kaūns skatītis.

Kvērnēt (kviērniēt), -nu, -aju = bez vajadzības, bez
labuma gaidīt. Kū tu kviērni, neikū napanuōksi!

Ķauce (ķauce), -es, -i = spuolite, kuŗu ar uztītu dziju
liek atspuolē. Kaūces spūliēt = uztīt dziju uz ķaucēm.

Ķelderī (ķelderī) -ru = veci vienkārši svārki. Apveļc
savus ķelderus: isam struođuot!

Ķelksnis (ķelksnis) -šņa, -i = nesekmīgu, nenuozī-
mīgu uzstāšanuos cilvēks. Itis ķelksnis tikpat kuō mozs bārns
neiku navar padarīt.

Ķēmpēris (ķēmpērs), -ra, -i = neveikls. Īt kuō ķēmpērs; struōdaj kuō ķēmpērs.

Ķēpete (ķēpēte), -es, -i = kušs ēduot daudz ņem karuotē. Ķēpete, tu aizreisis, naņdams tikdaudz karūtiē.

Ķēpa (ķāpa), -as, -u = kartupeļu biezputra.

Ķēfvele (ķēfvele), -es, -i = kaut kas sarāvies. Uōbuls sakalts ķēfveliē.

Ķēzsis (ķēzsis), -ža, -i = gruozs, kušs nuo kārklū rikstītēm pīts.

Ķēves (ķievēs) pupi = kāda sēne pavasarī, iegarenāka kā ērzeļa pauti.

Ķēvka (ķāvka), -as, -u = pamazinamā forma nuo ķēve, ķēvīte.

Ķikste (ķeikste, rakstu val. čikste) = 1) meža ābele, meža ābeles auglis; 2) kāda puķe uz lauka, kušai lapas čikst, ja viņu burza pa pirkstiem.

Ķilis (keils), -ļa, -i = kuilis.

Ķiltais, -a, -u = izkaltis, nuoliesējis. Itis kiltais dzeiz spruōgss.

Ķīrcināt (ķīrcinuōt), -nu, -aju. Bārns kuōjas, izbuōzs nu driēbītiēm, ķīrcina.

Ķūrpele (ķūrpele), -es, -i = skat ķēfvele.

Ķūrsis (ķūrs), -ša, -i = čurkste.

Ķuze (ķuze), -es, -i = mēsli, netīrumi. Viņam naūdas kuō ķuzes. Izteiri tū ķuzi!

Lāceklis (luōceklis) -ļa, -i = nuomīdīta vieta ladībā vai zālē.

Lāča augšenes (luōca aušķeņēs) = savāda aveņu suga; melnas uogas.

Lāgadība (luōgadība), -as, -u = klizma, nelaime. Tāva najōūt: boūs iz ceļa kuōda luōgadība notikuss.

Laicīnātiēs (laicīnuōtīs), -nuōs, -juōs = kavēties. Kū tu tik ilgi laicinis: struōdaj!

Laiška, -as, -u liešķere.

Lakši, -šu = kaut kādi augi taukāms lapām. Īr goh lakši itī kuōpustī, ziērņi, buōrkani.

Lamiēns (lomiņs), -a, -u = lamu vārds. Viņam daudz lomīni podumā.

Lāpas, -pu = savādas kuoka ecešas.

Lāpnīeks (luōpnīks), -a, -u = skruoderis, kušs pavājš savā aruodā, lāpītājs.

La ū p ī t, -pu, -iju = mizuot. La ū p ī u ō b u l u s (= kar-
tepeļus).

La ū s k a, -as, -u = что нибудь облияное. Itis goīds
teirs laūska: nei vairs kruōsas nei kuō.

„La ū s k a p u ī k a“, saka, ja dzird salā ledū, kuokus
vai kuo citu nuo aukstuma plīstam. Tūr situot lauska puika
ar pātadziņu.

„La ū s k i s s p e ī r“ = tas pats nuotiek, kas pie lauska
puikas, tikai šeit darbuojas pats vecais lauskis — sals.

La ū s k ā t (laūskuōt), -aju, -aju = лиять. Viņam rū-
kuōm uōda laūskaj.

La ū z s, -za, -u = vieta mežā, kur daudz laustu un ar
saknēm izgāstu kuoku.

La ū z u m s, -a, -u = neveikls cilvēks. It kuō laūzumš,
vusu apguōž.

Le c a ņ s (lacaņš), -a, -u = gabals. Biza pīna, taūku,
svīsta lacaņš.

L e c a s (lācas), -cu = masalas.

L e c i n ā t s p i e n s (lacinuōts pins). Lecinātu pienu dabūn
šā: sarūgušu pienu savāra, tā ka tas atdalas nuo sulas, pēc
tam salej spainī, uzliek vāku, apgāž spaini tā, ka sula nuotek;
paliek lecināta piena gabals — lecans.

L ē d z e r k s t i s (liēdzērks), -šu = kāda zāļu suga.

L e i t ī t (laitīt), -tu, -iju = ārstēt ar pūšļuotāju līdzekļiem.
Rogu Anne viņu laītja.

L e i t ī t i e s (laitītis), -tuōs, -ijuōs = kūtri darbu strādāt.
Voi nabaigsi laītītis: tuō jōu moūžīgi natiksi golā!

L e k m e n i s (lēkmeņš), -ņa, -i = staigna pļava.

L e k s ē t (lēksiēt), -eju, -eju = rīt ar steigu. Leksej kuō
coūka — dzeivū viņ.

L ē k š a (liēkša), -as, -u = 1) netūrumu picīņa. Viņam
liēkša motūs. 2) netūriģs cilvēks. Lēkšt — sk. Aplēkšt.

L e k š a, -as, -u = nuobaruojusies cūciņa: trekna, mīksta,
apaļa.

L ē n a (lāna), -as, -u = plēve. Taūku lāna.

L e ņ d e r i s (leņdērs), -ra, -i = sētai līdzīģs ierīkuojums
priekš zirgu piesiešanas, vietās, kuņas pastāvīgi apmeklē
braukšus.

L ē n s (lāns), adj. = slinks. Viņš ir lāns cilvēks: nagrib
neimoz struōduōt.

Leperēt (lepeṛiēt), -eju, -eju = kustēties. Kūkim lopus leperej.

Lepeste (lepeṣtē), -es, -i = luocītava pie kājas pēdas.

Lepēt (lepiēt), -eju, -eju = lakt. Sunešs lepej pinu.

Lepete (lepeṭē), -es, -i = kaut kas neparasti plāns. Šudiņ maize nājzdevās: lepetes viņ iznuōca.

Lēveris (liēvērs), -ra, -i = r) lamu vārds, kušs nuorāda, ka apgērbis nuolamātam nepieklājīgs, salīdzinot ar nuolamātāja apgērbu. 2) Plāns apgērba gabals.

Leze (leṣē), -es, -i = vazaņķis (attiecuoties uz kādu gadījumu), ar dubļiem, rasu nuovārtījies. Leja liti: viņš puōrnuōca kuō leze muōjuōs.

„Liēla Diēva kalpuōšana (lila Diva kolpuōšana)“, saka, ja daudz, sevišķi ārkārtēja, darba, kā mēdz būt uz liekiem svētkiem, guodībām u. t. t.

Liēlais aīkls (lilis oīkls), -a, -u = ильгъ.

Līknīte (leiknīṭē), -es, -i = vieta starp diviem uzkalniņiem.

Līkuīms (leikuīms), -a, -u = io—ii uolektis gaīš audekla gabals (gaīšums atkarajas nuo šķērumu gaīsuma) pie aušanas.

Līmbāt (līmbuōt), -aju, -aju — skriet. Skotīs, kuō viņš līmbaj.

Līnāt (linuōt), -aju, -aju = ubaguot, aizņemties. Viņš īt linuōdaīms

Līngāt (līnguōt), -aju, -aju = gaīriem suoīiem iet. Viņš līngaja — un dreiz beja pi moūsīm kluōt.

Linus platīt = linuš izklāt uz tīruma balināšanai.

Lipeīri (lipēri), -ru = kartupeļu suga.

Lizētiēs (liziētīs), -ejuōs, lizejuōs = slidināties.

Lubraks, -a, -u = neveikls cilvēks, kušam visur aizķēras. Lubraks tuōds, kuī tev goī acs: voi tu mežā aūdzs!

Lubstāvs, -a, -u = baīķis, kušs atbalsta uz jumta lubas, ja tās nav piestiprinātas ar naglām.

Lūkažas (loukažas), -žu = maza bērna raudzības.

Luīcka, -as, -u = vazaņķis (-ķe). Īt kuō luīcka caūru dinu apkuōrt.

Luīte (luīṭē), -es, -i = pātaga. Sadūd ziīgam ar luīti!

Lupatlasis (lupatlass), -ša, -i = r) kušs pērk lupatas. 2) skrandainis.

Lupatniēks (lupatniks), -a, -u = kuņš pērk lupatas.

Luòki (lūki), -u = četri četrstūriski sanagluoti kuoki, kuņus liek uz ragavām, ja vajag kņaut platu vezumu.

Lutīt, -iju, -iju = atsavināt nuočiept. Īsam iz ziernīm puókšu lutītu!

Ļarġa, -as, -u = kuņš nepieklājīgi runā. Ļarġa, voi tev kauna navā?

Ļarġāt (ļarġuot), -aju, -aju = nepieklājīgi runāt, plāpāt.

Ļekas (ļekas), -u = tecīņi. Viņš laida ļekas vaļā — un beja pi māns kuó visuls.

Ļekaņs (ļakaņs), -a, -u = вялый. Struodaj ar rukuóm, ļakaņs tuóds, voi tev spēka navā.

Ļeļināt (ļeļinuot), -nu, -aju = mēdīt, mēli izbāžuot, kā tuo nerātņi bērņi dara. Baidz ļeļinuot: nūraūšu miēli!

Ļēpa (ļāpa), -as, -u = kuņš neveikli, lēnām iet. Īt goņ ļāpa, tik tik valkāš iz prišku.

Ļepaņs (ļapaņs), -a, -u = kaut kas smags, mīksts, nespēcīgs. Viņš izgulās kuó ļapaņš viērsā.

Ļēps (ļāps) adj. = neveikls, nevarīgs iešanā.

Ļeveņs (ļevīns), -na, -u = vieta, kuņā nestieg taisņi vienās pēdās, bet vesels riņķis liecas uz iekšu. Nāj pa šu ļevīnu: nūstīgsi ar vusu zemi.

Ļūkātiēs (ļoukuotīs), -ajuóds, -ajuóds = līguoties nuo vienas puses uz uotru. Viņš pīdziērs: ļoukajās viņ.

Ļukt, -kstu, -ku = nevarīgi karāties. Suņam aūss ļukst iz zemi.

Ļumaks, -a, -u = nuolaidīgs, nevarīgs. Īt kuó ļumaks: tik tik kuójas valk pa zemi.

Ļumt, -stu, -mu = nevarīgi karāties.

Ļurināt (ļurīnuot), -nu, -aju = plāpāt. Baidz ļurīnuot: saturi muti!

Māisumi, -mu = uotrie arumi.

Māka (muóka), -as, -u = prašana. Vāġ tik muókas, tod dořbi īs.

Makaņs, -a, -u = kaut kas smags. Kūks kuó makaņš izguózās viņam viērsā.

Mālaīns (muólaīns) adj. = 1) ar māliem aplīpis, sajaukts. 2) mālu krāsā.

Māns (muóns), -a, -u = māņitājies. Viņš tuóds muóns: neikū nār ticiēt.

Mālkciērsnis (molķciērsnis), -šņa, -i = izcirtums mežā.

Màtraji (muòtraji), -ju = stādīņi, uz kuŗiem atruodas uogas. Zemeņu, broukleņu muòtraji.

Maùcukšnes, -šņu = grīslam līdzīgas zāles; aug slapjās vietās diezgan agrā pavasarī; viegli nuoplūcamas; der luopbarībai.

Mazaīs aŗkls (mozis oŗkls) = coxa.

Meītiskšs (maitiskšs), -a, -u = sieviete.

Melģalvji (maģalvji), -ju = grīslam līdzīga zāle ar melnu ziedu.

Melņiēziņi (malli ziēriņi) = bakas.

Melška (meļška), -as, -u = melis.

Melžņi (meļžņi), -ņu = slapja, smaga malka. Ar melžņim navar ģuni ikuòrt.

Mēļas (mieļas), -u = nelabas runas. Par viņu vusuòdas mieļas dziērd.

Metiģi (matiģi), -ģu = arkla ilksis.

Metumšs (matumšs), -a, -u = плотина. Oiztaisī ģrāvī matumu, lai oúdešs ploúst pa pļavu, lai aūģ vosaru ģara zuòle.

Metuòles (matùles), -ļu = savādas títavas. Izmet dzeji iz matùliēm!

Miēģt (miģt), -dzu, -dzu = skriet. Midz taišņi pa teirumu!

Miēturis (mitùrs), -ra, -i = žuburiņš, ar kuŗu jauc, miltu putru vāruot.

Miēzis (mizšs), -ža, -i = auguonis acu plakstiņā.

Midzēt (midziēt), -dzu, -eju = ņudzēt. Skudres pouli midz viņ.

Miģlaņš, -a, -u = miģlacišs.

Miēkne (mikņe), -es, -i = mietne.

Miļnāt (milluòt), -aju, -aju = sist. Millaj tik viērsā!

Miltāt (miltuòt), -aju, -aju = r) pamatiģi pērt. Miltaj nu vitas pa ģuòrnim. 2) sausiēm, miltaiņiem kartupeļiem nuovārīties.

Miti (meiti), -tu = maiņa. Sadzešsaņ ziģģu meitus.

Mitniēks (meitniķšs), -a, -u = kuŗš nodarbuojas ar mainišanu. Ziģģu meitniķšs.

Mizelišs (meizēšs). -ļa, -i = lamu vārds, ar kuŗu nuorāda, ka pretinieķšs vēl nepieaudzis.

Mizināt (mizinuòt), -inu, -aju = kuokam mizu plēst. Es mizinu vāzai mizu.

Muduri, -u = savādi svārki vecuos laikuos.

Mudīt, -du, -iju = uzmodināt. Mudij viņus iz doŗbu!

Mudītiēs (mudītis), -duōs, -ijuōs = steigties. Es mudi-
jūs iz muōjuōm.

Múdīt (mouđit), -du, -iju = sviest, gāst. Mouđi molku
kruōsnī, goņ degs!

Muļa, -as, -u = muļķis. Iŗ goņ muļa: kaūns viņā
klaūsītis.

Muļatiēs (muļuōtis), -ajuōs, -ajuōs = muļķuoties, kūtri
darbu strādāt. Kū tu muļajis: struōdaj dūšigi!

Muŗgt (muōrgt), -stu, -gu = bez gulēšanas vārgt.
Kaŗ tu muōrgstī: aj izgults!

Muŗkļi (muōrkļi), -ļu = nelabi sapņi.

Muŗmenis (?) (muŗmiņs), -ņa, -i, ari -u = murminātājs.

Muŗžīt, -žu = burzīt. Es muŗžu papīru!

Nagacis (nagacs), -ca, -i = 1) nerātnis. Tuōdu nagaci
neī vals navar savaldīt! 2) slimība, kuŗa ceļas, ja iesit pa
aci: pār aci pārvelkas plēve.

Naŗški, -u = kaut kas ne-atrisinams, nesakārtuojams.
Teī navā vaira dzejs, tī iŗ — naŗški.

Naŗškīt, -šku, -iju = sajaukt, sarežģīt. Paŗ kū tu
dzeji naŗški?

Naši, -šu = mēsli, netūrumi. Saslauķi un iznes našus
uōrā nu ustabas!

Nemērs (namārs) = daudz. Šūvoŗ narāms moūsu.

Nepilnīgs (napillīgs) = vājprātīgs. Itis cilvēks iŗ
napillīgs: iē, kuō viņš uōvās.

Neprātnis (naprātnis), -ņa, -i = neprātīgais. Ak tu,
naprātņi, kaŗ tu tū dariji?

Nerāts (naruōts), adj. = nelaimīgs. Viņš beja naruōts,
tū padarijs.

Neškists (naškists), -a, -u = nerātnis, nekauņa. Na-
škists, voi boūsi mīrā.

Niškīt (neiškīt), -šku, -iju = nīdēt, nicināt. Kuōpiēc
tu viņu neiški: kū tev viņš padarijs.

Nuōdarināt (nūdarinuōt), -nu, -aju = kāpuostu gal-
vas nuocirst un nuograizīt nederīgās lapas.

Nuōgaist (nūgaist), -stu, -su = nuonikt, pagrimt.
Viņš pavusam nūgaiss: dzer viņ, bet dreiz boūs goļs.

Nuōmigť (nūmigť), -iēgu, -gu = aizmigt. Es beju
pikuss: dreiz nūmigu.

Nuòpeļņa (nùpeļļa), -as, -u = зароботокъ, а не за-
слуга.

Nuòpļūrīt (nùpļūrīt), -ru, -iju = промахнуться. Es
nùpļūrijū, nei kù navār vairš darīt.

Nuòstādināt (nùstuōdinuōt), -nu, -aju = ļaut krēju-
mam atdalities un nuostāties piena virsū.

Nuòšvuīkt (nùšvuōrkt), -stu, -ku = nuoskumt.
Viņam škeibi guōjis: ira pavusam nùšvuōrcs.

Ņagāt (ņoguōt), -aju, -aju = 1) dņšigi ēst, ņemuot
karuotē, dakšipās par daudz ēdamā. 2) vispārīgi, kaut kuo
uzkrituoši daudz piesavināt. Ņogaj goñ, lai tik pašam vairuōk
lobuma tiktu.

Ņaga (ņoga), -as, -u = kušš priekš seviš par daudz
kaut kuo velk.

Ņařstīt, -stu, -iju = sajaukt, režģīt. Dzeji navāg
ņařstīt.

Ņemtiēs (ņemtiš), -emuōs, -ēmuōs = lūgties. Viņš
niēmās, lai es oizūtut pi viņa.

Ņerva, -as, -u = 1) gražuotājies. Ņervātiēs (ņervuōtis),
-ajuōs, -ajuōs = gražuoties. Ņerva, voi baģsi ņervuōtis! —
Ņerva nuozimē arī kaut kuo mazu, niecīgu.

Ņiburis (ņibuřš), -ra, -i = 1) ruokas mazais pirkstš.
2) Vispārīgi kaut kas mazs: „Skotiš: ņibuřš joñ staigaj“. saka
zīmējuoties uz mazu bērnu.

Ņirgāt (ņirguōt), -aju -aju = plēst. Suņš ņirgaja driēbes
uñ saņirgaja leidz piēdīgam.

Pabikts, -a, -u = cilvēks, kuŗu pārliecīgi kalpina. Ir
goñ viņš pabiksts: vīnuōdiš iz viņa klidz: aj tuī, dori tū!

Paceles (pacēļš) -ļu = vieta kājas pakalpusē apakš
ceļgala.

Pa ceļu (pa cēļu) = pruojam. Aj pa ceļu nu munas
muōjas!

Pacilu = pusguļu. Pišlīn diēli pacilu.

Pads (pods), -a, -u = akmeņu vai mālu grīda.

Paizums, -a, -u = kaut kas liels. „Iř goñ paizums!“
saķa, zīmējuoties uz liela cilvēka augumu.

Paklājs (pakluōjs), -a, -u = paklājamā drēbe.

Pakšis (pokss), -ša, -i = zemes nuomnieks, kuŗš visu
muižai atlīdzina darbā.

Pakulis (pokulš), -ļa, -i хорекъ, sesks.

Pakulnieks (pokulniks), -a, -u = pakulu džiju audekls.

Paídš (poíds), adj. = slidens. Šudiñ poíds ceļš:
juòsofgís, lai nanūguòstūs,

Pàluñs (puòluñs), -a, -u = laukums. Pļavā izdedzs
lils puòluñs.

Pamale (pamale) -es, -i = dēlis, kuŗu nuo pašas baļķa
malas dabūn.

Pamalis (pamals), -ļa, -i = krāsns slaukamā sluota.

Pamašas, -šu = 1) slimība, kuŗa ceļas nuo pārbīšanās.
2) kāda zāle.

Pamijs (pamejs), -a, -u = lini, salikti pamīšu gubā.
Sanēmsām linus un saliksam pamejā.

Pane (pane), -es -i = slapjums, kuŗš tek nuo kūtim,
virca.

Panakstis (panaksts), -šu = kāzas, skatuoties nuo
līgavas puses.

Panars (ponars), -a, -u = maišelis, kuŗā nes ēdamās
lietas līdz, uz lauka darbā ejuot.

Panēmtiēs (panēmtis), -emuòs, -ēmuòs = apņemties.
Viņš paniēmās vest picas ass mólkas.

Papliksnētiēs (pappleiksniētis), -nuòs, -juòs = 1) nuo-
skaidruoties. Debess pappleiksnejās. 2) smaidīt, priecāties.
Viņš raūdaja, raūdeja, bet airaiz pappleiksnejās.

Paŗgaru (garu) = pēc ilgākiem starpbrīžiem. Paŗ garu
viņš irunajās.

Pārmest (puòrmest), -tu, tu = промахнуться. Es
puòrmetu un tuò nājznuòca nei šuò nei tuò.

Pārmestiēs (puòrmestis), -tuòs, -tuòs = guovij tā
saslimt, ka neduod piena.

Paŗvarēm (paŗvariēm) = nuo visa spēka. Viņš paŗ
variēm gribeja muòcītis.

Pašuve (pašuve), -es, -i = pastala.

Pašuves (pašuves) bakstīt = izdurt postalām cau-
rumus, kur auklas apvērt.

Paūkāt (paūkuòt), -aju, -aju = pamazām pērt. Kū
tuŗ paūkaj, ka šit, to šit!

Patape (patape) -es, -i = lasteka.

Pavadības, -u = guodības, rekrušus pavaduot.

Pavaļa, -as, -u = pamats pie agrāku laiku ēkām. Ne
nuo akmeņiem mūrēts, kā tagad, bet nuo māliem sadzīts, ar
baļķiem atbalstīts, lai nesabruktu.

Pavaīškas (povaīškas), -u = caurumi katrā pusē pastalai, caur kuņiem svabādi staigā auklas.

Pecūška (pečūška), as, -u = vieta uz lauka, kur akmeņus samet. Nūlosi nu teiruma akmiņus un sabei pecūškā!

Peņcis (peņcs), -ca, -i = kartupeļu biezputra.

Peņķe (peņķe), -es, -i = klizma. Es itiku tuodā peņķiē, ka: avui!

Pere (peře), -es, -i = vista, kuņa perē.

Peteīnes (peṭeīnes), -ņū = vīzes.

Pičuks, -a, -u = neliels neglīti izstrādāts mālu trauks; neliela skārda lampiņa; lampas trauciņš, kur petruoleju ielej.

Piēmizēt (pimiziēt), -zu, -eju = skat. atmizēt.

Pikuļātiēs (pikuļotiēs), -ajuōs, -ajuōs = savienoties pikās. Kriējums jōu pikuļajās, dreiz boūs svistā.

Piņpuris (piņpuīs), -ra, -i = apaļš uzaugums uz kuoka; kaut kas apaļš nuo kuoka izdrāzts.

Piīrciks, -a, -u, = 1) nerātnis; 2) lamu vārds, ar kuņu nuolamā nerātnus pusaugu zēnus. Piīrcik, voi puōrstuōsi.

Piīrkstiniēki (piīrstiniki), -u = pirkstaini cimdi.

Piīrstiniēks (piīrstiniks), -a, -u = peņģeruots.

Piīrktumi (piīrktumi), -u = plānas pirktas drēbes gabali, kā: kabatas lakatiņi, lakati u. c.

Piīrza, -as, -u = izkrituša zuoba vieta. Viņam moz zūbu mutiē: piīrzas viņ redzamas.

Pīsa (peīsa), -as -u = nenuoteikti liels meža gabals. Uz jautājumu: „Voi tev ira daudz meža?“ atbild: „Ira tuōda peīsa.“

Pīza, -as, -u; **pīziks**, -a, -u = īss un resns kuoka gabals. Viņš paniēma pīzu, pīziku un svīda.

Plāces (pluōcešs), -cu = nenuobriedušas zirņu un pupu pākstis.

Plaņčka (ploņčka), -as, -u = лужа.

Plaņda (ploņda), -as, -u = лужа. Piēc litīm daudz ploņdu.

Plāka (pluōka), -as, -u = aptēsts kuoka gabals.

Platmutis (plotmuts) -ša, -i = kuņš nepaklausa pavēles, runā pretim. Ir goņ plotmuts: vīnuōdīs kuō ar nāzi atgrīž preti.

Plaūki, -u = tīrākās, labākās pakulas.

Plēncēt (plēnciēt), -eju, -eju = pērt. Bārnus plēnciēt navā labi: vāg ar lobu.

Plene (plēņē), -es, -i = 1) pluosta daļa viena balža gaŗumā; 2) pīne. Sapiņ dīģus pleniē.

Plēte (plīetē), -es, -i = pļava (kāda?).

Plicināt (plicinuôt), -nu, -aju = gludināt. Baidz plicinuôt sakņu grādas!

Pliksnētiēs (pleiksnīētis), -nuôs, -juôs = skat. papliksnētiēs.

Pliškata (pleiškata), -as, -u = kaut kas neparasti plāns, plakans. Maizes kukuļs kuô pleiškata.

Plīnka, -as, -u = 1) pinka, netīrums matuos; 2) dzelzs tapiņa. Vuôģu plīnka (= чека).

Plītēt (pleitiēt), -eju, -eju = pērt, sist. Pleitej viņām pa mugaru!

Plīts (pleīts), -a, -u = известнякъ.

Pluôsenis (?) (plūsīns), -na, -ī, arī -u; pluôs (plūss), -sa, -u = nerātnis, gražuotāģies. Īt kuô plūss (plūsīns): navār neimoz apklaūsītis.

Plucināt (plucinuôt), -nu, -aju = putnam spalvas nuoplēst, nuoplūkt.

Priēkšiniēks (prišķenīks), -a, -u = priēkšauts.

Puisīks, -a, -u = vīrietis.

Pūlēt (pouliēt), -eju, -eju = virzīt uz priēkšu. Poulej savus doŗbus iz prišku!

Pulītis (pulīts), -ša, -i = baluodis.

Puknīt, -nu, -iju = sviest. Puknij viņām ar akmini pa goľvu!

Pūmpulis (puņpuļs), -ļa, -i = vieta, kur dzija resnāka kā vispāri.

Pūņpuis, -a, -u = kaut kas mazs. Kuŗ tu, puņpuis tuôds, īsi — pazusi.

Pūņs, -a, -u = бугорокъ. Viņš sadaūzijās uņ dabuja punu piriē.

Pupināt (pupinuôt), -nu, -aju = dusmuoties, nesapruotami kaut kuo murminuot. Viņš pavusaņ saskuôbs: pupina viņ.

Pupulis (pupuļs), -ļa, -i = skat. puņpulis.

Puôdnieks (pūdņiks), -a, -u = katls bez turētavām.

Puôlītis (pūlīts), -ša, -i = apaļi, kā bumbiņa, nuoaģusi sēne.

Pusbļuôde (pusbļūde), -es, -i = neliela bļuada.

Pūtēlis (pouētēls), -ļa, -i = zems nuo auguma un resns cilvēks.

Puŕslas, -u = deguns, nāsis. Soģi puŕslas: izdaūzīšu!

Pušenis (?) (pušīns), -na, -i, ari -u = caurums. Spaņģam pušīns dibinā. Pušaīns, adj. = caurs.

Puža, -as, -u = vīstuoklis. Īdzen pužu plīntei stūbrā!

Pūžņi (použņi), -žņu = strutas. Viņam aūģuņš puōrtoucs: použņi viņ nuōk.

Pļakata, -as, -u = mīklas vielas čupa. Muōlu pļakata.

Pļampas (pļōmpas), -u = nelabas runas, aprunas. Paŕ viņu īt vusuōdas pļōmpas apkuōrt.

Pļauka, -as, -u = plīķis. Es viņam devu pļauku pa muti.

Pļāve (plāvē), -es, -i = 1) pļauja. Pļāve īt iz baiguōm. 2) pļaujāmā labība. Pļāve jōū guļ iz teiruma.

Pļēģuris (pļāģuŕs), -ra, -i = pļāpa, пустомеля.

Pļekans (pļakans), -a, -u = mīkla pika. Viņš izspļāva šļīku pļakanu.

Pļūrīt, -ru, -iju = kaut kuo ne-apduomīģi darīt. Kū tuŕ pļūri, tuō neikas nājnzuōks.

Pļūrkšēt (pļūrkšīēt), -ku, -eju = pļāpāt. Kū tu pļūrkši, turi lobuōk muti cī!

Radības, -u = atradums. Kaņ zudības, maņ radības.

Raģacis (raģacs), -ca, -i = 1) kuoks, uz kuģa uzliek linu sauģu kulstuot. 2) kuoks stāvuos, ap kuģu tinas nuoaustais audekls.

Raģulis (roģuļs), -ļa, -i = arkla turētava, ruokturis.

Rakīt, -ku, -iju = zemi nuo vienas vietas ar ruokām uz visām pusēm izmētāt, kā tuo rudeģuos, kartupeģus lasuot, dara.

Rakstiklis, -ļa, -i = zīmulis.

Ramcis (romcs), -ca, -i = rāmiķis, rūniķis.

Rats (rots), -a, -u = audekla izskats, skatuoties uz tuo, kā krustuojas dzijas. Coūku rots, skuģains aūdaklis, trinīts u. c.

Raūstiēs (raūstīs), -šuōs, -suōs = 1) celties. Raūsis nu guļtas! 2) kāpt. Raūsis kūkā!

Recenis (?) (reģiņs), -na, -i, ari -u = студень.

Rēčka (rāčka), -as, -u = raudulis, gražuotājijs. Ir goņ rāčka navār apklaūsītis viņ.

Režgi (režgi), -u = sajaukti, samezgluoti diegi.

Riēkstu kuòks (rikstu kùks) = lazda.

Riksna, -as, -u = strīpa. Kas tū riksnu iz papīra izvilcs?

Rilis (reils), -ļa, -i = rijējs. To reils: vusu apiēda.

Riņdātiēs (riņduòtis), -juòs, -juòs = iekārtuoties, ieņemt vietu. Riņdajetiēs pa puòrim!

Ripele (ripēļē), -es, -i = ripiņa, kuņa griesta nuo apaļa kuoka.

Ripeliska, adv. = apkārt. Zaķis apkrimts ripeliska ābeli.

Ritspuse (reitspuse), -es, -i = priekšpusdiena.

Rūgulis (roūguls), -ļa, -i = 1) sarūdzis piens
2) raudulīgs bērns. Tū roūguli neimoz navār apmīrinuòt.

Rūgtene (roūgtēņē), -es, -i = sūrene.

Rukīt, -ku, -iju = skat. rakīt.

Rūķāties (roūķuòtis), -ajuòs, -ajuòs = pie sevis rūkt, dusmuoties. Viņš roūķajās viņ, laikam navā lobā puòtā.

Rūksnis (roūksnis), -šņa, -i = kuņš mīl pie sevis rūkt; rūcējs. Roūksni, kū roūc: dzidajs da kuò nuòkās.

Ruņiņa, -as, -u = rudzu stats ar cepuri.

Ruņs, -a, -u = nuoruna, līgums. Kuòpiēc tu nājz-pildiji moūsu runa?

Ruòcgaliski (rūcgaliski), adv.; lieto pie sviešanas, piem.: svīd rūcgaliski = svīd nebēdādams, kur ķeķ.

Ruòcītiēs (rūcītīs), -kuòs, -ijuòs = sasveicināties. Viņi satikās un sarūcijās.

Ruòzītiēs (rūzītīs), -zuòs, -juòs = stāpīties, žāvāties, guorīties. Kū tu rūzīs: voi nāsi struòduòt.

Rušt, -šu, -iju = skat. rakīt.

Ruzgs, adj. = iesarkans. Ruzgaš lopus.

Sačuřmāt (sačuřmuòt), -aju, -aju = saburzīt. Na-sačuřmaj driēbi: navariēs nūgludinuòt.

Sagaldēt (sagaldēt), -du, -eju = sacietēt. Maize dreiz sagald.

Sakamuòlāt (sakomuļuòt), -aju, -aju = sajaukt. Viņš sačuřmaja greidu driēbes ar kuòjuòm.

Sakasas (sakosas), -u = 1) mīkla, kuŗu sakasa nuo muldas sienām. 2) labības smalkumi, kuŗus pēc lieluma nuokuopšanas sakasa.

Sakasis (sakass), -ša, -i = sakasnis (Ulm. vārdn.).

Sākas (suōkas), -u = sākums.

Sakript, -stu, -pu = sastingt. Rūkas nu aūstuma sakriptst.

Saldīens (sāldīns), -a, -u = морозъ. Šudiņ lils sāldīns.

Sāldiē ābuōli (solđi uōbuli = яблоки.

Sālniēks (suōlniks), -a, -u = sāls trauks.

Sāmala, -as, -u = ķīvīte.

Sane (sanē), -es, -i = savāda muša.

Sāpes (suōpeš) vilkt = kaktu ārstu termiņš, kuŗš nuozīmē: ar spaidīšanas palīdzību mazināt vai pat aizdzīt sāpes nuo krūtim, vēdera u. c.

Saīķi, -u = kāda kartupeļu suģa: miza sarkana, sarkanām acim; iekšā viscauri iesarkani.

„Saīma kuōž (soīma kūž)“, saka, ja ziemu viss apsarmuo.

Sasiksnēt (sasiksniēt), -nu, -eju = sacietēt kā siksna. Gaļa sasiksneise.

Saskalas (saskolas), -u = помои.

Saslaūkas, -u = mēsli, druskas, netīrumi, kuŗus saslauka.

Sateka (sataka), -as, -u = сляние рѣкъ.

Saūseklis (saūseklis), -ļa, -i = 1) пропускная бумага. Ši nuozīme radusies tikai vēlākuos laikuos. 2) sausa vieta pļavā.

Saūtēt (saūtiēt), -eju, -eju = sutināt.

Sāva (suōva), -as, -u = iegarena rēta. Sāvains (suōvains), adj. = rētais.

Savvaļniēks (savvaļniks), -a, -u = nerātns, pārģalvīgs bērns. Kas tuōdu savvaļniku goņ valdiēs: guōž vusu apkuōrt!

Sēklis (siēklis), -ļa, -i = sēklinieks.

Sekšaņs (seķšaņs), -a, -u = dusmīgs, stūrgalvīgs. Ir goņ sekšaņs: nei kū nātbiļd, laikām sasiŗdijis.

„Sēnes sēj (siēns siēj)“, saka, ja vasaru redz mākuoņuos atspīdam rūsu.

Sišāt (sišuôt), -aju, -aju = staigāt apkārt, ubaguot.
Čigani sišaj. Sišuôt Mārtiņa diņ.

Silksts, -s, -i = ilkss.

Sirkēt (šiēkt), -cu, -cu = smalkā trīcuošā balstiņā
dūkt. Mōusa siērc.

Sivs (seivs), -a, -u = kaņepu piens.

Skābums (skuōbums) -a, -u = skābs piens, kuŗu lej
pie putas, lai padarītu tai patīkamu garšu.

Skaistra, -as, -u = tieva kārtiņa. Saspraūd skaistras,
ap kū apiņam teitīs!

Skālbis (skālbs), -bja, -i = kuociņš starp apīzām pie
agrakuo laiku arkla, kuŗš vēl tagad bieži atruodams.

Skapstēt (skapstiēt), -stu, -eju = rūsēt. Naleic traū-
kus mitrā vitā: suōks skapstiēt.

Skārbulis (skārbūls), -ļa, -i = pļavas puķe, zied da-
žādiem ziediem; kad sakalst, sabirst, tā ka tiek maz luop-
barības.

Skarūms (skoruūms), -a, -u = kaut kas skābs. Pileic
putrai skorumu!

Skraūstēt (skraūstiēt), -stu, -eju = хрыстѣть. Kaūli
pa zūbim skraūsteja. Skraūsts, -a, -u = kas skraust. Aūss
skraūsts (= хрящъ).

Skreblis (skrēblis), -ļa, -i = vecs kažuoks.

Skrēdāt (skrāduôt), -aju, -aju = plaisāt. Viņam
rūkas skrādaj.

Skrēmbelis (skrēmbēls), -ļa, -i = neliels šķelts
malkas gabals.

Skretele (skrēteļe), -es, -i = ritenis. Rotim skretele
salōzuss.

Skrībēnis (?) (skribiņš), -na, -i = savādi izliekts nazis,
ar kuŗu izgriež kuoka karuotes, nuosauc arī: skribsts, -a, -u.

Skrimināt (skriminūôt), nu, -aju = kasīt. Viņš skri-
mina nu kaūla gaļu.

Skrimulis (skrimūls), -ļa, -i = maizes gabaliņš, vairāk
garuozas nekā mikstuma.

Srimslis, -šļa, -i = apgrausts maizes vai gaļas
gabaliņš.

Skupele (skupeļe), -es, -i = gurste. Sapiņ linus
skupeliē!

Skūts, -a, -u = meža biezuoknis.

Slaka, -as, -u = piliens. Viņš sit oūdeni: slokas viņ lac. Nav oūdeņš nei slokas.

Slapeklis (slapeklis), -ļa, -i = ar kuo slapina.

Slāpenis (?) (sluōpiņš), -na, -i, ari -u = smaciņš laiks, smaciņš gaiss.

Slātēt (sluōtiēt), -eju, -eju = šist ar kaut kuo plakanu. Sluōtej viņaņ viērsā!

Slavināt (slavinuōt), -nu, -aju = daudzināt. Moūsu maītas tuōļi slavina.

Slempē (slēmpē), -es, -i = бродяга.

Slempēt (slēmpēt), -pju, -pu = бродить. Slempēj kuō slempē apkuōrt.

Sliēkt (slikt), -cu, -cu = atļaut, laist. Slic da viņaņ pa-iēst.

Slimais (slimis) = nerātņais, ļaunais. Slimis, voi boūsi mīrā!

Slita, -as, -u = 1) kuopa. Sasliņ koulīšus slitā; 2) ierīkujums priekš zirgu piesiešanas. Pisin zirgu pi slitas.

Sluins, -a, -u = бродяга. Viņš tuōds sluins: nagrib struōduōt, apkuōrt volkās.

Smakstēt (smakstiēt), -stu, -eju = samaitāties, pieņemuot nelabu smaržu un garšu. Gaļa suōk jōū smakstiēt.

Smalce (smalce), -es, -i = rets tievū kuoku mežs.

Smalsts (smolsts), -a, -u = netirs ūdens vai cits dzēriens. Es prasiju oūdeni, bet tu maņ dūd tuōdu smolstu.

Smecere (smēcēre), -es, -i = snuķis. Kuī tu, coūka, buōz smeceri!

Smelte (smēļte), -es, -i = druskas. Saslaūki apciērknī smelti!

Smelteris (smēļters), -ra, -i = lamu vārds, apzīmē ne-uzticamu, vieglas dabas cilvēku.

Smeltēt (smēļtiēt), -eju, -eju = pamatīgi pērt. Smeltej nu, cik tik nogi nas.

Smērdelis (smērdēļs), -ļa, -i = pliederu kuoks.

Smicani, -nu = slapja malka. Smicani viņ iī: nadag neīmoz.

Smirdīgs, adj. = smirduošs. Smirdīgs gaļas gobals.

Spalgāt (spolguōt), -aju, -aju; spaldzēt (spaldziēt), -dzu, -eju = pa ūdens virsu laistīties. Taūki spolgaj, spoldz iz zupas.

Spārdzēt (spuōrdziēt), -dzu, -ēju = asu, trīcūošu truoksni sacelt. Diēls, guōzdamīs iz greidas, spuōrdzeja.

Spetecis (spētēcs), -ca, -i = čūla. Tis spetecs tev nājzaūg.

Spētiķis (spiētiķis), -ļa, -i = sakapāta, zupā savārīta, sarecējusi gaļa.

Spērdzele (spiērdzēļē), -es, -i = spānizers. Izleic aūdaklam spiērdzeli, lai nasagruņbajās.

Spīrksts (spiērksts), -s, -i = dzirksts.

Spraūns, adj. = spīrgts, veikls. Spraūns puika, spr. maitene.

Sprigacis (sprigacs), -ca, -i = gaišām, dzīvības pilnām acīm. Sprigacs puika.

Spriks, -a, -u = sprūds. Īspraūd duņduraļm spriku astiē, lai nar paskrit.

Sprīkstenis (?) (sprīkstiņš), -na, -i = raudulis, gražuotājies. Sprīkstēt (sprīkstiēt), -stu, -ēju = raudāt. Sprīkstini, voi baigsi sprīkstiēt!

Spruguli mest (mēt) = kūleni mest.

Sprūdzens (sproūdziņš), -na, u = sprūds, šaspraužamais. Saspraūd svuōrkus ar sproūdzinu, pūgas nūtroukuš.

Sprutks, -a, -u = iesmiņš atspuolē, uz kuļa uzver spuolīti (ļauci).

Spuņas, -ņu = puņķi. Viņam pa dagunu spuņas tak.

Spuīga, -as, -u = spura, nuoplīsusi drēbes gabala mala. Svuōrkīm spuīgas viņ lac.

Stabaņš, -a, -u = sapūviš kuoks vai tāda kuoka gabals.

Stāds (stuōds), -a, -u = drēbes gabals pie apgērba šūšanas. Cik stuōdīm bruņčus tu šūsi?

Staūberis (staūbērs), -ra, -i = kuoks bez zariem. Bārni oizguōja: paliku kuō staūbers.

Stāvkuōcis (stuōvkūcs), -ca, -i = kuoka trauks, kuļš taisīts nuo caura kuoka, nuo iekšpuses nuogluđinuot un dibenu ieliekuot.

Stēblis (stēbliš), -ļa, -i = skat. stabaņš.

Stēdināt (stiēdinuōt), -inu, -aju = piespiest atkāpties. Stiēdini zirgu atpakaļ.

Stērdele (stērdēļē), -es, -i = strūkla. Oūdeņš nu jumta stiērdeliēm viņ teceja.

Stibāt (stibuōt), -aju, -aju = stīvām kājām iet. Stibaj viñ iz prišku, goñ vokarā atpoušis; 2) sist ar smaģu sitamuo. Stibaj pa muģaru!

Stīdīt (steīdit), -du, -iju = rīdit. Steīdi suģus, lai it ģūvi atģrist!

Stīģznis, -ģņa, -i = staģna vieta purvā vai pļavā. Nāj pa tū stīģzni: nūstģsi.

Stīpaņs, -a, -u = auklas, desas vai kā cita luokana ģabals. Nūģrģz dasas stīpanu!

Stīra, -as, -u = strūkla, slapja strīpa. Spaņģis caurs: oūdeni nasut stīra paleik pakaģā.

Streģmbelis (streģmbeģs), -ģa, -i = pa-iss kuoka ģabals. Svīd ar streģbeli viģaņ pa ģoģvu!

Strība, -as, -u = kuģš kaut kuo šģidru mīl ēst; ātri ēst. Strība navār baģgt.

Strīpa, -as, -u = saite. Pisin itū strīpu!

Struģķis, -ģa, -i = skat. stīpaņs.

Stubuģksnis, -ģņa, -i = kuoks bez zariem, labības stieģrs bez vārpas. Lūpi nūāduģš labību, stubuģkģģi viñ palikuģš.

Stukme (stukmeģ), -es, -i = izmīta vieta pļavā.

Stuģdģģi, adv. = pastāvģģi. Viģģš šudiņ stuģdģģi struōdģģa.

Stupe (stupeģ), -es, -i = tieva, luokana rģkste.

Sūdelis (soūdeģs), -ģa, -i = lamu vārds, nuozģmē ne-tģrģģu, mazu, jaunu. Edz, kū tu, soūdeli, ar mani?

Sukas, -u = susēklis. Villas sukas, linu sukas.

Sūkala (soūkala), -as, -u = piliens. Spaņģi navā nei soūkalas oūdeģš.

Sūla (soūla), -as, -u = sula, kuģa tikai ar muokām, pamazām nuo kaut ka izspieģzas.

Suģģa, -as, -u = raudulis.

Suģģāt (suģģuōt), -aju, -aju = raudāt. Suģģaj viñ, suģģa, ģou acs soģkanas.

Sūneģklis (soūneģklis), -ģa, -i = sūnām apaugusi vieta meģā, purvā.

Sunģģi, -ģu = vairāģģi kuociģģi pie nģtim, audeģģu auģuot.

Suģa paģģi = eriochorum polystachion.

Suģa stiēģrs (ģuģa stģģrs) = aegopodium podagraria.

Suōģģs (sūģģs), -a, -u = plaviģģa meģa, krģģu vai tģruma vidģ.

Susuris (susūrs), -ra, -i, susurāt (susuruōt), -aju, -aju = raudulis, raudāt. Susuri, baidz susuruōt!

Sutenis (?) (sutīns), -na, -i = шара. Šudiņ tuōds sutīns: svīdri vuōlīm tak.

Svaist, -šu, -tu = raizēties, bēdāties, vaimanāt. Viņam nūtikuse nalaime: svaīš viņ.

Sveķelis (sveķēls), -ļa, -i = sveķainas malkas gabals.

Sveķu (sveķu) piēns (pins) = pirmpiens pēc teļa rašanās.

Sviēstu sist (svīstu sist) = sviestu kult.

Svilts, -a, -u; sviltene (viltēņe), -es, -i = sausa pļava, kur aug asa, cieta zāle, maz siena duod.

Šādās ragavas (šuōduōs rogavas), = vienkāršas ragavas.

Šaparis (šapaŗs), -ra, -i = ēdamu lietu pieliekamā telpa.

Šaūtrs, adj. = 1) irdens. Šaūtra zeme. 2) Šaūtra maize = labi izrūgusi maize. 3) Šaūtrs cilvēks = jautrs, spīrgts cilvēks.

Šekuŗ (šēkuŗ) = šeit. Šekuŗ es neikod nāšu bejs.

Šelniēks (šēlnīks), -a, -u = telpa virs pagraba.

Šileik (šeileik), šileiks (šeileiks) = ap šuo laiku. Reītu šeileik (šeileiks) es īšu pastaiguōtūs.

Škedeŗnis (škadaŗns), -ņa, -i = šķila. Mōlkas škadaŗns.

Škalvināt (škaļvinuōt), -nu, -aju = pa trauku laistīt nuo vienas puses uz uotru. Naškaļvini pinu pa spaņģi: izlīsi!

Škina, -as, -u = smags sitamais. Ka lika aŗ šķīnu pa goļvu, tuō es gaŗ zemi.

Škuŗšks, -a, -u = kuŗšķis. Atnes sina škuŗšku!

Škūŗēt (škūŗiēt), -eju, -eju = 1) pabailģi caur kaut kuo lūkuoties. Viņš škūŗeja caŗ durīm, caŗ lūģu. 1) Сквозить. Viējs škūŗej caŗ ustabu.

Škurināt (škurīnuōt), -nu, -aju = kustināt. Suņs aūss viņ škurina.

Šļaņdra, -as, -u = слякоть. Šudiņ tuōda šļaņdra: nuōk nu aūskas i apuiskas.

Šļaūkt, -cu, -cu = iet, kājas pa zemi velkuot. Kū tuŗ šļaūc, redzi kuōda greīda paleik.

Šliēcis (šļics), -ca, -i = kuŗš nepieklāģīgi ēd, kuŗam ēduot siekalas tek. Šļici, voi tu nāri labuōk iēst!

Šliēkas (šļikas), -u = siekalas.

Šļiekātiēs (šļikuōtīs) -ajuōs, -ajuōs = 1) kā negribuot ēst. Kū tuī šļikajīs: met miru! 2) nuo izsalkuma siekaļām tecēt. Kaņ tu šļikajīs: iēd!

Šmakāns, -a, -u = kaut kas liels. Ir goņ itīs kūks šmakāns.

Šmatakš, -a, -u = prāvs gabals. Nūgrīz lobu gaļas šmataku.

Šmārit, -ru, -iju = 1) stipri līt. Liti šmārija, pleiškeja viņ. 2) Stipri ar pātagu sist. Šmārij pa mugaru!

Šmūdīt (šmoūdīt), -du, -iju = laist vaļā. Šmoūdi duīrs.

Šņakāt (šnuōkuōt), -aju, -aju = šņācuot izrādīt dusmas. Kū tuī šņūokaj, soki lobuōk vuōrdūs!

Šņakāt (šnokuōt), -aju, -aju = ar steigu un patiku ēst. Šņaka (šņoka), -as -u = kuŗš steidzīgi un ar patiku ēd. Šņoka, tuō tev dreizi pītrouks kū šņokuōt.

Šņuks, -a, -u = gabals. Nūlaūz maņ maizes šņuku!

Šņukuris (šņukuīrs), -ra, -i = uošņa. Šņukurēt (šņukuriēt), -eju, -eju = meklēt, uošņāt. Šņukuri, kū tu šņukurej?

Šņūrkas, -u = deguns. Nabuōz šņūrkas tik tivi: izdaūzišu!

Špīrkūms (špiērkuīms), -a, -u = bļuoda, kuŗai dibens gandriž tikpat plats kā virsus.

Šuja, -as, -u = dzimta. Viņam lila šuja — 12 cilvaki.

Šūpūoles (šouūpulēs), -ļu = качели. Liēldinuōs kār-saņ šouūpules.

Šūpsne (šouūpsņē), -es, -i = nelidzenumi uz ceļa. Ceļš beja tik lobs, ka nei viņas šouūpsnes nabēja.

Švaka (švoka), -as, -u = luokans sitamais, rikste. Švakāt (švokuōt), -aju, -aju = sist ar švaku. Švakaj ar švoku, lai izraiž mugara asnaīna.

Švērnīt (švērnīt) -nu, -iju = rāt. Švērnij kritni bārnus!

Tāmīt, -mu, -iju = nuoprast. Voi tu tāmij, kuī ceļš?

Tān = tagad. Viņš tān pat ite beja.

Tarģāt (tarģuōt), -aju, -aju = pļāpāt. Baidz tarģuōt nikus!

Tasa (tosa), -as, -u = vieta, nuo kuŗas nuōtēsta skaida. 2) iegarens ievainuojums. Es puōrgrižu aī noglu rūku: tosa viņ palika.

Tēvaīnis (tāvāins), -ņa, -i = tēvs. Šuo vārdū lietuo mazliet vulgārā nuokrāsā.

Tiēškāt (tiškuôt), -aju, -aju = dūšīgi ēst. To tūškaja goņ, ka neikuô nātlika.

Tiļles (tiļešs), -ļu; tiļlēt (tiļliēt), -eju, -eju, = rauduļa lūpas, raudāt. Ka viņš laida tiļles vaļa: tiļleja goņ.

Tiņbāt (tiņbuôt), -aju, -aju = dzert — daudz un lie-
liem malkiem. Kū tu tiņbaj tuô aūsta oūdeņa tik daūdž!

Tipināt (tipinuôt), -nu, -aju = lipināt. Tipini muôlus kluôt!

Tiriss, -a, -u = lamu vārds, ar kuņu nuolamā puikas.

Tiŗpalas (tiŗpalas), -u = tiŗpas, triŗsas.

Tis = tas.

Traiķšit (traiķkit), -ku, -iju = sasmalcināt. Traiķi maizi, kaŗtupeļus!

Trakāt (trokuôt), -aju, -aju = ruotaļuoties, bez truok-
šņa, bez pluosiŗanās.

Traukt, -cu, -cu = puogāt. Biŗzsmolā trauc lastigala.

Trēstiēš (triēstis), -šuôs, -suôs = savā starpā plēsties, juokuoties. Puikas ar maŗteniēm treŗšas.

Trikšinat (trikšinuôt), -nu, -aju = чиркать. Putni meŗā triķšina.

Trimiņš, -ņa, -u = tracis. Voĩ naredzeji, kuôds uôrā trimiņš beja?

Trūts, -a, -u = galuoda.

Tūdīt (toūdīt), -du, -iju = pamudināt. Toūdi viņu nadoŗbus struoðuôt!

Tūcīt (toūcīt), -cu, -iju = bāst, spaidīt. Toūci sinu ūkoūni.

Tuļķis, -ķa, -i = kaut kas zems un resns. Bārns kuô tuļķis.

Tūškuņš (toūškuņš), -a, -u = 1) uzpampums; 2) sli-
mīgi resns cilvēks.

Tuôleik (tūleik) = tuoreiz. Tūleik, ka es ite beju, tu beji mozs.

Tuŗit, -iju, -iju = kaut kuo smagu nest. Viņš tuŗij akmiņus.

Tutināt (tutinuôt), -nu, -aju = pie sevis runāt. Kū tu tutini: runaj stipruôk!

Tvaŗts (tvoŗts), -a, -u = prāts, sapraŗana. Viņš pa-
vusaņ bez tvoŗta struoðaj.

Ūdeļne (oūdeļne), -es, -i = kāds zvēriņš, melnā krāsā, dzivuo upes krastuos.

Uicāt (uicūot), -aju, -aju = uz ruokām šūpuot, auklēt.
Uicaj bārnū!

Uktīt, -tiju, -iju = žūpuot. Iteñ it vusuōdi dziērini:
uktij nu!

Ufss = ar šuo vārdu dzen suni nuo istabas ārā.
Ufss, uōrā!

Uōšlapīņi (ūšlapīņi), -u = kāda kartupeļu suga:
iesarkanas krāsas, maziem raibumiem.

Uōteřniēks (ūteřniks), -a, - = uotrdiena.

Usne, (usņe), -es, -i = gušņa

Uzkalas (izkolas), -lu; ari ūskalas (oūskalas), -lu =
luoks pie kamanām, uz kuŗa uzliek kamanu kurvi.

Uzmašs, -a, -u = piebildums pēc runas, papildinājums.
(Opekalnā)

Vadīt, -du, -iju = bāst, dzīt. Vodi sinu skoūni! Vodi
gūs duōrzā.

Vāsmes ķeřts (vāsmes ķařts) = ar trieku. Viņš nū-
mira vāsmes ķařts.

Vakarpuše (voķarpuše), -es, -i = pēcpusdiena.

Vāķis (vuōķis), -ķa, -i = āķis, ar kuŗu aizākē svārkus.

Valcītiēs (valcītis) -kuōs, -ijuōs = vazāties. Viņš
volkās vusu dinu apkuōrt.

Valītēm (valītiēm) = lēnām, prāūgi. Aj, bārnš, va-
lītiēm!

Valķi (valķi), -u = dzijas, kuŗas uz stāviem uzvilktas;
audi = dzijas, kuŗas auž.

Valstītiēs (valstītis), -stuōs, -ijuōs = mētāties. Pa
greidas viērss volstās vusuōdas litas.

Vaļains adj. = vaļejs, atvērts, atsegts. Viņam vaļains
kokls. Vaļainas dūrs.

Vařška (vořška), -as, -u = gražuotājies. Vařkītiēs
(vořkītis), -kuōs, -ijuōs = uz raudāšanu saviebties. Vořška,
kū tu vořškis.

Vařžakli, -u = varžu kurkuļi.

Vāsmīgs (vuōsmīgs), adj. = vāriģs. Viņš tuōds vuōs-
mīgs: nadreist i pīduōrtis.

Vataģa (votaģa), -as, -u = rinda. Skotis, kuōda vo-
taģa it pa ceļu!

Vecē, (veče), -es, -i = vecene.

Vedības (veđības), -u = kāzas, skātuoties nuo līģa-
vaiņa puses.

Vēja slūōta (viēja slūta) = skat. gražu slūota.

Velce ((vēlce), -es, -i = brīdis. Līti leja līlu vēlci.

Velnāt (valluōt), -aju, -aju = nuolamāt kaut kuo, velnus piesaucuot. Es viņu tuō vallaju, ka viņš nazīnaja, kuī skrit, kuī nā.

Veñtēt (vēñtiēt), -eju, -eju = sist. Veñtej viērsā!

Veīrdele (viērdēļe), -es, -i = kuoka trauks, labi lielāks par spaini, auģšējais gals platāks; tuvu apakšai caurums, kur stāv tapa. Trauks der dažādām piensaimniecības vajadzībām.

Vērdiņu maksāt (viērdiņus moksūōt) = mācītājam par vīnu, kuļu viņš baznicā pie dievgalda izlietuo, maksāt divreiz gadā pa 1¹/₂ kap. nuo katra iesvētīta draudzes luocekļa.

Veīrsme (vēīrsme) -es, -i = svelme. Kruōsnī brismīga veīrsme.

Vēteklis (viēteklis), ļa, -i = ieapaļš ieduobumiņš uolas baltumā: uolas tievajā galā vai mazliet sānuos.

Vezele (vēzeļe), -es, -i = vazaņķe. Īt kuō vezele vusu dinu apkuōrt.

Vicēt (viciēt), -cu -eju plivināties. Viņš skriēja pliku goļu: moti viņ viceja.

Viducis (viducs), -ca, -i = audēkla gabals pie aušanas 2¹/₂—2³/₄ uolekšu gaļumā (1¹/₄ likuma).

Vidrucis (vidrucs), -ca, -i = (Ulm. vārdn.) vidriets.

Viēkšt (vikšt), -šu, -šu = sakrāt. Viņš vikša vusus māslus kūpā.

Viēns da lobs (vīns da lobs) = vienalga. Vīns da lobs: aj voi nāj.

Viēnmīku (viñmeīku) maize = bīdelētu rudzu miltu maize, kuļu cep ar vienu mīcišanu.

Viēnuviēt (vīnuvīt) = kuopā. Viņi īt vīnuvīt. Leic vīnuvīt!

Viēnādiēs (vīnuōdis) = vienmēr. Vīnuōdis mañ suōp, neikod napuōrit.

Vikņīt, -ņu, -iju = skriet. Vikņij, cik aši viņ vari!

Vikštāt (vikšuōt), -aju, -aju = lieliem kumuosiem ēst. Viņš vikšaja ka vikšaja.

Vilks, -a, -u = rīks, ar kuļa palīdzību velk sīpas uz kuoka traukiem.

Vilnēt (vilniēt), -nu, -eju = līdzīgi vilņiem liguoties. Paskotīs, kuō teirumā labība vīln!

Viñdas, -u = tītavas. Izleic dzeji iz vīnduōm!

Virīt, -ru, -iju = допустить. Virij nu virij viņai precietīs!

Viršņi (viēršņi), -ņu = dēļi, kuņi iztaisa vāgu ieduo-
bumu. Pikraūt piļus viēršņus.

Virt (viert), -stu, -ru = irt. Svurkīm šouves vierst.

Virtene (viertene), -es, -i = virkne. Putni vierteniēm
viņ it pa ceļu iz siluom zemiēm.

Visad (vusod) = vienmēr. Vusod nār lobu iest.

Vuicīt, -cu, -iju = plēst. Skūluotajs vuicija skūlni-
kam motus.

Vuļināt (vuļinuot), -nu, -aju = valstīt. Sleikuni vāg
vuļinuot.

Vuļļīt, -ļu, -iju = plēst. Vuļļij motus!

Vuŗgu vuŗgām (vuŗgu vuŗguom) = ar lielu rūk-
šanu. Suņs druozās vuŗgu vuŗguom.

Vurinat (vurinuot), -nu, -aju = подбирать. Coūkas
vurina graudus nu groūžim.

Vuŗnīt, -nu, -iju = spēcīgi sviest. Vuŗnij akmini
lūgā, lai aŗraiz gluozes izbierst!

Vuŗpis (vuŗps), -pja, -i = 1) spēcīgs vēja grūdiens.
2) ātras dabas cilvēks. Viņš tuods vuŗps: koŗstu viņ gruobj.

Vuŗsulis (vuŗsulš), -ļa, -i; vuŗva, -as, -u = skat.
vuŗpis (uotruo nuozīmi).

Vuŗvulis (vuŗvuļš), -ļa, -i = neliels šaujamais ie-
ruocis: revolvers.

Vuŗza, -as, -u = skat. vuŗpis.

Vuŗzām (vuŗzuom) = bariem. Skotis, kuō tuŗ vuŗ-
zuom viņ it!

Zalģas (zolģas), -u = vizuļi uz kaut kā. Zolģas iz
zupas vierss.

Zaļeniēks (zuoļeniks), -a, -u = deķis, ar kuŗu nes
zāles.

Zaļāt (zuoļuot), -aju, -aju = iet pavasaruos zāles plūkt.

Zaļātaja (zuoļuotaja) = kuŗa iet zāles plūkt.

Zarene (zarene), -es, -i = krūze ar zaru.

Zāvads, -a, -u = maza drusciņa. Īdūd maņ zāvadu
svīsta.

Zemaīns, adj. = ar zemi sajaukts, a. z. aplipsis. Iē,
kuōdi zemaīni kaŗtupeļi!

Zideris (zidērs), -ra, -i = putnu baideklis, kuŗu pa-
gatavuo šā: sasit krusteniski divus kuokus: isākais izpilda

ruoku vietu. Uzvelk vecus svārkus, uzliek cepuri un nuostāda zvirbuļiem un citiem putniem patīkamuos laukuos, lai sargātu labību nuo nuopuostišanas.

Zīdešs (zeīdešs), -ša, -u = 1) pupi; 2) piens, kuŗu dabun nuo pupiem. Leic bārnam mutiē zeīdešu! Bārnam napīteik zeīdeša.

Zīest (zīst), -žu, -du = марасть. Baidz raizi zīst sev driebes!

Zīldzēt (zīldziēt), -dzu, -eju = spuoži zilgani mirdzēt. Pļavas zīldz viņ sauliē, nu oūdehs puōrplōudinūōtas.

Zīldzgaļa, -as, -u = sarecināta zupa ar gaļas gabaliņiem; студень.

Zīlgt, -stu, -gu = mesties zilā krāsā. Gaiss zilgst.

Zīlinātiēs (zilinuōtis), -nuōs, -ajuōs = slinki štrādāt. Kū tu zīlinīs: tuō jōū tu neikod nabaigsi.

Zīlīši, -u = kāda kartupeļu suga: apali, zīlu mizu.

Zīlnēt (zīlniēt), -nu, -eju = синѣть. Skotīs, kuō azars tuōlumā zīln.

Zīrņi (ziērņi), -u = bakas.

Znārba, -as, -u = kāda šlimība, kuŗa ceļuoties nuo sabaidīšanās, laikam tas pats, kas ruoze.

Zūmba, -as, -u = kuŗš pie sevis mīl dziedāt, rūkt. Zūmbāt (zūmbuōt), -aju, -aju = pie sevis dziedāt, rūkt. Zūmba, kū tuŗ zūmbaj: voi navari labuōk dzīduōt stipri!

Zvālštītiēs (zvalštītīs), -stuōs, -ijuōs = liguoties, grīļuoties. Dzārajs īdams zvolstās viņ.

Zvāmba (zvoimba), -as, -u = liela uoga. Ira goņ itei zemene zvoimba.

Zvaņņa, -as, -u = druska. „Voi tev ira kuōda zvaņņa tabaka?“ — „Maņ nav nei zvaņņas“.

Zvēmperis (zvēmpērs), -ra, -i = lamu vārds, kuŗš apzīmē, ka nuolamātais vēl jauns priekš kāda darba, kuŗu pie-augušiem būtu atļauts darīt.

Zvetēt (zvētiēt), -eju, -eju = sist. Zvetej viersā.

Zvila, -as, -u = kaut kas smags, kuo liek virsū. Leic zvīlu iz gobanas, lai viņs nājzpoūš sina!

Zvīlnēt (zvílniēt), -nu, -eju = liesmām viņņuojuot degt. Muōja zvīln viņ.

Žaki (žoki), -u = žuokļi.

Žaūgāt (žāūguōt), -aju, -aju = niekus runāt. Viņš viņuōdis žaūgaj, ka navar apsaklaūsitīs.

Žaūtiēs (žaūtīs), -vjuōs, -vuōs = krist, klupt. Es šudiņ daudzraiz žāvūs gar zemī.

Žavēt (žoviēt), -vu, -eju = 1) šalkt. Mežs viējā žoveja viņ; 2) duobji atbalsuoties. Sit pa kūku, lai žov!

Žeberis (žēbers), -ra, -i = kuš ātri kaut kuo dara un tā šamaitā visu lietu. Ir goņ žēbers, naziņ pots, kū dora!

Žeiris (žairs), -ra, -i = cilvēks, kuš nemierīgi kustas, ar ruokām platas u. t. t. Žairi, voi baiģsi platītis!

Žeisterētiēs (žaisteriētīs), -ejuōs, -ejuōs = nemierīgi kustēties, platīties.

Žeisteris (zaisters), -ra, -i = skat. žeiris.

Žēberēt (žēmbēriēt), -eju, -eju = grīuoties, liguoties. Žēmberej, kuō pidziērs.

Žigināt (žiginuōt), -nu, -aju = rīvēt ādu ar ruoku tā, ka čikst. Žigini maņ mugaru: nīz.

Žlāgt (žluōgt), -dzu, -dzu = ūdenim, caur kaut kuo laužuoties, truokšņuot. Klausīs, kuō oūdeņs caļ matum užluōdz!

Žlākstēt (žlākstiēt), -stu, -eju = truokšņuot tā, kā kad uzmiņ kaut kam ar ūdeni pildītam. Viņš guōja: pašuviēs oūdeņs viņ žlāksteja.

Žmukstulis (žmukstuls), -ļa, -i = vīstuoklis. Viņš atrada naūdas šmukstuli.

Žmuļs, -a, -u = skat. žmukstulis.

Žulināt (žulinuōt), -nu, -aju = burzit, марать. Kū tu žulini lokatu, kuļ es tuōdu lai leiku!

Žūksnis (žouksnis), -šna, -i = vīstuoklis. Papira žouksnis.

Žūre (žoure), -es, -i = lietus gāze. Beja goņ žoure: oūdeņs upiēm viņ skriēja.

Žuņnit, -nu, -iju = spaidīt, žņaudzīt. Kaķis žuņnij peli. Žuņnij driēbes (= veļu)!

Žvaknit, -nu, -iju = kaut kuo smaģu ar truoksni gāst. Žvaknišam kūku zemiē.

Žviņdzēt (žviņdziēt), -dzu, -eju = asām metala skaņām atskanēt. Viņš svīda ar dzelzs gobalu (ari: ar akmini): žviņdzeja viņ.

Акценты.

Aluksnes izluoksnē dzirdams divējāds akcents: krītuošais un laustais; vidus izluokšņu stieptais Aluksnes izluoksnē piesienas krītuošajam.

E Aluksnes izluoksnē plašs.

Latvju Daiņas.

Pirmā un uotrā daļa.

Tā kā 14. Rakstu krājumā jau esmu iespiedis pārskatus par Latvju Daiņu trešā sējuma divām daļām, tad nebūs lieks arī pārspriedums par pirmo un otro daļu. Dažas no šeit pārrunājamām lietām ir gan jau iespiestas „M. V. Mēnešrakstā“, „Mājas Viesī“, „Rīgas Avīzē“ un „Latvijā“, bet vispārīgi ņemot šis raksts ir sastādīts no jauna. Agrākie paskaidrojumi ir pa daļai pārlabuoti, papildināti un pa daļai arī atmesti, kamēr daudz kas ir pielikts arī no jauna klāt. Turklāt laikraksti tiek pie mums ļoti maz uzglabāti, tā kā nav nekāds vieglais darbs sameklēt ziņas pa veciem laikrakstiem.

Tautas dziesmas ir ļoti bagātas ar visādiem variantiem par motīvu, kur tautiete „maza“ būdama nav redzējusi, kur „gulēja tēvs, māmiņa“, un tikai „ganīdama“ (3944, 9., 4235., 4236.) uziet „smilšu kalniņu“ (3944, 9. 4002., 4067., 4068., 4069.), kur vecāki guļ zem „zaļas veleniņas“ (3944, 9., 4235., 4236.). Bet ne katreiz viņa atruod smilšu kalniņu, dažreiz tikai vēlas tuo zināt (3944, 5. 4067., 4068., 4069.). Tālāki tautiete vēlas apsist tuo kalniņu „ar uozuola dēlīšiem“ (4067., 4009.) un neļaut tuo „cūciņām rušināt“ (4002., 4068., 4069.). Nuo tā nu skaidri var redzēt, ka senie latvieši nav aprakuši savus liķus zināmās kuopējās kapsētās, bet turpat māju tūvumā smilšu kalniņuos, kas bija sasniedzami arī ganiem ar saviem ganāmiem pulkiem. Kapsēta arī tikai pāra reizes ir minēta mūsu tautas dziesmu krājumuos. Šāda ieraža būs zināms cēlusēs jau vecajuos pagānu laikuos un nebūs pilnīgi iznīcināta arī vēl nuo katuoļu priesteriem. Pat Einhorna laikuos, 17. gadu simteņa sākumā, daži latvieši vēl aprakuši savus liķus pa mežiem un laukiem („im Felde und Walde“. K. Einhorn. Ein Christlicher Unterricht. 1636. Cap. 6.) Šī atkal ir svarīga lieciba dziesmu vecuma noteikšanai.

Ievēribu pelna šādas dziesmas ar variantiem :

„Apakš zemes tēvs, māmiņa,
Aiz ūdeņa bālēliņi.“ 4821. 4994.

„Tēvs, māmiņa zem zemītes,
Bālēliņi aiz ūdeņa.“ 4890.

„Apakš zemes man māmiņa,
Aiz ūdeņa bālēliņš.“ 4967.

Tā kā jūrniekam, kā jau amatniekam, vajadzēja jau nuo seniem laikiem būt turīgākiem un brīvākiem, nekā zemniekiem, tad šāda diezgan bieži daudzināta žēluošānās par brāļiem aiz ūdeņa nav lāgā sapruotama. Vaj tik šie bālēliņi nezīmēsies uz latviešu gūstekņiem, kas senuos laikuos laupīti nuo zvidriem un igauņiem ?

Ērmuots izklauskās šāds dziesmiņas variants, kur, vārds „auzas“ ir minēts zelta vietā :

„Sijājuot a u z a s bira,
Niekājuot sidrabiņš.“ 8202.

Man liekas, ka „auzas“ ir tikai sabuojāts vecs zelta nuo, saukums, jo „zelts“ ir aizņemts nuo krievu valuodas (золото). Pēc V. Hēna duomām senie ruomieši pēc dzintara braukdami, atnesuši prūšiem (ausis) un leišiem (auksas) savu zelta nuo-saukumu ausom (vēlaki: aurum), kuŗš varēja būt arī latviešu valuodā. Par zeltu runājuot apskatisim vēl šādu dziesmiņu :

„Visi ļaudis mani sauca
Zeltenīša ligaviņu.“ 5734.

Tā kā tautas dziesmas nekāda „zeltenīša“ nepazīst, jo tikai tautietes tiek sauktas par „zeltenītēm“, tad jāduomā, ka „zeltenīts“ būs ieviesies „zeltnesīša“ vietā, kā redzams nuo šādas dziesmas :

„Visi ļaudis mani sauca
Zeltnesīša (v.: zeltnesēja) ligaviņ’.“ 6254.

Bet kas īsti ir „zeltnesis“ bijis, par tuo mums Ulmaņa vārdnīca neduod izskaidrojuma, lai gan arī Mancelis savuos sprediķuos piemin zeltnešus. Rusovs savas krōnīkas ievadā raksta, ka Baltijas ierēdņi nesuši zelta ķēdes (golden Keden) un visādus greznumus, kā ķēniņi un firsti (Kōningen wude Fürsten gelick). Latviešiem turpretī, kā liecina Rusova laika biedrs E. Fabricijs, bijis aizliegts lietuo bruņas un nēsāt zeltu (Armīs nullis uti, illis conceditur, nec aurum gestare). Nuo tā nu var vēruot, ka zeltneši būs bijuši senie Baltijas ierēdņi, varbūt arī vācu lielkungi vispārīgi. Pēc tā nu atkal var spriest,

ka dziesmas par zelta greznuma lietām, varbūt arī gredzenus neizņemot, zīmējas uz tiem veciem laikiem, kad zelta nēsāšana latviešiem vēl nebija aizliegta un kad turīgākie latvieši vēl bija tik tālu pārtikuši, ka varēja zelta lietas ienākties. Grūtajuos klausu laikuos, kuŗi sākās 16. gadu simtenī, tas nekādā ziņā nevarēja būt. Arī tautas dziesmās daudzīnātie „zelta griesti gredzentiņi“ (6235., 6273., 6331., 6341., 6354—6361., 6383.) atgādina senuo laiku izstiepjamuos gredzenus, kādus, pēc Bilēnšteina, atruod senlaiku kapuos un kādus ķīnieši vēl šuodien nēsā. Tuvāki šuo vecuo laiku gredzenu paskaidruo sekuošais piemērs:

„Kādu laimi tam vēlet,
Kas mauc manu gredzeniņu?
Izsastiept, sasaraud,
Kā manam gredzenam.“ 6277.

Tā kā „zeltenītes“ vietā tautas dziesmas daudzina ļuoti bieži arī „dzeltānīti“, tad pirmais vārds nezīmēsies vis uz zeltam pielīdzināmu dārgumu jeb arī tikai zelta nešēju. Šis nuosaukums būs pirmā kārtā cēlies nuo iecienītiem dzelteniem „zelta“ matiēm un tikai uotrā vietā arī nuo zeltītām jeb zelta greznuma lietām, kā: gredzeniem, saktēm un vaiņāģiem. Piemēri:

„Tavu skaistu dzeltainīti;
Pate auga tieva, gaŗa,
Dzelteniem matiņiem.“ 5373 var.
„Man matiņi tīra zelta,
Man pupiņi sudrabuoti“ (krūšu sudrabs). 5404.
„Selta griesti man matiņi,
Sidrabiņa vaiņadziņš.“ 5534.
„Smuka, smuka tā meitiņa
Dzeltainiem matiņiem.“ 5538.
„Ai, Dieviņ, es negribu
Melnu galvu arāģiņu;
Dzeltāniem matiņiem,
Sarkaniem vaidģiņiem.“ 9292.

Jau augšā minēju, ka latviešu zemniekiem bijis aizliegts lietuot bruņas, kā zuobinus, plintes u. t. pr. Lielākā daļa tautas dziesmu turpretī liecina par pavisam citādu dzīvi:

„Kaŗavīrs, kaŗavīrs,
Nuo jaunā bāleliņa:

Ar zuobinu vārtus vēra,
Stāvu dida kumeliņu.“ 3409, 5.

„Mans brālītis kā kundziņš,
Dzeltainiemi matiņiem,
Tas nejāja svētu ritu
Bez tērauda zuobentiņa.“ 3434.

„Pa prātam man zirdziņš,
Pa ruokai zuobintiņš.“ 11374.

Par tautieti un bāleliņu tautu meita neretis dzied :

„Abiem dzied lakstigala
Zuobentiņa galiņā.“ 17235., 20727., 21088.

Šis izteikums, kas zīmējas uz cīņu ar zuobiniem, ir dziedātājiem un teicējiem jau svešs palicis. Tāds tautietis tiek pat izzuobuots, kam nav sava zuobina :

„Kuo dara vedēji
Tik ilgi mājās?
Zuobenus, zābakus
Pā ciemu meklē.“ 16195.

Uz vēlākiem, bet tuomēr arī vēl uz ļuoti veciem laikiem zīmējas sekuošā dziesmiņa par zuobinu :

„Tādu zirgu kundziņš jāja,
Tādu mani bālēliņi ;
Zuobeniņu vien nejuoja,
Kungam kauna nedarīja.“ 3443.

Nuo pēdējā piemēra redzam, ka svarīgāks nekā zuobins, bija tautiešiem jājams zirgs. Braukšana tiek diezgan retis daudzināta un pa lielākai daļai tikai mantu vešanai. Ļaudis brauc visvairak tikai ar kamanām, daudz retāki ar vāģiem jeb ratiem. Tas zīmējas uz tiem laikiem, kad visa Baltija vēl bija pārklāta ar lieliem mežiem, „meža ceļi“ vēl bija ļuoti slikti un vāģi ļuoti neveikli. Tādi apstākļi būs bijuši Baltijā priekš 17. gadu simteņa. Vecuos laikuos ir jājuši nevien vīrieši, bet arī sievietes, kā liecina sekuošās dziesmas :

„Apaļš tautu kumeliņš
Nuo krustiņa rasa bira ;
Kā būs man, sērdienei,
Tam sēdēt mugurāji.“ 5077.
„Būšu, būšu, kā nebūšu
Bandenieka ligaviņa,
Es mācēju dancinat
Bandenieka kumeliņu.“ 9637, 1.

„Cieši savu juostu juozu,
Viegli lēcu kumeļā,
Lai nesaka sveši ļaudis,
Lēt' augusi bāliņuos.“ 17018.

„Nu tek mans kumeliņš,
Kā lācītis šņaukādams;
Sēž kumeļa mugurā
Tautu meita, ne māsiņa.“ 18317.

Ka latvietes senatnē jājušas, tuo apliecina arī Rīmju krōnika:

„Ir wib sint wunderlich gestalt

Und haben selzene cleit;

Sie riten, als ir uater reit.“ 346—48.

„Viņu sievām ir brīnišķīgs izskats un ērmuotas drēbes; viņas jāļ tāpat kā viņu tēvi.“

„Vnd ist in letten lant gelegen (Wenden)

Der die vrowen ritens pfliegen

Nach den siten, als die man.“ 9229.—31.

„(Cēcu pils) atruodas latviešu zemē, kur sievieši mēdz jāļ tāpat kā vīrieši.“ Tā kā Eirōpā vēl līdz 16. gadu simteņam nebija nekāds brīnums, kā sievietes jāļa jāšis, juo sliktuo ceļu un neveikluo vāgu dēļ braukšana bija vēl ļuoti apgrūtināta, tad krōniķis še nebūs vis tikai gribējis teikt, ka latvietes jāļ, bet ka viņas jāļ gluži tāpat kā vīrieši. Šāda jāšana būs bijusi muodē tikai vecuos laikuos. Augšā minētais D. Fabricijs gan vēl piemin, ka latvieši mēdzuot kāpt zirgam mugurā nuo labās puses un vācieti satiekuot lecuot nua zirga zemē. Bet ka arī sievietes jājušas, tuo vairs nemin ne viņš, ne Ru-sovs, ne arī citi viņu laika biedri. Pat Einhorn, kuŗš tik siki apraksta vecuo latviešu dzīvi, piemin tikai, ka brūtes vestas vāguos uz brūtģāna māju, kamēr tautas dziesmu „līgaviņu“ ved „tautās“ parasti uz zirga jāšis, daudz retāki laivā vai kamanās, un tikai ļuoti reti arī vāguos.

Interesantas ziņas dabūjam tautas dziesmās par senuo latviešu istabas lietām: gultu, galdu un suolu (beņķi un krēsli). Lai nu visas šīs ziņas varētu sakarā vest, tad apskatīsim vispirms, kā senās istabas bijušas ietaisītas pie kaimiņu tautām. O. Šraders (Reallexikon der indogermanischen Altertumskunde) raksta par vācu zemnieku māju: „Sevišķi krēsli ir tur tikai kā izņēmumi. Viņu vietu ieņem ap visu istabu ejuošs suols, piestiprināts pie kuoka sienas. Tāpat

arī ne visai sen atpakaļ pie sienas būs bijusi piestiprināta gulta, kā alpu ganu būdiņās. Vienīgā istā istabas lieta būs bijis galds“. Galds pie daudz tautām būs izcēlies nuo ripām jeb dēlišiem, kas senāk lietuoti bļuodu un teleķu vietā. Tā, p. p. vācu vārds „Tisch“ (galds, kuo sastuopam arī latviešu aizņemtā vardā „dišlers“) ir rada ar angļu-sakšu disc (galds, bļuoda), un abi šie ir aizņemti nuo latiņu discus (bļuoda), kas savukārt ir nācis no grieķu diskos (ripa). Arī latviešu vārds „bļuoda“, kas tiek turēts par aizņemtu nuo krievu блюдо, ir cēlies nuo guotu vārda biuths, kas nuozīmē galdu un bļuodu. Arī pēc vēstures liecībām izrādās, kā pirmātnējie galdi pie daudzām indo - eirōpiešu tautām bijuši ļuoti mazi. Vecuo zviedru iztaba bijuši gandrīz tāpat ierīkuota, kā vācu zemnieku istaba (skat. O. Šrader). Pie sienām bijuši piestiprināti suoli un gultas, tikai suoliem priekšā bijuši gaŗi galdi. Pēc Sabiļina (М. Забылинъ. Русскій Народъ) ļuoti līdzīgi dzīvojuši savās mājās arī senie krievi. Uz lāvām jeb suoliem (лавки и скамьи), kas bijuši piestiprināti pie sienām, viņi sēdējuši un gulējuši. Dažādi krēsli (кресла и стулья) bijuši tikai kā cara galma un baŗatuo bajāru greznuma lietas. Galdi bijuši šauri un gaŗi, neretis vēl izgreznuoti ar griezumiem. Nuo visa tā nu varam vēruot, kā arī senie latvieši būs savas mājas vispārīgi ņemuot tāpat ierīkuojuši un ka savas savādības būs arī pie viņiem bijušas. Vissenāko latviešu dzīvojamu ēku atgādina vidzemnieku namš ar pirti, kādēļ arī pirts lāva būs turama par pirmatneju latviešu gultu un pie sienas piestiprinātais pirts suols būs pirmatnējs latviešu beņķis. Šādi suoli tiek daudzīnāti arī tautas dziesmās:

„Es savām māsiņām

Saldu daru alutiņu,

Lai tās man skaisti dzied,

Suoliņā sēdedamas“. 770.

„Netišām iesašēdu

Vecu sievu suoliņā“. 1097.

„Dancuo runcis suola virsu,

Precē mani ciema puīši“. 9437.

„Gaŗām krāsni, gaŗām suolu

Slaiku savu augumiņu“. 7633.

Beņķis turpretī, kā jau liecina pats nuosaukums, ir aizņemts nuo vāciešiem un tiek taisīts ar kājām jeb zariem kāju vietā:

„Visi dzied, visi dzied,
Talkas māte nedziedāja;
Talkas māte nedziedāja:
Beņķam kāju nuolauzuši“. 849.

„Apsaskaita saimenīca,
Beņķam kāja nuolūzuse.
Ieliekam beņķam kāju,
Iesmīdanam saimenīcu“. 20716.

„Sēdati, ļautiņi,
Kā redzēdami;
Mēs meža ļautiņi,
Zaruoti beņķi“. 19169.

Suoli un beņķi nuoderējuši arī gulēšanai:

„Šādi, tādi vanderzeļļi
Guļ pie mana augumiņa;
Manas pašas mīlākais
Guļ uz suola raudādams“. 12644.

„Es rudeni gan gaidītu,
Tautu dēlis negaidīja;
Tautu dēlis negaidīja,
Cietu beņķi gulēdams“. 9597.

„Kuo tie puisī laba dara
Ši baltā saulītē?
Ciemu beņķus nuogulēja,
Pavasaru atmatīņas“. 12799.

„A, Dieviņu, a, Dieviņu,
Nu tautām atsacīju!
Nu gulēšu tēva beņķi,
Sağšā kājas ietinuse“. 15090.

Gultas būs cēlušās samērā vēlākuos laikuos, varbūt pat aizņemtas nuo vāciešiem. Aizņemšanai par labu liecina gultas pastellēšana Rīgā un dreijātie gultas stabi:

„Es dzirdēju tautu dēlu
Rīgā gultu dreijājuot“. 7481,1.

„Man dreijāti gultas stabi,
Pāvu spalvu spilvenīši“. 14766.

„Man dreijāti gultas stabi,
Ēvelēta gultas grīda“. 14784.

„Guli mana ligaviņa,
Šuovasar lievenē;

Dreijās' gultu, cirtīs' klēti,
Braukš' rudenī pakaļā". 11190.
„Puisis taisa pumpu gultu,
Meita auži ruožu deķi". 6707.

Bet tā kā latviešiem pašiem ir savs gultas nuosaukums, tad jāduomā, ka arī viņi būs jau paši pratuši kādu gultu pagatavot. Šāda pirmatnēja gulta varētu būt vēl tagad sastuopamā kuoka steķu gulta, sapīta ar valgiem. Uz tādu gultu zīmējas laikam arī sekošā zobgaliģā tautas dziesma:

„Niedru kaula gultu taisu
Uz uozuola staklitēm". 8722.

Latviešu vārds „galds“ vispirms nozīmēja dēli, tā tad pirmais latviešu galds būs bijis vienkāršs dēlis, nuostiprināts uz kajām vaj steķiem. Šāds galds atgādina augšā minetuo šauruo un gaŗuo galdu pie krieviem. Tādēļ arī dziesmas neretis daudzina galda galu:

„Paceļ manīm ziļu krēslu
Liepu galda galiņā". 13646, 1.
„Sēd' solā, sēd' krēslā,
Sēd' galdiņa galiņā". 16089.
„Jauni puīši, jaunas meitas,
Ar guodiņu dzīvojiēt,
Jā gribiēt pasēdet,
Guoda galda galiņā". 6554.

Šādi galdi jeb dēļi, kā jau esmu aizrādījis, senāk nebūs vis bijuši zāģēti, bet plēsti (1422, 1596, 19207, 1) jeb šķelti (1421). Ļuoti vecuos laikuos būs laikam arī bijuši nuo meldiem (= meldriem, duoņiem, ķelpjiem) pīti galdi, kā liecina šāda dziesmiņa:

„Grīd, tautieti, meldu galdu
Pāri visu istabiņu". 19162.

Pat šūpuļi pīti vecuos laikuos nuo meldiem jeb duoņiem:

„Šūpuo mani, māmulit,
Taī vieglā šūpuolī:
Liepu liksta, linu striķis,
Duoņu pīts šūpuoliņš". 1862.

Lielākā luoma meldiem pieder pie krēslu taisīšanas, kādēļ arī tautas dziesmās nuosauc viņus nereti par „meldu krēsliem". Krēsli ir svarīgakā istabas lieta senuo latviešu mājā, par kuo liecina ļuoti daudz tautas dziesmas, ar speciāliem izteikumiem par krēsliem. Jaunāki familijas luocekļi

mēdz „ceļ krēslu“ viesiem, vecākiem ļaudīm un slimniekiem:

„Ceļu krēslu uz krēsliņa,
Lai sēd mana māmuliņa“. 3245.

„Klaus', māsiņ, manu vārdu,

Mūžam kauna neredzēsi:

Pacel krēslu, nuoaun kājas

Vecajam bāliņam“. 3410.

„Dzīvu gudri, man' māsiņa,

Tautiņās aizgājusi:

Pacel krēslu, nubaun kājas

Savam maizes arājam“. 17730.

„Kas guodīgs tēva dēls,

Guodin' savu līgaviņu:

Paceļ krēslu, nuoaun kājas

Grūtajās dienīņās“. 1244.

„Nāc pie manis ciemuoties,

Valuodiņu cēlājiņa,

Es pacelšu ērkšķu krēslu,

Asariņu biķerīti“. 8701.

Krēsls tiek lietots arī kā cienīta stāvuokļa sinonīms:

„Sēstuos tēva krēsliņā,

Nava tēva paduomiņa“. 3097.

„Kam, Laimīte, man vēlēji

Tik raibuotu mūža ceļu?

Vai tu mani nevarēji

Kunga krēslā sēdināt?“ 9201.

Tautu meitai tautās ejuot Laima „ceļ krēslu“ jaunā vietā (3644, 4974, 8300, 8617, 9050). Šuo krēslu sauc arī „Laimas krēslu“:

„Savu laiku meita gaida

Laimes krēslu paceļot“. 12294.

Jā Laima jeb Dēkla „kaļ mūžu“ uz „diviem“ jeb „trim krēsliem sēdēdama“, tad tautu meita tiks div jeb trīs reizes precēta:

„Dēkle manu mūžu kāra,

Trīs krēslos sēdēdama.

Sēdi, Dēkli, vienu krēslu,

Kar man vienu labu mūžu“. 1216.

Vispārīgi kādā krēslā Laima sēž, tadā vietā nāks izprecuot tautu meita:

„Laudis saka manu Laimi
Ūdenī nuoslikušu;
Mana Laime kalniņā
Sēd sudraba krēsliņā“. 9223.

Tā kā krēsls tiek tautas dziesmās ļauti bieži daudzināts, tad dziesmu ziedu laikuos viņš būs bijis latviešiem ļauti labi pazīstams un tā kā viņš vēl ieņem tik ievērojamu stāvuokli mitoloģijā, tad viņa sākums pie latviešiem būs meklējams jau priekšvēsturiskuos pagānu laikuos. Nav mums arī nekādu vēstures liecību par krēsla aizņemšanu, juo pie vāciešiem, krieviem un zviedriem krēsls ir ieviesies samērā vēlākuos laikuos. Turpreti spriežot pēc līdzīga nosaukuma leišu (kreslas) un prūšu (creslan) valuodās var duomāt, ka minētās tautas būs pazinušas krēslus jau tanīs laikuos, kad viņu starpā būs vēl pastāvējusi tuvāka satiksme. Šās duomas pabalsta arī etnogrāfiskas liecības. Tā kā latvieši nav pazinuši augšā minēto beņķi un ir lietojuši šaurus un gaŗus galdus suolu priekšā, tad bez krēsliem latviešu istaba būtu bijusi ļauti tukša, kamēr suolu lietošana bijusi zināmā mērā apruobežota. Turklāt pītas lietas, pie kādām jāskaita latviešu, „meldu krēsls“, pieder pie vecākiem cilvēces atradumiem un meldu pinumi, kā jau teikts, bijusi latviešiem labi pazīstami. Jā nu vēl daži valuodnieki tura krievu vārdu кресло par aizņemtu no baltu valuodām, tad krēsls ir mums jātura bez kādām šaubām par senu senuo latviešu sēdekli.

Aprakstuot senuo latviešu istabu pieminēšu vēl šādas dziesmiņas:

„Lai māsiņa gana liela,
Kaunies maza bāleliņa:
Bāliņš līdā istabā,
Celies, krēslu sēdējusi.“ 3506
„Nu es līdu istabā
Tautiešami ruokas duot.“ 15386.
„Līžu brāļa istabā
Līdz pašam dibenam.“ 16077.
„Līda Dievs istabā.
Vaicā pašu saiminieku.“ 19713.

Dažas vecu laiku istabas ir tik zemas, ka tikkuo galva nemetas pee vārceļem jeb vērbaļkām. Tā kā nu durvis mēdza būt diezgan pazemas un slieģšpi ļauti augsti, tad nav nekāds brīnumš, ka dažā istabā bija ar lišanu jālien iekšā.

Uz tuo, kā liekas, aizrāda arī vārds paluoda, šķērskuoks augšpus stenderēm, kas nozīmētu kuoku, zem kuŗa ļaudis luodā.

Ņemsim vēl vienu bildi par senuo latviešu mājas lietām pēc tautas dziesmām nuo tiem laikiem, kur zāģis un ēvele latviešu rūpniecībā vēl nebija galīgi iesakņuojušies. Bez jau minētiem pinumiem tuos laikus tika lietuotas dažādas mājas lietas nuo krija. Tā, p. p., tuoreiz šuva tautas meitu pūrus nuo krijiem:

Es meitām labs draudziņš,
Es meitām palidzēju:
Palidzēju pūru šūt,
Pūram vāku nuorakstit.“ 7607.
„Nuo liepiņas pūru šuvu
Nuo zariņa pūra vāku.“ 7709.
„Kur bij man kriju ņemt,
Māsiņai pūru šūt?“ 7922.
„Šuvu pūru rakstīdama,
Zaļu vāpi vāpēdama.“ 7192.

Senuos laukuos tāpat pagatavuoets arī šūpulis:

„Nekad neiešu kūmiņās
Bez sava nazīša, ileniņa:
Pirkams nazīts, ileniņš,
Pirkams šūpuļa šuvējiņš.“ 1652.
„Man' māmiņa izšūpuoja
Kriju šūtu šūpulīti.“ 1862.
„Šūpuo mani, māmuliņ,
Treju kriju šūpulī.“ 1922.

Nuo krijiem senie latvieši šuvuši arī kamanu rumpi:

„Priekšā tek sirmi zirgi,
Diegiem šūtas kamaniņas.“ 16201.
„Klusu mani tautiets cēla
Savās kriju kamanās.“ 17877.
„Viegli mani brāļi cēla
Baltās kriju kamanās.“ 17930.
„Blakām tek sirmi zirgi,
Diegiem šūtas kamaniņas.“ 18483.

Kaut arī vēl vēlākuos laukuos kamanu priekšu mēdza taisīt nuo krijiem, bet tas būs tikai atlikums nuo senajām kriju šūtām kamanām.

Vācele senuos laukuos derējusi arī ēdamu lietu glabāšanai

„Lācīts kāpa uozuolā,
Sakās kunga dravenieks.

Kur tev dzeins, kur vācela,
Kur, lācīti medu liksi? 2289.

„Musti, Musti, mazgā muti,
Bieza putra vācelē. 2990.

Senuo latviešu katls bijis nuo vaŗa un pagatavuots nuo paŗu latvieŗu „katlu kalējiem“ jeb „vaŗkaļiem“. (ŗis vārds ir vēl uzglabāties uzvārduos):

„Jūs tuo manu augumiņu
Kā katliņu skandiniet.“ 8852.

„Nāc pie manis, jauna meita,
Es bij' katla kalējiņš.“ 14774.

„Māte meitas man nedeļa,
Saka katlu kalējiņu.“ 15272.

„Nuodzēŗuos tīr' ūdeņa
Tīra vaŗa katliņā“. 8758.

Tā kā arī vaiņāģi taisīti nuo vaŗa, tad sekuošā dziesmiņā gan būs runa par „katlu vaŗa vaiņadziņu“:

„Ventenieku meitiņām
Katlu vāra (?) vaiņadziņi;
Dubeniņa vien vajdzēja,
Izvārit bruokastiņu.“ 6204.

Gaŗa, seviŗki putni, senāk cepti parasti uz iesmiem:

„Nedrāz iesmu tu, tautieti,
Vēl zilīte zariņā.“ 15717.

„Mūsu māte bēdāŗās.
Kur būs ņemt desu iesmu?“ 20210.

ŗādu cepŗanu paskaidruo parunas: „Ēesmu jau drāŗ,
kamēr putns vēl meŗā“ (Brīvz. № 436). „Kur cep, tur pil“
(Brīvz. № 167). Vēl interesantākas ŗai lietā ir daŗas mīklas:
„Liels pelēks putns, iesms caur vēderu.“ (Siena kaudze. Biel.
№ 289). „Vārna uz perekli, iesms caur vēderu“ (id. Biel.
№ 290), „Gaŗa cep puodā, sula verd iesmā“ (Pipe. Biel.
№ 446). „Gaŗa puodā, sula iesmā“ (id. Brīvz. № 887).

Tautas dziesmas bieŗi vien daudzina, ka lakstigala „sit“
(= dzied. 3179, 3180, 4046, 3354, 1), kādu izteikumu sastuo-
pam pat Vitebskas latvieŗu variantuos. Tā kā nu dziedātāju
putnu vārdi pieder pie kulturas laikmeta vārdiem, un bez
ŗau minetā darbības vārda „sist“ (= vācu: schlagen) arī pats

putna nuosaukums „lakstigala“ atgādina vācu vārdu (vec-
augst-vāc.: nahtigala, angļu: nightingale), tad gribuot ne-
gribuot „lakstigala“ ir jātura par aizņemtu vārdu, kaut arī
daži valuodnieki viņu atvasina no verba „lakstīt“ (leišu:
lakstyti). Spriežot pēc tautas etimoloģijas varianta
„lagzdigala“ (= lagzdu galu dziedātāja) pati tauta par
šādu atvasinājumu vairs neduomā; turklāt otrs variants
„lastigala“ būs vecaks par „lakstigalu“ un tādā ziņā vairs
nebūs salīdzināms ar verbu „lakstīt“. Jā nu mēs vēl sali-
dzinām latīņu vārdu lusciniolus un nuo viņa atvasinātuo
franču rossignol, tad jāduomā, ka visu minetuo vārdu
iesākums būs meklējams latīņu valuodā. Varētu būt, ka uz
tuo pašu sakni zīmējas arī bezdelīgas nuosaukums krievu
dialektuos: ластига, ластвица, ластовица, ласточка.

Dziesmās vairāk reiz ir minēts, ka tautu meita mazgā
savu gīmi pienā (2929, 3310, 5436 v. 5444, 10090). Ar pienu
ir pārskaluotas acis nevien tikai bērniem, kā paskaidruots
pie 2929. nummura, bet arī dažas mānticīgas pieaugušas
meitas ir mazgājušas pienā gīmi (sal. vēl: 2925, 2930,
2932, 2989).

Tā kā rietumuos nuo Latvijas ir jūra, kuŗā arī ietek visas
vietējās upes, tad pie latviešiem ir iesakņuojusies mānticība,
ka ūdens netekuot pret sauli.

„Jau upīte gana strauja,
Pret sauliti netecēja“. 10405. Sal. 11996.
„Ne pret sauli upe tek,
Ne dūņaini ezeriņi“. 10405, 1.

Tā tad nav vajadzīga jautajamā zīme arī pie šāda
piemēra:

„Udentinis gana straujis
Pret sauliti netecēja“. 8089.

Šāda mānticība ir gluži dabiska, juo tāda paša iemesla
dēļ duomā arī ķinieši, ka visām upēm jātek uz austruma pusi.

Par zuobinu man nav īsti sapruotamas šādas dziesmas:

„Pie celmiņa es pieslēju
Nemerguotu zuobentiņu;
Pie māmiņas es atstāju
Netikušu ligaviņu“. 11393.

„Mans jaunais bāleliņis
Ar māruotu zuobentiņu“. 16690.

„Mans istais bāleliņš
Ar mērenu (?) suobentiņu“. 18002.
Jāduomā, ka visuos šajuos piemēruos būs runa par
„merguotu zuobinu“. „Merquot“ būs variants nuo verbiem:
„marguot“ un „mirdzet“. Tranzitivā nuozīmē „merquot“
būtu tik daudz kā „spuožu taisīt“. Tā tad „merquots
zuobins“ būs bijis „spuoži slīpets zuobins“.

Daži vārdi izskaidruojas, sekuošās dziesmiņas salidzinuot:

„Kukažiņa ciemā gāja,
Likažiņa pavadija“ 2155.
„Kukša gāja ciemiņā“. 2155, 2.
„Likužiņa ciemā gāja“. 2155, 3.
„Visi kuociņ' i sacija:
Atiet ieva likažiņa“. 2778.
„Visi kuociņi sacija:
Ievuožiņa likuožiņa“. 2778, 1.
„Ievužiņa, Annužiņa,
Abas lielas lielijās“. 7424, 1.
„Visi suņi sīvi reļ,
Kukšu suņi vien nereļ;
Visas meitas puīši prec,
Kukšu meitas vien neprec“. 12470.
„Pruša kukša (?) Leišu guovs
Pār Daugavu mauruodama“. 16491.

Pie pirmā nummura ir piezīmēts, ka likažiņa laikam
esuot „Lik-Ažiņa“ un kukažiņa „Kuk-Ažiņa“, kuprainā vecenite.
Bet tadā ziņā paliktu neizskaidruoti vārdi „Ievužiņa“ un
„Annužiņa“. Tā tad Ažas vietā še būs jāpieņem gluži vien-
kārši substantivu galuotne. Nav arī jāšaubās, ka „kukažas“
vietā runā arī „kukša“:

Pārspriedzams Latvju Dainu trešā sējuma uotruo daļu
neesmu pareizi izskaidruojis „palejas“ nuozīmi. Nemsim
šādus piemērus:

„Visi mani pēlājiņi
Palejāi gauži raud:
Man Laimiņa krēslu cēla
Pašā kalna galiņā“. 9050.
„Tepat cirsta, tepat lauza
Mūsu cūku palejā“. 18565.

Pie šādas „palejas“ nuozīmes varēja duomāt, ka
Laimas „istaba ar puķēm un zaļām palejām“, sekuošā

dziesmiņā zīmējas tikai uz plašu zemes gabalu ar zaļām ielejām:

„Miļas Laimas istaba
Trim kārtām izpuškuota:
Puķitēm, rozītēm,
Zaļajām palejām“. 17889, 2.

Bet tā kā „zaļas palejas“ ir vispārīgi istabu greznums, kā redzams nuo sekuošiem piemēriem, tad „paleja“ (pēc Ulmaņa: Polei, Mentha Pulegium) šāduos gadījumuos būs puķes nuosaukums, p. p.:

„Miļas Laimas istabiņa
Trīskārt daiļi izpuškuota:
Zilitēmi, pakarieni,
Zaļajāmi palejām“. 17889, 10.

„Meitu mātes istabiņa
Trīskārt daiļi izpuškuota;
Zilitēm, pakariem,
Zaļajāmi palejām“. 13269.

Puķu dārzā tuomēr palejas netiek minētas, tāpat kā sekuošās dziesmās vazdiķi:

„Tām puisitim mani ņemt,
Kam vazdiķu cepurite“. 9688.

Dziesmiņas variantuos vēl saštuopam vārdus: vazdiķes, vazdeķi, vaizdiķi (die Lichtnelke, Lychnis dioica), kas atgādina leišu vārdus: gvazdikas, gvaizdikas, kuŗi savukārt būs aizņēmti nuo krievu vārda гвоздика.

Latvju Dainu otrā sējuma pārspriedumā biju izteicis, ka tautas dziesmās netiek gandrīz nemaz daudzināti tādi augi, kas latviešiem nākuši pazīstami tikai pēdejuos trīs simtuos gaduos. Tuo augu starpā tiku minējis arī kartupeļus. Par pēdējuo piezīmi man varētu aizrādīt, ka visuos četruos dziesmu krājuma sējumuos kartupeļus saštuopam vairāk kā desmit reizes. Tā kā jau ap simtu gadu kartupeļi pieder pie svarīgākiem latviešu ēdieniem, tad šis dziesmu skaits tuomēr nav nekāds lielais. Turklāt šajuos piemēruos tupenis (= kartupeļis) ir parasti tikai gluži dabisks variants rāceņa vietā (2973, 4405, 16266, 19079, 19408). Kartupeļi, kā zināms, ir pamazam izspieduši rāceņu vietu nuo latviešu saimniecibas un dažuos apgabaluos pat pieņēmuši pēdējuo vārdu. Nuo sekuošiem piemēriem redzam, ka tautas dziesmas pieliek rāceņiem parasti vēl epitētus:

„Rācenīt, dūkurīt,
Iesim abi vienu vietu.“ 10581.

„Tupenīti, rācenīti,
Iesim abi vienu vietu.“ 8987.

„Rācenītis, dūkurītis,
Ievēlās Daugavā.“ 2974 var.

„Rācenītis, dupurītis,
Iesavēla Daugavā.“ 2974, 1.

„Tupeniši, rāceniši,
Ievēlās Daugavā.“ 2974.

Šie epitēti varētu būt cēlušies šādā ceļā. Paceļu rakājamais dukurs pie zvejjošanas, ar apaļu ripiņu jeb ieplakanu bumbiņu galā, ir ļuoti līdzīgs rāceņam. Dukuru varēja viegli samainīt ar dūkuru (Taucher, sal. platvācu duhken = tauchen) un dupuru. Uz stādu attiecinātu dupuru tautas etimoloģija varēja atvasināt no darbības vārdiem „tupēt“ (virs zemes pacēlies rācenis izskatās it kā uz zemes tupam) jeb „tupināt“ (stādīt p. p. kartupeļus) un tādā ziņā radīt jaunu vārdu „tupenis“. Fakts paliek tas, ka tupenis bija vispirms tikai rāceņa epitēts, kas beidzuot varēja palikt par sinonīmu. Kartupeļiem ieviešoties latviešu saimniecībā, skaņu līdzības dēļ tupeņa vārdu varēja pārnest uz šiem, juo pirmā zilbe „kar“ varēja atkrist, tadēļ ka vācu vārdā akcents jeb balsa uzsvars stāv uz uotrās zilbes. Tādā ziņā varēja izcelties dziesmas variants, kur tupenis un rācenis jau tiek šķirti:

„Tupenīts, rācenīts,
Tie bij bērna barība.“ 2828, 3.

Tā tad, kā jau augšā aizrādīts, rāceņa vietā bez epitēta gluži vienkārši varēja ieviesties tupenis. Esmu ievērojis tikai trīs piemērus, kur „tupenis“ stāv patstāvīgi, bez varianta ar rāceni:

„Tupi, tupi, tupenīt, —
Kas tev tupu tupināja? 2976.

„Tupenīt, tupenīt,
Kā lidisi vēderā?“ 2975.

„Tupuli, brālīti,
Tur gārdais kumuosiņš.“ 2971.

Tuo ievērojuot nevaram vis gluži droši apgalvuot, ka jau nuo paša sākuma visas šīs dziesmas ir zīmējušās uz kartupeļiem. Vārds „kartupelis“ liekas būt ieviesties tikai vēļ tupeņa vietā un, cik man zināms, tikai pāra piemēruos (2974

var. un 19079. var.). Pazīstu līdz šim tikai vienu dziesmiņu, kur kartupelis stāv patstāvīgi:

„Kartupīt, kartupīt,
Kā mēs tevi ēdisim.“ 2970.

Nesaprotama izklausās sekošā dziesmiņa:

„Čuči, zelta baluodīti,
Cukuriņa būdiņa!“ 2434.

Tuo pašu „cukuriņa būdiņu“ vēl sastuopam 2566. numurā, bet pēc 2565. dziesmiņas ar variantiem redzam, ka „cukuriņa būdiņa“ ir ieviesusies „čukuriņa būdiņas“ vietā.

Pūce vienā dziesmiņā ir minēta ar epitētu „peleķīte“:

„Pūce, pūce, peleķīte,
Citus putnus nicināja.“ 2508.

Tāpati pūce laikam arī būs domāta sekošā piemērā:

„Peļādiņa, zemastīte,
Kam tu mani aizrunāji?
Man sajāja precinieki,
Tu pārskrēji pār pagalmu.“ 8804.

Varētu būt, ka šie vārdi ir vienkārši sagruozījumi nuo augšzemnieku izluoksnes vārda „palāda,“ (2546. uz 919. lapp.), kas ir sastuopams arī Glūka bībelē un saskan ar leišu vārdu peleda, t. i. peļu ēdeja.

Tā arī vārds „apuogs“ būs meklējams šādā sagruozītā dziesmiņā:

„Gaida savus bālēnīšus,
Appogatus vanādziņus.“ 2631.

Lamu vārdu „rezgalis“ es gribētu izskaidruot par angļu vārdu rascal, kas var būt ienests nuo vāciešiem un sagruozīts pēc latviešu valuodas priekšzīmes:

„Puisēniem rezgaļiem
Vāri pura ūdenī.“ 2961.

Daudziem nebūs pazīstams vārds „kažāk“ sekošā dziesmiņā:

Jājat šurpu. ciema puīši,
Kažāk mani māte duos.“ 9961.

Šis vārds man izliekas par savienojumu nuo „kas zin jāč“ (jāč = Glūka jašu) un tiek vēl lietuots ap Raunu un Smiltēni.

Beidzuot vēl pieminēšu šādu dziesmiņu:

„Vainuo mani purva pūce.“ 9008. ar var.:

„Naivuo bites sila ziedu.“

Tā tad skaņas pārstatuot nuo verba, „vainuot“ būs izcēlies variants „naivuot“ (sal. Endzelina-Mülenbacha „Latviešu gramatika“ 45. §), nuo kuŗa atkal būs nācis vārds „nievāt“.

Vispārīgi tautas dziesmās sastuopam tik daudz reiziskaidruotas lietas, ka tikai ar vienuotiem spēkiem varēsim dažas svarīgas ziņas glābt nuo aizmiršanas. Tadēļ būtu jāvēlas, ka tautas dziesmu cienītāji vairāk interesetuos par dziesmu izskaidrošanu.

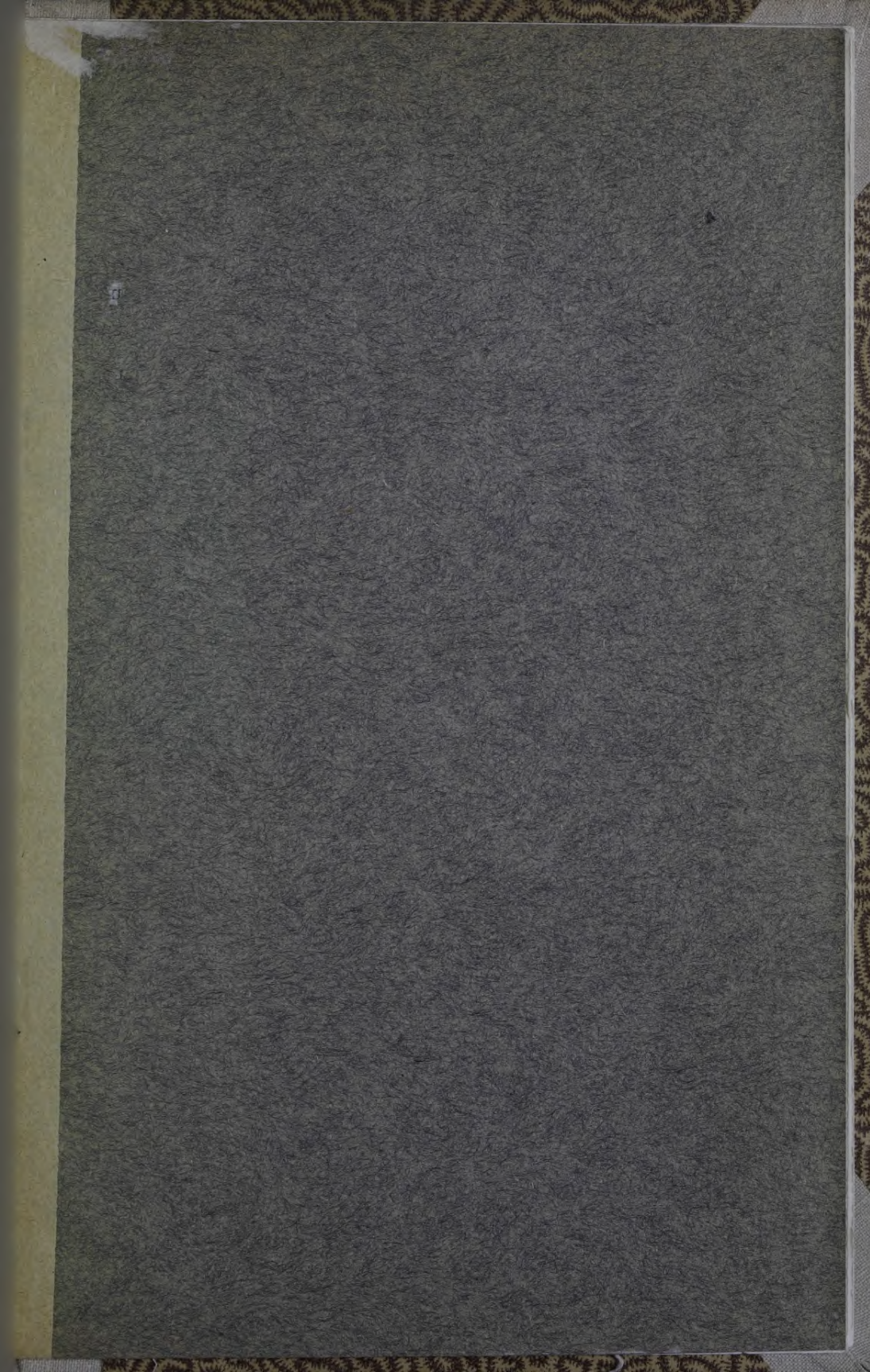
P. Šmidts.

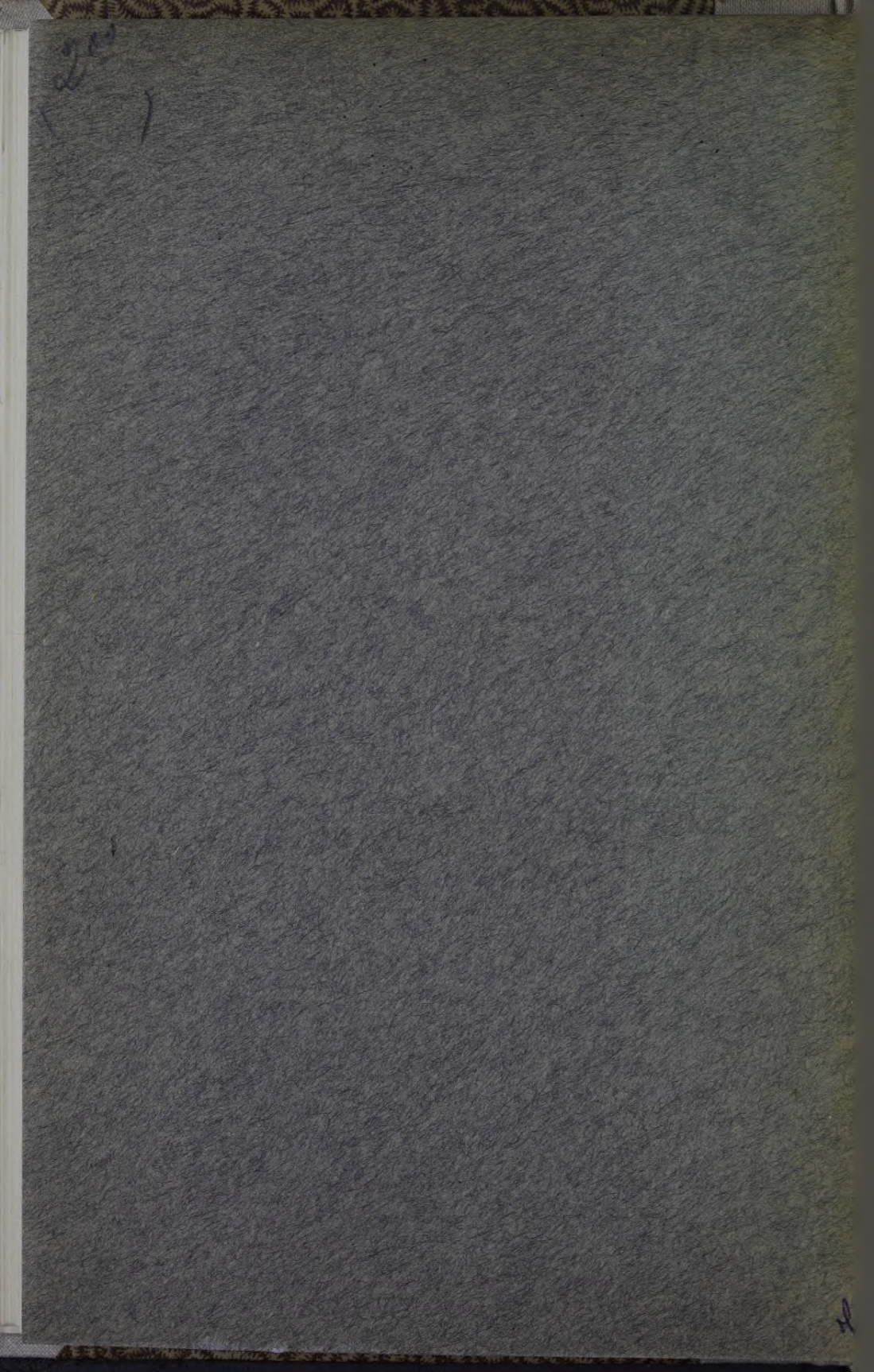

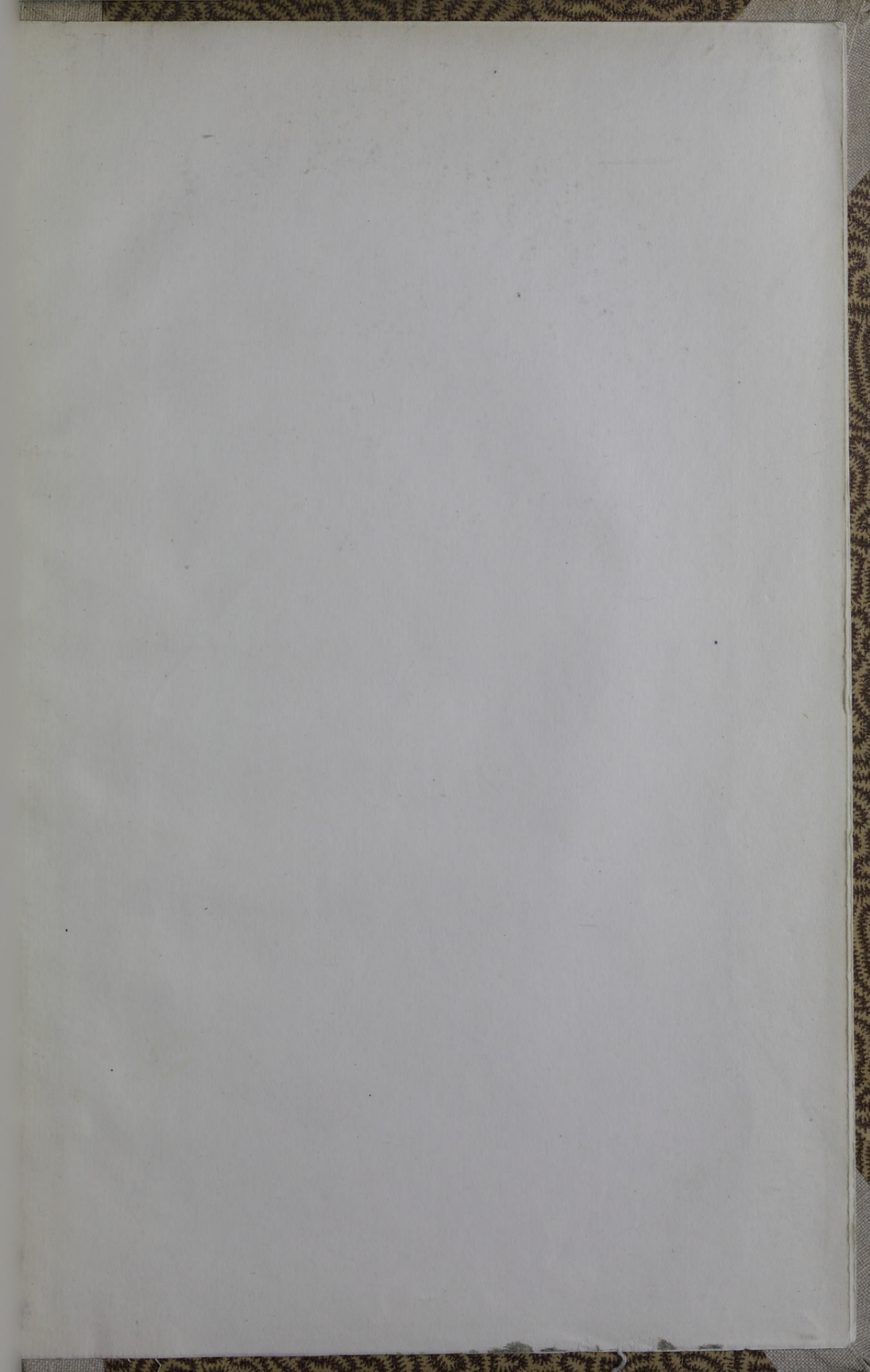
Saturs:

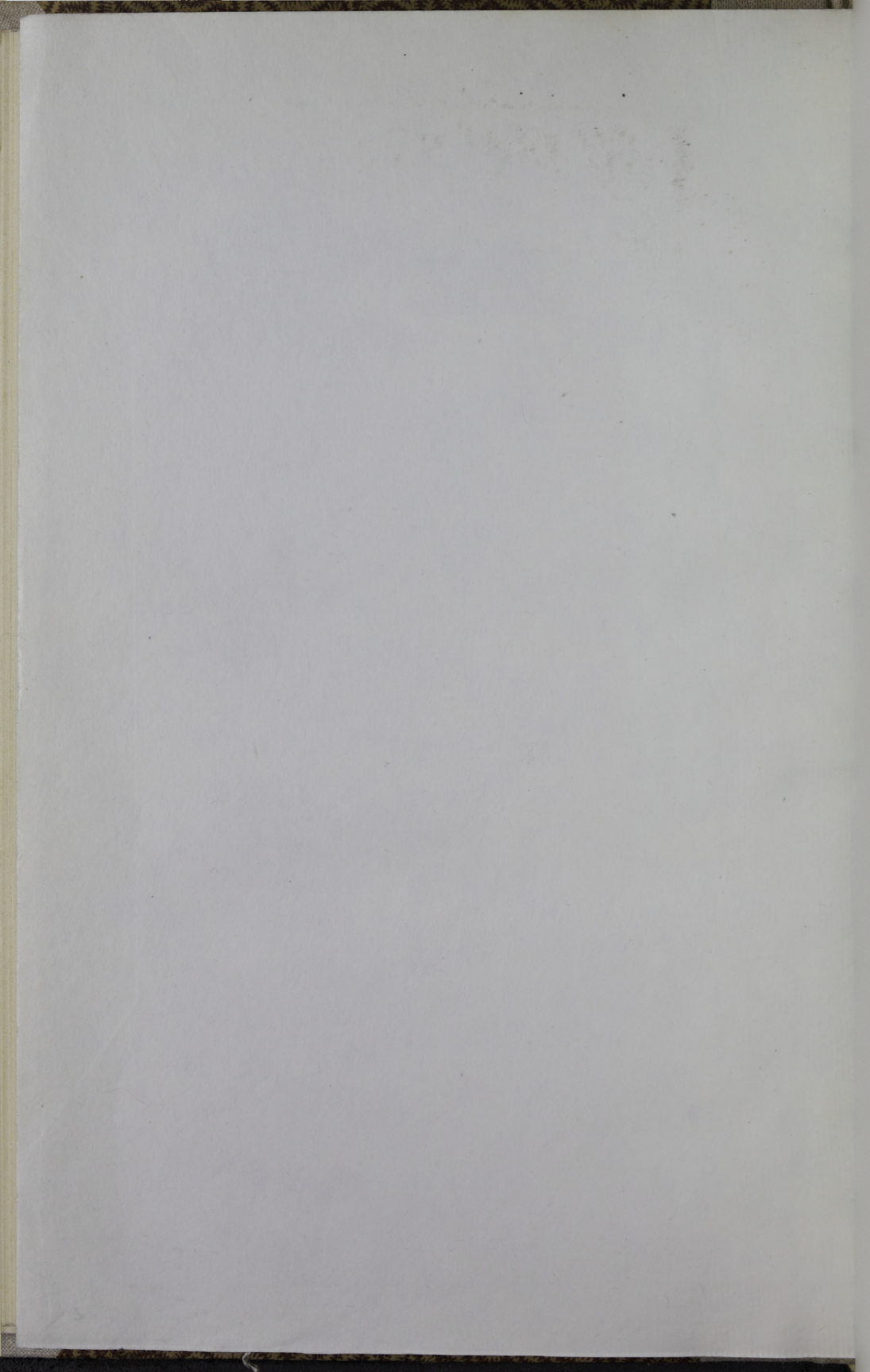
	Lapp
P. Šmidta. Jaunās pareizrakstības lietā	3
„ Aizņemti vārdi	11
Indr. Cīruļa. Par drustēniešu izluoksni.	51
E. Breņča. Apvidus vārdi ap Aluksni.	104
P. Šmidta. Latvju Daiņas.	147

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309052017